

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต
สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

นายสวัสดิ์ ภูทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน

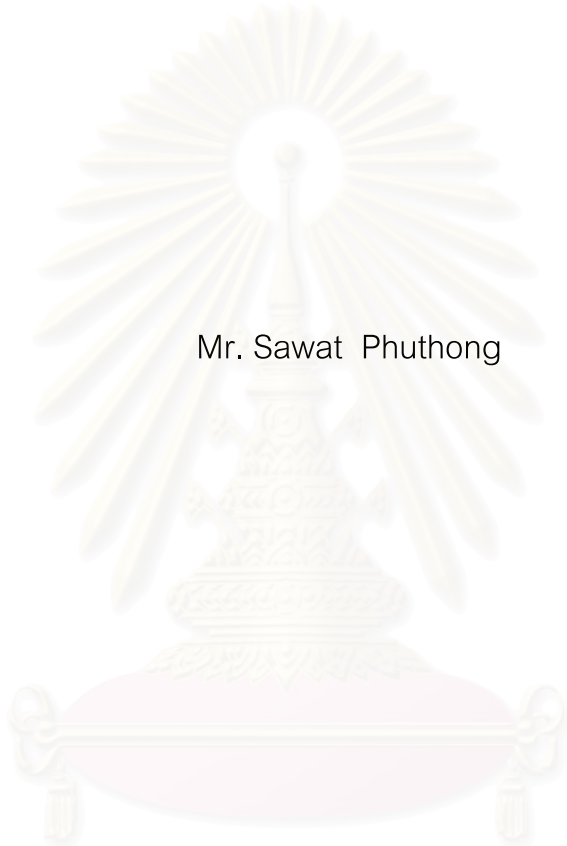
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4002-6

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A DEVELOPMENT OF THE EXPERIENTIAL LEARNING MODEL TO IMPROVE
QUALITY OF LIFE FOR ADULTS IN THE NORTHERN RURAL COMMUNITY

Mr. Sawat Phuthong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of the Doctor of Philosophy in Non-Formal Education

Department of Non-Formal Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4002-6

สวัสดิ์ ภูทอง : การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต
 สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ (A DEVELOPMENT OF THE EXPERIENTIAL
 LEARNING MODEL TO IMPROVE QUALITY OF LIFE FOR ADULTS IN THE NORTHERN
 RURAL COMMUNITY) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. อัจฉัญญา รัตนอุบล,
 อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์, 259 หน้า. ISBN 974-17-4002-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ด้าน
 คุณภาพชีวิต พัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ใน
 ชุมชนชนบท และศึกษาเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ กลุ่มตัวอย่างที่
 ศึกษาอยู่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จำนวน 454 คน การสนทนากลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม และทดลองจัดกิจกรรม
 การเรียนรู้ที่จังหวัดพิจิตร เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินผลก่อน
 เรียนและหลังเรียน และแบบสังเกต การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม
 SPSS/PC+ และใช้สถิติ t-test ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน การ
 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาตามข้อเท็จจริงของข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความต้องการเรียนรู้
 ด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการศึกษา ผู้ใหญ่มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้านคุณภาพ
 ชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตสำหรับ
 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ สรุปรูปแบบการเรียนรู้มีจำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การทบทวน
 ประสบการณ์เดิม ประสบการณ์ใหม่ การคิดวิเคราะห์ การทดลอง และการนำไปใช้ ผลการทดลองพบว่า
 คะแนนของผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม และผลการ
 ทดสอบทางสถิติพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ซึ่งเป็นไปตาม
 สมมุติฐานที่ตั้งไว้ ความแตกต่างด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้เพื่อ
 ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์
 ประกอบด้วย ประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชุมชน ปัญหาที่พบประกอบด้วย ปัญหา
 ด้านผู้สอน หลักสูตร สื่อการสอน และปัญหาด้านผู้เรียน

ภาควิชา การศึกษานอกโรงเรียน ลายมือชื่อนิสิต

สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ปีการศึกษา 2546 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4384663327 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORD : NON-FORMAL EDUCATION / EXPERIENTIAL LEARNING MODEL

SAWAT PHUTHONG : A DEVELOPMENT OF THE EXPERIENTIAL LEARNING MODEL
TO IMPROVE QUALITY OF LIFE FOR ADULTS IN THE NORTHERN RURAL
COMMUNITY. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. ARCHANYA RATANA-UBOL, Ph.D.,
THESIS CO-ADVISOR : SOMBAT SUWANPITAK, Ed.D., 259 pp., ISBN 974-17-4002-6

The purposes of this research were to study the learning needs, experiential learning on quality of life, develop the experiential learning model in Thailand's northern rural community, test the experiential learning model, and to study the conditions of problem from process of experiential learning model. The sample size consisted of 454 people were from the northern rural community. Four focus groups were organized while pilot study of the learning model was carried out in Phichit province. Instruments were questionnaires, focus group discussion, pre-test, post-test, and observation forms. Data analysis from questionnaires were analyzed by computer program SPSS/PC+, and t-test was used to analyzed scores of pre-test and post-test. Analysis of quality data by content analysis with the fact data was taken into account.

The results of the study revealed that the priority need of adults learning to improve for quality of life was public health while education was ranked the second. Adults had the same experiential learning as on quality of life. A development of the experiential learning model to improve quality of life for adults in the northern rural community could be categorized into 5 steps as follows : reviewing of experience background, new experience, analytical thinking, try-out, and applicability. The score of post-test was higher than pre-test on knowledge, attitude, and practice with a significance at 0.05 level, as it is hypothesized. The personal background difference was not significantly related to the learning needs for quality of life. The condition to obstacle of the experiential learning model could be listed as : experience, value, faith, and community culture. The problems of this model were 4 factors namely teacher, curriculum, media, and learner.

Department	Non-Formal Education	Student's signature
Field of Study	Non-Formal Education	Advisor's signature
Academic year	2003	Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีโดยได้รับความช่วยเหลือ สนับสนุนและให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากท่านอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ทั้งสองท่าน ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. อาชัญญา รัตนอุบล และ ดร. สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ ผู้วิจัยจึงใคร่ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการ สอบวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ และได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างสูงต่อการพัฒนาปรับปรุง วิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ชุดต่างๆ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ เก็บข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ขอขอบคุณข้าราชการและประชาชนจังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดกำแพงเพชร และ จังหวัดสุโขทัย ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอขอบคุณคณะ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอเมืองพิเชียรที่ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุนการทดลองจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ตามรูปแบบจนผลการทดลองสำเร็จลุล่วงเป็นไปตามเป้าหมาย

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนในการวิจัย และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนการทำวิจัยจนทำให้ผลการวิจัยสำเร็จอย่าง รวดเร็วและมีคุณภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ทุกประการ ขอขอบคุณทุกท่านด้วยความ จริงใจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สวัสดิ์ ภูทอง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	10
สมมุติฐานการวิจัย.....	10
ขอบเขตการวิจัย.....	11
ข้อตกลงเบื้องต้น	13
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	15
บทที่ 2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16
แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	17
ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	28
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่.....	38
แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์	43
ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	45
การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	55
แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	62
ตัวชี้วัดและกระบวนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....	68
ชุมชนชนบทภาคเหนือ.....	71
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	73
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	78
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	83
การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร จากอินเทอร์เน็ต และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	83
การกำหนดพื้นที่กลุ่มตัวอย่างและขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย.....	84
การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย.....	88

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	91
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	96
การสร้างคู่มือการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	106
กระบวนการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	109
การทดลอง.....	110
สรุปผลการวิจัย.....	111
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถาม.....	113
4.1 ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง.....	114
4.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ.....	116
4.3 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ภาคเหนือ.....	118
4.4 ประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ภาคเหนือ.....	126
4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังประชากรกับความต้องการเรียนรู้.....	131
4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังประชากรกับประสบการณ์ด้าน คุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่.....	137
4.7 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ต้องการ.....	141
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาการสนทนากลุ่ม.....	142
ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	147
รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	132
ผลการสังเกตพฤติกรรมที่มีส่วนร่วม.....	153

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน	156
ตอนที่ 5 ผลการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์	157
ตอนที่ 6 หลักการ ข้อสังเกตและข้อเสนอในด้านเทคนิคการจัดกิจกรรม.....	166
ตอนที่ 7 เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	173
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	178
สรุปผลการวิจัย	182
อภิปรายผล	199
ข้อเสนอแนะ	209
รายการอ้างอิง.....	213
ภาคผนวก	223
แบบสอบถาม.....	224
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ.....	254
รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม.....	255
รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์	258
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	259

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	80
2	81
3	87
4	94
5	107
6	115
7	117
8	119
9	120
10	121
11	122
12	123
13	124
14	125
18	126
18	127
18	128
18	129
19	130
20	130
21	131
22	132
23	133
24	133

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
25 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้กับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต.....	134
26 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เสริมคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน.....	136
27 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ.....	137
28 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ.....	138
29 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ.....	139
30 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ	140
31 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้กับประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านคุณภาพชีวิต.....	141
32 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ต้องการใช้ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในด้านคุณภาพชีวิต.....	142
33 คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยา	149
34 คะแนนเฉลี่ยของความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ยา.....	150
35 คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ยา.....	151
36 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์.....	152
37 ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์	154

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 รูปแบบการปฏิบัติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Brookfield (1998).....	34
2 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb(1984).....	46
3 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey (1938).....	47
4 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones(1983).....	48
5 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Juch (1983).....	49
6 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Eather Goh (1998).....	50
7 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Mark Tittly (1994).....	52
8 กรอบแนวคิดการวิจัย	82
9 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์	163
10 รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ภาคเหนือ.....	165
11 รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ภาคเหนือ.....	196

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วโดยส่งผลให้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของสังคม การติดต่อสื่อสารที่เป็นไปอย่างรวดเร็วไร้พรมแดนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รัฐจำเป็นต้องเร่งรีบดำเนินการพัฒนา เร่งให้ความรู้ ความเข้าใจโดยการให้การศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนทุกกลุ่มอย่างมีคุณภาพและทั่วถึง เร่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีความสุข การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มีเป้าหมายมุ่งพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสม ตามศักยภาพของตนเอง ประชาชนทุกคนสามารถได้รับการศึกษา การฝึกอบรม ได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะอย่างเท่าเทียมกันและมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 4-6) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติยังได้กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาของไทยไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เป็นการศึกษาในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หน่วยงานทางการศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือจัดผสมผสานกัน ได้ทั้งสามรูปแบบ ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบทของไทยจะมีประชากรอาศัยเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2544: 7-8) ภาพรวมของประเทศไทย พบว่า ประชากรอาศัยอยู่ในชนบท จำนวนร้อยละ 68.9 และพบว่าเป็นประชากรวัยแรงงานหรือวัยผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชุมชนชนบท จำนวนร้อยละ 75.9 ซึ่งพื้นที่ภาคเหนือก็มีลักษณะที่สอดคล้องกัน กล่าวคือมีประชากรอาศัยอยู่ในชุมชนชนบทเป็นจำนวนมาก และเป็นประชากรวัยผู้ใหญ่มากกว่าวัยเด็ก ระดับการศึกษาของชุมชนชนบทอยู่ในระดับที่ต่ำ กลุ่มเป้าหมายการศึกษานอกระบบยังไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการการพัฒนาการศึกษาของผู้ใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นชุมชนชนบทภาคเหนือจึงเป็นชุมชนชนบท

ที่สมควรได้รับการพัฒนาจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ประชากรวัยผู้ใหญ่จัดได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกำลังสำคัญในการผลิตและพัฒนาประเทศ เป็นวัยที่ต้องให้การดูแลเด็กและเยาวชน เป็นวัยที่สามารถดูแลตนเอง ครอบครัวยุวมชน และสังคมให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้นการจัดการศึกษา การให้ความรู้ความเข้าใจ การฝึกฝนทักษะที่จำเป็นให้กับผู้ใหญ่ การสร้างผลผลิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัวยุวมชนในโอกาสต่อไป จึงมีความจำเป็นเป็นอย่างมากและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ใหญ่จะหมายถึงผู้ที่วุฒิภาวะที่เหมาะสม เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมและเป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2538: 563) ผู้ใหญ่จะเป็นทั้งวัยแรงงานของชาติ เป็นกำลังการผลิตที่ยิ่งใหญ่ของชาติ ผู้ใหญ่จึงเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศโดยรวมอย่างแท้จริง ปัจจุบันมีสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มากมาย ซึ่งผู้ใหญ่จำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาและเพิ่มทักษะฝีมือ พัฒนาความรู้ความสามารถและสามารถพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ผลตอบ แทนที่มีคุณค่าในการจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ การจัดการประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับ ผู้ใหญ่จะหมายถึงผลตอบแทนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และผลตอบแทนดังกล่าวจะสามารถเพิ่มผลผลิตได้อย่างมากมายและรวดเร็ว โดยเฉพาะวงการอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม คนงานต้องได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ ได้รับการเรียนรู้ที่ไม่ใช่เพียงแต่การอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่จะเป็นเรื่องของการพัฒนาทักษะ เรียนรู้วิธีการใหม่ๆ ของงาน การศึกษาต้องเป็นขบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์, 2527: 4-5)

การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในอดีตของไทยมุ่งพัฒนาแก้ปัญหาการไม่รู้หนังสือ พัฒนา แก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวัน พยายามยกสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของบุคคลและ ชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบท ซึ่งมีปัญหาความอยู่ดีกินดี พยายามแก้ไขปัญหาชุมชนชนบทให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยเน้นปรัชญาการฝึกให้คนคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีเครื่องมือที่จะแสวงหาข้อมูลมาประกอบความคิด การตัดสินใจให้สามารถอยู่ในชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543 : 29-30) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชน ปัจจุบันได้เน้นเพื่อจัดกิจกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน ในการศึกษาภาพรวมของผลการดำเนินงานการศึกษาไทย ปี 2543-2544 ในเรื่องของการศึกษานอกระบบซึ่งรวมถึงการศึกษาผู้ใหญ่ และการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าการศึกษายังไม่ขยายตัวออกไปกว้างตามที่คาดหวังไว้ ยังขาดการสร้างจิตใจใฝ่รู้ รักการอ่าน ขาดการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ มีค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ทำให้ได้ผลน้อยกว่าการลงทุนที่รัฐต้องสูญเสียไปกับการลงทุน (วิทยากร เชียงกูล, 2544: 132-136)

นอกจากนี้ยังพบว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ การเพิ่มทักษะต่างๆ ให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ที่จัดโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาชุมชน กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ได้จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ ปีละกว่า 2 ล้านคน ผลการประเมินพบว่า หลายโครงการเป็นการจัดการเรียนรู้ตามความพร้อมของหน่วยงานผู้จัดมากกว่าตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และความต้องการของตลาดแรงงาน คุณภาพในการจัดก็มีความหลากหลายไม่มีมาตรฐานกลาง ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และสิ้นเปลืองงบประมาณ (วิทยากร เชียงกูล, 2544: 132-136)

หน่วยงานที่ให้บริการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับหน่วยงานภาครัฐที่จัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จำนวนปีละกว่าแสนคน ได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมอาชีวศึกษา และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จากการประเมินผลพบว่า หลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนบางเรื่องยังล้าหลัง การสอนยังเน้นภาคทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ การจัดฝึกอบรมให้ความรู้เน้นแต่เฉพาะความพร้อมของหน่วยงานที่จัด กระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานจะเป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน และขาดการประสานงานกับภาคเอกชน ขาดแผนแม่บทที่ชัดเจนในการพัฒนาศักยภาพกำลังคนให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม ขาดครูผู้สอนทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ (วิทยากร เชียงกูล, 2544: 132-136) นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานภาคเอกชน และครอบครัวได้จัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย เช่น มูลนิธิการพัฒนาชนบทแห่งประเทศไทย โครงการวางแผนครอบครัวในชุมชน เครือข่ายพัฒนาชุมชนชนบท รวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทยที่มีอยู่ทั่วประเทศ ได้จัดการศึกษาในลักษณะของการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 4-6) แต่ผลการดำเนินงานยังไม่แพร่หลายมากเท่าที่ควร ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ยังเป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ บางหลักสูตรยังไม่เป็นที่ยอมรับและแพร่หลาย รวมทั้งการสนับสนุนที่ไม่ต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการในการแสดงพฤติกรรมในสถานการณ์หนึ่งๆ ซึ่งเป็นผลจากการฝึกปฏิบัติหรือได้รับประสบการณ์มา การเรียนรู้เป็นการพัฒนาการกระทำ ดังนั้นการเรียนรู้จึงเกิดจากการปฏิบัติหรือการได้รับประสบการณ์ในรูปแบบต่างๆ (สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2545: 10) การปฏิรูปการจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ในยุคปัจจุบันจึงมีความ

จำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงวิธีจัดการเรียนการสอนจากแบบเดิมที่เคยปฏิบัติกันมาแต่ในอดีตซึ่งมักใช้วิธีการบอก การท่องจำ การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 12)

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน (เดิม) ได้ดำเนินโครงการการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตหลายโครงการ เช่น โครงการฝึกอาชีพพระยะสั้นโดยมีหลักสูตรที่หลากหลาย โครงการการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โครงการศึกษาทางไกล โครงการรณรงค์เพื่อความรู้หนังสือแห่งชาติ โครงการจัดการศึกษาต่อเนื่องสายสามัญ และโครงการพัฒนาชุมชนต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น ในการดำเนินโครงการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่ามีปัญหาอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ การจัดโครงการที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน แต่เป็นการตอบสนองนโยบายภาครัฐ ผู้สอนบางรายยังขาดทักษะในกระบวนการเรียนการสอนผู้ใหญ่ การจัดการเรียนการสอนที่ขาดความยืดหยุ่นและขาดการบูรณาการ รวมทั้งผู้ใหญ่ยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543 : 31-32) จากการประเมินการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวมของประเทศพบว่าคุณภาพชีวิตของชาวชนบทยังอยู่ในระดับต่ำ และในประเด็นของคุณภาพชีวิตในด้านการศึกษาก็พบว่าคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาของคนในชุมชนชนบทยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งรวมทั้งชุมชนชนบทภาคเหนือก็พบว่าคุณภาพชีวิตด้านการศึกษายังอยู่ในระดับต่ำ ตกเกณฑ์ขั้นต่ำของ จปฐ. หลายประการ (กรมพัฒนาชุมชน, 2543)

ปัจจัยหนึ่งที่พบว่าเป็นปัญหา และจะมีผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ก็คือด้านคุณภาพชีวิตที่ดี หากประชากรวัยผู้ใหญ่มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี หรือมีการเจ็บป่วยก็จะส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ทันทีและถ้ากลุ่มประชากรวัยผู้ใหญ่มีสุขภาพที่ไม่แข็งแรง จะกระทบโดยตรงต่อภาพรวมของการพัฒนาประเทศ กระทบต่อระบบการผลิตของประเทศ เช่น ปัญหาการเจ็บป่วยและเสียชีวิตด้วยโรคเอดส์ในจำนวนมาก หรือปัญหายาเสพติด จะทำให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศอ่อนแอ ปัญหาด้านสุขภาพอนามัยจึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การดูแลสุขภาพตนเองและครอบครัวของผู้ใหญ่จึงเป็นแนวทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งผลถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ ในปัจจุบันยังพบว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนชนบทยังมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ ซึ่งผลการสำรวจสภาวะของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในปี 2544 ในภาพรวมของประเทศไทย

พบว่าชุมชนชนบทมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ โดยเทียบกับเกณฑ์ชีวิตความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) หลายชุมชนยังคงตกเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมพัฒนาชุมชน, 2544) ประชาชนยังมีความเชื่อค่านิยมในการดูแลสุขภาพตนเองและดูแลครอบครัวที่ผิดๆ เช่น ในการเลี้ยงดูบุตรที่ผิดหลักจะมีผลให้เด็กมีภาวะทุพโภชนาการ พฤติกรรมการบริโภคที่ผิดสุขลักษณะ ความเชื่อเรื่องการป้องกันโรค ความเชื่อเรื่องการรักษาโรคที่ผิด พฤติกรรมเหล่านี้จะส่งผลต่อการพัฒนาสุขภาพให้สมบูรณ์และส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งปัญหาด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันในชนบทต่างๆ

ชุมชนชนบทภาคเหนือก็ประสบกับปัญหาคุณภาพชีวิตที่ต่ำ คล้ายคลึงกับชุมชนชนบทของไทยในภาคอื่นๆ โดยมีปัญหาเรื่องการศึกษา เรื่องสุขภาพอนามัย พฤติกรรมการปฏิบัติตนที่ผิด มีกรดูแลสุขภาพที่ไม่ถูกต้อง เกิดปัญหาสาธารณสุขหลายประการเช่น โรคขาดธาตุไอโอดีน ซึ่งมีผลทำให้เกิดภาวะปัญญาอ่อนในเด็ก โรคเอดส์ โรคโลหิตจาง เป็นต้น (กรมพัฒนาชุมชน, 2544) ซึ่งมีหน่วยงานที่เข้าดำเนินการ เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทยโดยกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน เดิม) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย การจัดกิจกรรมเรียนรู้นอกระบบ จะมีทั้งการจัดการเรียนรู้พื้นฐานสายสามัญ และหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ ตลอดจนการจัดฝึกอบรมวิชาชีพให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ซึ่งมีการจัดกิจกรรมขึ้นในชุมชน ในศูนย์การเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งผลการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ยกระดับคุณภาพชีวิตของ ชุมชนชนบทภาคเหนือได้ระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถพัฒนาให้คุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทบรรลุตามเกณฑ์ชีวิตตาม จปฐ. ได้ทั้งหมด ซึ่งผลการศึกษาพบว่าปัญหาอุปสรรคที่สำคัญปัญหาหนึ่งคือเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งยังมีรูปแบบที่ต้องพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2546 ที่ได้เน้นปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียน การศึกษานอกระบบก็มีความจำเป็นที่จะต้องมีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน เกิดผลดีต่อการเรียนรู้

รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่เหมาะสมนั้น มีหลากหลายรูปแบบที่ผู้สอนจะต้องบูรณาการให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย แนวทางการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องเป็นเรื่องของสถานการณ์ต่างๆ (Situation) ไม่ใช่เนื้อหา ในการศึกษาผู้ใหญ่หลักสูตรจะต้องจัดขึ้นตามความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ผู้ใหญ่แต่ละคนจะอยู่ในสถานการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล เกี่ยวกับชีวิตการทำงาน การพักผ่อน ชีวิตครอบครัว และชีวิตชุมชน สถานการณ์เหล่านี้ผู้ใหญ่จะต้องปรับตัว การศึกษาผู้ใหญ่เริ่ม ณ จุดนี้ เนื้อหาวิชาการจะถูกดึงเข้าสู่สถานการณ์ ตำรา และครูจึงมีบทบาทใหม่เป็นบทบาทของ

จากผู้เรียน ทักษะการและแหล่งที่มาของความรู้ที่มีคุณค่าสูงที่สุดในการศึกษาผู้ใหญ่ คือ ประสบการณ์ของตัวผู้เรียนเอง (อุ้นตา นพคุณ, 2527 :13) รูปแบบการเรียนรู้ที่มีความสำคัญกับผลกระทบของการเรียนรู้ผู้ใหญ่มากได้แก่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ จะเป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับภูมิหลังของประสบการณ์ และประสบการณ์จะถูกนำมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ ให้อ้างอิง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่นักการศึกษาผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึง สิ่งที่สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ในการดำเนินการที่แพร่หลาย เช่น เกม กรณีศึกษา บทบาทสมมุติ เป็นต้น (Brookfield, 1986)

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นกระบวนการที่เกิดในตัวผู้เรียนเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้อาจจะเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ก็ได้ แต่ต้องดำเนินการให้ครบวงจรแห่งการเรียนรู้ ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นส่วนประกอบของชีวิต ประสบการณ์จะนำไปสู่การรวบรวมความสามารถในการจัดการที่ยิ่งใหญ่ เป็นความสัมพันธ์ที่มีค่าซึ่งประสบการณ์อาจจะมีผลกระทบต่อ การเรียนรู้ได้ ทั้งการยอมรับและการปฏิเสธ (Kolb, 1984) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เมื่อสามารถจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หลายด้านและหลากหลายที่ได้สะสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ ยิ่งนานวันก็จะยิ่งสะสมประสบการณ์มากขึ้น และประสบการณ์ที่หลากหลาย ผู้ใหญ่จะมองตนเองจากประสบการณ์และเห็นคุณค่าของประสบการณ์ของตนเอง และมีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้บรรลุผลสำเร็จ (Knowles, 1980)

กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ตามความหมายของอายุ บทบาททางสังคม ตามกฎหมาย หรือตามการรับรู้ของตนเอง การจัดการศึกษาให้กับผู้ใหญ่ในประเทศไทยได้รับอิทธิพลจากความเชื่อจากแนวคิดกลุ่มพัฒนาการนิยม และมนุษยนิยมเป็นอย่างมาก โดยเน้นแนวคิดการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ, 2541 : 10-11) ถึงแม้ว่าจะมีการดำเนินงานจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพพออยู่เสมอมตามปรัชญาและแนวคิด พยายามดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสม แต่ก็พบว่ามีปัญหาอุปสรรคหลายประการ และมีความสำคัญมากเป็นจุดด้อยของการดำเนินการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของไทย ได้แก่ ข้อจำกัดด้านตัวผู้เรียนในด้านร่างกาย อายุที่แตกต่าง สภาพความสมบูรณ์ของร่างกาย ปัญหาการเจ็บป่วย ข้อจำกัดในเรื่องเวลา ขาดการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้สอนมักจะเป็นผู้สรุปทบทวนและตัดสินใจแทนผู้เรียน วัฒนธรรมของไทยที่เคารพผู้อาวุโส ทำให้ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างต่อผู้ใหญ่ ไม่กล้าพูดกับผู้ใหญ่มีความเกรงใจสูง แผนการเรียนการสอนก็ทำมาจากส่วนกลาง ผู้สอนนิยมใช้แผนการเรียนการสอนจากส่วนกลางที่มีอยู่แล้ว ไม่พัฒนาปรับปรุงอะไรอีกทั้งที่เนื้อหาไม่สอดคล้องกับ

สภาพปัญหาของพื้นที่ ขาดการบูรณาการของเนื้อหาสาระ ขาดความครอบคลุมของเนื้อหาสาระของหลักสูตร (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2543) และปัญหาการดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ขององค์การภาคเอกชนพบว่า ภาครัฐไม่ได้ให้ความสำคัญสนับสนุนเท่าที่ควร ไม่ให้ความสำคัญ ขาดการประสานงาน บางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนของกลุ่มเป้าหมาย (วิทยากร เชียงกูล, 2542) การจัดการศึกษานอกระบบสำหรับกลุ่มผู้ใหญ่เป็นลักษณะต่างฝ่ายต่างดำเนินการเอง ภาคเอกชนก็ดำเนินการไปตามความต้องการ ตามศักยภาพที่มีอยู่ ภาครัฐก็ดำเนินการตามนโยบาย ขาดการเชื่อมโยง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543: 4-6)

ผู้ใหญ่จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและแสวงหาความรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพลังที่จะสร้างสรรค์ความรู้ ความสามารถในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมและให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบ และกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้สามารถตอบสนองเป้าหมายการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ และให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายคือคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ยังไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่จัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงสาธารณสุข กรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมอาชีวศึกษา และกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานจะมีปรัชญาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่แตกต่างกัน เช่น แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจแบบพอเพียง ปรัชญาการคิดเป็น แนวคิดที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด เป็นต้น ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ชัดเจน และเป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้มุ่งเน้นเป้าหมายในการพัฒนาศักยภาพของคน และคุณภาพชีวิตที่ดี

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจลักษณะธรรมชาติ และข้อจำกัดของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทั้งเรื่องสภาพทางด้านร่างกาย ประสบการณ์ โอกาสทางการศึกษา เป้าหมายในการศึกษา ระยะเวลาที่ต้องการศึกษา และวิธีการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ส่วนใหญ่ต้องการการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการดำรงชีพ เป็นต้น ดังนั้นการจัดรูปแบบการเรียนรู้ของ

ผู้ใหญ่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไข ข้อจำกัดต่างๆ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ ครู หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะต้องมีความรู้และตระหนักในความสำคัญดังกล่าว รวมทั้งจะต้องมีการปรับบทบาทจากเดิมที่เคยเป็นศูนย์กลางการจัดการเรียนการสอนในทุกเรื่อง เช่น การกำหนดเนื้อหาสาระที่เรียน การถ่ายทอดความรู้ การวัดประเมินผลผู้เรียน ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทใหม่เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือเป็นวิทยากรกระบวนการ สื่อสารสร้างความสัมพันธ์ ให้คำปรึกษาแนะนำ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การวางแผนการเรียนการสอน การทำข้อตกลง/สัญญาการเรียนรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมประเมินผล การเรียนรู้ของตนเอง (กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน, 2543: 31-32)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มากคือประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความหลากหลายและแตกต่างกันมาก แต่ละประสบการณ์จะมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อบุคคลนั้นๆ เสมอรวมทั้งบุคคลอื่นๆ ด้วย ประสบการณ์ในอดีตของบุคคลจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีเหตุมีผล มีหลักการ สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การนำประสบการณ์ในอดีตมาวิเคราะห์และพิจารณาหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุงและสร้างแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้เกิดผลประโยชน์อย่างมากมาต่อบุคคล เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากมายของบุคคล การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่เพิ่มความรู้ เพิ่มทักษะ โดยได้รับผ่านชีวิตและจากการปฏิบัติ จากการทำงาน เป็นการศึกษาที่ไม่เป็นทางการจากการศึกษาทุกประเภท หรือจากอาชีพ (Evans, 1994) การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดเมื่อบุคคลได้เกี่ยวข้องกับกิจกรรม แล้วมองย้อนอดีตและวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีวิจารณญาณ จะเป็นประโยชน์ต่อการการทำงานและดำรงชีพ (Pfeiffer, 1998) การเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่จึงเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ขึ้น หรือผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองในการปฏิบัติตนตามบทบาทใหม่ (Dewey, 1938) ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายมากที่หลายคนมักจะละเลยการนำประสบการณ์ในอดีตที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการดำเนินการแก้ไขปัญหา และใช้ในการดำเนินชีวิต แนวคิดการนำประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียนสำหรับการเรียนรู้ จึงนับมามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่มีมากมาย และหลากหลายจะเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้อย่างมากและมีประสิทธิภาพสูง ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จึงไม่ใช่เริ่มจากศูนย์ ไม่ใช่เริ่มจากความว่างเปล่า แต่เป็นการเรียนรู้ที่มีตลอดเวลาของช่วงชีวิต (Brookfield, 1990) ประสบการณ์ในอดีตของผู้ใหญ่ทุกคนจึงมีคุณค่าสมควรที่จะมีการศึกษารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์และการนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจรการ เรียนรู้จากประสบการณ์ จะประกอบด้วยขั้นตอนการเรียนรู้ต่างๆ ผู้เรียนจะนำประสบการณ์มาเป็น ข้อมูลในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน โดยผู้สอนและผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ซึ่งกัน และกัน รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ดี ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ จากประสบการณ์จะหมายถึงการเรียนรู้จากการปฏิบัติทุกชนิด การฝึกอบรม การสังเกต การ สัมภาษณ์ กิจกรรมกลุ่ม (Evans, 1994) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่จึงเป็น รูปแบบการจัดที่แตกต่างจากอดีต และแตกต่างจากรูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก ครูหรือผู้สอนจะไม่ใช้ ศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้เรียนไม่ใช่ผู้รับ แต่จะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอนที่ผู้สอน และ ผู้เรียนต้องใช้ประโยชน์ของประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ได้ใช้ประสบการณ์เดิม หรือความรู้เดิมผนวกกับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ สร้างเป็นความรู้ของผู้เรียนเอง (Lee and Caffarella, 1994) รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เหมาะสมจะช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการ เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลจะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีจะหมายถึงสภาวะของการมีระดับชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวอยู่ ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีปัจจัยที่ เกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคมวัฒนธรรม สภาพร่างกาย และสภาพจิตใจ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ปัญหา การพัฒนาคุณภาพชีวิตและจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะของคนไทย มี ความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้จัดการเรียนรู้ สำหรับผู้ใหญ่และจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่อย่างสูง และสำหรับชุมชน ชนบทภาคเหนือที่ได้กำหนดเป็นพื้นที่เป้าหมายในการวิจัยนั้น พบว่ายังมีปัญหาด้านการพัฒนา ระดับ คุณภาพชีวิตยังอยู่ในระดับต่ำ จึงมีความเหมาะสมที่จะนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ดำเนินการวิจัยและพัฒนาในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ดังกล่าวในครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งแนวความคิดและหลักการ กำหนด รูปแบบและขอบเขตที่ชัดเจน และคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้ของผู้ที่มีความ เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพที่สังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การวิจัยครั้งนี้จะช่วยสนับสนุนการ ดำเนินการปฏิบัติการเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งในปัจจุบันที่ยังไม่ได้มี

การดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษจะสามารถนำไปใช้เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดทิศทาง กำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทในภาคอื่นๆ ของประเทศไทยได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการเรียนรู้และประสบการณ์ ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนชนบทภาคเหนือ
4. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

สมมุติฐานการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ พบว่าแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จะต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการได้แก่ ลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างจากเด็ก บทบาทของครูผู้สอนที่เปลี่ยนจากผู้สอน ผู้บอกเป็นผู้อำนวยความสะดวก การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้ประสบการณ์ของผู้ใหญ่เป็นแหล่งทรัพยากรในการเรียนรู้ การจัดหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ (Knowles, 1980. Brookfield, 1986. Roger, 1996) และพบว่ารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่มีความพึงพอใจและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง เหมาะสมกับลักษณะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ (Kolb, 1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones, 1983. Juch, 1983) และจากผลการวิจัยของ Yan Fung Mok (1999) พบว่ารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นรูปแบบที่ผู้เรียนผู้ใหญ่มีผลสำเร็จในการเรียนรู้สูงกว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะการบรรยาย การอ่านเอกสาร หรือการท่องจำแบบเดิมๆ

จากเหตุผลและข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และพิจารณาความเป็นไปได้ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้ใหญ่ที่ผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจะมีความรู้ ทักษะคิดและ

พฤติกรรมในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
ตั้งสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึง

1. ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์
มีคะแนนความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์
มีคะแนนทัศนคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์
มีคะแนนพฤติกรรมปฏิบัติตัวหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตเนื้อหาการวิจัย เพื่อตอบสนองตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้
โดยมีรายละเอียดขอบเขตของกระบวนการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์การณเพื่อส่งเสริม
คุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ดังนี้

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจะเป็นประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์
และได้อาศัยอยู่ในชุมชนชนบทภาคเหนืออย่างน้อย 1 ปี
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกเพื่อการศึกษาจะต้องมีประสบการณ์เดิม มีลักษณะ
ภูมิหลังที่คล้าย คลึงกัน และมีความหลากหลาย ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา
- 1.3 ข้อมูลภูมิหลังประกรที่ศึกษาประกอบด้วย
 - เพศ
 - ความเกี่ยวข้องกับครอบครัว
 - ปัจจุบันท่านมีอายุ
 - สถานภาพสมรส (ตามความเป็นจริง)
 - ระดับการศึกษา
 - จำนวนบุคคลในครัวเรือน
 - อาชีพ
 - รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
 - รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัว

2. รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จะประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาและนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Kolb, 1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones, 1983. และ Juch, 1983) มากำหนดเป็นรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในแต่ละขั้นตอนผู้เรียนจะใช้ประสบการณ์เดิมมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเรียนรู้ โดยจะมีขั้นตอนที่สำคัญประกอบด้วย

การทบทวนประสบการณ์เดิม เป็นขั้นตอนของการรับรู้สภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผู้ใหญ่อะรับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือปัญหาที่ประสบอยู่หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมในอดีตมาพิจารณาควบคู่กับประสบการณ์ใหม่

ประสบการณ์ใหม่ ผู้ใหญ่จะสังเกตประสบการณ์ใหม่หรืออาจได้รับปัญหาที่เกิดขึ้นและศึกษาข้อมูล รายละเอียด และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยนำประสบการณ์เดิมในอดีตเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมรายละเอียดที่ขาดไป เพื่อให้มีข้อมูลที่ครบถ้วน

การคิดวิเคราะห์ ผู้ใหญ่จะคิดวิเคราะห์ ทบทวนไตร่ตรองโดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่เกิดขึ้นที่ได้ประสบมาในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตแล้วนำมาคิดวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล

การทดลอง ผู้ใหญ่จะลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวอย่างไร โดยใช้บทเรียนในอดีตหรือประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องมือช่วยเสริม เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

การนำไปใช้ เป็นประสบการณ์ใหม่หรือความรู้ใหม่ ภายหลังจากการปฏิบัติและได้ผลแล้ว ผู้ใหญ่จะคิดวิเคราะห์ พิจารณาและตีความจากผลลัพธ์ที่ได้เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ โดยมีประสบการณ์เดิมเป็นข้อมูลประกอบการสรุปเป็นความรู้ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นการยอมรับประสบการณ์ใหม่หรือปฏิเสธประสบการณ์ใหม่ว่าจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวหรือไม่ เพื่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิต

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือเท่านั้น โดยมีเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ตามแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยใช้ จปฐ. เป็นเกณฑ์ชีวิต
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้จะอยู่ในพื้นที่เฉพาะในเขตภาคเหนือ จำนวน 17 จังหวัดเท่านั้น ซึ่งมีลักษณะสภาพแวดล้อมที่ไม่แตกต่างกันมาก และศึกษาเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนชนบทที่อยู่นอกเขตเทศบาลเท่านั้น
3. การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีวงจรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย การทบทวนประสบการณ์ ประสบการณ์ใหม่ การคิดวิเคราะห์ การทดลอง และการนำไปใช้ ในประเด็นเรื่องประสบการณ์นั้นหมายถึงเรื่องประสบการณ์ที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินชีวิตของผู้ใหญ่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติ โดยมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องความรู้ ทักษะ และทัศนคติ

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลได้แสดงออกมาให้เห็นในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง เป็นไดอะแกรม หรือเป็นแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

รูปแบบการเรียนรู้ หมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบตามหลักแนวคิดทฤษฎีต่างๆ โดยมีการจัดกระบวนการหรือจัดขั้นตอนในการเรียนการสอน โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคการสอนแบบต่างๆ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการประกอบด้วย

- ปรัชญา แนวคิดทฤษฎี หรือความเชื่อที่เป็นหลักของรูปแบบ
- การบรรยายสภาพลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักการ
- การจัดระบบ จัดองค์ประกอบต่างๆ ให้สามารถนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย
- การอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอนและเทคนิคการสอนต่างๆ

ผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่บรรลุนิติภาวะตามกฎหมายได้แก่ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในครอบครัวเป็นระยะเวลาติดต่อกันอย่างน้อย 1 ปี

การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ในกลุ่มย่อย เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารแล้วนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปและนำมาปรับใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

ประสบการณ์ หมายถึง ความเจตจำนงและความรู้ที่ได้รับจากการกระทำหรือได้พบเห็นมา ได้ปฏิบัติมาอย่างเชี่ยวชาญ

ประสบการณ์เดิม หมายถึง ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ที่ผู้ใหญ่ได้รับมาจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติในอดีต ทั้งที่ได้มาจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้จากบุคคลอื่น จนเกิดเป็นความรู้ ทักษะ และทัศนคติสำหรับตนเอง

ประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หมายถึง สิ่งที่ผู้ใหญ่ได้พบ ได้เห็น ได้ปฏิบัติมาอย่างมากมายโดยการแลกเปลี่ยน พูดคุย แลกเปลี่ยนข่าวสารในกลุ่มย่อย แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการนำเดินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นลักษณะวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญที่ต่อเนื่องกันโดยเริ่มจากการทบทวนประสบการณ์เดิม ประสบการณ์ใหม่ การคิดวิเคราะห์ การทดลอง และการนำไปใช้ โดยให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมผนวกกับประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ สร้างเป็นความรู้ของผู้เรียนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ขึ้นเอง

เงื่อนไข หมายถึง สถานการณ์หรือสภาพของสิ่งที่จะเป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จหรือไม่ โดยอาจจะเป็นการสนับสนุนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน

คุณภาพชีวิต หมายถึง เป็นสภาวะของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมี

ความสุข โดยใช้เกณฑ์บรรลุดูคุณภาพชีวิตตามตัวชี้วัดของคณะกรรมการอำนวยการพัฒนางานคุณภาพชีวิตชุมชนชนบท สารของดูคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนชนบทภาคเหนือ หมายถึง ชุมชนชนบทในเขตภาคเหนือของประเทศไทยตามกฎหมายเกณฑ์การแบ่งของกระทรวงมหาดไทย ประกอบด้วย 17 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร และเพชรบูรณ์ โดยจะมีการแบ่งออกเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ประชาชนส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกรรม มีลักษณะและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีภาษา และวัฒนธรรมเป็นของตนเอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ภายหลังจากการศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในครั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการวิจัย ดังนี้

1. ได้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ
2. เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือและชุมชนอื่นๆ ของประเทศ
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท
4. แนวทางการนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์และพิจารณาความเหมาะสมและนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยจะนำเสนอสาระสำคัญที่สรุปรายละเอียดของแนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

- ความหมายผู้ใหญ่
- แนวคิดการเรียนรู้
- แนวคิดความต้องการจำเป็น
- ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

2.2 แนวคิด ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

- ความหมายของทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์
- ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์
- การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์

2.3 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

- ความหมายคุณภาพชีวิต
- หลักการ แนวคิด การพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ตัวชี้วัด และกระบวนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.4 ชุมชนชนบทภาคเหนือ

- ความหมายของชุมชนชนบทภาคเหนือ

- สภาพทั่วไปและปัญหาของชุมชนชนบทภาคเหนือ

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ในประเทศ
- ต่างประเทศ

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์อย่างละเอียด เพื่อที่จะได้นำแนวคิด ทฤษฎี ดังกล่าวมาใช้เป็นแนวคิดหลักในการกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปสาระสำคัญดังราย ละเอียดต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี การเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ความหมายของผู้ใหญ่

ความหมายของผู้ใหญ่ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2538, 563) ได้ให้ความหมายของผู้ใหญ่ว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุมาก บุคคลที่มีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้ว คนที่เป็นหัวหน้าในการทำงาน บุคคลชั้นผู้บังคับบัญชา

นอกจากคำนิยามตามพจนานุกรมแล้ว ยังมีความหมายของผู้ใหญ่มีผู้ให้ความหมายไว้อีกมากมายหลายนิยาม เพราะหลายหน่วยงานให้คำนิยามคำว่าผู้ใหญ่อันต่างกันไป ขึ้นอยู่กับกิจกรรมและหน้าที่เฉพาะของหน่วยงานนั้นๆ เช่น ทางกฎหมายถือว่าผู้ใหญ่คือผู้ที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป นักวิชาการที่ได้ใช้วิธีการพิจารณาความเป็นผู้ใหญ่โดยไม่ใช้อายุเป็นเกณฑ์ เช่น Knowles (1980) โดยอธิบายว่า การตัดสินว่าบุคคลจะเป็นผู้ใหญ่หรือไม่นั้น สามารถพิจารณาได้จากปัจจัย 2 ประการ

1. ผู้ที่มีพฤติกรรมและบทบาททางสังคมที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่
2. ผู้ที่มีอัตโนมโนทัศน์ (Self-Concept) หรือการรับรู้ว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่

อาชัญญา รัตนอุบล (2543) ได้ให้ข้อสรุปของนิยามคำว่าผู้ใหญ่ หมายถึงผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมตามวัยที่เหมาะสมของตนเอง

โดยสรุปแล้วความหมายของผู้ใหญ่ หมายถึงผู้ที่มีภาวะความสามารถทางร่างกายและจิตใจอย่างสมบูรณ์ มีการแสดงออกซึ่งความตระหนัก ความรอบคอบ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน ครอบครัว และสังคม เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีวุฒิภาวะทางอารมณ์ และการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม น่านับถือและสำหรับในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความหมายของผู้ใหญ่ว่าหมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญา และมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและสังคม เป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ เป็นวัยแรงงานและวัยที่สามารถสร้างผลผลิตให้กับครอบครัวสังคม และประเทศชาติ

ลักษณะของผู้ใหญ่

ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้น จำเป็นต้องทราบกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากเด็ก ผู้จัดการเรียนการสอนหรือครูผู้สอนจึงต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ อย่างชัดเจน ไม่เช่นนั้นก็จะไม่สามารถจัดระบบการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใหญ่ การเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งลักษณะผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างกันอย่างมาก ลักษณะที่สำคัญที่มีผู้ให้ความหมายไว้ ได้แก่

นักวิชาการไทย เช่น โมหัมมัด อับดุลการเดร์, สุนทร สุนันทชัย (2533) ได้แบ่งลักษณะผู้ใหญ่ ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ ลักษณะทางอายุ ลักษณะทางสติปัญญา ลักษณะทางจิตใจ และลักษณะทางบทบาทและภาระหน้าที่ทางสังคม

Robert A. Havighurst ได้แบ่งวัยผู้ใหญ่ออกเป็น 3 วัย โดยคำนึงถึงภาระกิจด้านพัฒนาการ คือ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2543)

1. ผู้ใหญ่วัยต้น (Early Adulthood) เป็นผู้ใหญ่วัยเริ่มแรก วัยหนุ่มสาว เป็นวัยผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18-35 ปี มีภาระกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่อยู่กับคู่ครอง การเริ่มสร้างบ้าน สร้างฐานะครอบครัว การเริ่มประกอบอาชีพ การรับผิดชอบต่อสังคม การเข้าสังคม

2. ผู้ใหญ่วัยกลางคน (Middle Adulthood) เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 35-60 ปี มีภาระกิจด้านพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การมีความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างและปรับปรุงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น การมีกิจกรรมใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การเรียนรู้ที่จะเข้าใจคู่ครองมากขึ้น การยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

3. ผู้ใหญ่วัยสูงอายุ (Later Maturity) เป็นผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีภารกิจพัฒนาการที่สังคมยอมรับ เช่น การปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงของร่างกายและกำลังวังชาให้มากขึ้น การปรับตัวให้เข้ากับการเกษียณอายุ และการมีรายได้ที่น้อยลง การปรับตัวให้เข้ากับการตายและการจากไปของคู่ครอง การคบค้าสมาคมกับผู้สูงวัยเดียวกัน

สำหรับนักวิชาการไทยได้เสนอแนวคิดหลักการแบ่งวัยผู้ใหญ่ โดยใช้ผสมผสานระหว่างแนวคิดนักวิชาการต่างประเทศ และการแบ่งวัยแบบไทยๆ ออกเป็น 4 ช่วง รายละเอียด ดังนี้ (อุ้นตา นพคุณ, 2527)

1. ผู้ใหญ่วัยเริ่มแรกหรือปฐมวัย (17-25ปี) ผู้ใหญ่วัยนี้จะมีความสมบูรณ์ของร่างกายสมบูรณ์กว่าช่วงวัยใดๆ มีระบบการเคลื่อนไหวและกล้ามเนื้อที่เจริญสูงสุด ความสามารถทางด้านร่างกายมีประสิทธิภาพสูง เช่น ความสามารถในการไต่บัน ความสามารถในการใช้สายตา ผู้ใหญ่วัยนี้กำลังก้าวเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ สังคมเริ่มยอมรับภาระกิจต่างๆ เช่น การบรรลุนิติภาวะตามกฎหมาย การเกณฑ์ทหาร การทำการสมรส เป็นต้น

2. ผู้ใหญ่วัยสร้างตัว (25-40 ปี) ผู้ใหญ่วัยนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักในด้านร่างกาย แต่ในด้านสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงมากเพราะเป็นระยะเริ่มแรกของการทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ วางรากฐานสร้างตัวเองในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางครอบครัว วัยนี้จะมีภารกิจทางสังคมที่สำคัญได้แก่ การเลือกคู่ครอง การเรียนรู้ที่จะอยู่กับคู่สมรส การสร้างชีวิตครอบครัวที่มั่นคง การเลี้ยงดูบุตร การดูแลรักษาบ้านเรือน การทำงานประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคมและหน้าที่ตามกฎหมาย ในด้านอารมณ์และจิตใจจะเป็นตัวของตัวเอง ไม่เอนเอียงเปลี่ยนแปลงได้ง่าย การตัดสินใจในเรื่องต่างๆจะใช้ดุลยพินิจจากประสบการณ์ที่ผ่านมามากกว่าตัดสินใจตามความคิดเห็นของผู้อื่น

3. ผู้ใหญ่มัชฌิมวัย (40-60 ปี) เป็นวัยผู้ใหญ่ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายอย่างเห็นได้ชัด เริ่มเกิดปัญหาสุขภาพอนามัยและระบบต่างๆในร่างกายเริ่มเสื่อมลง ผิวหนังจะหย่อนยาน ใบหน้าเปลี่ยนแปลง ความสามารถทางสายตา และความสามารถในการไต่บันลดลง ความสามารถของพลังทักษะลดน้อยลง ในสังคมไทยยังให้ความสำคัญกับผู้ใหญ่ในวัยนี้ ในเรื่องของความอาวุโส ความเป็นที่เคารพนับถือของผู้ที่อาวุโสน้อยกว่า

4. ผู้ใหญ่ปัจฉิมวัย (60 ปีขึ้นไป) เป็นวัยแห่งชีวิต ผู้ใหญ่ทุกคนจะมีความแตกต่างกันเฉพาะบุคคลมากกว่าทุกวัย เพราะช่วงวัยนี้เป็นวัยที่สะสมประสบการณ์มาโดยตลอด สามารถมองดูชีวิตความเป็นจริงและปลงอนิจจังชีวิต ในด้านร่างกายจะเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด ผิวหนังเหี่ยว

ย่น ตกกระ ผิวหนังแห้งและบางลง เส้นโลหิตเปราะแตกได้ง่าย หลังโกง ระบบย่อยอาหารผิดปกติ ความสามารถในการได้ยิน ความสามารถในการเห็นลดลง รวมทั้งความจำลดลง ซึ่งจะมีผลต่อ กระบวนการเรียนรู้ มีการเข้ากิจกรรมทางสังคมน้อย แต่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา การเข้าวัดมากขึ้น ในด้านสังคมและจิตใจนั้นพบว่าในสภาพของสังคมไทยยังให้ความสำคัญและยอมรับนับถือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในสังคมชนบท ผู้สูงอายุยังได้รับการดูแลเอาใจใส่ ได้รับมอบหมายให้ดูแลบุตรหลาน การเลี้ยงดู เด็กเล็ก การเป็นที่ปรึกษาให้กับครอบครัว

Brookfield (1986) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้เรียนผู้ใหญ่ ไว้ 6 ประการ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ และมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้สอนหรือผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจและนำไป ประยุกต์สู่การปฏิบัติ รายละเอียดประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่ไม่ใช่ผู้ที่เพิ่งเริ่มเรียนรู้แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลาของช่วงชีวิต ตลอดช่วงของการ เปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาของผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้ใหญ่ไม่ได้เริ่มจากศูนย์ แต่เป็นการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

2. ผู้ใหญ่นำประสบการณ์และคุณค่าของตนเองมากำหนดการเรียนรู้ ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ จะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการกำหนดรูปแบบ วิธีการเรียนรู้และการตัดสินใจที่จะเรียนรู้ ประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีตจึงมีความสำคัญและเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้อย่างมากสำหรับผู้ใหญ่

3. ผู้ใหญ่มาเรียนตามความสนใจ ซึ่งในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จำเป็นต้อง คำนึงถึงความสนใจ ความต้องการของผู้ใหญ่เป็นหลัก เพราะผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีในเรื่องที่ตนเองสนใจ และจะไม่เกิดการเรียนรู้เลยถ้าผู้ใหญ่ไม่สนใจ การจัดการเรียนรู้ก็เปล่าประโยชน์

4. ผู้ใหญ่นำความคาดหวังมากำหนดกระบวนการเรียนรู้ ในกระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่จะมีความ คาดหวังก่อนที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็จะไม่เกิดการเรียนรู้

5. ผู้ใหญ่สนใจที่จะเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาชีวิตตนเองและครอบครัว ซึ่งเรื่อง que ผู้ใหญ่ สนใจจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเองและครอบครัว หากเป็นเรื่องที่ไกลตัว หรือไม่เป็นประโยชน์ตนเองและครอบครัวก็จะไม่สนใจเรียนรู้

จากการศึกษาวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่าลักษณะของผู้ใหญ่จะมีลักษณะที่แตกต่างกันและ หลากหลายมาก ทั้งด้านร่างกาย ภูมิปัญญา ประสบการณ์ ความคาดหวัง ดังนั้นการจัดรูปแบบการเรียนรู้ ให้ผู้ใหญ่ จำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดอย่างรอบคอบ ไม่เช่นนั้นแล้วจะมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทำ

ให้เกิดความล้มเหลวในการเรียนรู้ได้ ปัญหาการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานที่จัดการศึกษาผู้ใหญ่ โดยปฏิบัติเช่นเดียวกับการจัดการศึกษาให้กับเด็ก ซึ่งเป็นวิธีการจัดการศึกษาที่ไม่ถูกต้อง และขาดความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่มีผลให้จัดการศึกษาผู้ใหญ่ตามแนวทางที่เคยจัดมา ตั้งแต่ในอดีต เป็นสาเหตุที่สำคัญสาเหตุหนึ่งของความล้มเหลวในการจัดการศึกษา หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ มีหลายโครงการที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ แต่ผลการดำเนินงานพบว่าไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุก็เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการ และเทคนิคแนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่โดยเฉพาะนั่นเอง

นอกจากความรู้ความเข้าใจในเรื่องของความหมายและลักษณะของผู้ใหญ่แล้ว ในองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ จำเป็นต้องเข้าใจ แนวคิด ทฤษฎีของการการเรียนรู้เพื่อนำมาประกอบจัดการเรียนรู้ให้ถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูง ซึ่งแนวคิดของการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและสรุปสาระสำคัญได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดการเรียนรู้

Hartley (1998 : 18) ได้เสนอแนวคิดว่า หลักการเรียนรู้เป็นการเกิดปฏิกิริยาทางความรู้ ทางจิตวิทยานั้น ผลของความรู้เกิดจากการสรุป การคาดหวัง และทำความเข้าใจ แทนที่จะเป็นลักษณะนิสัย ผู้เรียนควรจะมีวางแผนและใช้ยุทธศาสตร์ ใช้ความรู้เป็นสิ่งสำคัญ โดยมีหลักการที่สำคัญ คือ

1. ผู้สอนควรมีการจัดการที่ดี การจัดการที่ดีจะง่ายต่อการจดจำและการเรียนรู้
2. ผู้สอนควรมีความชัดเจนในโครงสร้าง ชัดเจนในความสัมพันธ์ระหว่างความคิดกับแนวคิด
3. การรับรู้ในลักษณะของภาระงานเป็นสิ่งสำคัญมาก ผู้เรียนสามารถที่จะเลือกลักษณะที่แตกต่างเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้เรียนเข้าใจในลักษณะของภาระงาน
4. ความรู้เดิมมีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความสำคัญและจะมีผลต่อการเรียนรู้ ความแตกต่างของรูปแบบการเรียนรู้ หรือวิธีการเข้าถึงการเรียนรู้ ล้วนแต่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น
6. การสะท้อนกลับจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ในเรื่องความสำเร็จ หรือความล้มเหลว

การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ การฝึกปฏิบัติ การลงมือกระทำจริง จะด้วยวิธีการจงใจหรือไม่จงใจก็ตาม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

ดังกล่าวสามารถจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ พฤติกรรมทางความรู้เปลี่ยนแปลงจากความรู้ เปลี่ยนเป็นรู้ พฤติกรรมทางทักษะเปลี่ยนแปลงจากทำไม่เป็นให้สามารถทำเป็น และพฤติกรรมทางทัศนคติจาก ความรู้สึกไม่ชอบเปลี่ยนเป็นความรู้สึกที่ชอบ หรือจากความรู้สึกที่ชอบเปลี่ยนเป็นความรู้สึกที่ไม่ชอบ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2543)

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของชีวิต และ แสดงว่าบุคคลนั้นมีความเจริญเติบโต การเรียนรู้เป็นหัวใจของการศึกษา ดังนั้นสถานศึกษาก็คือโรงที่จัด กระบวนการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลนั่นเอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

Smith (1991) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า เป็นการกระทำกระบวนการ หรือประสบการณ์ ที่ได้รับความรู้ ทักษะ ความจำ ความสามารถในการเก็บบันทึกข้อมูลข่าวสาร การปฏิบัติเกี่ยวกับความรู้ การเรียนรู้ช่วยให้เราสามารถเปลี่ยนจากผู้ที่ขาดทักษะ ขาดความสามารถ กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ การ เรียนรู้ทำให้ให้เราได้รับความรู้ใหม่ และเพิ่มความสามารถ ผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์ และเบื้องหลังที่ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ซึ่งโดยสรุปแล้วการเรียนรู้จะหมายถึง

1. การเพิ่มความรู้
2. การจดจำข้อมูล
3. การได้รับความรู้เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติ
4. เป็นการกลั่นกรองความหมายในสิ่งที่เราทำอยู่ว่าเรากำลังทำอะไร
5. เป็นกระบวนการยอมรับความเข้าใจ

โดยสรุปแล้วบุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่เกิด การเรียนรู้สามารถเกิดได้ตลอดทุกช่วงของชีวิต หรือเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในการเรียนรู้ไม่ได้เกิดเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้น แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ ตลอดเวลาในทุกสถานที่ ทุกสถานการณ์ สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์และการแสวงหาความหมายของ สิ่งที่ต้องการเรียนรู้ โดยธรรมชาติของมนุษย์จะพบว่า มนุษย์ไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง สมองจะมีการค้นหา เพื่อตอบสนองความแปลกใหม่ การเรียนรู้โดยการท่องจำจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสมอง ไม่ได้กระตุ้น ให้สมองเกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดความล้มเหลวในการเรียนรู้ แต่ถ้าเราถูกกระตุ้นสมองจะสามารถจัดระบบ ข้อมูล สมองสามารถรับข้อมูลได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ในสังคมตะวันตกมีความเชื่อว่า ผู้ใหญ่จะไม่เกิดการ เรียนรู้ ถ้าเราไปถามกลุ่มผู้ใหญ่ว่าทำไมไม่สามารถเรียนรู้ได้ เป็นคำถามที่ไม่ทำให้เกิดความท้อแท้ ไม่

สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะปฏิเสธโดยตัวของเขาเอง เพราะเราไปคาดหวังว่าผู้ใหญ่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติ พบว่าผู้จัดในหลายๆ หน่วยงานมักจะตีตราว่าผู้ใหญ่ไม่สามารถเรียนรู้ หรือสามารถเรียนรู้ได้แต่ช้ามาก ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด

จากความหมายของแนวคิดในเรื่องของการเรียนรู้ นับว่าเป็นสิ่งมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อครู ผู้สอน หรือวิทยากร เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อกระบวนการเรียนการสอนในเรื่องต่อไปนี้ คือ (อุ้นตา นพคุณ, 2527)

1. ทำให้ผู้สอนหรือวิทยากรมีความรู้และความเข้าใจว่าการเรียนรู้มันเกิดขึ้นได้อย่างไร
2. ทำให้ผู้สอนหรือวิทยากรเข้าใจหลักปฏิบัติหรือการปฏิบัติตัวในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความเชื่อหรือทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตนเองเข้าใจและนิยมที่จะปฏิบัติ
3. ทำให้ผู้สอนหรือวิทยากรสามารถตัดสินใจเลือกกิจกรรม และวิธีการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญก็คือ จะช่วยให้วิทยากรสามารถคาดการณ์ได้ว่าทำอะไรจึงจะปฏิบัติได้สมกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ควรจะใช้วิธีการสอนแบบใดจึงจะได้ผลดีที่สุดหรือเกิดข้อผิดพลาดน้อยที่สุด

ในเรื่องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีสภาพการเกิดที่แตกต่างกันไป แต่โดยสรุปแล้วการเรียนรู้ผู้ใหญ่จะเกิดจากสภาพการณ์ 3 ประการ คือ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2543)

1. การเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ (Natural Setting) ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้จากสภาพการณ์ทางธรรมชาติ เช่น การอยู่ในร่มสบายกว่าการอยู่กลางแจ้ง จึงคิดค้นการสร้างบ้านเป็นที่พักอาศัย
2. การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ของสังคมที่มีอยู่โดยทั่วไป (Society Setting) สภาพการณ์ของสังคมที่มีอยู่ทั่วไปในชีวิตประจำวันของผู้ใหญ่ เช่น การเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในสังคม จากสภาพของสังคมประจำวัน การอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น
3. การเรียนรู้ที่เกิดจากสภาพการณ์ของการจัดการเรียนการสอน (Formal Instructional Setting) มีการจัดลำดับการเรียนรู้ที่มีจุดมุ่งหมายและต่อเนื่อง มีการจัดสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างตั้งใจ

นอกจากนี้ในภาพรวมขององค์ประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผู้ใหญ่ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงาน ซึ่งองค์ประกอบที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. ความเหมาะสมและความพร้อมของผู้ใหญ่ ได้แก่ ระดับพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา อายุ ความสามารถ และประสบการณ์เดิม
2. แรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก
3. ทักษะคิดต่อสิ่งที่เรียนรู้ ขจัดอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางอารมณ์ที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้
4. สิ่งที่ยุ่เรียนสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และปรารถนาของผู้ใหญ่
5. สิ่งที่ยุ่เรียนมีคุณค่า มีความหมายต่อผู้ใหญ่ และทราบจุดมุ่งหมายการเรียนรู้
6. สิ่งที่ยุ่เรียนรู้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่
7. ผู้ใหญ่ได้มีโอกาสฝึกฝน มีการทำซ้ำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญและลงมือกระทำด้วยตนเอง
8. ผู้ใหญ่มีโอกาสทราบความก้าวหน้าและความผิดพลาดของตนเอง เพื่อที่ผู้ใหญ่จะได้มีโอกาสปรับปรุงแก้ไข
9. มีการเสริมแรงให้กำลังใจจากผู้สอน การใช้เทคนิคกิจกรรมการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม

จากการศึกษาวิเคราะห์โดยภาพรวมแล้วจะสรุปได้ว่า การเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทุกรูปแบบและมีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียนรู้ การเรียนรู้จะเป็นกระบวนการ และผู้เรียนจะเป็นผู้สรุปเป็นความรู้และมีแนวโน้มของพฤติกรรมตามที่ตนได้เรียนรู้ คนเราสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาตลอดชีวิต และสามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ แนวคิดการเรียนรู้จึงนับว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สมควรจะต้องนำไปประกอบในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งที่ผ่านมาพบว่าการเรียนจัดการเรียนรู้ทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนยังมีการจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่ไม่สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี จึงสมควรที่จะต้องหาแนวทางในการดำเนินการพัฒนาและแก้ไข เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่ใช่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลเท่านั้น หากผลการจัดการเรียนรู้แล้วผู้เรียนได้รับรู้เพียงข้อมูล ไม่มีการนำไปปฏิบัติ ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใดๆ ก็ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้ เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่านั้นเอง

ตามหลักการและแนวคิดของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้จัดมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs) ของกลุ่มผู้เรียนก่อนเป็นลำดับแรกเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมา กำหนดเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรหรือจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในระหว่างการเรียนรู้ ดังนั้นผู้จัด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาแนวคิด ทฤษฎีความต้องการจำเป็น และกระบวนการดำเนินการศึกษาหา ความต้องการจำเป็นที่แท้จริงและมีความถูกต้อง ซึ่งแนวคิดและกระบวนการศึกษาหาความต้องการจำเป็น มีสาระที่สำคัญดังต่อไปนี้

แนวคิดความต้องการจำเป็น (Needs)

ในการศึกษาวิจัยครั้งจะดำเนินการศึกษาหาความต้องการในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เพื่อการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ซึ่งมีแนวคิดการประเมินความต้องการ จำเป็นจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ มีประเด็นหลักที่ต้องคำนึงถึงอย่างมากที่จะเลยไม่ได้ รายละเอียดของแนวคิดความต้องการจำเป็น สรุปได้ดังนี้

ความต้องการจำเป็น (Needs) ตามประมวลศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการ พ.ศ.2521 หมายถึง ความแตกต่างระหว่างหรือช่องว่างระหว่างสภาพที่สิ่งต่างๆ ควรจะเป็นและสภาพสิ่งต่างๆ เป็นอยู่จริง ในการประเมินความต้องการจำเป็นจึงหมายถึงกระบวนการหรือวิธีการหาปัญหาหรือสิ่งที่ยังบกพร่องที่ทำให้ งานยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ต้องการจากสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (เจษฎา แซ่มประเสริฐ, 2527)

Cote (1996) ได้ให้ความหมายของความต้องการจำเป็น (Needs) ว่าหมายถึงระบบการศึกษา ช่องว่างของความต้องการกับความปรารถนาในการทำงานที่แสดงออก ระหว่างความสามารถของบุคคล ในขณะที่ทำงานปัจจุบัน หรือสิ่งที่สามารถทำได้จริงตามความสามารถในปัจจุบันกับสิ่งที่ต้องการได้รับการกระทำในอนาคต

ในการศึกษาความต้องการจำเป็นจะมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาความต้องการจำเป็น เพื่อ ดำเนินการปรับปรุงการทำงาน โดยพิจารณาทบทวนหาทางออกในการแก้ไขความขัดแย้งในการทำงาน โดยที่ปัญหาจะเกิดขึ้นจากประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างการปฏิบัติจริงกับความต้องการ
2. ความแตกต่างระหว่างปัจจุบันกับรูปแบบการทำงานใหม่
3. ความแตกต่างระหว่างปัจจุบันกับความต้องการในอนาคต

Cote (1996) ได้เสนอว่าในการศึกษาความต้องการจำเป็น ผู้ศึกษาจะต้องกำหนดข้อมูลที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นอย่างครบถ้วนและรอบด้าน ซึ่งจะประกอบด้วยรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้

1. กำหนดความต้องการและทางเลือกว่าจะทำอะไร
2. กำหนดความที่แท้จริงของการทำงานว่าคืออะไร
3. แยกแยะความขัดแย้งที่เกิดจากการทำงาน
4. ระบุสาเหตุของปัญหาว่าคืออะไร
5. กำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา

Rossett (1987) ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากบุคคลขาดความต้องการจำเป็นในการทำงาน ดังนี้

1. การขาดทักษะ ความรู้สามารถแก้ไขได้โดยการจัดฝึกอบรม การสอนงานและการช่วยเหลือในการทำงาน
2. การขาดการกระตุ้นส่งเสริมให้บุคคลสามารถแก้ไขได้โดยการทบทวนนโยบายใหม่ การว่าจ้างการอบรมเพื่อเป็นผู้บริหารระดับสูง การให้รางวัลตอบแทน
3. การขาดสิ่งแวดล้อมในการทำงาน สามารถแก้ไขได้โดยกำหนดรูปแบบในการทำงาน โดยหาเครื่องมืออุปกรณ์ให้ครบถ้วนและมีคุณภาพ เลือกสิ่งแวดล้อมที่ดี
4. การขาดแรงจูงใจในการทำงาน สามารถแก้ไขได้โดยแจ้งข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ ความก้าวหน้าในกรงาน ผลตอบแทน ค่านิยม สร้างความท้าทายต่างๆ ให้อิสระในการสร้างความสำเร็จในการทำงาน

ในการศึกษาความต้องการจำเป็นนั้น มีตัวแปรที่จะต้องมีการศึกษาวิเคราะห์และมีผลกระทบต่อการทำงานของบุคคล และจะเป็นข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ประกอบด้วย (สมชาติ กิจยรรยง, 2537)

1. การขาดความรู้ หรือความสามารถที่จะใช้ หรือถ่ายโยงความรู้ ทฤษฎี มโนทัศน์ไปสู่การปฏิบัติ
จริง

2. ขาดทักษะหรือทักษะยังไม่ได้ถึงเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งขาด Know-How
3. ทักษะที่ไม่ดีต่อบุคคลอื่น ต่อบริษัท หน่วยงาน
4. ได้รับคำแนะนำที่ผิด รวมทั้งการสื่อความหมายที่ผิด
5. ไม่พอใจสิ่งแวดล้อมที่ทำงานอยู่ เกรงกลัวอุบัติเหตุและความไม่ปลอดภัยต่างๆ
6. งานไม่เหมาะสมกับบุคคล งานที่ง่ายเกินไปจะทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่ายและงานที่ยาก

เกินไป จะทำให้เกิดความท้อถอย

7. เครื่องมือไม่เหมาะสม ขาดเครื่องมือ หรือคุณภาพเครื่องมือไม่ดี
8. ลักษณะของกลุ่มปฏิบัติงาน จะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคน
9. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม
10. บัณฑิตชนแท้ ชาวลือ ชาวซุบซิบ จะบ่งบอกถึงความไม่พอใจในองค์กร หน่วยงาน

Waston (1979) ได้เสนอแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ หาความต้องการจำเป็น โดยกำหนดว่า จะต้องมีรายละเอียด หรือประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของบุคคล
2. ศึกษาความต้องการด้านการศึกษา พัฒนา และการฝึกอบรม
3. ความคาดหวังในการเปลี่ยนแปลงในการทำงาน
4. พิจารณาความรู้ ทักษะ และทัศนคติของบุคคล
5. การตัดสินใจในการพัฒนา ให้การศึกษา หรือฝึกอบรม
6. พิจารณาความแตกต่างของบุคคลแต่ละบุคคล

สำหรับเทคนิคในการศึกษาความต้องการจำเป็นของบุคคล สามารถดำเนินการได้หลายวิธีตามความเหมาะสม กลวิธีหลักๆ ที่สำคัญ ได้แก่ (สมชาติ กิจยรรยง, 2537)

1. การศึกษาโดยใช้แบบสอบถามจะประกอบด้วยชุดคำถามสำหรับคำตอบที่ต้องการ หรือการเติมข้อความ ซึ่งอาจเป็นการตอบคำถามแบบปลายเปิดหรือปลายปิดก็ได้ ตามความเหมาะสม
2. การศึกษาโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ จะเป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานจากผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง จะมีการจัดทำคำถามล่วงหน้า หรืออาจเป็นแบบ checklist

3. การศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกต เกิดขึ้นในขณะที่กำลังทำงานจริงสภาพจริง ผู้สังเกตอาจจดบันทึกลักษณะการทำงาน ข้อมูลภาพกว้างๆ หรือเป็นการประเมินผลการทำงาน ตามความเหมาะสม

จากการศึกษาแนวคิดของการศึกษาความต้องการจำเป็น ทำให้สรุปภาพรวมได้ว่าการศึกษาความต้องการจำเป็นนั้น เป็นการศึกษาลักษณะของการทำงานนั่นเอง โดยมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมและมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำงานอย่างรอบด้าน ทั้งด้านกายภาพ ด้านลักษณะของงาน ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน โดยมีรูปแบบการศึกษาได้หลายวิธี และวิธีที่นิยมใช้ได้แก่ การสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตจากการทำงาน ส่วนจะใช้วิธีการใดนั้น อาจจะต้องพิจารณาจากสถานการณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายด้วย บางหน่วยงานอาจต้องใช้หลายวิธี บางหน่วยอาจใช้เพียงการสอบถาม ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้ผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาความต้องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

Brookfield (1986) ได้อธิบายความหมายในเรื่องการปฏิบัติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า หมายถึง กระบวนการ ดังนี้

1. กิจกรรม อาจเป็นการแสดงออกทางกายภาพ เช่น การฟัง ทักตะ การคิด
2. การสะท้อนกิจกรรม จะรวมถึงการถกเถียง การไตร่ตรอง
3. การร่วมกันวิเคราะห์กิจกรรม
4. สร้างกิจกรรมใหม่
5. การสะท้อนไปข้างหน้า
6. วิเคราะห์ความร่วมมือ

ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้น จะมีลักษณะธรรมชาติของการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็ก ซึ่งธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จะมีลักษณะที่สำคัญดังต่อไปนี้ (Brookfield, 1986)

1. ผู้ใหญ่จะมีความต้องการและโน้มเอียงที่จะชี้แนะตนเอง และอาจจะขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่ตนเองประสบอยู่

2. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่จะเป็นแหล่งทรัพยากรที่ทรงคุณค่าต่อการเรียนรู้ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ประสบการณ์เป็นเทคนิคในการเรียนรู้ เช่น การแก้ปัญหาพร้อมกันโดยใช้ ประสบการณ์ในการแลกเปลี่ยน

3. ผู้ใหญ่จะตระหนักในการเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่จำเป็นต่อการเรียนรู้เพื่อชีวิต และการแก้ ปัญหา ดังนั้นการจัดโปรแกรมการเรียนรู้ต้องเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้ใหญ่

4. ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่ต้องการนำไปใช้ในการเพิ่มทักษะ หรือความรู้ในการแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์ที่ประสบอยู่ จึงควรใช้งานเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้

ภาพรวมของการเรียนรู้ผู้ใหญ่ โดยทั่วไปจะมีประเด็นหลักที่สำคัญ 4 ประเด็น แต่ละประเด็นจะมี เอกลักษณะและมีกระบวนการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งประเด็นหลักของการเรียนรู้ผู้ใหญ่นั้นได้แก่ การ เรียนรู้ด้วยการนำตนเองการสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การ เรียนรู้วิถีการเรียนรู้ รายละเอียดดังนี้ (Brookfield, 1986)

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ประเด็นเรื่องกระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองนั้นจะเน้นใน กระบวนการที่ผู้ใหญ่สามารถควบคุมการเรียนรู้ของตนเอง สามารถกำหนดวิธีการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยตนเอง การกำหนดทรัพยากรที่เหมาะสม การตัดสินใจใช้วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยตนเอง และการ ประเมินผลความก้าวหน้าด้วยตนเอง

นอกจากนี้ต้องทำความเข้าใจปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประสบการณ์ที่มีมาของผู้ใหญ่ ธรรมชาติ ของสิ่งที่เรียนรู้และที่เกี่ยวข้อง ลักษณะวัฒนธรรมการเมืองในขณะนั้น

2. การสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ จะเป็นรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้สำหรับ ผู้ใหญ่ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ โดยจะเป็นการคิดแบบแยกแยะเหตุผลเพื่อหาความคิดเห็น ความทรงจำของการรับรู้ทำให้ผู้ใหญ่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุมีผลและการวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ โดย มีกระบวนการที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ

2.1 เป็นกระบวนการที่ผู้ใหญ่ตั้งคำถาม และกำหนดกรอบสมมติฐานใหม่ สิ่งที่ไม่ ถูกต้องจะถูกแทนด้วยสิ่งที่เป็นปัญญา

2.2 ผู้ใหญ่เลือกมุมมองที่มีมาก่อนเพื่อเห็นขอบแนวคิด ด้วยการปฏิบัติและรูปแบบของ เหตุผลและทฤษฎี

2.3 กระบวนการที่ผู้ใหญ่มองเห็นคุณค่า การยอมรับในคุณค่าวัฒนธรรม มีความ เข้าใจในลักษณะเด่นของตนเอง

3. การเรียนรู้ประสบการณ์ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกี่ยวกับภูมิหลังของประสบการณ์ และ ประสบการณ์จะถูกนำมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ ใช้อ้างอิง ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่นักการศึกษาผู้ใหญ่ ต้องคำนึงถึง สิ่งที่จะช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในการดำเนินการอย่างแพร่หลาย เช่น เกม กรณีศึกษา บทบาทสมมุติ ในการสะสมประสบการณ์ของการเรียนรู้ผู้ใหญ่ มีมุมมองที่เป็นอันตราย 2 ประการ คือ

3.1 ประสบการณ์ที่ได้รับไม่ใช่เป็นสิ่งที่ เป็นกลาง เป็นประสบการณ์ที่ค่อนข้างจะมี กรอบ มีขอบเขต

3.2 ปริมาณ หรือช่วงเวลาของประสบการณ์ บางเรื่องไม่ใช่การเพิ่มประสบการณ์ให้ มากขึ้นแต่อย่างไร เช่น ทำงานประเภทเดียวกันมา 30 ปี กับทำงานมา 1 ปี จะมีประสบการณ์ในความรู้ ความเข้าใจใกล้เคียงกันหรือเท่ากัน

4. การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ ความสามารถของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ เพื่อสร้างทักษะ ในสถานการณ์ต่างๆ สถานการณ์ที่ยากจะมุ่งไปที่ผู้ใหญ่ในวัยทำงาน การเรียนรู้ที่จะเรียนเป็นทักษะที่ แสดงออกนอกเหนือไปจากการเรียนรู้วิชาการ เป็นสิ่งที่เด่นจากผลผลิตงานวิจัย และการเรียนรู้ทุกๆวันหา ได้จากการจัดกิจกรรม จากงานที่หลากหลาย

โดยสรุปแล้วพบว่าผู้ใหญ่จะมีความพร้อม มีการนำประสบการณ์และการปฏิบัติมาใช้มากกว่า เด็ก ผู้ใหญ่สนใจวิธีการเรียนรู้ใหม่ๆ และมีความพร้อมที่จะเรียน เขาสามารถสร้างสรรค์องค์ความรู้ภายใน สิ่งที่เขารับรู้จากข้อมูลใหม่ๆ โดยใช้ประสบการณ์ที่มีมาก่อน และสรุปผลการเรียนรู้ได้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้นจะมีวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งตาม แนวคิดของนักจิตวิทยาและนักพัฒนาการศึกษาแต่ละกลุ่ม ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ไว้ดังต่อไปนี้ (อาชัญญา รัตนอุบล, 2543)

1. เพื่อความเจริญงอกงามและพัฒนาการส่วนบุคคลให้มีศักยภาพในตนเอง
2. เพื่อพัฒนาส่วนบุคคล และความก้าวหน้าของสังคม
3. เพื่อประสิทธิภาพขององค์กร มีการออกแบบ สร้างโครงการเพื่อการสนับสนุนให้องค์กร บรรลุความสำเร็จโดยผ่านกิจกรรมการพัฒนาบุคลากร
4. เพื่อการปลูกสร้างสติปัญญา มีวัตถุประสงค์ว่าการเรียนรู้มีคุณค่าในตัวของตัวเองเมื่อมีการ ถ่ายทอดความรู้ก็ยังมีคุณค่า

5. เพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เพื่อนำไปสู่การปลดปล่อยจากการถูกกดขี่

แนวโน้มการเรียนรู้ผู้ใหญ่ที่จะมีการนำไปปฏิบัติจริงในช่วงศตวรรษที่ 21 เช่น การศึกษาข้ามวัฒนธรรม การสร้างทฤษฎี ทิศทางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ภายในระบบการศึกษาที่มีความเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งแนวโน้มของการเรียนรู้ผู้ใหญ่ที่จะเกิดขึ้น 3 ประการ ได้แก่ (Brookfield, 1986)

1. การเรียนรู้ผู้ใหญ่ผ่านวัฒนธรรม ถึงแม้ว่าในการเรียนรู้ผู้ใหญ่ผ่านวัฒนธรรมจะมีไม่มากนัก แต่ก็มีตัวชี้วัดว่า ตัวแปรเรื่องชนชาติมีความสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อประเทศจีนเปิดการศึกษาผู้ใหญ่ในปี 1980 งานวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่ก็เริ่มเกิดขึ้น งานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมของหลายเชื้อชาติ ไม่ว่าจะเป็นคนผิวขาว ผิวดำ หรือเอเชีย งานวิจัยได้มีข้อเสนอ 2 ประการ คือ

1.1 ครูที่สอนการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีวัฒนธรรมของอเมริกา หรือยุโรป จะต้องพิสูจน์สมมุติฐานเกี่ยวกับธรรมชาติของรูปแบบการเรียนการสอนผู้ใหญ่

1.2 สอนตามชนชาติ เมื่อผู้ใหญ่ถูกสอนโดยครูในแต่ละชนชาติ หรือแต่ละชุมชน ก็จะสอนตามรูปแบบที่เหมาะสมและความสอดคล้องของแต่ละชนชั้นนั้นๆ

2. การนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติเป็นความพยายามของผู้ปฏิบัติที่จะพยายามแก้ปัญหา ความกดดันหรือข้อโต้แย้งจากสมาชิกในกลุ่ม การเข้าไปแสดงบทบาทในกิจกรรมของนักการศึกษาบ่อยครั้งที่เข้าไปแสดงบทบาทโดยใช้สันชาติญาณ ผู้ปฏิบัติจะมีการวิเคราะห์ ทำความเข้าใจเหตุผลต่างๆ โดยมีการใช้แหล่งทรัพยากร 2 ประการ คือ

2.1 ประสบการณ์เพื่อนร่วมงาน ใช้การเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นทฤษฎีที่ไม่มีรูปแบบ โดยสังเกตจากเพื่อนร่วมงานของเขา สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่มีรูปแบบในการสนทนาของแต่ละบุคคล และผ่านโครงสร้างการมีส่วนร่วมในการสะท้อนกลับของสมาชิกกลุ่ม เพื่อนร่วมงานจะเป็นกระจกที่สะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดี เพื่อนร่วมงานจะช่วยกำหนดขอบเขต สามารถตัดสินใจใช้ประสบการณ์ของตนเอง กลับกรองมาเป็นทฤษฎีในการปฏิบัติ

2.2 ทฤษฎีที่เป็นทางการ ผู้ปฏิบัติสามารถใช้ทฤษฎีที่มีรูปแบบหรือเป็นทางการที่มีอยู่แล้ว ใช้เป็นเหมือนเลนส์ส่องทางสามารถมีมุมมองได้หลากหลายในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน ทฤษฎีที่มีรูปแบบสามารถช่วยนักการศึกษาเพื่อความกระจ่างในองค์ประกอบต่างๆ ไป

3. การศึกษาทางไกล เรื่องการศึกษาทางไกลถือว่ามีความสำคัญมากในการช่วยเหลือการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ เป็นการสอนในชุดสัปดาห์ การสอนผ่านสื่อที่หลากหลาย มัลติมีเดีย สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่นับล้านๆ คนได้เรียนหนังสือทั่วโลก เนื้อหา

การศึกษาผู้ใหญ่การสร้างพลัง การวิเคราะห์ห้อย่างมีวิจารณ์ญาณ ประสบการณ์และความร่วมมือ สามารถจะส่งข่าวสารไปยังผู้เรียนในรูปแบบของการศึกษาทางไกล

Brookfield (1986) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง หมายถึง การกำหนดทิศทางด้วยตนเอง เป็นลักษณะของผู้ใหญ่ แต่ไม่ใช่ผู้ใหญ่ทุกคนจะมีคุณสมบัติที่จะวัดได้ ถ้าผู้ใหญ่มีความเคยชินกับการเรียนรู้ที่กำหนดโดยครู เขาก็จะไม่แสดงออกการทำด้วยตนเองในการเรียนรู้ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรเป็นโครงสร้างการฝึกอบรมในการพัฒนาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นการมอบอำนาจให้ผู้ใหญ่ เมื่อผู้ใหญ่ได้รับแรงกระตุ้นให้กำหนดทิศทางด้วยตนเอง เขาก็จะเริ่มเห็นตนเองเหมือนคนที่มีความยอดเยี่ยม บุคคลจะเริ่มเข้ามามีส่วนร่วม และจะสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว โลกของงาน สิ่งแวดล้อม ค่อนข้างที่จะเป็นบุคคลที่ก้าวหน้า โดยไม่ต้องควบคุมเกี่ยวกับสถานการณ์ นอกจากนี้ Brookfield ยังได้เตือนให้พิจารณาประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้ใหญ่ เช่น พิจารณาปัจจัยวัฒนธรรม เมื่อการออกแบบพัฒนากิจกรรม ปัจจัยวัฒนธรรมจะมีผลต่อแรงจูงใจของผู้ใหญ่อย่างไร และการควบคุมไปข้างหน้าในการชี้นำตนเอง เราไม่สามารถนึกเอาเองได้ว่าผู้เรียนผู้ใหญ่คือผู้ชี้นำตนเองเมื่อเขาเข้ามาอยู่ในห้องหรือโรงเรียน บางที่เราต้องพิจารณาว่าอะไรคือสิ่งที่เราต้องให้ความช่วยเหลือในการชี้นำตนเองทุกเส้นทางของการพัฒนาต้องพิจารณาในเรื่องแรงจูงใจและรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ การใช้ยุทธศาสตร์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ในภาพรวมเรื่องของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่นั้น Brookfield ได้เสนอว่า จะมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 7 ประการ ที่ผู้จัดหรือหน่วยงานที่จัดจะต้องทำความเข้าใจและศึกษาเพื่อให้การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่บรรลุผลตามเป้าหมาย รายละเอียดดังนี้คือ

1. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่
2. วิธีการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
3. ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่
4. กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
5. กำหนดทรัพยากรและวิธีการจัดการทรัพยากร
6. กระบวนการนำไปสู่การปฏิบัติ
7. การติดตามประเมินผล

ในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดได้ดีขึ้น จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะส่งผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น Brookfield พบว่าปัจจัยที่สำคัญจะประกอบด้วย ปัจจัยจำนวน 7 ประการ ดังนี้

1. ผู้ใหญ่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดรูปแบบการเรียนรู้
2. ผู้ใหญ่ได้รับการกระตุ้นให้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
3. หน้าที่ของนักการศึกษาผู้ใหญ่เป็นเพียงผู้อำนวยการความสะดวกมากกว่าที่จะทำหน้าที่ในการ

สอน

4. ต้องพิจารณาความต้องการของผู้ใหญ่เป็นรายบุคคล
5. สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
6. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในอดีตจะมีผลช่วยให้การเรียนรู้มีความก้าวหน้า
7. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องเกี่ยวข้องกับสภาวะและเหตุการณ์ของผู้ใหญ่

เพื่อให้การดำเนินงานด้านการเรียนรู้ของผู้ใหญ่บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในอนาคตจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยอย่างเหมาะสมซึ่ง Brookfield ได้เสนอทิศทางการวิจัยในอนาคตของการเรียนรู้ผู้ใหญ่ว่าจะมีประเด็นสำคัญที่จำเป็นจะต้องวิจัยใน 10 ประเด็น ที่จะมีอิทธิพลต่อการศึกษา การฝึกอบรมผู้ใหญ่ ประเด็นการวิจัยในอนาคตประกอบด้วย

1. ความหมาย ต้องกำหนดความหมายของคำว่า การเรียนรู้ผู้ใหญ่ให้ชัดเจนว่าจะเป็นการเรียนหรือเป็นกริยา เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือเป็นการสร้างองค์ความรู้

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์และความรู้ในการเรียนรู้ผู้ใหญ่
3. การเรียนรู้ผู้ใหญ่ต้องเข้าใจสังคม ปรัชญาการทางสังคม
4. มุมมองของการมองข้ามวัฒนธรรม
5. บทบาททางเพศในการเรียนรู้
6. การพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญ ทักษะบุคคล และความเข้าใจ ระบบกลุ่มชุมชน ครอบครัว

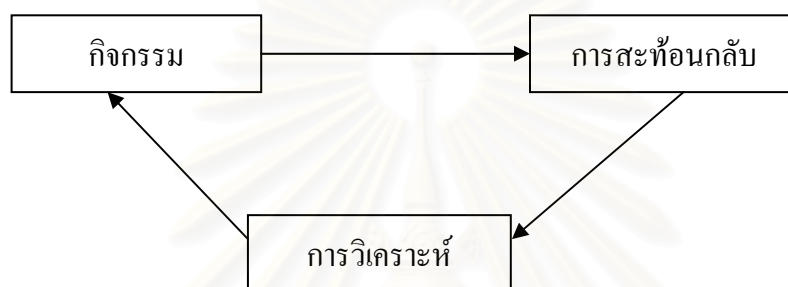
สังคม

7. ประสบการณ์ภายในของผู้ใหญ่
8. คุณภาพการเรียนรู้ของการศึกษาผู้ใหญ่ การเน้นที่คุณภาพและปริมาณ
9. การวิจัยการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีบูรณาการ ทั้งพัฒนาและสร้างองค์ความรู้

10. ความเชื่อมโยงของการเรียนรู้ผู้ใหญ่และเรื่องการเรียนรู้ทุกช่วงอายุ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ต้องเชื่อมโยงตั้งแต่การเรียนรู้วัยเด็ก วัยรุ่น การสร้างองค์ความรู้ และวัฒนธรรม

จากแนวคิดของ Brookfield ที่ได้เสนอรูปแบบของการปฏิบัติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ง่ายด้วย แผนภาพ ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการปฏิบัติการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ของ Brookfield

(Brookfield, 1986) ได้เสนอว่า บทบาทของนักการศึกษาผู้ใหญ่ที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองได้ดีที่สุด ผู้สอนหรือครูที่จะสอนผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะต้องปรับเปลี่ยนจากบทบาทเดิมที่สอนเด็ก เป็นบทบาทใหม่ ซึ่งจะมีลักษณะประกอบไปด้วยบทบาทที่สำคัญ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนผู้ใหญ่ได้กำหนดจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ตามโครงการ และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการทดสอบและรายงานผล
2. การกระตุ้นให้ผู้เรียนผู้ใหญ่มองหาความรู้และบริบทที่เป็นจริง มองกรอบของค่านิยม โครงสร้างวัฒนธรรม และเห็นคุณค่าในสิ่งที่เขาทำ ในโลกส่วนตัว หรือการสะสมการเปลี่ยนแปลง
3. สร้างสรรค์หุ้นส่วนกับผู้เรียน ด้วยการพูดคุยในเรื่องเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และการประเมินผล
4. เน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มากกว่าการให้ข้อมูล
5. ช่วยให้ผู้เรียนผู้ใหญ่ได้รับความต้องการความจำเป็นของเทคนิคการประเมิน อะไรคือวัตถุประสงค์ที่ควรจะเป็น
6. กระตุ้นผู้ใหญ่ให้กำหนดวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีและแตกต่างกันในแต่ละวิธี เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติ

7. จัดเตรียมตัวอย่างด้วยการปฏิบัติจริง
8. ทำให้ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความตระหนักในวัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ทรัพยากรและการประเมินผลก่อนตัดสินใจ
9. สอนให้ผู้ใหญ่ได้รับทักษะ การตัดสินใจ การพัฒนาบุคลิกภาพ การประเมินผลด้วยตนเอง
10. สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนผู้ใหญ่ได้ใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา
11. ช่วยจัดทรัพยากรที่จำเป็นให้ผู้เรียนผู้ใหญ่อย่างเพียงพอ
12. ช่วยจัดสรรทรัพยากรให้ผู้เรียนผู้ใหญ่อย่างเหมาะสม
13. ช่วยให้ผู้เรียนผู้ใหญ่พัฒนาทัศนคติและความรู้สึกที่เป็นอิสระในการเรียนรู้
14. ยอมรับในบุคลิกภาพของผู้เรียนผู้ใหญ่ที่แตกต่างกัน
15. ใช้เทคนิค เช่น ประสบการณ์จริง การแก้ปัญหา ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนผู้ใหญ่เพิ่มพูนประสบการณ์
16. พัฒนาคุณภาพการชี้แนะ โปรแกรม และเครื่องมือ
17. กระตุ้นให้เกิดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยการมีส่วนร่วม เช่น การเข้าสัมมนา
18. สร้างสรรค์บรรยากาศแบบเปิดและบรรยากาศความไว้วางใจ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน
19. ช่วยปกป้องผู้เรียนไม่ให้ต่อต้านการปฏิบัติ โดยพูดสนับสนุน
20. มีจริยธรรม คำแนะนำ การสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

Knowles (1980) เป็นผู้ที่ทำให้คำนิยามของแอนดราโกยีว่าเป็นศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้ โดยทฤษฎีแอนดราโกยี (Andragogy) ซึ่งแนวคิดของ Knowles เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและเผยแพร่อย่างกว้างขวาง แนวคิดดังกล่าวได้มีข้อสมมุติฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จำนวน 4 ประการคือ

1. อัตมโนทัศน์ (Self-Concept) หรือการรับรู้ของตนเอง ผู้ใหญ่มักจะมองตนเองว่าไม่ใช่ผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในทุกอย่าง ผู้ใหญ่จะเป็นผู้ที่รู้จักเหตุผลและสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง และนำตนเองได้ (Self-Directing) และแสดงให้เห็นคนอื่นเห็นว่าตนเองสามารถนำตนเองได้ ผู้ใหญ่มีความต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อตนเองด้วยความยกย่องนับถือให้ตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่ต้องการให้มองว่าเป็นเด็ก ไม่ต้องการถูกทำโทษหรือทำให้อับอายขายหน้า ต้องการความเป็นตัวของตัวเอง และเป็นผู้ที่มีอิสระในตัวเอง

2. ประสบการณ์ (Experience) ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์หลายด้านและมีหลากหลายที่สะสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ ยิ่งนานวันก็ยิ่งสะสมประสบการณ์มากขึ้น และประสบการณ์ที่หลากหลาย ผู้ใหญ่จะมองตนเองจากประสบการณ์และเห็นคุณค่าของประสบการณ์ของตนเอง

3. ความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn) ผู้ใหญ่จะเรียนได้ดีที่สุด หากได้เรียนรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมีความจำเป็นที่จะต้องรู้และผู้ใหญ่มีความพร้อมในการเรียนรู้มากกว่าเด็ก

4. การเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspective) ผู้ใหญ่จะมาเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ได้ทันที จึงเห็นคุณค่าของเวลาที่แตกต่างไปจากเด็ก ซึ่งสิ่งที่เด็กเรียนในโรงเรียนอาจจะเป็นสิ่งที่เด็กไม่ได้ใช้ทันทีแต่เรียนเพื่อเรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไป ส่วนผู้ใหญ่มาเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เมื่อเรียนจบ หรือเมื่อมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวแล้ว

Knowles (1984: 174-175) ได้เสนอลักษณะการเรียนรู้ที่สำคัญของการเรียนรู้ผู้ใหญ่ สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ ผู้ใหญ่มีความต้องการอย่างลึกซึ้งที่จะรู้ว่าทำไมเขาต้องรู้เรื่องเหล่านั้น ซึ่งมีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และเป็นความแตกต่างของการเรียนรู้ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่

1. ผู้ใหญ่ปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับงานที่เขาทำอยู่ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในบริบทของการใช้ความรู้ไปทำสิ่งที่เขาต้องการ
2. ผู้ใหญ่เข้าสู่สถานการณ์การศึกษาด้วยประสบการณ์ที่แตกต่างกันอย่างมาก เพราะฉะนั้นผู้สอนอย่างได้สันนิษฐานว่า ผู้ใหญ่ที่มาเรียนจะมีประสบการณ์เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน
3. ผู้ใหญ่มีความต้องการทางจิตวิทยาที่จะนำตนเอง และโดยความจริงแล้วคำจำกัดความของคำว่าผู้ใหญ่ ในทางจิตวิทยา ก็คือผู้ที่ได้พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองในด้านความรับผิดชอบ การตัดสินใจ และการควบคุมตนเองได้

Rogers (1996) ได้ศึกษาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จนสามารถสรุปเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายเช่นกัน โดยได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ ซึ่งต่อมาแนวคิดเหล่านี้ได้กลายเป็นหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ มีรายละเอียดดังนี้ (อรวรรณ กิมะพันธ์, 2543: 303-304)

1. มนุษย์มีศักยภาพตามธรรมชาติที่จะเรียนรู้ มีความอยากรู้อยากเห็นโลกที่เขาอยู่ นอกจากจะถูกลดทอนไว้ด้วยประสบการณ์ที่เขาได้รับจากระบบการศึกษาของเขา
2. การเรียนรู้ที่สำคัญจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อผู้เรียนมองเห็นว่าวิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายในชีวิตเขา

3. การเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความเป็นตัวของตัวเอง เปลี่ยนแปลงการรับรู้ภาพพจน์ของตนเอง ไม่เป็นที่ต้องการสำหรับผู้ใหญ่
4. การเรียนรู้จะยอมรับได้ง่ายขึ้นและสามารถผสมผสานกับตนเองได้ดี ถ้าอำนาจการชู้บังคับจากภายนอกมีระดับน้อยที่สุด
5. สิ่งที่ขัดขวางความเป็นตัวของตัวเองนั้นถ้ามีปริมาณที่ไม่มาก หรือมีเพียงเล็กน้อย จะส่งผลให้การเรียนรู้จะรุดหน้าไปได้ดี
6. การเรียนรู้ที่สำคัญๆ ส่วนใหญ่จะต้องเกิดจากการปฏิบัติจริง ไม่ใช่เป็นเพียงการรับรู้ข้อมูลเท่านั้น จึงจะเกิดผลต่อการเรียนรู้อย่างแท้จริง
7. การเรียนรู้จะเกิดได้สะดวกยิ่งขึ้น ถ้าผู้เรียนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้นั้นด้วย
8. การเรียนรู้ที่เกิดจากตัวผู้เรียนเอง ไม่ใช่เกิดจากผู้สอนเป็นผู้กำหนด หรือผู้เรียนเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งตัว ทั้งด้านอารมณ์ ความรู้สึก และสติปัญญาจะเป็นการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและอยู่ในความทรงจำยาวนาน
9. ความเป็นอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์และการพึ่งตนเอง จะสามารถทำให้เกิดความสะดวกขึ้น
10. การเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์มากที่สุดต่อสังคมคือ การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ การปล่อยให้ตัวเองสามารถรับการเรียนรู้ได้อย่างไม่หยุดยั้ง และการนำเอากระบวนการเปลี่ยนแปลงเข้ามาไว้เป็นส่วนหนึ่งของตนเอง

จากแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่ได้เสนอแนะไว้นั้น พบว่าในการจัดการเรียนรู้นั้น จำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของผู้ใหญ่ เข้าใจลักษณะและความต้องการของผู้ใหญ่อย่างแท้จริงและถูกต้อง ตลอดจนลักษณะของข้อจำกัดที่จะขัดขวางการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งนักการศึกษาผู้ใหญ่จะต้องพึงระวัง

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

การเรียนรู้ผู้ใหญ่ หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ใหญ่ จะมีความแตกต่างกันในหลายสิ่ง โดยเฉพาะในแต่ละบุคคล ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่ต้องใช้หลักการที่สำคัญในการอำนวยความสะดวกการเรียนรู้ผู้ใหญ่ตามหลักการ จำนวน 6 ประการ (Brookfield, 1986) รายละเอียดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ
2. การเห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมของบุคคล
3. ความร่วมมือ
4. การเลือกกิจกรรมและการสะท้อนกลับ
5. การวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ
6. การชี้นำตนเองและสนับสนุนการเรียนรู้

1. การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ ผู้ต้องการมีส่วนร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง โดยมีแรงจูงใจเป็นอันดับแรก ผู้ใหญ่จะจัดการหน้าที่อย่างกระตือรือร้นและชอบที่จะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ การประชุมกลุ่มย่อย การวิเคราะห์ประสบการณ์ของบุคคล อย่างไรก็ตามรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นเชิงบังคับ จะทำให้บทบาทการมีส่วนร่วมลดลง เป็นการปิดกั้นการแสดงออก

การมีส่วนร่วมโดยสมัครใจของผู้ใหญ่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายเช่นเดียวกับการถอนตัวออกจากการเรียนรู้ ถ้าถูกบังคับมีแนวโน้มจะถอนตัวออกอย่างเงียบๆ หรือทั้งหมด หรือถ้าไม่มีโอกาสถอนตัว ผู้ใหญ่ก็จะเข้าร่วมต่อไปแต่จะมีความคาดหวังน้อยสุดและ เป็นการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ

2. การให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ในการจัดหลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ควรมีลักษณะให้ความเคารพซึ่งกันและกันและกันในท่ามกลางการเรียนรู้ การขาดความเคารพ การดูถูกหลอหลวง จะทำให้เกิดความอึดอัด จะเป็นเพิ่มอัตราการถอนตัวออกจากการมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าห้ามการวิพากษ์และสะท้อนกลับในขณะการอภิปราย แต่จะเป็นการเพิ่มอารมณ์ความรู้สึก ให้คุณค่าของตนเองของผู้เข้ามีส่วนร่วมทุกคน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่มีอยู่ในจิตใจในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งที่ห่วงเกรงมากที่สุดแต่สำคัญมากที่สุด ดังนั้นจำเป็นต้องมีการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ คอยช่วยเหลือในกิจกรรมกลุ่ม สร้างความรู้สึกอิสระและทำทนายให้กับผู้ใหญ่ สิ่งหนึ่งที่สำคัญคือ การสร้างความรู้สึกสะดวกสบายให้กับผู้ใหญ่ และสร้างความทำทนาย

3. จิตใจแห่งความร่วมมือ การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นมุมมองของการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การอำนวยความสะดวก ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญที่สามารถตอบคำถามได้ทุกเรื่อง แต่เป็นการจัดเตรียมอำนวยความสะดวก จัดเตรียมข้อมูลสนับสนุน จัดเตรียมเนื้อหา การจัดลำดับความสำคัญในสถานการณ์การเรียนรู้ สามารถพูดคุยโดยการมีส่วนร่วมของทุกคน ความร่วมมือควรจะเป็นการกระทำอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวข้องกับการพูดคุย กิจกรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ครูผู้สอนจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญ แต่จะเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียน

4. การปฏิบัติและการสะท้อนกลับ เป็นเรื่องหลักการแสดงออกและความสัมพันธ์ด้วยการทำงาน เป็นการปฏิบัติและการสะท้อนกลับ เหมือนกับ เปาโล แฟร์ ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาของวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการศึกษาไม่ใช่เพิ่งเริ่มเรียนรู้ แต่เพื่อแสวงหาเนื้อหาการเรียนรู้ที่อิสระ และควรมีการปรับไปข้างหน้าเพื่อการเรียนรู้ของบุคคลและการปฏิบัติ ในกรณีของแฟร์ เช่น เขาสอนการเรียนรู้หนังสือในผู้ใหญ่ ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้เพื่อที่จะอ่าน แต่ต้องเริ่มทำความเข้าใจในสาเหตุของความยากจน และกลายเป็นพลังที่จะทำบางสิ่งบางอย่าง แนนอนการศึกษาผู้ใหญ่ในยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศ มีความเข้มแข็งจะมีศักยภาพในการปฏิบัติ การรู้หนังสือเริ่มจากคำถาม เช่น ใครจะตัดสินใจใช้เทคโนโลยีที่ดีที่สุดโรงเรียน ใครจะควบคุมการเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสาร การปฏิบัติและสะท้อนกลับ อาจจะทำให้ความหมายเหมือนกับทางเลือกและความต่อเนื่องของความผูกพันระหว่างครูและนักเรียน ในการสำรวจ การปฏิบัติและการสะท้อนกลับ กระบวนการนี้เป็นหลักสำคัญในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

5. การวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีหลักการที่สำคัญของการใช้เหตุผลกับสิ่งที่เกิดขึ้นมาก่อนแล้วที่มีความใกล้เคียงกัน คุณค่าของการปฏิบัติและการสะท้อนกลับในกิจกรรม การเสนอแนะอย่างมีวิจารณญาณสามารถกระทำได้โดยตรวจสอบจากข้อมูลพื้นฐาน ความเชื่อ และหาข้อสรุป ภายใต้การเรียนรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้น การศึกษาจะทำให้ผู้เกี่ยวข้องได้พัฒนารอบแนวคิดในการวิพากษ์อย่างมีวิจารณญาณ

6. การกำหนดทิศทางด้วยตนเอง ในการศึกษาของผู้ใหญ่นั้น ควรจะมุ่งมันไปข้างหน้าพัฒนาทิศทางด้วยการนำตนเอง และเพิ่มพลังแห่งการเรียนรู้ การนำตนเองหมายถึง ผู้เรียนนำการควบคุมทุกลักษณะของการศึกษาของเขาว่าจะเรียนอะไร อย่างไร ประเมินอย่างไร ไม่ใช่กำหนดเทคนิคในการประยุกต์ใช้ แต่ค่อนข้างจะมีมุมมองและทัศนคติที่จะสร้างและการรับนำมาใช้

การออกแบบการสอนผู้เรียนผู้ใหญ่

ความท้าทายในการออกแบบการสอนสำหรับผู้ใหญ่เป็นสะพานการเชื่อมระหว่างผู้เรียนผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านการศึกษา ทักษะ และรูปแบบการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีการเตรียมการสร้างความท้าทายเพื่อการนำตนเอง กระตุ้นผู้เรียน ในขณะที่มีการกำหนดแนวทางอย่างเพียงพอ ให้ความมั่นใจ และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือปฏิบัติ การออกแบบหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผู้เรียนผู้ใหญ่เห็นเป็นเรื่องปกติ ต้องเตรียมการอย่างเพียงพอ ยืดหยุ่น ครอบคลุมลักษณะของผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างกัน Brookfield ได้เสนอรูปแบบการออกแบบการสอนผู้เรียนผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพไว้ 7 ประการ คือ

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน โดยปกติทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้รับทราบเป้าหมายการเรียนรู้ ทราบแนวคิด หลักการ และเทคนิคที่จะใช้ในการเรียนการสอน
2. แนวคิด และบริบทถูกนำมาใช้เป็นลำดับแรก ผู้เรียนผู้ใหญ่ต้องการได้รับทักษะใหม่ที่ดีกว่าเมื่อเขาเข้าใจว่าต้องทำอะไร ทำไม จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเมื่อเกิดทักษะใหม่ และแนวคิดในบริบทของการมีส่วนร่วม โดยบริบทนั้นต้องเกี่ยวข้องกับผู้เรียน
3. ลักษณะของงานง่ายและมีลักษณะเฉพาะตัวแต่ละทักษะนั้นควรที่จะสอนให้มีลักษณะเฉพาะและเป็นขั้นตอน โดยเฉลี่ยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ไม่มากกว่า 9 ประเด็น ในช่วงเวลาความจำสั้นๆ ซึ่งเป็นผลการวิจัยที่ยืนยัน ดังนั้นในหลักสูตรแต่ละงาน ควรแยกประเภทและประกอบกันแล้วไม่เกิน 9 ขั้นตอน งานที่มีขั้นตอนเกินกว่า 9 ขั้นตอนมักล้มเหลว
4. คู่มือประกอบกิจกรรมในการสนับสนุนการเรียนรู้ การเรียนรู้คอมพิวเตอร์จะได้รับการเพิ่มทักษะและเข้าใจแนวคิด นักเรียนจะได้รับแนวคิดรวบยอดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ นำไปปรับปรุงโดยมีคู่มือในการเริ่มทำใหม่ นักเรียนสามารถเริ่มใหม่ได้โดยศึกษาจากคู่มือ วิธีนี้จะเป็นการ ทดสอบ-ปฏิบัติ-ทดสอบ แต่ละบทเรียนควรมีคู่มือจัดกิจกรรมที่จะทำให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติอย่างถูกต้องตามขั้นตอน ผู้เรียนสามารถเรียนเรียนรู้ได้เป็นส่วนๆ จากคู่มือ
5. การทบทวนและยืนยันความเข้าใจของนักเรียน หลังจากเริ่มการเรียนรู้ และมีคู่มือปฏิบัติ ต้องทบทวนเพื่อสนับสนุนนักเรียนในการทำความเข้าใจวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ แต่ละบทเรียนควรทบทวนวัสดุ อุปกรณ์ภายในห้องเรียน การทบทวนและการเตรียมการจะเป็นการสร้างความสำเร็จการมีส่วนร่วม
6. การประเมินการเรียนรู้เพื่อวัดความก้าวหน้า การวัดความก้าวหน้าของนักเรียนทำให้สามารถแยกรายละเอียดและความจำเป็น การทบทวนคำถามในแต่ละบทเรียน และจัดเตรียมการประเมิน แต่ต้อง

สนับสนุนนักเรียนแต่ละคนว่าเข้าใจหรือไม่ ในแต่ละบทเรียนควรทบทวนคำถามหรือกิจกรรม
ความสามารถของนักเรียนและผู้สอน ประเมินผลสัมฤทธิ์ของวัตถุประสงค์ จุดอ่อนที่ต้องแก้ไข

7. กำหนดกิจกรรมการปฏิบัติด้วยการนำตนเอง เป็นบางส่วนแต่ไม่ใช่ทั้งหมด ผู้เรียนผู้ใหญ่
ต้องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ต้องการความเข้าใจด้วยตนเอง กิจกรรมการปฏิบัติด้วยการนำตนเอง จะ
สามารถช่วยสร้างโอกาสที่ดี ในแต่ละบทเรียนควรมีกิจกรรมการปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเองจะ
เป็นการผลักดัน สนับสนุน ทักษะ และแนวคิดในบทเรียนและสร้างความท้าทาย เพื่อความก้าวหน้าหรือ
สร้างแรงจูงใจที่สูงขึ้น

Rogers (1969) ได้เสนอแนวคิดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้ใหญ่นั้น ครูต้องมีบทบาทเป็น
ผู้สนับสนุน จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้
อย่างเต็มศักยภาพ และมีความเป็นอิสระในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้จึงต้องดำเนินการดังนี้

1. จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสม สนับสนุนการเรียนรู้
2. กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน
3. จัดหาทรัพยากรในการเรียนรู้ให้เหมาะสม
4. สร้างความสมดุลระหว่างความรู้ กับอารมณ์
5. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนโดยไม่ครอบงำ

นอกจากนี้ในกระบวนการเรียนรู้ผู้ใหญ่ นั้น Rogers ได้เสนอแนวคิดว่าจะต้องดำเนินการใน
ประเด็น ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการเรียนรู้ และมีการควบคุมสิ่งแวดล้อม และทิศ
ทางการเรียนรู้
2. มีกระบวนการพบปะกันระหว่างผู้เรียนโดยการฝึกปฏิบัติจะมีกระบวนการทางสังคม การค้นหา
ปัญหาร่วมกัน
3. การประเมินผลตนเอง ผู้เรียนมีการประเมินผลตนเองเพื่อทราบความก้าวหน้าและ
ความสำเร็จของตนเอง

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้มักพบว่า มีอุปสรรคสำคัญที่ทำให้เกิดความล้มเหลว และความสำเร็จ โดย Rogers เสนอว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีปัจจัยที่สำคัญจำนวน 4 ประการ คือ

1. ความสำคัญของเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับความสนใจของผู้ใหญ่แต่ละคน
2. การเรียนรู้ที่จะคุกคามผู้ใหญ่จะต้องถูกกำจัดออกไป
3. ความเร็วในการเรียนรู้จะคุกคามผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ช้า
4. การเรียนรู้ที่เริ่มจากตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่สุด และจะเป็นสิ่งที่คุกคามการเรียนรู้

นอกจากนี้ Rogers ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student centered teaching) โดยได้เสนอข้อสมมุติฐาน จำนวน 5 ประการ คือ (อุ้นตา นพคุณ, 2527 : 17)

1. เราไม่สามารถจะสอนผู้อื่นได้โดยตรง เราสามารถเพียงแต่ช่วยอำนวยความสะดวก (facilitate) ให้เขาเรียนรู้ เพราะบุคคลจะอยู่ในโลกแห่งประสบการณ์ของตนเองตามที่ประสบอยู่
2. บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่เขารับรู้และคิดว่าสิ่งนั้นๆ จะมีส่วนช่วยส่งเสริมหรือช่วยเหลือให้เขาสามารถรักษาโครงสร้างภายในของตนเองได้
3. บุคคลจะต่อต้านและปฏิเสธประสบการณ์ที่เขาคิดว่าเป็นประสบการณ์ที่จะต้องให้เขาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในของตนเอง
4. ถ้าหากบุคคลอยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เขาคิดว่าขัดขวางโครงสร้างภายในตัวของเขา บุคคลนั้นจะยิ่งยืนหยัดไม่ยอมยืดหยุ่นปรับตัวเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม แต่ถ้าหากเขารู้สึกว่าเขาอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ไม่มีสิ่งใดที่ทำให้เขาเกิดความเครียดเขาก็จะปรับตัวเองให้เข้ากับประสบการณ์ได้
5. ประสบการณ์ทางการศึกษาที่จะมีประสิทธิภาพสูงสุดในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ จะต้องเป็นประสบการณ์ที่ไม่ข่มขู่ผู้เรียน และเป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถจำแนกวิเคราะห์องค์ประกอบของสถานการณ์ที่เขากำลังประสบอยู่ได้

โดยภาพรวมของหลักการในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ กับหลักการในการออกแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีความใกล้เคียงกัน กล่าวคือเน้นตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ที่ใช้ประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่เป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม การปรับเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนเป็นบทบาทของผู้อำนวยความสะดวก ผู้เรียนมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริงในทุกชั้นตอน และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ตัดสินใจและเลือกการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนมาอิสระในการเรียนรู้ มีความสุขในการเรียนรู้ และเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่โดยตรงมีหลายปัจจัยและมีความสำคัญ แต่มีปัจจัยที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญและจะนำมาประกอบเป็นแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ลักษณะของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหลักสูตร ลักษณะบทบาทหน้าที่ของครูหรือผู้สอน สื่อและเทคโนโลยีที่ใช้ และรูปแบบการจัดการเรียนการสอน โดยก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมต่างๆ ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นลำดับแรก

นอกจากแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แล้ว แนวคิดที่สำคัญและเป็นหัวใจของการศึกษาในครั้งนี้ก็คือ แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจและค้นคว้าอย่างละเอียด เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2 แนวคิด ทฤษฎีการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์

Rogers(1969) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึงความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงและการเจริญก้าวหน้าของบุคคล / โรเจอร์มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติของการอยากเรียนรู้ บทบาทของครูต้องอำนวยความสะดวกโดยการจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ตอบสนองวัตถุประสงค์ของผู้เรียน ดำเนินการจัดหาทรัพยากรที่เหมาะสม ให้ความสำคัญระหว่างปัญญาและอารมณ์ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และการคิดอย่างมีอิสระปราศจากอคติ

Dewey (1938) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นวงจรของการลงกระทำ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่หรือผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองในการปฏิบัติตามบทบาทใหม่

Juch (1983) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นวงจรการเรียนรู้ ซึ่งเป็นตัวแทนของการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ ในระยะของวงจรแห่งการเรียนรู้จะมีการจัดการเรียนการสอนโดยผู้สอน แต่ผู้เรียนเองก็สามารถจัดได้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นเรื่องปกติของกระบวนการในชีวิตประจำวัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมไปยังประสบการณ์อื่นๆ บางครั้งเหมือนกับวงจรการอบรม บางครั้งก็ผิดพลาดถ้าถ้าไม่เข้าใจเกี่ยวกับ ผู้เรียนและวิธีการเรียนรู้

Kolb (1984) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะแบบองค์รวมและมีความหลากหลาย ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาผู้ใหญ่จะประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนรู้ของประชาชน การเจริญงอกงาม และการพัฒนา ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จะเน้นบทบาทสำคัญของการปฏิบัติจริงในกระบวนการเรียนรู้

Pfeiffer and Ballew (1988) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นผู้เรียนให้มีความรู้สึกที่ดีในการเรียนรู้เหมือนกับสิ่งที่เขาคิด พยายามทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมและอารมณ์ความรู้สึกใหม่ เกิดความรู้ใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ จะเกิดเมื่อบุคคลเกี่ยวข้องกับผูกพันในกิจกรรม การวิเคราะห์บทบาทอย่างมีวิจารณญาณเชิงนามธรรมที่เป็นประโยชน์ให้เหตุผลในการทำงาน โดยอิงสมมุติฐาน

Evans (1994) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า หมายถึง ความรู้และทักษะที่ได้รับ ประสบการณ์จากการทำงาน จากการศึกษาที่ไม่เป็นทางการ โดยจะผ่านจากการศึกษาทุกประเภท หรือจากด้านสายอาชีพ การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นวิธีการเรียนรู้จากหนังสือ จากการบรรยาย การทดลอง ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นชุดวิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่งจากหลายๆ ชุด

Luckman(1996) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ทักษะ และคุณค่าจากประสบการณ์ตรง

Craig (1997) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ หมายถึงความรู้ ทักษะ หรือความสามารถที่ได้รับจากการสังเกต การได้รับกระตุ้น หรือการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเข้าไปร่วมด้วยความสมัครใจ ร่วมปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ และนำไป

ประยุกต์ใช้ ดังนั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ จึงหมายถึงการเรียนรู้เพื่อให้ได้ประโยชน์ด้านความรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเกิดได้ทั้งในชั้นเรียน นอกชั้นเรียน สถานที่ทำงาน การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อทดสอบทฤษฎีเพื่อตอบสนองผู้เรียนให้สามารถตอบคำถามและแสวงหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

จากการศึกษา วิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถสรุปได้ว่า ความหมายที่แท้จริงของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ก็คือกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้โดยเน้นการจากเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง โดยใช้ประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลเป็นพื้นฐานความรู้ในการพิจารณา ทบทวน ไตร่ตรองอย่างมีเหตุมีผลและผู้เรียนพยายามตีความและสรุปเป็นความรู้ใหม่สำหรับตนเอง เกิดเป็นประสบการณ์ใหม่ของตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นรูปแบบหนึ่งที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้และสร้างความท้าทาย รวมทั้งเป็นรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์

Kolb (1984) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ว่าเป็นกระบวนการที่เกิดในตัวผู้เรียนเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้จะเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ก็ได้ แต่ต้องดำเนินการให้ครบวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่ Kolb เสนอได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง รายละเอียดของวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์มีดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เป็นส่วนประกอบของชีวิต ประสบการณ์จะนำไปสู่การรวบรวมความสามารถในการจัดการที่ยิ่งใหญ่ เป็นความสัมพันธ์ที่มีค่า ซึ่งประสบการณ์อาจจะมีผลกระทบต่อการเรียนรู้ได้ ทั้งการยอมรับและการปฏิเสธ

2. การสังเกตและการไตร่ตรอง (Observe and Reflect) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดโดยการให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนกลับ มีการไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์

3. การพิจารณาลงความเห็นและการสร้างแนวคิด (Generalize and Conceptualize) เป็นการรวบรวมความรู้เพื่อสร้างกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดอื่นๆ ที่ได้จากประสบการณ์ในอดีตและความรู้ที่

ได้จากการกระทำ หรือได้รับมา หรือการได้รับความรู้จากข้อมูล จากครูผู้สอน การสนทนาพูดคุย แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดของตนเอง

4. การตรวจสอบและการบูรณาการ (Experiment and Integrate) เป็นสิ่งทำท้ายที่สุดที่สุดคือการฝึกปฏิบัติจริง เป็นการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และตรวจสอบ เพื่อการลองผิดลองถูก เป็นการตรวจสอบแนวคิดหาความจริงในสถานที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 2

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นทฤษฎีที่เป็นลักษณะบูรณาการ เป็นแบบองค์รวม ที่มีแนวคิดในเรื่องประสบการณ์ การรับรู้ ความรู้ และพฤติกรรม (Kolb, 1984) ดังนั้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งรวมทั้งความรู้และทักษะที่ได้รับนอกจากเอกสาร หรือจากการฟังบรรยาย แต่ได้จากการทำงาน จากประสบการณ์จริงในชีวิต และจากการปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง

ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จะประกอบด้วย สาระและประเด็นที่เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย (Kolb, 1984)

1. นโยบายทางสังคมและการปฏิบัติกิจกรรม
2. พื้นฐานความสามารถทางการศึกษา
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาอาชีพ
4. การศึกษาประสบการณ์

5. การพัฒนาหลักสูตร

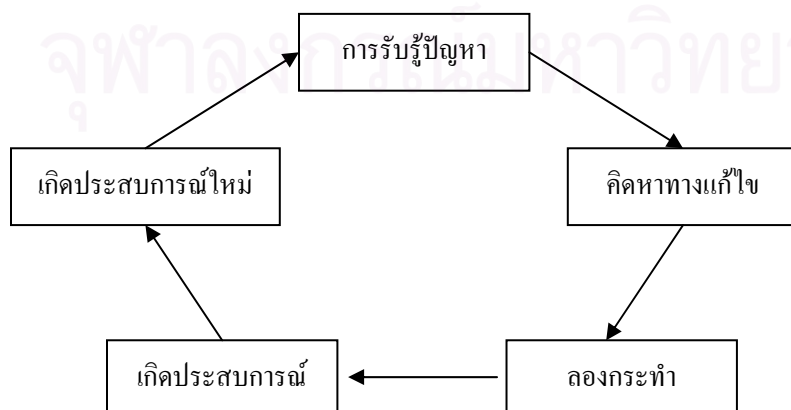
นอกจากนี้ Kolb (1986) ยังได้เสนอว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการเรียนรู้โดยทั่วไป ซึ่งคุณลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น จะประกอบไปด้วย

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการไม่ใช่ผลลัพธ์
2. การเรียนรู้เป็นความต่อเนื่องภายใต้ประสบการณ์ของบุคคล
3. การเรียนรู้เป็นการแสวงหาทางออกในการแก้ไขปัญหา
4. การเรียนรู้เป็นองค์รวมเพื่อการพัฒนาปรับปรุง
5. การเรียนรู้เป็นความเชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม
6. การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้

Dewey (1983) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ว่าเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ หรือผู้เรียนปรับเปลี่ยนตนเองในการปฏิบัติตามบทบาทใหม่ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นวงจรของการลงมือกระทำ โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหา แล้วเริ่มหาทางแก้ปัญหา จากนั้นลงมือกระทำ จนเกิดประสบการณ์จากผลของการกระทำและในที่สุดผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการยืนยันในความรู้เดิมหรือเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่

กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นวงจรนี้ จะทำให้การสร้างความรู้ในรูปของการปรับเปลี่ยนความรู้ กลายเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย มีคุณค่าและนำไปใช้เป็นประโยชน์ได้สำหรับผู้ใหญ่ในชีวิตประจำวันที่เป็นจริง ประโยชน์สูงสุดของวงจรการลงมือกระทำ คือการทำให้ผู้ใหญ่มีประสบการณ์การคิดและกระทำและคิดไตร่ตรองจนเกิดความหมายครั้งแล้ว ครั้งเล่า จนเกิดการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Dewey

Pfeiffer and Jones (1983) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดยเรียกว่าวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย

1. การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (Experiencing) ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนรู้โดยการค้นหาและแลกเปลี่ยนกับกลุ่มเพื่อน และครูผู้สอน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติกิจกรรม

2. การนำเสนอประสบการณ์ (Publicing) ผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการนำเสนอประสบการณ์ในอดีต การสังเกต การร่วมปฏิสัมพันธ์ต่อกันในระหว่างปฏิบัติกิจกรรม

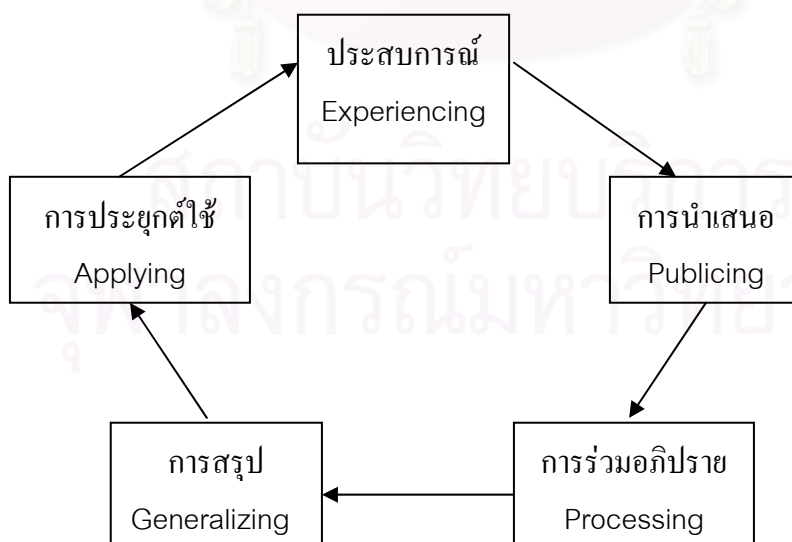
3. การเข้าร่วมอภิปราย (Processing) ผู้เรียนมีโอกาสตรวจสอบและเข้าร่วมอภิปรายรูปแบบ และการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรม

4. การสรุปสร้างความรู้ใหม่ (Generalizing) ผู้เรียนจะนำประสบการณ์ที่ได้รับมาผสมผสานและกำหนดสร้างเป็นความรู้ใหม่

5. การประยุกต์ใช้ (Applying) การนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 4

แผนภูมิที่ 4 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Pfeiffer and Jones

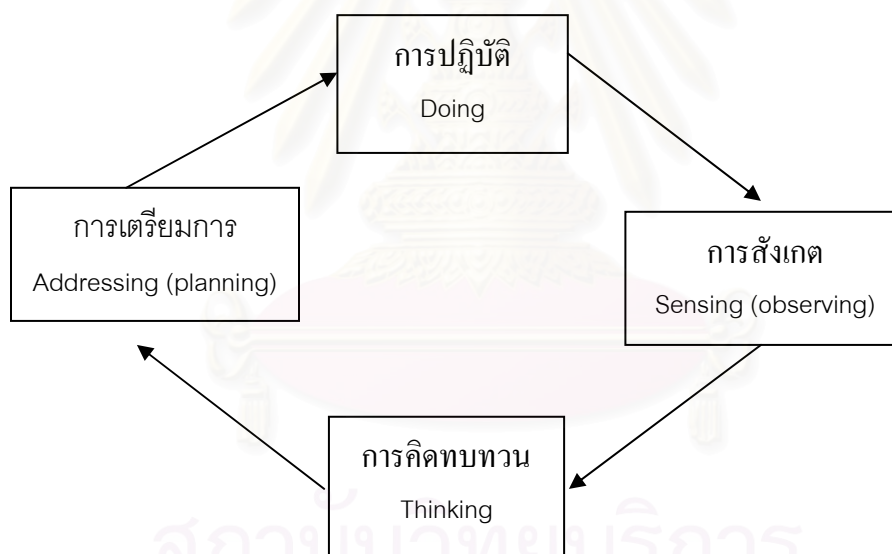

Juch (1983) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเสนอเป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะมีความเชื่อมโยงกับทฤษฎีการเรียนรู้ โดยเสนอว่าวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมี 4 ระยะ คือ

1. การปฏิบัติ (Doing) เป็นการปฏิบัติกิจกรรม
2. การรับรู้ หรือการสังเกต (Sensing or observing)
3. การคิดทบทวน (Thinking)
4. การเตรียมการ หรือการวางแผน (Addressing or planning)

รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Juch

Esther Goh (1998) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีวงจรการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน โดยได้เสนอแนวคิดว่าในทุกรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีกระบวนการพื้นฐาน จำนวน 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การปฏิบัติ (Do) การไตร่ตรอง (Reflect) และ การประยุกต์ใช้ (Apply) รายละเอียดวงจการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Esther Goh มีจำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

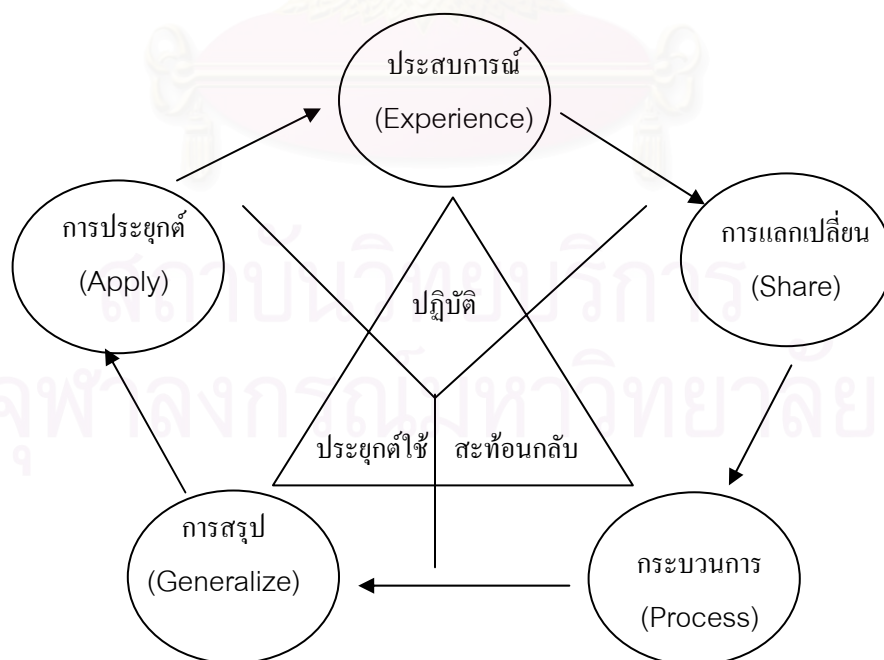
1. ประสบการณ์ (Experience) เป็นการรับรู้ประสบการณ์จากการปฏิบัติ จากการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจเป็นการกำหนดประสบการณ์ใหม่

2. การแลกเปลี่ยน (Share) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล การสังเกต การไตร่ตรอง และนำเสนอข้อมูล
3. กระบวนการ (Process) เป็นการถกเถียงอภิปรายผลข้อมูล การค้นหาประสบการณ์ การวิเคราะห์และสะท้อนกลับข้อมูล
4. การสรุปภาพรวม (Generalize) เป็นการสรุปภาพรวมและกำหนดเป็นประสบการณ์ใหม่ และทดสอบ ทดลองปฏิบัติจริง
5. การประยุกต์ใช้ (Apply) เป็นการนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ เป็นการนำไปปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

รูปแบบวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Esther Goh มีความครอบคลุมแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์หลายแนวคิด สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้ใช้ทดลองกับผู้เรียนในมหาวิทยาลัย พบว่าได้ผลดีเป็นอย่างมาก

รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 6

แผนภูมิที่ 6 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Esther Goh

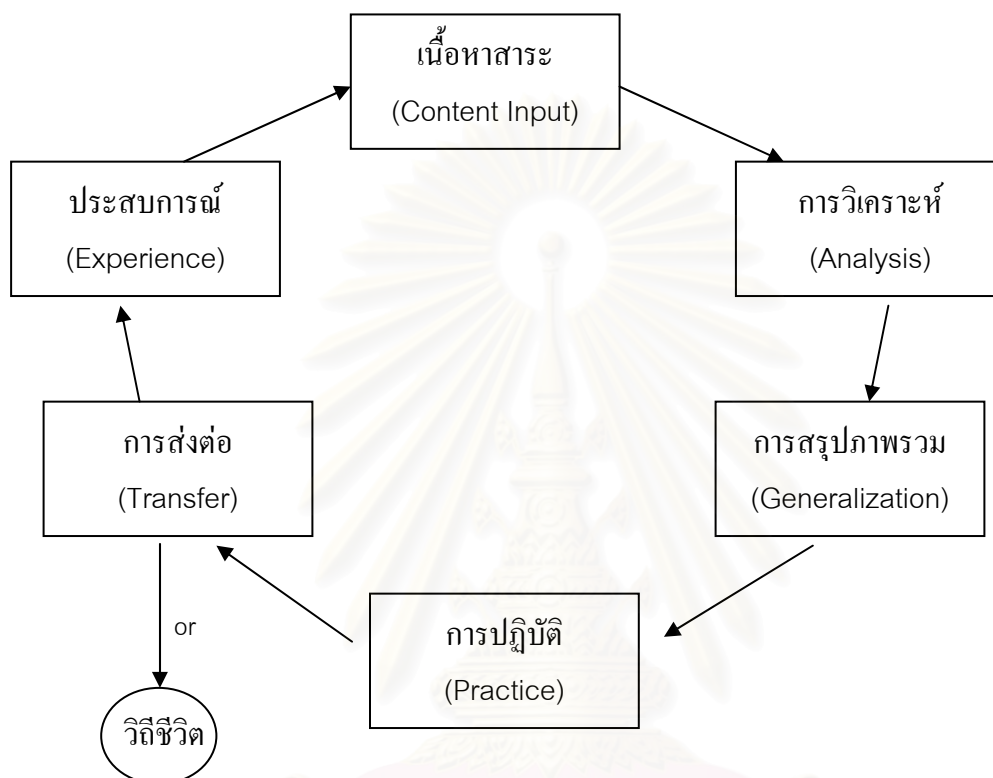
Mark Tittly (1994) ได้เสนอรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าจะมีกระบวนการเรียนรู้เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 6 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. ประสบการณ์(Experience) ในขั้นตอนนี้จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้ได้ทบทวนและประสบการณ์เดิมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ประสบการณ์ โดยผู้สอนต้องกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ โดยอาจใช้รูปแบบต่างๆ เช่น การแสดงบทบาทสมมติ การชมวีดีโอ ภาพยนตร์ หรือเกม
2. การนำเสนอเนื้อหาสาระ(Content Input) ผู้สอนต้องนำเสนอเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนรับรู้ อาจใช้การบรรยาย การอ่านจากเอกสารคู่มือ การชมภาพยนตร์ หรือการอภิปรายร่วมกัน
3. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นการวิเคราะห์ทบทวนประสบการณ์ โดยการใช้ข้อมูลที่ผู้สอนได้นำเสนอ การวิเคราะห์นี้้อาจใช้เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย อภิปรายผลเพื่อหาข้อยุติ
4. การสรุปภาพรวม (Generalizations) เป็นการสรุปแนวคิดในภาพรวม หลังจากได้ข้อมูลและผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว จะได้เป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง
5. การปฏิบัติหรือทดลอง (Practice or tryout) เป็นการทดลองปฏิบัติจริงเมื่อได้ผลสรุปของแนวคิดหรือประสบการณ์ใหม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบและยืนยันในประสบการณ์ที่ได้รับ
6. การส่งต่อ(Transfer) เป็นขั้นตอนของการนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้นำไปใช้จริงในสถานการณ์ต่างๆ และจะนำไปสู่การเกิดประสบการณ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้

รายละเอียดดังแผนภูมิที่ 7

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 7 วงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Mark Tittly

Saljo (1979) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่ามีระบบและขั้นตอนสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังนี้

1. เป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความรู้
2. เป็นการเรียนรู้ที่เป็นการจดจำ
3. เป็นการเรียนรู้ที่เพิ่มทักษะและวิธีการได้รับข้อเท็จจริงและสามารถใช้ได้ตามความจำเป็น
4. การเรียนรู้เป็นการสื่อสาร การให้ความหมายและเกี่ยวข้องกับการสื่อสารตลอดทุกวันของชีวิต
5. การเรียนรู้เป็นการเข้าใจในโลกและแปลเป็นความรู้

Jacques (1993) ได้เสนอแนวคิดและหลักการของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาทบทวนไตร่ตรองบนพื้นฐานจากประสบการณ์ แล้วนำไปสู่เป้าหมายในการปฏิบัติ

เพื่อดำเนินการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง การปฏิบัติจะนำไปสู่การเพิ่มประสบการณ์ใหม่และในโอกาสข้างหน้า การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นวงจรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเหมือนเกลียวสว่าน การเรียนรู้จึงสามารถได้รับการสนับสนุนจากประสบการณ์เดิมในอดีต หรือการพิจารณาทบทวนไต่ร่องจากประสบการณ์ที่จัดขึ้น เช่น สถานที่ทำงาน การแสดง กิจกรรม การแสดงบทบาทสมมุติ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการพบกับเหตุการณ์จริง หรือประสบกับประสบการณ์ใหม่ หลังจากนั้นดำเนินการค้นหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างสนใจ บันทึกสิ่งที่เกิดขึ้นขึ้นและนำมาวิเคราะห์หาคำตอบ ทบทวนอย่างมีวิจารณญาณเพื่อสรุปเป็นความรู้ใหม่ เป็นประสบการณ์ใหม่ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น สัญญาการเรียนรู้ แฟ้มสะสมผลงาน การเรียนรู้จากวารสาร โครงการต่างๆ และการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

Evans (1994) ได้เสนอแนวคิดของการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นเทคนิคการสอน ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ และเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ประสบผลสำเร็จดีกว่าการเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ หรือจากระบบที่เป็นทางการ ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์จึงหมายถึงการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ทุกชนิด งานทุกประเภท การจัดอบรม การสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการทำงานกลุ่ม สิ่งเหล่านี้เป็นการปฏิบัติภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ กลยุทธ์ของการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ผ่านการวิเคราะห์หาคำตอบอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นระบบ โดยใช้ประสบการณ์เดิมของบุคคล ซึ่งการวิเคราะห์หาคำตอบอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ประสบการณ์เดิมอย่างเป็นระบบ เป็นหัวใจของรูปแบบของการเรียนรู้ จากประสบการณ์

Conner (1997) ได้เสนอว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์ จำเป็นต้องให้ความรู้เรื่องข้อมูลข่าวสารเป็นการเน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติ เริ่มต้นด้วยการดู การฟัง แล้วพยายามปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างความสนใจและการปฏิบัติด้วยแรงจูงใจของตนเอง ตัวอย่างเช่น การขี่จักรยาน การใช้คอมพิวเตอร์ การเดินรำ หรือการร้องเพลง เราจะต้องเน้นการปฏิบัติ ดูจากความถี่ของการปฏิบัติ และเลือกที่จะกระทำอย่างต่อเนื่อง หรือจะกระทำในลักษณะที่แตกต่างจากเดิม เราจะได้รับทักษะใหม่ โดยการสนับสนุนจากครู และจากการปฏิบัติของตัวเอง จากประสบการณ์ จากการโต้ตอบ มากกว่าจะจะได้จากการอ่านเอกสาร หรือฟังบรรยาย

Sutherland (1997) ได้เสนอแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเรียกว่า Kolb's andragogy ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ไว้ 6 ประการ เป็นลักษณะที่สำคัญและมีผลต่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการซึ่งตรงกันข้ามกับผลลัพธ์
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องบนพื้นฐานของประสบการณ์
3. กระบวนการเรียนรู้ต้องการให้เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมที่ขัดแย้งกับประสบการณ์ใหม่
4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการโดยรวมของการปรับเปลี่ยนให้เข้าโลกปัจจุบัน
5. การเรียนรู้เป็นผลของการกระทำซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม
6. การเรียนรู้เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้ใหญ่ เมื่อใดที่ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้อะไรก็ตาม ผู้ใหญ่ก็จะเรียนรู้จากประสบการณ์เดิมที่มีอยู่และเป็นประเด็นสำคัญมาก ดังนั้นภารกิจของครูหรือผู้สอนผู้ใหญ่จึงจำเป็นต้องสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ต้องแสวงหาวิธีการสร้างบทเรียนที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในอดีตของผู้ใหญ่ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับการเรียนรู้

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า นักการศึกษาผู้ใหญ่ที่ดีควรรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่เป็นวิธีพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ เป็นวิธีการที่ง่ายที่จะสนับสนุนการเรียนรู้เพราะตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ เพราะถ้าหากวิธีการเรียนรู้ไม่ตอบสนองของความสนใจ ผู้ใหญ่ก็จะถอนตัวออกจากกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการเรียนรู้จึงมีความสำคัญมากในการกำหนดหลักสูตร เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ดี จะทำให้การจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การเรียนรู้จากประสบการณ์ จะเป็นรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่และเป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการสนับสนุนโอกาสให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ โดยที่ไม่ได้เรียนรู้ที่ปราศจากความรู้ เป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ทางบวกให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

โดยภาพรวมแล้วผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักการที่สำคัญของการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีรายละเอียดและหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นเรื่องที่ต้องพึงระลึกอยู่เสมอว่าบุคคลจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากประสบการณ์ของตนเองและนำมาทบทวนอย่างมีวิจารณญาณ

2. การเรียนรู้จากประสบการณ์จะได้ผลดีจากการปฏิบัติมากกว่า
3. การเรียนรู้จากประสบการณ์จะเป็นการแสดงพฤติกรรมและทัศนคติ และสามารถเกิดเป็น ความรู้และความสามารถ
4. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการสร้างความรู้เชิงรูปธรรม มากกว่าการอธิบายเชิงนามธรรม ให้การปฏิบัติจริง เห็นจริง และพิสูจน์ได้
5. การเรียนรู้จากประสบการณ์มองไกลออกไปนอกตัวความรู้ไปถึงทักษะ โดยบูรณาการการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการเพิ่มประสบการณ์ เพิ่มทักษะ
6. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการยึดติดกับลักษณะสำคัญของการฝึกและผลสำเร็จในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติ
7. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเข้าใจและจดจำในระยะยาวนาน เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ กระบวนการที่สนุก มีแรงจูงใจ และมีรางวัล

การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์

การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีมากกว่า 50 รูปแบบ ขึ้นอยู่กับโปรแกรม และเป้าหมายของผู้จัดและผู้เรียน สถานการณ์จะมีความเกี่ยวข้องและมีผลต่อผลลัพธ์ด้านการศึกษา การพัฒนาบุคคล หรือเพื่อการเรียนรู้ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญที่มีผลความสำเร็จต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย (Loacke, 1986)

1. มีเป้าหมายที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องพิจารณาความเป็นจริงของผู้เรียน
3. ปัจจัยทางกายภาพและปัจจัยด้านจิตวิทยา เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการจัด
4. ความเหมาะสมของโอกาส ระดับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น
5. การจัดรูปแบบเป็นลักษณะแบบบูรณาการ
6. ความสมดุลระหว่างการปฏิบัติและการทบทวนไตร่ตรอง และการนำไปประยุกต์ใช้
7. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต้องเป็นลักษณะที่ตอบสนองบุคคลมีความต่อเนื่อง และการพัฒนา
8. การจัดเตรียมโอกาสสำหรับการเรียนรู้จากประสบการณ์ใหม่

9. ผู้เรียนมีบทบาทในการวางแผน การกำหนดและเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม
10. บทบาทผู้เรียนรู้จากประสบการณ์จะเป็นทั้งผู้นำ ทีมงานและเป็นผู้แนะนำ
11. ความรับผิดชอบของผู้เรียนในการปฏิบัติกิจกรรม
12. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม
13. การประเมินผลและการสะท้อนความก้าวหน้าในการเรียนรู้
14. ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่เป็นจริงและมีความสำคัญ

ในการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่จะทำให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนหลายประการ สามารถสรุปผลดีที่เกิดจากรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้ดังนี้ (Loacke, 1986)

1. เป็นการพัฒนาความก้าวหน้าของบุคคล
2. พัฒนาทักษะของผู้เรียนเพิ่มขึ้น
3. พัฒนาทักษะระหว่างบุคคลในการดำเนินกิจกรรม
4. เป็นการสร้างโอกาสของผลลัพธ์ให้มีประสิทธิภาพ
5. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้
6. พัฒนาทักษะอาชีพให้ก้าวหน้า
7. เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ เป็นการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ
8. พัฒนาทักษะในการแก้ไขปัญหา
9. พัฒนาความก้าวหน้าในอาชีพตนเองให้ชัดเจน
10. เป็นการปฏิบัติจริงภายหลังจากการเรียนรู้ทางทฤษฎี
11. เป้าหมายที่ชัดเจนจะเป็นแรงจูงใจในชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี
12. เข้าใจความคาดหวัง ความต้องการของแรงงาน
13. เกิดมุมมองที่เป็นจริงในการจ้างงาน
14. สร้างมิตรภาพและความจงรักภักดีในที่ทำงานและองค์กร
15. เข้าใจวิถีชีวิตที่เป็นจริง
16. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
17. เพิ่มทักษะการตัดสินใจ

Kolb (1993) ได้เสนอว่าสิ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ได้ดี ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการเรียนรู้
2. มีความสำเร็จในการเรียนรู้
3. ผู้สอนมีความรับผิดชอบและกระตุ้นผู้เรียนอยู่เสมอ
4. ผู้สอนใช้วิธีการสนับสนุนการเรียนรู้ในเชิงบวก
5. ผู้สอนให้ความสนใจและมีความตระหนัก
6. ผู้สอนสนับสนุนการเรียนรู้และกระตุ้นอย่างต่อเนื่อง
7. ผู้สอนสร้างความท้าทายที่เหมาะสม
8. มีความปลอดภัยมั่นคงในการเรียนรู้
9. ผู้ใหญ่มีความต้องการที่จะพบปะพูดคุย สร้างสัมพันธ์กันในสังคม
10. ผู้ใหญ่รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร
11. มีแรงจูงใจที่จะทำให้ตนเองบรรลุตามเป้าหมาย
12. ผู้ใหญ่ได้ฝึกปฏิบัติ และเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้
13. ผู้ใหญ่รู้ว่าจะใช้วิธีใดที่จะทำให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จได้ดี
14. มีการใช้ประสบการณ์ตนเอง และการยอมรับประสบการณ์
15. ผู้ใหญ่มีความเชื่อมั่นในประสบการณ์ที่มีอยู่

นอกจากนี้ Kolb (1993) ได้เสนอว่า ปัจจัยที่จะคุกคามการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่จะทำให้เกิดความล้มเหลวหรือเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ได้ ซึ่งมีประเด็นสำคัญในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ต้องคำนึง ได้แก่

1. ความคิดและกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นอุปสรรค

- ความเป็นทางการและเป็นฝ่ายรับ
- การควบคุมโดยผู้เชี่ยวชาญ
- บทบาทการเป็นครู
- ความเครียด
- ทุกอย่างเป็นเรื่องนามธรรม
- ความขัดแย้ง
- ความเป็นส่วนตัว

2. ความกลัวในการเรียนรู้

- ถูกละเลย และความล้มเหลวในอดีต
- ถูกทำให้อับอาย
- ไม่เกิดการเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลง
- ถูกรบกวน ถูกคุกคามความรู้เดิม
- ถูกบังคับให้เป็นอาสาสมัคร
- ความแตกต่างในส่วนบุคคล

3. สถานการณ์การเรียนรู้

- ความล้มเหลว
- ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
- เป้าหมายไม่ชัดเจน
- บรรยากาศไม่เป็นมิตร
- กลุ่มไม่ดี
- สิ่งแวดล้อมไม่สะดวกสบาย
- ขาดผู้สนับสนุนที่ดี
- ความลำเอียง
- ได้รับความสนใจน้อย

Rogers (1996) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างจากการเรียนรู้โดยการบอกของครู หรือการท่องจำของผู้เรียน แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมุ่งตอบสนองความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียน และเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ ก็จะเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและยั่งยืน การกำหนดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ จะกำหนดรูปแบบที่ตายตัวได้ยาก แต่สามารถกำหนดปัจจัยหลักๆ ได้ 2 ปัจจัย ได้แก่ บทบาทผู้สอน และบทบาทผู้เรียน รายละเอียดดังนี้

บทบาทผู้สอน ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ผู้สอนจะต้องแสดงบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนโดยวิธีการต่างๆ เช่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ครูไม่ครอบงำหรือบงการความคิดผู้เรียน แต่ต้องเปิดโอกาสให้คิด มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้ ผู้สอนต้องมีเวลาให้กับผู้เรียน ให้เวลาอย่างเพียงพอในการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ หรือทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นที่มีความสนใจคล้ายกัน ผู้สอนต้องค้นหาสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ การจัดการเรียนการสอนให้เปิดกว้างยืดหยุ่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้สิ่งที่ตนสนใจหรือทำกิจกรรมที่ตนสนใจ ผู้สอนต้องจัดหาทรัพยากรในการเรียนรู้ให้พร้อม วัสดุอุปกรณ์ สื่อต่างๆ อย่างเพียงพอและเหมาะสม สรุปแล้ว Rogers เสนอว่าผู้สอนต้องดำเนินการดังนี้

1. จัดบรรยากาศให้เอื้อ
2. ตอบสนองวัตถุประสงค์ผู้เรียน
3. จัดหาทรัพยากรให้เหมาะสม
4. ให้ความสมดุลระหว่างปัญญาและอารมณ์
5. แลกเปลี่ยนความรู้และความความคิดโดยปราศจากอคติ

บทบาทผู้เรียน ในกระบวนการเรียนรู้นั้นผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จะต้องเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ รูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้เรียนคือสัญญาการเรียนรู้ โดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ เป็นการตกลงกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนในการเรียนรู้ โดยสรุปแล้ว Rogers เห็นว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อ

1. มีส่วนร่วมในกระบวนการและร่วมกำหนดทิศทางในการเรียนรู้
2. เรียนรู้ด้วยการศึกษา เชื่อมโยงกับสังคม บุคคล และปัญหา
3. ประเมินผลด้วยตนเอง ทราบความก้าวหน้า และผลสำเร็จของการเรียนรู้

นอกจากนี้ Rogers(1996) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำให้เกิดคุณภาพ จะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 4 ประการ คือ

1. ความเกี่ยวข้องของบุคคล
2. ผู้เรียนเป็นผู้เริ่ม
3. ประเมินโดยผู้เรียน
4. ผลลัพธ์การเรียนรู้เกิดที่ผู้เรียน

Weil and McGill (1989) ได้เสนอแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่า จะมีลักษณะของวิธีการเรียนรู้ที่สำคัญ 4 ประการ ที่จะมีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้จากประสบการณ์ รายละเอียดประกอบด้วย

1. เน้นหนักเรื่องการเรียนรู้มีส่วนร่วม มีการประเมินและการยอมรับรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิต และประสบการณ์ในการทำงาน ในการนำมาใช้เป็นทรัพยากรในการเรียนรู้
2. เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นพื้นฐานหลักเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของการศึกษาภายหลังจากออกสถานศึกษาแล้ว
3. เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยใช้จิตสำนึกของกลุ่ม และกระบวนการกลุ่ม
4. มีความตระหนักในการนำตนเองและความก้าวหน้าของบุคคล

Conner(1997) ได้เสนอแนวทางในการจัดการการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับผลสำเร็จและประโยชน์สูงสุด ผู้จัดจะต้องดำเนินการดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอ ตรงไปตรงมา
2. การทบทวนไตร่ตรองแง่มุมต่างๆ ผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับชีวิต
3. เปรียบเทียบวิธีการที่ดีกับประสบการณ์ที่ได้รับ
4. ค้นหาข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ และเน้นรูปแบบการบูรณาการเพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

นอกจากนี้ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยเห็นว่าจะมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่สำคัญ ได้แก่สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งแวดล้อมของการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยภาพรวมจะประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการที่ต้องคำนึงถึง ได้แก่

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ต้องเคารพในความคิดและการเลือกในการเรียนรู้ของบุคคล
2. การเรียนรู้จากประสบการณ์จะทำให้บุคคลเผชิญกับสถานการณ์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์นั้น

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการจัดเตรียมโอกาสและความท้าทายในการสร้างบรรยากาศ หรือการสนับสนุน และการปฏิบัติ ทั้งความรู้ อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ
4. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการสร้างหลักการของเหตุและผล พยายามปฏิบัติบางอย่างขึ้นมาใหม่ หรือแตกต่างอย่างมีนัยและมีเหตุผล
5. การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการสร้างและให้เวลาในการวิเคราะห์หรืออย่างใคร่ครวญจากจุดอ่อนให้เป็นที่ชัดเจน
6. การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นการสร้างความตระหนักในเรื่องการเรียนรู้ที่ได้รับจากแคบไปสู่โลกกว้างอย่างเป็นอิสระ

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่นั้น พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ โดยภาพรวมแล้วสามารถสรุปหลักการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ดังนี้

1. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการเป็นลำดับแรก และต้องดำเนินการด้วยความละเอียดรอบคอบอย่างถูกต้อง
2. การออกแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ต้องอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์ความจำเป็นรวมทั้งแบบแผนของการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งอาจมีหลายรูปแบบแต่ต้องเน้นความสมดุลและมีบูรณาการ
3. รูปแบบการจัดต้องมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสิ่งแวดล้อม เน้นกระบวนการกลุ่ม การมีส่วนร่วม การทบทวนไตร่ตรอง การแก้ปัญหา และการจัดการที่ดี
4. รูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้ทดสอบต้องได้รับการประเมินผลและมีผลกระทบที่ทำให้เกิดต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้
5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ต้องตอบสนองผู้เรียน ตอบสนองกลุ่ม และมีความต่อเนื่องการดำเนินการ
6. มีการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความสนใจและพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2.3 แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความหมาย

การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การพัฒนาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างน้อยผ่านเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน จปฐ. ใน 8 หมวด จำนวน 39 ตัวชี้วัด เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพชีวิต (กรมพัฒนาชุมชน, 2544)

UNESCO (2537) ได้ให้คำนิยามของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึงระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์ และได้ให้ความหมายของโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตว่าเป็นโครงการที่มีเป้าหมาย เพื่อช่วยให้ผู้เรียนและชุมชนได้รับความรู้ เจตคติ ค่านิยมและทักษะที่จำเป็นเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิต ทั้งในลักษณะของปัจเจกบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน (UNESCO, 2537: 1-2) และในหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมความหมายของคุณภาพชีวิตของบุคคลต่างๆ ดังนี้ เช่น Wallace ได้ให้ความหมายว่าเป็นสภาพทั้งหลาย ซึ่งนำมาซึ่งความพึงพอใจแก่บุคคลทั้งทางร่างกายและจิตใจในช่วงระยะเวลาหนึ่ง Fradier ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตที่กว้าง โดยให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตเป็นความสัมพันธ์ทุกด้านระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่บุคคลอาศัยอยู่ แต่ละด้านจะมีลักษณะและการสนองตอบความต้องการเฉพาะของบุคคล

คุณภาพชีวิต เป็นแนวคิดที่อาจจะให้คำนิยามที่เป็นสากลได้ เนื่องจาก เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจที่บรรยายหรือตีความได้ความคิดที่แตกต่างกัน มีความคลาดเคลื่อนจากมุมมองที่หลากหลาย เกิดจากประสบการณ์พื้นฐาน ความรู้ และข้อเท็จจริงต่างๆ และแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตยังขึ้นอยู่กับ การกำหนดคุณค่าของแต่ละบุคคลในสังคม นอกจากนี้ความเจริญ ความมั่งคั่ง และพัฒนาการของมนุษย์ ที่ทำให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาว มีกระบวนการทางด้านจิตใจ ซึ่งมีอิทธิพลในด้านองค์ประกอบต่างๆ หากไม่ได้มีการพิจารณาเรื่องความแตกต่างของอายุ ช่วงชั้นทางสังคม และการศึกษาแล้ว บุคคลทุกคนล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งต่างๆที่คล้ายคลึงกัน

นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันได้ให้แนวคิดในเรื่องคุณภาพชีวิตโดยเสนอว่า ควรมองเป็น 2 ประการที่เกี่ยวข้องกัน โดยประการแรก เป็นระดับชาติ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องมาตรฐานความเป็นอยู่ เป็นเกณฑ์วัดระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม และวัดความก้าวหน้าเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายของสังคม ส่วนประการที่สอง เป็นระดับปัจเจกบุคคล จะเกี่ยวข้องกับการพิจารณาระดับความเป็นเลิศในวิถีชีวิต

ของบุคคลซึ่งเป็นการตัดสินใจในระดับสูง เมื่อรวมแนวคิดทั้งสองประการแล้ว คุณภาพชีวิต จึงเป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับการจัดระดับความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษย์ในลักษณะที่เป็นมาตรฐานความเป็นอยู่ของสังคม และระดับความเป็นเลิศในรูปแบบการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล

Wegner (1991) ได้ให้คำนิยามของคุณภาพชีวิตโดยแบ่งออกเป็น 3 มิติ คือความสามารถในการกระทำ การรับรู้ และอาการต่างๆ ซึ่งสามารถแตกย่อยออกเป็น 9 เรื่อง คือ

- ภารกิจประจำวัน
- การปฏิบัติกิจกรรมทางด้านสังคม
- การใช้สติปัญญา
- ความรู้สึกทางด้านอารมณ์
- สถานภาพทางเศรษฐกิจ
- สถานภาพทางด้านสุขภาพ
- ความเป็นอยู่ที่ดี
- ความพึงพอใจในชีวิต
- อาการด้านโรคภัยต่างๆ

สำหรับในประเทศไทยนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายเรื่องคุณภาพชีวิตไว้แตกต่างกัน ซึ่งความหมายของคุณภาพชีวิตที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ไว้และได้รับการกล่าวถึงมาก และผู้วิจัยเห็นว่าจะเหมาะสมที่จะนำมาเป็นแนวคิดประกอบการวิจัย ได้แก่

สุนน อมรวิวัฒน์ (2525: 119) ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิตนั้นเป็นชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นชีวิตที่อยู่รอด อยู่ดี อยู่อย่างมีหลักการ และบุคคลนั้นสามารถปรับตัวและแก้ปัญหาได้เพื่อดำเนินชีวิตไปอย่างสงบตามอัธยาศัย

นิมนวล ทวีสมบุญ (2526: 48) ได้เสนอว่าแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่จะตัดสินใจว่าบุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีหรือไม่ต้องมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ สติปัญญา การดำเนินชีวิตในทางชอบธรรม มีความพึงพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง สามารถปรับตัวให้กับสภาพของสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิพนธ์ คันธเสวี (2526: 85) ได้เสนอว่าองค์ประกอบและความหมายของคุณภาพชีวิตนั้น มีภาวะเป็นพลวัต โดยมีการเคลื่อนไหวเจริญเติบโตและเสื่อมสลาย จึงต้องมีการสร้างสรรค์เพิ่มตลอดเวลา เป็นความต้องการตามธรรมชาติของชีวิต สามารถจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 จำแนกตามองค์ประกอบ ได้แก่

- องค์ประกอบทางด้านร่างกาย เช่น ความต้องการด้านการกินอยู่หลับนอน การสืบพันธุ์ เป็นต้น
- องค์ประกอบด้านอารมณ์ เช่น ความสนุกสนาน สดชื่น ความรัก ความอบอุ่น ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น
- องค์ประกอบด้านความคิด เช่น ความมีหน้ามีตา การได้รับความยกย่อง ต้องการที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ความมั่นใจว่ามีความสุข เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 จำแนกตามสถาบันสังคม ได้แก่

- ครอบครัว เป็นการตอบสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ ความต้องการในการสืบสกุล การเลี้ยงดู การพัฒนาให้เติบโต เป็นต้น
- เศรษฐกิจ เป็นการตอบสนองทางด้านวัตถุ เช่น บัณฑิต การทำมาหากิน การหาเลี้ยงชีพ
- การสาธารณสุข เป็นความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการที่จะอยู่อย่างสุขกายสบายใจ มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัย มีสิ่งแวดล้อมที่สะอาด
- นันทนาการและวัฒนธรรม ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทางสังคม เช่น การมีส่วนร่วมในชุมชน ในกิจกรรมที่สร้างความเพลิดเพลิน สนุกสนาน การออกกำลังกาย ความคุ้นเคย ความสามัคคี
- การปกครอง เป็นระบบสังคมที่เกื้อหนุนเพื่อตอบสนองความต้องการในการดำรงชีวิตอย่างสงบ สดวกสบาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งต้องมีการควบคุมตัวเอง มีกติกากฎเกณฑ์
- การศึกษา เป็นสถาบันที่ศึกษาความเป็นไปของชีวิต มีสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ ความเข้าใจทุกๆ ด้าน ได้อย่างเพียงพอ
- ศาสนา เป็นสถาบันที่ต้องตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจอันลึกลับที่จะได้พบความหลุดพ้นจากทุกข์ทางใจที่จะนำไปสู่ปัญหาทางกาย ทางอารมณ์ และปัญหาในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์

ในการกำหนดความหมายของคุณภาพชีวิต อาจจะมีการแตกต่างกันในแต่ละชุมชน สถานที่ และวัฒนธรรมของชุมชนที่แตกต่างกัน คุณภาพชีวิตที่ดีของแต่ละประเทศ แต่ละศาสนา ก็อาจจะมีการกำหนดคุณลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันได้ แล้วแต่ความเหมาะสมของสังคม ชุมชนในขณะนั้น

จากความหมายของคุณภาพชีวิตที่ผู้รู้หลายๆ ท่าน ได้เสนอแนะไว้ สามารถสรุปความหมายของคุณภาพชีวิตได้ว่า คุณภาพชีวิต จะหมายถึงสภาวะของการมีระดับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความสุข มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง โดยสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ในการดำเนินชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคมวัฒนธรรม สภาพร่างกาย และสภาพจิตใจ

หลักการ แนวคิด การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลและชุมชน จำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ซึ่งจำเป็นต้องให้มีความครอบคลุมและรอบด้าน ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงจะต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้ (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2526)

1. เป็นการจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล โดยเริ่มตั้งแต่เกิดจนตาย โดยหลักความเป็นจริงที่คนในทุกช่วงวัยอายุมีความต้องการและจำเป็นต้องได้รับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และทัศนคติตลอดเวลา การจัดการศึกษาจึงต้องเป็นการจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีรูปแบบที่หลากหลาย
2. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเจริญงอกงามได้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน
3. เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้บุคคลและสังคมได้พึ่งพาอาศัยและได้รับประโยชน์ร่วมกันได้อย่างเต็มที่ สังคมเอื้ออำนวยและเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับความเสมอภาคในการเจริญงอกงามของตนเอง และบุคคลต้องมีจิตสำนึกและค่านิยมที่มุ่งใช้ความสามารถ ความพยายามของตนเองเพื่อประโยชน์แก่สังคมด้วย
4. เป็นการศึกษาที่มีระบบการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในการใช้ข้อมูลความต้องการจำเป็น ความเปลี่ยนแปลง และปัญหาต่างๆ ในสภาพที่แท้จริงของตัวบุคคลและสังคมเป็นพื้นฐานในการกำหนดเป้าหมาย
5. เป็นการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของบุคคลและสังคมทั้งในแง่การแก้ปัญหาเร่งด่วน การวางพื้นฐานและทิศทางแห่งการพัฒนาทรัพยากรในอนาคต
6. เป็นการศึกษาที่สามารถสร้างความผสมผสานให้เกิดดุลยภาพได้ระหว่างการอนุรักษ์ระบบการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติไว้ควบคู่กับความสามารถ และใช้ประโยชน์จากความเปลี่ยนแปลงและวัฒนธรรมของโลก

7. การส่งเสริมให้บุคคลมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมั่นคงถาวร ได้แก่การมีค่านิยมที่เชื่อมั่นในความสามารถและความพยายามของตนเอง มีความต้องการพึ่งพาช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่มุ่งทำงานให้ประสบผลสำเร็จโดยไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค

UNESCO (1993: 1420) ได้เสนอแนวทางในการจัดทำโครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิต เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ให้มีประสิทธิภาพ ต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วม การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงต้องมีส่วนร่วมสูง ตั้งแต่การตัดสินใจเพื่อจัดลำดับความสำคัญ การเลือกกิจกรรม และเข้าร่วมดำเนินการพัฒนา

2. กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาที่ปฏิบัติได้และสมจริงควรเป็นเป้าหมายที่กำหนดขึ้นด้วยความระมัดระวังในลักษณะของตัวชี้วัดเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดเป็นเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ เช่น เพิ่มผลผลิตข้าวในหมู่บ้าน 5 % ในช่วงระยะเวลา 12 เดือน เป็นต้น

3. เชื่อมโยงกับรูปแบบการเปลี่ยนแปลง โดยมีการวางแผนอย่างรัดกุม ทำความเข้าใจอย่างชัดเจนถึงกระบวนการที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ความจำเป็น การร่วมดำเนินการ และการประเมินผล ทุกคนเข้าร่วมโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตต้องเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการดำเนินงาน

4. เน้นการปฏิบัติ เนื่องจากการปรับปรุงคุณภาพชีวิตเกี่ยวข้องกับการทำให้เกิดความตระหนัก ดังนั้นโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตจึงควรทำให้ประชาชนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อปรับปรุงมาตรฐานความเป็นอยู่และดำเนินชีวิตของเขา

5. เน้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญของโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความจำเป็น สวัสดิการ ความสนใจต่างๆ และสิ่งเหล่านี้ถือเป็นหัวใจของการพัฒนา

6. หลายหน่วยงานร่วมดำเนินการ จะต้องมีการประสานและร่วมดำเนินการอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย และการสาธารณสุข เกษตรและสหกรณ์ คมนาคมขนส่ง และอุตสาหกรรม เป็นต้น

7. เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาประเทศ ไม่ควรวางแผนอย่างโดดเดี่ยวแม้ว่าจะเป็นโครงการระดับหมู่บ้าน แต่ควรเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาประเทศ เพื่อที่จะก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญและอาจได้รับการสนับสนุนจากระดับประเทศด้วย

UNESCO (1993) ได้เสนอลักษณะของโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

1. มีกระบวนการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ในปัจจุบันไปสู่สถานภาพที่ต้องการมากขึ้นในอนาคต

2. ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงอาจจำแนกเป็น 5 หมวดใหญ่ๆ คือ ด้านชีววิทยา สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความเป็นมนุษย์

3. หมวดหมู่ดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นตัวชี้วัด ซึ่งเป็นเป้าหมายที่ต้องการให้บรรลุความสำเร็จภายในกรอบเวลา และเกณฑ์ที่กำหนด

4. เป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอาจกำหนดได้หลายระดับ คือระดับชาติ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หรือระดับกลุ่มเล็กๆ ในท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับว่าโครงการนั้นได้รับการสนับสนุนในระดับใด เพียงใด

5. การวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามขั้นตอนต่างๆ คือกำหนดวิสัยทัศน์ ประเมินสถานการณ์ปัจจุบัน จัดลำดับเนื้อหาเพื่อสอดคล้องกับความต้องการ ดำเนินการสำรวจและเลือกยุทธวิธี วางแผนและเตรียมการ ดำเนินการ ประเมินผล ในการดำเนินการสอดคล้องกับความต้องการทำได้หลายวิธี เช่น การเปลี่ยนแปลงความสามารถของมนุษย์ โดยผ่านองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านองค์ประกอบทางสถาบัน หรือการผสมผสานขององค์ประกอบต่างๆ สำหรับการศึกษาและการฝึกอบรมสามารถเข้ามาเกี่ยวข้องได้ทุกขั้นตอน

6. ใช้วิธีการแบบผสมผสานเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยดำเนินการควบคู่กันไประหว่างหน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะด้าน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด หน่วยงานเฉพาะเน้นการให้บริการในขอบข่ายของตน ส่วนหน่วยงานการศึกษาเน้นการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของมนุษย์

7. โปรแกรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอาจมีบทบาทสำคัญสองประการ คือ ช่วยเพิ่มพูนและยกระดับความพอเพียงแห่งตนและช่วยในการปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยการสอดคล้องทุกขั้นตอนของกระบวนการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

8. โปรแกรมการปรับปรุงคุณภาพชีวิตอาจมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ตามที่ต้องการ โดยให้เข้าใจเป้าหมายของนโยบายการพัฒนาประเทศ และการพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ บนพื้นฐานความต้องการและความสนใจของชุมชน และช่วยให้ชุมชนสามารถประเมินสถานการณ์ของตนเอง จัดลำดับข้อของเรื่องที่ต้องดำเนินการ และปฏิบัติการในอนาคต โดยเพิ่มความเข้มแข็งในการวางแผนดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและงบประมาณที่จำเป็น

องค์การ UNESCO (2537) เน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต โดยได้เสนอแนวคิด และรูปแบบการศึกษาที่มุ่งเน้นให้น่ากระบวนการทางการศึกษามาใช้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายสามารถประเมินสถานการณ์ปัจจุบันที่ตนเองประสบอยู่ และกำหนดสถานการณ์ที่ต้องการได้ในอนาคตในลักษณะของตัวชี้วัด และในขั้นตอนเพื่อนำไปสู่การ

เปลี่ยนแปลง การศึกษาผู้ใหญ่ หรือการศึกษาต่อเนื่องต้องมีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดี เพื่อให้สามารถปฏิบัติการได้บรรลุตามเป้าหมาย คือการปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดี

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจำเป็นต้องมีตัวชี้วัดและกระบวนการดำเนินงานเพื่อการบรรลุคุณภาพชีวิตที่กำหนด การกำหนดตัวชี้วัดจะต้องมีกฎเกณฑ์และแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องมีรายละเอียดที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับสภาพครอบครัว ชุมชน และสังคมของประเทศในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ สำหรับประเทศไทยมีการกำหนดตัวชี้วัด และกระบวนการดำเนินการไว้และได้เป็นที่ยอมรับทั่วไป รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด และกระบวนการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การพัฒนาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างน้อยผ่านเกณฑ์ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน จปฐ. เป็นเครื่องมือ (กรมพัฒนาชุมชน, 2544)

ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) คือ ข้อมูลในระดับครัวเรือนที่แสดงถึงสภาพความจำเป็นของคนในครัวเรือนในด้านต่างๆ เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเอาไว้ เพื่อให้มีชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท (2545) ได้กำหนดเครื่องชี้วัดความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยประกอบด้วยรายละเอียดของเนื้อหาจำนวน 6 หมวด มีตัวชี้วัดจำนวน 37 ตัวชี้วัด ดังนี้

- หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) มีจำนวน 11 ตัวชี้วัด
- หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม) มีจำนวน 8 ตัวชี้วัด
- หมวดที่ 3 ฝึกฝนการศึกษา (ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา) มีจำนวน 6 ตัวชี้วัด
- หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต) มีจำนวน 3 ตัวชี้วัด
- หมวดที่ 5 ปลูกฝังค่านิยมไทย (ประชาชนมีค่านิยมที่แสดงความเป็นคนไทย) มีจำนวน 5 ตัวชี้วัด

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา(ประชาชนมีส่วนร่วมต่อชุมชนและสังคม) มีจำนวน 4 ตัวชี้วัด

สำหรับรายละเอียดของเครื่องชี้วัด จปฐ. จะประกอบไปด้วยประเด็นในการพิจารณาเพื่อประเมินผลคุณภาพชีวิต ดังนี้

หมวดที่ 1 สุขภาพดี (ประชาชนมีสุขภาพอนามัยดี) ประกอบด้วย

1. หญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอด และฉีดวัคซีนครบ
2. หญิงที่คลอดลูกได้รับการทำคลอดและดูแลหลังคลอด
3. เด็กแรกเกิดมีน้ำหนักตัวไม่ต่ำกว่า 2,500 กรัม
4. เด็กแรกเกิดถึง 1 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
5. เด็กแรกเกิดได้กินนมแม่ 4 เดือนแรกติดต่อกัน
6. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี ได้กินอาหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ
7. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้กินอาหารอย่างถูกต้องครบถ้วน
8. เด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคครบ
9. ทุกคนในครัวเรือนได้กินอาหารที่มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
10. คนในครัวเรือนมีความรู้ในการใช้ยาที่ถูกต้องเหมาะสม
11. คนอายุ 35 ปีขึ้นไป ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

หมวดที่ 2 มีบ้านอาศัย (ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม)

ประกอบด้วย

12. ครัวเรือนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและบ้านมีสภาพคงทนถาวร
13. ครัวเรือนมีน้ำสะอาดสำหรับดื่มและบริโภคตลอดปี
14. ครัวเรือนมีน้ำใช้เพียงพอตลอดปี
15. ครัวเรือนมีการจัดบ้านเรือนและบริเวณบ้านเป็นระเบียบถูกสุขลักษณะ
16. ครัวเรือนไม่ถูกรบกวนจากมลพิษ
17. ครัวเรือนมีการป้องกันอุบัติเหตุอย่างถูกวิธี
18. ครัวเรือนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
19. ครัวเรือนมีความอบอุ่น

หมวดที่ 3 ผักใฝ่การศึกษา (ประชาชนเข้าถึงบริการด้านการศึกษา) ประกอบด้วย

20. เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการเลี้ยงดูเตรียมความพร้อมก่อนวัยเรียน

21. เด็กอายุ 6-15 ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี
22. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย
23. เด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และไม่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้รับการฝึกอบรมด้านวิชาชีพ

24. คนอายุ 15-60 ปี อ่านออกและเขียนภาษาไทยได้
25. คนในครัวเรือนได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 5 ครั้ง

หมวดที่ 4 รายได้ก้าวหน้า (ประชาชนมีการประกอบอาชีพและมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ) ประกอบด้วย

26. คนอายุ 18-60 ปี มีการประกอบอาชีพและมีรายได้
 27. คนในครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าคนละ 20,000 บาทต่อปี
- ครัวเรือนมีการเก็บออมเงิน

หมวดที่ 5 plugged ค่านิยมไทย (ประชาชนมีค่านิยมที่แสดงความเป็นคนไทย) ประกอบด้วย

29. คนในครัวเรือนไม่ติดสุรา
30. คนในครัวเรือนไม่สูบบุหรี่
31. คนอายุ 6 ปีขึ้นไปทุกคนปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
32. คนสูงอายุได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน
33. คนพิการได้รับการดูแลเอาใจใส่จากคนในครัวเรือน

หมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา (ประชาชนมีส่วนร่วมต่อชุมชนและสังคม) ประกอบด้วย

34. ครัวเรือนมีคนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน ตำบล
35. ครัวเรือนมีคนที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือท้องถิ่น
36. ครัวเรือนมีคนเข้าร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้าน
37. คนที่มีสิทธิ์ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

จากการศึกษาวิเคราะห์ตัวชี้วัดการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสังคมไทย พบว่ามีความเหมาะสมกับชุมชนชนบทไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก และในแต่ละปีที่สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจึงได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง

ด้วยเช่นกัน จึงนับได้ว่า ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทไทย โดยใช้ จปฐ. มีความเหมาะสมมากกับการใช้วัดและใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติและพัฒนาต่อไป

2.4 ชุมชนชนบทภาคเหนือ

ความหมายของชุมชนชนบทภาคเหนือ

ความหมายของชุมชนชนบทตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2535) ได้ให้ความหมายว่า ชนบท หมายถึง บ้านนอก เขตพื้นที่ที่อยู่นอกเขตตัวเมือง

จากรายงานการสัมมนาเรื่องชนบทศึกษาในบริบทการพัฒนาประเทศ จัดโดยส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2538) ได้ให้ความหมายของคำว่าชนบท คือ เขตพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล เป็นสังคมเกษตรกรรม มีสภาพชุมชนที่ยากจน ด้อยโอกาสทางการศึกษา ขาดข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ ขาดการเข้าถึงบริการสาธารณสุขจากรัฐ

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย (2542) ก็ได้คำนิยามของชุมชนชนบทว่า หมายถึง เขตพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล เป็นชุมชนระดับหมู่บ้าน

โดยสรุปแล้ว ชุมชนชนบทจะหมายถึงชุมชนชนบทที่อยู่นอกเขตเทศบาล เป็นสังคมด้านเกษตรกรรม เป็นสังคมที่ขาดการเข้าถึงบริการจากภาครัฐ ทำให้มีลักษณะของความยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา และมีระดับของคุณภาพชีวิตต่ำกว่าชุมชนเมือง

ดังนั้นชุมชนชนบทภาคเหนือ จึงหมายถึงชุมชนชนบทในเขตพื้นที่ภาคเหนือที่อยู่นอกเขตเทศบาล จำนวน 17 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ ชุมชนชนบทภาคเหนือจึงเป็นชุมชนชนบทที่อยู่ในเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย

สภาพทั่วไปและปัญหาของชุมชนชนบทภาคเหนือ

จากการสำรวจข้อมูล กชช.2ค ซึ่งดำเนินการสำรวจทุก 2 ปี โดยกรมพัฒนาชุมชน ในปี 2542 พบว่า สภาพทั่วไปของชุมชนชนบทภาคเหนือ ประกอบด้วย จำนวนหมู่บ้าน 13,668 หมู่บ้าน มีครัวเรือน 1,951,756 ครัวเรือน เฉลี่ย 142 ครัวเรือนต่อหมู่บ้าน แต่ละครัวเรือนมีสมาชิก เฉลี่ย 4 คนต่อครัวเรือน

ผลจากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ชุมชนชนบทภาคเหนือมีสภาพชุมชนที่เป็นหมู่บ้านเร่งรัดอันดับหนึ่ง (ล้ำหลัง) จำนวน 616 หมู่บ้าน คิดเป็น ร้อยละ 4.5 เป็นหมู่บ้านเร่งรัดอันดับสอง(ปานกลาง) ร้อยละ 40.8 ปัญหาที่พบและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทภาคเหนือที่สำคัญได้แก่ การเข้าร่วมและดำเนินกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมและกีฬา มีหมู่บ้านที่เป็นปัญหาสำคัญอันดับหนึ่ง ร้อยละ 21.5 ของหมู่บ้านทั้งหมด ปัญหาด้านสุขภาพจิต ร้อยละ 22.3 ปัญหาการอาชีวอนามัย ร้อยละ 15.5 และปัญหาด้านการศึกษา เช่น การให้บริการด้านการศึกษา แหล่งให้ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สถานที่ให้ความรู้ด้านการศึกษา และปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทภาคเหนืออยู่ในระดับที่ต่ำ จะต้องเร่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทภาคเหนืออย่างต่อเนื่อง และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

จากการศึกษาลักษณะประชากรของชุมชนชนบทภาคเหนือ พบว่าจะมีกลุ่มประชากรที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นประชากรวัยแรงงานมากกว่าประชากรวัยเด็ก ดังนั้นจึงเป็นวัยที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าปัญหาที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่มีผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบท และถูกละเลยไปในกระบวนการของการพัฒนา คือ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ถูกต้องสำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ใหญ่ กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบท ซึ่งมีประชากรที่เป็นผู้ใหญ่มากกว่าเด็ก กลวิธีการพัฒนาไม่ได้ใช้หลักการของการเรียนรู้ผู้ใหญ่มาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาและขาดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบท โดยใช้แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ผู้ใหญ่มาประกอบเป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทภาคเหนือ จะเป็นทางออกที่ดีและเกิดผลกระทบในทางบวก และภายหลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า และได้พิจารณาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเชื่อว่ารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์มีความเหมาะสมมากที่สุดต่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เป็นรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและลักษณะของสังคมไทย การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับชุมชนชนบทภาคเหนือ จะเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะสามารถช่วยพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทภาคเหนือได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลรูปแบบหนึ่ง

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งพบว่า มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศหลายเรื่อง และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาารูปแบบการศึกษาวิจัยให้มีความเหมาะสมถูกต้องมากยิ่งขึ้น

2.5.1 ผลงานวิจัยในประเทศ

อุทุมพร จามรมาน(2528) ได้ศึกษาองค์ประกอบคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร พบว่ามีองค์ประกอบ 10 ประการ คือ ทศนคติต่อการมีชีวิตในกรุงเทพมหานคร ลักษณะความเป็นอยู่ การเป็นเจ้าของ อาชีพหลัก นันทนาการ บริการจากรัฐ การถือครองบ้านและที่ดิน อาชีพรอง การแสวงหาความรู้ และสุขภาพอนามัย

ศรีสวรรค์ แสงวิจิตร (2531) ได้ศึกษารูปแบบการศึกษานอกโรงเรียนให้แก่ผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าความต้องการของผู้ใช้แรงงานและความคิดของผู้เชี่ยวชาญควรเป็นเนื้อหาวิชาที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้แรงงาน หลักสูตรความรู้พื้นฐานควรเป็นหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง และหลักสูตรอื่นๆ ควรเป็นหลักสูตรระยะสั้น สื่อที่ใช้ควรเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร ระยะเวลาควรเป็นวันอาทิตย์ และช่วงพักกลางวัน

กุลธิดา คำปันศักดิ์ (2535) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้สภาพทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับหมู่บ้าน พบว่าตัวบ่งชี้ที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีทั้งหมด 47 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 6 หมวด คือ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ การบริการข่าวสารข้อมูล การศึกษาเพื่อสุขภาพ การศึกษาเพื่อสันติภาพ การเมืองการปกครอง และการศึกษาเพื่อศิลปวัฒนธรรม

คมกฤช จันทขจร (2537) ได้ศึกษาความต้องการการศึกษานอกระบบโรงเรียนของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมเขตจังหวัดราชบุรี พบว่า แรงงานส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเรียนต่อ

ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และมีความต้องการที่จะให้บรรลุวิชาความ
ปลอดภัยในโรงงาน กฎหมายคุ้มครองแรงงาน ภาษาต่างประเทศ และวิชาคณิตศาสตร์

ศรีเสาวลักษณ์ เกียรติพิริยะ (2539) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตระหว่างแรงงาน
เด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพกับไม่ได้อพยพในจังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า แรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่
อพยพมีระดับคุณภาพชีวิตในเกณฑ์ต่ำ ส่วนแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่ไม่ได้อพยพ มีระดับคุณภาพ
ชีวิตในระดับปานกลาง

วรรณิ ไทยานันท์ (2541) ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อ
พัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในชุมชนชนบทยากจน พบว่า ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและสังคมในเขตชุมชน
ชนบทที่ยากจนที่พัฒนาขึ้นจากความต้องการของประชาชน ประกอบด้วยตัวชี้วัด 6 ด้าน คือ เศรษฐกิจ
อนามัยสาธารณสุข ความมั่นคงและสิทธิ การศึกษาความรู้ข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรมจิตใจ และ
โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งแวดล้อม

กุลวดี มุทุมม (2542) ได้ศึกษาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของผู้ใหญ่ที่เป็นพยาบาลประจำ
โรงพยาบาลนครเชียงใหม่ พบว่า พยาบาลมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานในระดับสูง เพราะได้รับการ
เรียนรู้และฝึกอบรมบ่อย และฝึกฝนตลอดเวลา มีประสบการณ์ และถ้าได้รับการสนับสนุนด้านข้อมูล
ข่าวสาร ทรัพยากร แรงจูงใจ รางวัลต่างๆ จะยังมีการเสริมสร้างพลังอำนาจของพยาบาลให้มีสมรรถนะ
มากยิ่งขึ้น

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ (2542 : 30-35) ได้ศึกษาทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มี
ต่อทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาทัศนคติของครู
ประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ของโนลส์ทั้ง 5 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า
ทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ อยู่ในระดับปานกลาง และ
มีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางไกลสำหรับผู้ใหญ่ว่า ควรให้ครูตระหนักและให้
ความสำคัญกับความต้องการของผู้เรียนและความสนใจของ ผู้เรียนเพิ่มขึ้น ในการสอนผู้ใหญ่ควร
คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนั้นในระดับนโยบายควรจัดฝึกอบรมให้กับครูประจำกลุ่ม
เหล่านี้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในหัวข้อดังกล่าว

2.5.2 ผลงานวิจัยในต่างประเทศ

Saljo (1979:76) ได้ศึกษาวิจัยกลุ่มผู้เรียนผู้ใหญ่ในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ เพื่อค้นหาความหมายของการเรียนรู้ พบว่า

1. การเรียนรู้เป็นการเพิ่มปริมาณความรู้ เป็นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น
2. การเรียนรู้เป็นการเพิ่มความจำ การเก็บบันทึกข้อมูล
3. การเรียนรู้เป็นข้อเท็จจริง ทักษะ และวิธีการที่สามารถนำมาใช้ได้
4. การเรียนรู้เป็นการทำความเข้าใจ หรือความหมายที่เป็นนามธรรม
5. การเรียนรู้เป็นการแปลและทำความเข้าใจความจริงที่แตกต่างกันในแต่ละวิธี

Brookfield (1986) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ พบว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อกระบวนการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเป็นไปตามปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความสนใจ ผู้ใหญ่ทุกคนไม่ชอบการบังคับ ในสถานการณ์การเรียนรู้ถ้าเนื้อหาไม่เกี่ยวข้องตามความต้องการผู้ใหญ่จะเกิดความอึดอัด ไม่อยากเรียนรู้
2. ความไว้วางใจ การเรียนรู้จะได้ผลเมื่อมีความไว้วางใจระหว่างนักเรียนและครูผู้สอน การยอมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เปิดให้ถามคำถาม การเปิดเผยตนเอง การเรียนรู้โดยปราศจากความกลัว
3. ความร่วมมือ ความร่วมมือเริ่มตั้งแต่การออกแบบ การเลือกวิชา และการประเมินผล
4. การแสดงออก(การปฏิบัติ) เป็นแนวคิดใหม่ที่ผู้เรียนต้องได้แสดงออกด้วยการปฏิบัติ ได้ทดลองอย่างต่อเนื่องและสะท้อนกลับสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นการสร้างประสบการณ์จากการเรียนรู้
5. เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ใหญ่ไม่ชอบการถูกล้อเล่น ถูกเรียกว่าโง่ ชอบเรียนรู้วิธีการคิดด้วยตนเอง วิเคราะห์วิพากษ์จากค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรม

Billington (1988) ได้ศึกษาวิจัยในระดับปริญญาเอก เกี่ยวกับการเรียนรู้ผู้ใหญ่ พบว่า มีปัจจัย 7 ประการ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และมีส่วนกระตุ้นให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาปัจจัยดังกล่าว ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัย และการสนับสนุนความต้องการของแต่ละบุคคล
2. สิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดอิสระภาพทางปัญญา สนับสนุนประสบการณ์ และเกิดความคิดสร้างสรรค์
3. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีความเป็นเพื่อน ได้รับการยอมรับ ความเคารพยอมรับในประสบการณ์ การได้แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน

4. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของตนเอง
5. การเริ่มต้น ความสำเร็จ ความท้าทายทางปัญญา สิ่งที่น่าประทับใจ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ท้าทายบุคคลให้เกิดการเรียนรู้ ความท้าทายต้องไม่ไกลเกินไป หรือง่ายเกินไป
6. การเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาตรงข้ามกับการเรียนรู้ที่รับฟังอย่างเดียว มีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ มีการสนทนา พูดคุยเพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ในการทำงาน การทดลอง การฝึกปฏิบัติ จะช่วยตรวจสอบความเป็นจริงในทางทฤษฎี และช่วยให้ผู้ได้พัฒนาดีขึ้น
7. การสะท้อนกลับ เป็นกลไกที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนได้แสดงออก แสดงความสามารถ แสดงความต้องการในการเรียนรู้ จะเป็นประโยชน์ที่จะนำไปพัฒนาปรับปรุงของผู้สอนได้

McEnvoy (1990) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่จะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 7 ประการ

1. ผู้เรียนผู้ใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายการเรียนรู้
2. ผู้เรียนผู้ใหญ่ถูกกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้โดยตรง
3. หน้าที่ของนักการศึกษาจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้มากกว่าที่จะเป็นครูผู้สอน
4. ผู้เรียนผู้ใหญ่จะเรียนรู้ตามรูปแบบของตนเอง
5. มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี
6. ผู้เรียนผู้ใหญ่จะใช้ประสบการณ์ของตนเองมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้
7. กิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องเกี่ยวข้องกับสภาวะหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใหญ่โดยตรง

Yan Fung Mok (1999) ได้ศึกษาลักษณะบทบาทหน้าที่และประสิทธิผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่าลักษณะบทบาทหน้าที่ 10 ประการ มีผลต่อประสิทธิผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้แก่

1. ประสบการณ์เดิม
2. การทบทวนไตร่ตรอง
3. การสร้างความหมายจากประสบการณ์
4. ความรู้สึก
5. การรับรู้คุณค่าและสังคม และอิทธิพลของวัฒนธรรม
6. ความมุ่งมั่นที่ปรับปรุงให้ดีขึ้น
7. การมีอิสระในการเรียนรู้ของบุคคล

8. แรงจูงใจ
9. การเรียนรู้ด้วยตนเอง
10. ทักษะการเรียนรู้

ดาร์คเคนวอลด์ และ เมอเรียม ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และสรุปเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้ใหญ่ได้ดังนี้ (อรรชรธรณ กิมะพันธ์, 2543: 324-325)

1. ความพร้อมในการเรียนของผู้ใหญ่ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ ยิ่งมีประสบการณ์มากเท่าใดก็ยิ่งมีความสามารถในการรับเอาความรู้ใหม่ๆ และคิดในสิ่งที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น
2. แรงจูงใจที่มาจากภายในทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความคงทนและลุ่มลึก
3. การเสริมแรงการเรียนรู้ในทางบวก หรือการให้รางวัล จะได้ผลมากกว่าการเสริมแรงทางลบ หรือการลงโทษ
4. การเรียนรู้ได้ผลสูงสุดจะเกิดขึ้นได้ จะต้องมีการจัดระเบียบของความรู้ให้แก่ผู้เรียน บทเรียนควรจะง่ายไปหายาก
5. การเรียนรู้โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะสามารถทำได้โดยการทำซ้ำ ซึ่งควรจัดระยะเวลาให้อย่างมีระบบตลอดเวลาที่เรียนรู้
6. เนื้อหาและภารกิจที่มีความเกี่ยวข้องกันจะเรียนได้ง่าย และจำได้นาน
7. การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้ใหญ่ที่เอาตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง มองเห็นความสัมพันธ์ มีความคิดรอบยอบ และหาความหมายต่างๆด้วยตนเอง จะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้นั้น
8. องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมมีผลต่อการเรียนรู้ เช่น เสียงรบกวน ที่นั่งคับแคบ อุณหภูมิ และแสงสว่าง เป็นต้น

จากผลการศึกษาพบว่า การเรียนการสอนต้องทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เป็นความจริง และใช้ประโยชน์จากบริบททางสังคมและทางกายภาพอย่างมีจุดหมาย เสนอแนะให้ทบวงกระทรวงการพัฒนาการและการส่งเสริมความต้องการจำเป็นให้ละเอียด และการออกแบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมวิธีการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระทรวงการพัฒนาการและการสอนต้องเริ่มที่ความร่วมมือทั้งผู้เรียนผู้ใหญ่และผู้สอน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้วิธีแบบเปิด รวมทั้งมีทางเลือกที่หลากหลายสำหรับกระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่คุณค่าในความรู้และทักษะที่จำเป็นในอนาคต

นอกจากนี้ผลของการศึกษายังพบประเด็นที่สำคัญคือ ลักษณะบทบาทหน้าที่ของการเรียนรู้จากประสบการณ์ในเรื่องประสบการณ์เดิม และการสร้างความหมายจากประสบการณ์เดิมจะอิทธิพลสูงกว่าลักษณะบทบาทอื่นๆ ต่อประสิทธิผลการเรียนรู้

จากผลการศึกษาวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้ว สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ต้องมีรูปแบบที่หลากหลาย เป็นรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของผู้ใหญ่ บทบาทของผู้สอนต้องเปลี่ยนไป จากผู้บอก ผู้สั่งสอน เป็นบทบาทใหม่เป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ในขณะที่ตัวผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ก็ต้องเปลี่ยนบทบาท มีความสนใจ กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อการแลกเปลี่ยน และสะท้อนกลับระหว่างผู้สอนและผู้เรียน บรรยายภาคการเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะต้องไม่เป็นการข่มขู่ผู้เรียน มีสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ทันสมัยและเหมาะสม หลักสูตรที่จัดต้องสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้จะต้องนำมาพิจารณาทบทวนและประยุกต์ใช้ในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ จึงจะทำให้การเรียนรู้ของผู้ใหญ่เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาบูรณาการและสังเคราะห์เป็นแนวคิดของผู้วิจัยเอง โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อดำเนินการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ รายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี

ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าวมาพัฒนาขึ้น และสร้างเป็นรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อใช้จัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่

2. รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นวงจรการเรียนรู้จากประสบการณ์ไว้ จำนวน 5 ขั้นตอน โดยผู้เรียนจะต้องผ่านการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งผู้เรียนจะต้องปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนจนครบ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ครบถ้วน รายละเอียดแต่ละขั้นตอนมี ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม เป็นการทบทวนเรื่องราวที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผู้ใหญเป็นผู้ได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นหรือประสบอยู่ หรือได้พบประสบการณ์ใหม่ แล้วนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณาควบคู่กับประสบการณ์ใหม่ (Kolb, 1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones, 1983. และ Juch, 1983)

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่ เป็นการรับรู้ข้อมูลใหม่ ประสบการณ์ใหม่ ผู้ใหญ่จะสังเกต ศึกษาประสบการณ์ใหม่ เพื่อศึกษาข้อมูล รายละเอียด และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยนำประสบการณ์เดิมในอดีตเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต มาเป็นข้อมูลเพิ่มเติมรายละเอียดที่ขาดไป เพื่อให้มีข้อมูลที่ครบถ้วน (Kolb, 1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones, 1983. และ Juch, 1983)

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์ ผู้ใหญ่จะคิดวิเคราะห์ ทบทวนไตร่ตรองโดยใช้ประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ หรือสิ่งที่เกิดขึ้น ที่ได้ประสบมาในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต นำมาวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ วิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล (Kolb, 1984. Pfeiffer and Jones, 1988)

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง ผู้ใหญ่จะลงมือทดลองปฏิบัติเพื่อเป็นการทดสอบสมมุติฐานของตนเอง หรือพิจารณาผลดี ผลเสียต่อการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวอย่างไร โดยใช้บทเรียนในอดีตหรือประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องมือช่วยเสริม เป็นแนวทางในการปฏิบัติ (Kolb, 1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones, 1988. และ Juch, 1983)

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้ เป็นการสรุปเป็นความรู้ใหม่เพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ซึ่งภายหลังจากการปฏิบัติและได้ผลแล้ว ผู้ใหญ่จะวิเคราะห์ พิจารณาและตีความจากผลลัพธ์ที่ได้เพื่อลงความเห็นและสรุปเป็นความรู้ใหม่ โดยมีประสบการณ์เดิมเป็นข้อมูลประกอบการสรุปความรู้ และทัศนคติต่อประสบการณ์ใหม่ ซึ่งอาจจะเป็นการยอมรับประสบการณ์ใหม่ หรือปฏิเสธประสบการณ์ใหม่ว่าจะมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวหรือไม่ (Kolb, 1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones, 1988. และ Juch, 1983)

รายละเอียดของทฤษฎีที่ใช้นำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยสรุปได้ดังตารางที่ 1 และ 2

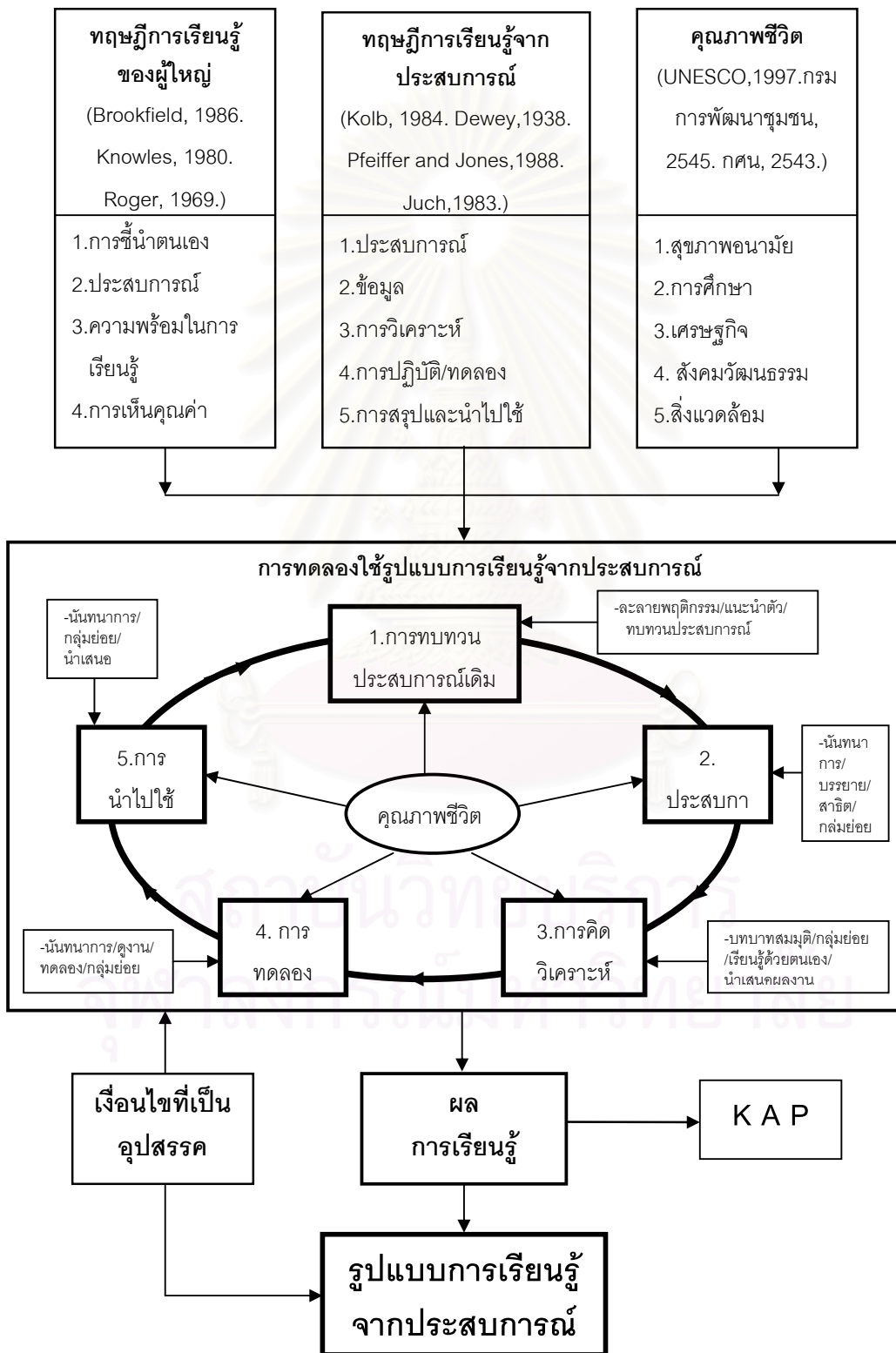
ตารางที่ 1 สารະทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และประเด็นที่นำมาใช้เป็นกรอบการวิจัย

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎี	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
Brookfield (1986)	1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 2. การสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ 3. การเรียนรู้ประสบการณ์ 4. การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้	1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 2. การสะท้อนเชิงวิพากษ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ 3. การเรียนรู้ประสบการณ์
Knowles (1980)	1. อัตมโนทัศน์ 2. ประสบการณ์ 3. ความพร้อมในการเรียน 4. การเห็นคุณค่าของเวลา	1. อัตมโนทัศน์ 2. ประสบการณ์ 3. ความพร้อมในการเรียน 4. การเห็นคุณค่าของเวลา
Rogers (1996)	1. บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่เขาได้รับรู้และสนใจ 2. วิชาที่เรียนมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายในชีวิต 3. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 4. บุคคลจะต่อต้านและปฏิเสธประสบการณ์ที่คุกคามตนเอง 5. ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการเรียนรู้	1. บุคคลจะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่เขาได้รับรู้และสนใจ 2. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง 3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการเรียนรู้

ตารางที่ 2 สารະทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์และประเด็นที่นำมาใช้เป็นกรอบการวิจัย

นักทฤษฎี	สาระสำคัญของแนวคิดทฤษฎี	ประเด็นที่นำมาใช้ในการวิจัย
Kolb (1984)	1. ประสบการณ์การเรียนรู้ 2. การสังเกตและการไตร่ตรอง 3. การพิจารณาถึงความเห็นและการสร้างแนวคิด 4. การตรวจสอบและการบูรณาการ	1. ประสบการณ์การเรียนรู้ 2. การสังเกตและการไตร่ตรอง 3. การพิจารณาถึงความเห็นและการสร้างแนวคิด 4. การตรวจสอบและการบูรณาการ
Dewey (1938)	1. การรับรู้ปัญหา 2. หาทางแก้ปัญหา 3. ลองกระทำ 4. เกิดประสบการณ์ 5. ความรู้ใหม่	1. การรับรู้ปัญหา 2. หาทางแก้ปัญหา 3. ลองกระทำ
Pfeiffer and Jones (1968)	1. การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2. การนำเสนอประสบการณ์ 3. การเข้าร่วมอภิปราย 4. การสรุปสร้างความรู้ใหม่ 5. การประยุกต์ใช้	1. การค้นหาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ 2. การเข้าร่วมอภิปราย 3. การประยุกต์ใช้
Juch (1983)	1. การปฏิบัติ 2. การรับรู้ หรือการสังเกต 3. การคิดทบทวน 4. การเตรียมการ หรือการวางแผน	1. การปฏิบัติ 2. การคิดทบทวน 3. การเตรียมการ หรือการวางแผน

แผนภูมิที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบของการศึกษาวิจัยและพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดย จะดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ด้วยการศึกษาศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้าน คุณภาพชีวิต ศึกษาประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อนำมาเป็นกรอบในการ กำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับ ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ และนำรูปแบบการเรียนรู้ไปดำเนินการทดลองใช้ในการเรียนรู้ของ กลุ่มเป้าหมาย ที่กำหนดไว้ในชุมชนชนบทภาคเหนือ และศึกษาเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ตาม รูปแบบ ภายหลังจากได้ผลการทดลองผู้วิจัยได้พัฒนาปรับปรุงให้มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น รายละเอียดและขั้นตอนของวิธีดำเนินการวิจัยจะมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร จากอินเทอร์เน็ต และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย และการตรวจสอบเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การสร้างหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์
7. การสร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์
8. การปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์
9. การทดลอง
10. สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร จากอินเทอร์เน็ต และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ สืบค้นข้อมูลจาก อินเทอร์เน็ต และค้นคว้าจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การเรียนรู้ ตลอดจนแนวคิดวิธีการศึกษาความต้องการจำเป็น ดำเนินการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ และทฤษฎีการเรียนรู้ ดำเนินการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ผู้ใหญ่

1.2 ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนชนบทในเขตภาคเหนือ จำนวน 17 จังหวัด จากรายงานการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกรมพัฒนาชุมชน เพื่อทราบสถานการณ์ของภาวะคุณภาพชีวิตในปัจจุบัน

1.3 ดำเนินการสนทนาและปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอรับข้อเสนอแนะจากอาจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงสาธารณสุข และอาจารย์ในมหาวิทยาลัย ในประเด็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดรูปแบบการเรียนรู้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแนวทางการจัดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ในชุมชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.4 ดำเนินการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยและเขียนโครงร่างการวิจัย นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและนำมาพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การกำหนดประชากร กลุ่มตัวอย่างและขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย เป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย จากเหตุผลที่ว่า ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแต่พบว่าคุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำ มีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับด้านการศึกษาและการสาธารณสุข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ประกอบกับผู้วิจัยมีพื้นภูมิลำเนาเคยอยู่ในเขตภาคเหนือ ทำให้มีความเข้าใจในลักษณะสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและสามารถสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้ดีมากยิ่งขึ้น

พื้นที่ภาคเหนือจะประกอบไปด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุตรดิตถ์ แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย แม่ฮ่องสอน นครสวรรค์ อุทัยธานี กำแพงเพชร ตาก สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร และเพชรบูรณ์ เป็นชุมชนชนบทที่อยู่ในเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย โดยชุมชนชนบทที่คัดเลือกจะเป็นชุมชนระดับหมู่บ้าน ที่อยู่นอกเขตเทศบาล การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) จำนวน 4 จังหวัด โดยใช้วิธีการกำหนดคุณสมบัติของ

จังหวัดเป้าหมาย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามลักษณะด้านภูมิศาสตร์ คือ กลุ่มภาคเหนือตอนบน และกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง หลังจากนั้นจะคัดเลือกกลุ่มละ 2 จังหวัด แบ่งเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ และจังหวัดขนาดเล็ก ซึ่งผลการคัดเลือกจังหวัดกลุ่มภาคเหนือตอนบนได้แก่จังหวัดเชียงราย และจังหวัดแพร่ ส่วนกลุ่มภาคเหนือตอนล่างได้แก่ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร

ข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร จำนวนครัวเรือน จำนวนหมู่บ้านของจังหวัดเป้าหมาย 4 จังหวัด มีรายละเอียด ดังนี้ (กรมพัฒนาชุมชน, 2545)

1. จังหวัดเชียงราย มีจำนวนหมู่บ้าน 1,450 หมู่ จำนวนประชากร 938,138 คน จำนวนครัวเรือน 233,498 ครัวเรือน
2. จังหวัดแพร่ มีจำนวนหมู่บ้าน 588 หมู่ จำนวนประชากร 368,613 คน จำนวนครัวเรือน 95,350 ครัวเรือน
3. จังหวัดสุโขทัย มีจำนวนหมู่บ้าน 740 หมู่ จำนวนประชากร 427,321 คน จำนวนครัวเรือน 109,587 ครัวเรือน
4. จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนหมู่บ้าน 858 หมู่ จำนวนประชากร 515,363 คนจำนวนครัวเรือน 122,935 ครัวเรือน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือติดต่อกันมาไม่น้อยกว่า 1 ปี การคัดเลือกตัวอย่างจะมีความหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ มีความหลากหลายเป็นตัวแทนของชุมชนอย่างแท้จริง โดยกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละครัวเรือน ประกอบด้วยหัวหน้าครอบครัว ผู้ใหญ่ตอนต้น ที่มีอายุระหว่าง 18-35 ปี ผู้ใหญ่ตอนกลาง ที่มีอายุระหว่าง 35-60 ปี และผู้ใหญ่ตอนปลาย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม จำนวนขนาดตัวอย่างจะใช้วิธีการคำนวณของ Taro Yamne (1973) ซึ่งผลการคำนวณตามวิธีดังกล่าวได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 399.4 คน

$$\text{สูตรการหาขนาดตัวอย่าง} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

N = ประชากรทั้งหมด

e = ความคลาดเคลื่อน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 500 คน และแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามขนาดพื้นที่ของแต่ละจังหวัด วิธีการคำนวณของขนาดกลุ่มตัวอย่าง ในแต่ละจังหวัด มีดังนี้

1. จังหวัดเชียงราย มีจำนวนประชากร 938,138 คน คำนวณสัดส่วนของขนาด

$$\text{ตัวอย่าง ดังนี้} \quad \frac{(500 \times 938,139)}{2,249,435}$$

จำนวนขนาดตัวอย่างที่ใช้เท่ากับ 208 คน

2. จังหวัดแพร่ มีจำนวนประชากร 368,613 คน คำนวณสัดส่วนของขนาด

$$\text{ตัวอย่าง ดังนี้} \quad \frac{(500 \times 368,613)}{2,249,435}$$

จำนวนขนาดตัวอย่างที่ใช้เท่ากับ 82 คน

3. จังหวัดสุโขทัย มีจำนวนประชากร 427,321 คน คำนวณสัดส่วนของขนาด

$$\text{ตัวอย่าง ดังนี้} \quad \frac{(500 \times 427,321)}{2,249,435}$$

จำนวนขนาดตัวอย่างที่ใช้เท่ากับ 95 คน

4. จังหวัดกำแพงเพชร มีจำนวนประชากร 515,363 คน คำนวณสัดส่วนของขนาด

$$\text{ตัวอย่าง ดังนี้} \quad \frac{(500 \times 515,363)}{2,249,435}$$

จำนวนขนาดตัวอย่างที่ใช้เท่ากับ 115 คน

รายละเอียดของประชากร จำนวนครัวเรือน และขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสรุปได้ดังตารางที่ 3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

จังหวัด	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนขนาดตัวอย่าง (คน)
1. จังหวัดเชียงราย	938,138	233,498	208
2. จังหวัดแพร่	368,613	95,350	82
3. จังหวัดสุโขทัย	427,321	109,587	95
4. จังหวัดกำแพงเพชร	515,363	122,935	115
รวม	2,249,435	561,370	500

การเก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) จะดำเนินการจำนวน 4 กลุ่ม ใน 4 จังหวัด โดยคัดเลือกจังหวัดละ 1 กลุ่ม ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย และ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อดำเนินการสำรวจความต้องการเรียนรู้และประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งจะกำหนดคุณลักษณะ บุคคลที่จะเข้าร่วมกระบวนการคือบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในชุมชน ทั้งเพศหญิงและชาย มีคุณลักษณะทางด้านประชากรที่ใกล้เคียงกัน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง กลุ่มละ 9 คน

ในการทดลองจะคัดเลือกพื้นที่ จำนวน 1 ตำบล โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงเพื่อดำเนินการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกสุ่มแบบเจาะจง เนื่องจากข้อจำกัดบางประการ เช่น ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ภาษาที่ใช้ของชุมชนในการติดต่อสื่อสารขอความร่วมมือต่างๆ จากภาครัฐและเอกชน และต้องการกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะตรงตามที่กำหนด เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จึงได้จัดการทดลองที่ ตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

3. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเครื่องมือจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และจากผลการวิจัยที่มีผู้สร้างขึ้น นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยเครื่องมือวิจัยจะประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 6 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามความต้องการเรียนรู้และประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่ แบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง แบบสังเกตพฤติกรรมซึ่งเครื่องมือดังกล่าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจะนำไปตรวจความถูกต้องโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้เพื่อหาค่าความน่าเชื่อถือ โดยใช้วิธีการหาค่าความน่าเชื่อถือแบบสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค ผลการทดลองใช้เครื่องมือของแบบสอบถามความต้องการเรียนรู้และประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตได้ค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.89 และแบบสอบถามความคิดเห็นก่อนและหลังเรียนรู้ ได้ค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.85 ซึ่งค่าความน่าเชื่อถือที่ได้จากการทดลองใช้ถือได้ว่าเป็นค่าความน่าเชื่อถือที่มีค่าอยู่ในระดับสูง ดังนั้นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจึงสามารถนำไปใช้ดำเนินการเก็บข้อมูลได้อย่างเหมาะสม รายละเอียดของสูตรการคำนวณหาค่าความน่าเชื่อถือ มีดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_1^2}{S_x^2} \right]$$

α = ความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม

n = จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S_1^2 = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S_x^2 = ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจะประกอบด้วยแบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 6 ชุด โดยมีเนื้อหาสาระในแต่ละชุด รายละเอียด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการการเรียนรู้ และข้อมูลประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตเป็นแบบประมาณค่า และลักษณะคำถามแบบปลายเปิด รายละเอียดของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ ประกอบด้วย เพศ ความเกี่ยวข้องกับหัวหน้าครอบครัว อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนบุคคลในครัวเรือน อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบุคคล และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของทุกคนในครอบครัว

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต เป็นแบบประมาณค่า เพื่อสอบถามความคิดเห็น แบ่งเป็น 4 ระดับ โดยมีค่าคะแนน ดังนี้

ความต้องการมาก	มีคะแนนเท่ากับ	4
ความต้องการปานกลาง	มีคะแนนเท่ากับ	3
ความต้องการน้อย	มีคะแนนเท่ากับ	2
มีความต้องการน้อยมาก	มีคะแนนเท่ากับ	1

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เป็นแบบประมาณค่า เพื่อสอบถามความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 4 ระดับ โดยมีค่าคะแนน ดังนี้

ประสบการณ์มาก	มีคะแนนเท่ากับ	4
ประสบการณ์ปานกลาง	มีคะแนนเท่ากับ	3
ประสบการณ์น้อย	มีคะแนนเท่ากับ	2
ไม่มีประสบการณ์	มีคะแนนเท่ากับ	1

การกำหนดค่าคะแนนของระดับประสบการณ์ ผู้วิจัยกำหนดค่าดังนี้

ประสบการณ์มาก หมายถึง ได้รับประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอจนเป็นประจำ

ประสบการณ์ปานกลาง หมายถึง ได้รับประสบการณ์บ่อยๆ แต่ไม่สม่ำเสมอ หรือไม่เป็นประจำ

ประสบการณ์น้อย หมายถึง ได้รับประสบการณ์เป็นบางครั้ง หรือแม้แต่เพียงครั้งเดียวก็ตาม

ไม่มีประสบการณ์ หมายถึง ไม่เคยได้รับประสบการณ์เลย

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด จะเป็นแบบสอบถามที่ต้องการสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยให้ผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างอิสระตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของตนเอง

ชุดที่ 2 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยจะนำแนวคำถามไปใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการกลุ่ม เนื้อหาสาระของคำถามจะเป็นคำถามในลักษณะแบบปลายเปิด โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมประเด็นเรื่องต่างๆ ในการสนทนากลุ่ม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาระของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย สาระการพัฒนาคุณภาพชีวิต จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วยรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ บทบาทของครู บทบาทของผู้เรียน แนวทางการการบริหารจัดการ วิธีการประเมินผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้

ส่วนที่ 3 ประเด็นข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ชุดที่ 3 แบบประเมินเพื่อวัดความรู้ในการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้วัด ผลก่อนและหลังการทดลอง โดยมีเนื้อหาสาระของแบบสอบถามประกอบด้วย หลักการैयाที่ถูกต้อง ผลกระทบของการैया ประเภทของยาที่ใช้รักษาโรค หลักการैयाภายในและภายนอก หลักการैयाสมุนไพรรักษาโรค ลักษณะคำถามจะเป็นลักษณะการเลือกคำตอบ โดยมีตัวเลือกตอบ 4 ตัวเลือก และเป็นแบบเลือกรายการ (Checklist) โดยคำถามแบบเลือกรายการจะมีการให้คะแนนดังนี้

ตอบว่าใช่	คะแนนเท่ากับ	1
ตอบว่าไม่ใช่	คะแนนเท่ากับ	0

ชุดที่ 4 แบบสอบถามเพื่อสอบถามทัศนคติของผู้เรียน โดยมีเนื้อหาสาระของแบบสอบถามประกอบด้วย หลักการैयाที่ถูกต้อง ผลกระทบของการैया ประเภทของยาที่ใช้รักษาโรค หลักการैयाภายในและภายนอก หลักการैयाสมุนไพรรักษาโรค คำถามจะเป็นแบบประมาณค่าเพื่อสอบถามความคิดเห็น โดยแบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คะแนนเท่ากับ	5
เห็นด้วย	คะแนนเท่ากับ	4
ไม่แน่ใจ	คะแนนเท่ากับ	3
ไม่เห็นด้วย	คะแนนเท่ากับ	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	คะแนนเท่ากับ	1

ชุดที่ 5 แบบสอบถามเพื่อสอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของผู้เรียนในชีวิตประจำวัน โดยเป็นแบบเลือกรายการ (Checklist) โดยมีเนื้อหาสาระของแบบสอบถามประกอบด้วย หลักการैयाที่

ถูกต้อง ผลกระทบของการใช้ยา ประเภทของยาที่ใช้รักษาโรค หลักการใช้ยาภายในและภายนอก หลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค รายละเอียดการให้คะแนน ดังนี้

ตอบว่าใช่	คะแนนเท่ากับ	1
ตอบว่าไม่ใช่	คะแนนเท่ากับ	0

ชุดที่ 6 แบบสังเกต ใช้สังเกตกลุ่มเป้าหมายในขณะที่ดำเนินการทดลองจะเป็นคำถามลักษณะ ปลายเปิด โดยมีสาระครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ การเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม พฤติกรรมของ ผู้เรียน การตรงต่อเวลา การแสดงความคิดเห็น กระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การช่วยเหลือซึ่ง กันและกัน การเสียสละ ความร่วมมือของสมาชิกภายในกลุ่ม ภาวะผู้นำของกลุ่ม ตลอดจนบรรยากาศ การเรียนรู้ และประเด็นอื่นๆ ที่สังเกตพบในขณะจัดกระบวนการเรียนรู้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประสานขอความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยประสานขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่สถานีอนามัย การกระทรวงสาธารณสุขและผู้นำชุมชน โดย ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่กำหนด ผู้วิจัยใช้วิธีการดำเนินเก็บรวบรวม ข้อมูล ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยติดต่อประสานขอความร่วมมือจากองค์กรชุมชนและองค์กรภาครัฐ ทั้ง 4 จังหวัด ประกอบเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู พัฒนาชุมชน และผู้นำชุมชน เพื่อการประสานงาน การขอ ความร่วมมือและคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมดำเนินการสำรวจข้อมูล

4.1.2 ผู้วิจัยทำการอบรมผู้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้ แบบสอบถามให้ถูกต้องตามเนื้อหาสาระ และตรงตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เวลาในการเตรียมการและ อบรมจำนวน 1 เดือน ตั้งแต่ 1-30 พฤศจิกายน 2545

4.1.3 ให้บุคคลที่ได้รับการคัดเลือกและผ่านการอบรม ออกสำรวจและเก็บรวบรวม ข้อมูลตามพื้นที่เป้าหมาย ใช้เวลาในการสำรวจข้อมูล 2 เดือน ตั้งแต่ 1 ธันวาคม 2545 – 31 มกราคม 2546

4.1.4 ผู้วิจัยดำเนินการพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของ แบบสอบถาม และนำมาลงรหัสเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ต่อไป ใช้เวลาในการตรวจสอบข้อมูล 1 เดือน ตั้งแต่ 1-28 กุมภาพันธ์ 2546

4.1.5 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ และแปลผล

4.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 กำหนดประเด็นเรื่องในการสนทนากลุ่ม จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิต เรื่องการวางแผนการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และเรื่องข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

4.2.2 คัดเลือกบุคคลเข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทที่มีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ภูมิหลังสภาพเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ตลอดจนด้านสังคมวัฒนธรรม โดยคัดเลือกดำเนินการ จำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดละ 1 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 กลุ่มๆ ละ 9 คน รวม 4 หมู่บ้าน ดำเนินจัดสนทนากลุ่ม ในระหว่างวันที่ 8-23 มีนาคม 2546

4.2.3 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม โดยคัดเลือกบุคคลเป้าหมายตามคุณสมบัติที่กำหนดและผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการกระบวนการกลุ่มด้วยตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทย และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงสาธารณสุขให้ความช่วยเหลือในการจัดบันทึกคำสนทนา (Note Taker) การบันทึกเทปเสียงการสนทนา และทำหน้าที่เจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) เป็นบุคคลคอยอำนวยความสะดวกให้กับผู้อยู่ในกลุ่มสนทนา ตลอดระยะเวลาในการสนทนากลุ่มจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

4.2.4 กระบวนการสนทนา ผู้วิจัยสร้างบรรยากาศในการสนทนากลุ่ม สร้างความเป็นกันเอง โดยใช้เกมและชี้แจงวัตถุประสงค์การสนทนากลุ่ม ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ ให้ผู้เข้าร่วมการกลุ่มมทราบ และเริ่มดำเนินการสอบถามข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและให้สมาชิกได้พูดคุยอภิปรายอย่างกว้างขวางและเป็นอิสระแต่ผู้วิจัยจะควบคุมการอภิปรายให้ตรงประเด็นตามที่กำหนด การดำเนินการสนทนากลุ่มจะใช้เวลาทั้งสิ้น 2 ชั่วโมงครึ่ง

4.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อจบกระบวนการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมสรุปวิเคราะห์โดยการตีความหมายในรูปของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามหัวข้อที่ได้วางเค้าโครงไว้ในการวิเคราะห์

4.3 การประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้แบบวัดประเมินผลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบวัดความรู้ ทักษะ และทักษะ คำถามเป็นลักษณะเช็ครายการ การประมาณค่า และแบบปลายเปิด เครื่องมือในการประเมินผลก่อนและหลังการเรียนรู้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ที่ปรึกษา และได้มีการนำไปทดลองใช้ เพื่อหาความน่าเชื่อถือ ซึ่งได้ค่าความน่าเชื่อถือเท่ากับ 0.85 ซึ่งเป็นค่าที่อยู่ในระดับสูง สามารถนำไปใช้ได้

4.4 การสังเกต ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ถูกทดลองในระหว่างการทดลอง โดยใช้แบบสังเกตที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือช่วย รวมทั้งการบันทึกเสียง และบันทึกภาพไว้เป็นข้อมูล การสังเกตจะเริ่ม

ตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้ และวิทยากรที่สอนจะเป็นผู้บันทึกการสังเกต ปฏิบัติการระหว่างการเรียนการสอนด้วย

ขั้นตอนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นเรื่องความต้องการเรียนรู้ และประสบการณ์ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากกลุ่มตัวอย่าง 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย แพร่ สุโขทัย และกำแพงเพชร ใช้แบบสอบถามทั้งสิ้น จำนวน 500 ฉบับ
2. การใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจัดกระบวนการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกและสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มในการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน
3. การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบหลังเรียนเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ก่อนการทดลองจัดการเรียนรู้และภายหลังเสร็จสิ้นการทดลอง
4. การสังเกต ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตในการประเมินพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ตลอดจนท่าทีการแสดงออกของผู้เรียนในระหว่างการทดลอง

รายละเอียดของวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสรุปได้ดังตารางที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้

ประเด็นที่ศึกษา	เครื่องมือที่ใช้และกลุ่มตัวอย่าง	วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษาความต้องการเรียนรู้และประสบการณ์ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ	1. แบบสอบถาม - เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคเหนือจำนวน 4 จังหวัด โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้แก่ เชียงราย แพร่ สุโขทัย และกำแพงเพชร 2. การสนทนากลุ่ม โดยใช้แบบสัมภาษณ์ - จัดกระบวนการสนทนากลุ่มจำนวน 4 กลุ่มๆ ละ 9 คน จาก 4 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย แพร่ สุโขทัย และกำแพงเพชร	- ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ และใช้สถิติพื้นฐาน ไคสแควร์ และค่าสหสัมพันธ์ (r) - ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และวิเคราะห์ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ
2. การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการประสบการณ์	1. การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบความรู้แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดพฤติกรรม 2. การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยใช้แบบสังเกต	1. ทดสอบความแตกต่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ทั้งข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และแบบประเมินผลการเรียนรู้จากการทดลอง ผู้วิจัยจะใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะดำเนินการดังนี้

5.1 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามทุกฉบับและนำมาพิจารณาความถูกต้องของข้อมูล และออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในเรื่องความต้องการเรียนรู้คุณภาพชีวิต และประสบ การณ์ ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต จะวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจะใช้สถิติการหาค่าความสัมพันธ์โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ดังนี้

$$r = \frac{n \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[n \sum X^2 - (\sum X)^2][n \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

r = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร X กับตัวแปร Y

n = จำนวนคน

$\sum X$ = ผลรวมของคะแนนดิบของตัวแปร X

$\sum Y$ = ผลรวมของคะแนนดิบของตัวแปร Y

$\sum XY$ = ผลรวมของผลคูณของคะแนนตัวแปร X กับคะแนนตัวแปร Y เป็นคู่ๆ ในรูปคะแนนดิบ

$\sum X^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนนดิบตัวแปร X

$\sum Y^2$ = ผลรวมกำลังสองของคะแนนดิบตัวแปร Y

5.3 ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ทักษะคิดก่อนการและหลังการเรียนรู้ โดยนำมาหาค่าเฉลี่ย เพื่อทราบผลของการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ t-test ในการทดสอบและแปรผล ดังนี้

$$t = \frac{\sum D}{\sqrt{\frac{n \sum D^2 - (\sum D)^2}{n - 1}}}$$

df = $n - 1$

D = ความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน

n = จำนวนคน

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกต ข้อมูลจากการสอบถาม พูดคุยกับผู้เรียน ตลอดจนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำข้อมูลและเนื้อหาที่ได้ นำมาดำเนินการวิเคราะห์ตามสภาพข้อเท็จจริงที่ปรากฏ และตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้แนวคิดทฤษฎีและข้อมูลที่มีอยู่ ได้แกข้อมูลจากสถานีนอนามัย กรมพัฒนาชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นกรอบการวิเคราะห์ความถูกต้อง

6. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

6.1 การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์

ในการจัดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จำเป็นต้องมีการจัดทำหลักสูตรเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำหลักสูตร ดังนี้

6.1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารการจัดทำหลักสูตรของกรมวิชาการ และหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิด แนวทางในการจัดทำหลักสูตร ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

6.1.2 ผู้วิจัยได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร เกี่ยวกับแนวทางการจัดทำหลักสูตร และนำข้อเสนอมาเป็นแนวทางการจัดทำและพัฒนาหลักสูตร

6.1.3 ผู้วิจัยร่างหลักสูตรโดยใช้เนื้อหาสาระจากผลการศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ซึ่งผลการศึกษาความต้องการพบว่า ผู้ใหญ่มีความต้องการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัย โดยต้องการเรียนรู้เรื่องการใช้จ่ายมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสร้างหลักสูตร เรื่องการใช้จ่ายเบื้องต้น : เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัว

6.1.4 ผู้วิจัยนำร่างหลักสูตรการใช้จ่ายเบื้องต้น : เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัว ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง และปรับปรุงตามที่คุณเชี่ยวชาญ และอาจารย์ที่ปรึกษาได้เสนอแนะ

6.2 รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในเรื่องการใช้จ่ายเบื้องต้น : เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัว โดยมีรายละเอียดของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ แนวคิด ทฤษฎีของรูปแบบ จุดมุ่งหมายของรูปแบบหลักเกณฑ์การใช้รูปแบบ ระยะเวลาการเรียนรู้ของรูปแบบ การประเมินผลการเรียนรู้ และผลที่ได้รับจากการเรียนตามรูปแบบ รายละเอียดสรุปได้ดังนี้

6.2.1 หลักการ แนวคิด ทฤษฎีของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะของวงจรแห่งการเรียนรู้ (Pfeiffer and Jones, 1983) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการกระทำจริง ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ เป็นวงจรของการลองกระทำ โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหาแล้วเริ่มหาทางแก้ไขปัญหา หลังจากนั้นลองกระทำจนเกิดประสบการณ์จากผลของการกระทำและในที่สุดผู้เรียนจะสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการยืนยันในความรู้เดิมหรือเกิดการปรับเปลี่ยนความรู้เดิมเป็นความรู้ใหม่ (Dewey, 1983) การเรียนรู้จากประสบการณ์ เป็นทฤษฎีที่เป็นลักษณะการบูรณาการ เป็นแบบองค์รวม ที่มีแนวคิดในเรื่องประสบการณ์ การรับรู้ ความรู้ และพฤติกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดในตัวผู้เรียนเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้อาจจะเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งของวงจรแห่งการเรียนรู้ก็ได้ แต่ต้องดำเนินการให้ครบวงจรแห่งการเรียนรู้ (Kolb, 1984)

ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ สถานการณ์จะมีความเกี่ยวข้องและมีผลต่อผลลัพธ์ด้านการศึกษา การพัฒนาบุคคล หรือเพื่อการเรียนรู้ การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะมีองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องและมีผลต่อการเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่จะทำให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนหลายประการ (Loacke, 1986) การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จะต้องให้ความรู้เรื่องข้อมูลข่าวสาร เน้นการเรียนรู้โดยปฏิบัติ เริ่มต้นด้วยการดู การฟัง แล้วพยายามปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดการจะต้องสร้างความสนใจและการปฏิบัติด้วยแรงจูงใจของตนเอง (Conner, 1997)

6.2.2 จุดมุ่งหมายของรูปแบบ

รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์นี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความใหม่กับความรู้เดิม และสร้างความหมายความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ด้วยตนเอง จดจำเนื้อหาและเรียนรู้ได้รวดเร็วและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

6.2.3 หลักเกณฑ์การใช้รูปแบบ

รูปแบบการเรียนการสอนจะมีรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยจะมีทั้งการบรรยาย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน การฝึกปฏิบัติจริง กิจกรรมกลุ่ม การจัดการประสบการณ์และการศึกษาด้วยตนเอง โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่ ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้ โครงสร้างเนื้อหาของรูปแบบ ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ วิชาหลัก จำนวน 4 วิชา ได้แก่ หลักการและข้อปฏิบัติในการใช้ยาที่ถูกต้อง อันตรายจากการใช้ยา ชนิดหรือประเภทของยาที่ใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น การให้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค

เนื้อหาสาระการให้ยาเบื้องต้น : เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับตนเอง และบุคคลในครอบครัว มีวิชาหลักในการเรียนรู้จำนวน 4 วิชา ผู้วิจัยได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ในครั้งนี้ ตามแนวทางของกระทรวงสาธารณสุข โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. หลักการและข้อปฏิบัติในการใช้ยาที่ถูกต้อง

1.1 สาระการเรียนรู้ มีรายละเอียดของสาระประกอบด้วย หลักการทั่วไปของการใช้ยาที่ถูกต้อง การปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเมื่อต้องใช้ยา การเลือกการให้ยาในการรักษาโรค และการตรวจสอบคุณภาพของยา

1.2 มาตรฐานการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ยาที่ถูกต้อง มีความสามารถแนะนำบุคคลในครอบครัวได้ ผู้เรียนสามารถให้ยารักษาตนเองและบุคคลในครอบครัวได้ถูกต้องเหมาะสม มีความสามารถในการเลือกให้ยา และสามารถตรวจสอบยาที่เสื่อมคุณภาพและยาที่หมดอายุได้

2. อันตรายจากการใช้ยา

2.1 สาระการเรียนรู้ มีรายละเอียดของสาระประกอบด้วย อันตรายจากการให้ยาภายในและอันตรายจากการให้ยาภายนอก

2.2 มาตรฐานการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถบอกถึงอันตรายจากการให้ยาภายนอกและอันตรายจากการให้ยาภายในได้ถูกต้อง

3. ชนิดของยาที่ใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

3.1 สาระการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย กลุ่มยาที่ใช้รักษาอาการปวด แก้ไข้ กลุ่มยาปฏิชีวนะ กลุ่มยาที่ใช้กับโรคระบบทางเดินอาหาร กลุ่มยารักษาอาการภูมิแพ้ กลุ่มยารักษาโรคหัวใจและกลุ่มยาที่ใช้ภายนอก

3.2 มาตรฐานการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของยากุ่มต่างๆ ที่ใช้รักษาโรคตามที่กำหนดและสามารถบอกชื่อชนิดยาที่ใช้ในการรักษาโรคตามกลุ่มต่างๆ ได้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้

4. การให้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค

4.1 สาระการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย หลักในการให้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค และประเภทของสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคเบื้องต้น

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ มีรายละเอียดประกอบด้วย ผู้เรียน ต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการและวิธีการใช้สมุนไพรรักษาโรค รวมทั้งสามารถบอกประเภทของสมุนไพรรักษาโรคได้ถูกต้อง

6.3 รายละเอียดการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบ

การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ในเรื่องการใช้ยาเบื้องต้น : เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัว จะใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ จำนวน 5 ขั้นตอน รายละเอียดแต่ละขั้นตอนจะมีกิจกรรมหลักและเทคนิคการสอนของวิทยากร ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม วิทยากรปฐมนิเทศและแนะนำกระบวนการในขั้นตอนที่ 1 ใช้เวลา 20 นาที ประกอบด้วยกิจกรรมละลายพฤติกรรม ใช้เวลา 5 นาที กิจกรรมแนะนำตัว ใช้เวลา 5 นาที แนะนำกระบวนการ รายละเอียดกิจกรรมของขั้นตอนที่ 1 ใช้เวลา 10 นาที

วิทยากรชี้แนะให้ผู้เรียนแต่ละคนทบทวนประสบการณ์เดิมในเรื่องการใช้ยา และบันทึกในกระดาษ เอ 4 ใช้เวลาจำนวน 10 นาที ผู้เรียนทุกคนเขียนประสบการณ์ที่มีต่อเรื่องการใช้ยา ทั้งประสบการณ์ทางบวกและลบ โดยเขียนลงบนกระดาษ เอ 4 ให้เขียนเป็นข้อความ หรือวาดเป็นภาพก็ได้ ที่สามารถเห็นได้ชัดเจน ขณะเขียนยังไม่พูดคุยกันให้แต่ละคนเขียนโดยอิสระ ไม่มีการอภิปรายนำกระดาษที่ผู้เรียนบันทึกประสบการณ์ติดบอร์ด และจัดกลุ่ม ใช้เวลาจำนวน 15 นาที วิทยากรและทีมงานนำกระดาษที่ผู้เรียนเขียนไปติดบอร์ดโดยจัดกลุ่ม ให้ข้อความหรือประเด็นที่ใกล้เคียงกันอยู่กลุ่มเดียวกัน ผู้เรียนสามารถร่วมแสดงความคิดเห็นในการจัดกลุ่มประเด็น

วิทยากรจัดกระบวนการกลุ่มให้ผู้เรียนร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จะใช้เวลาในกระบวนการกลุ่มจำนวน 40 นาที การแบ่งกลุ่มจะแบ่งโดยให้มีจำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน มีคุณสมบัติของสมาชิกในกลุ่ม และมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันทุกกลุ่ม แต่ละกลุ่มคัดเลือกประธาน เลขานุการ เพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

วิทยากรชี้แจงประเด็นการอภิปรายกลุ่ม โดยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในภายในกลุ่มในเรื่องการใช้ยา กลุ่มมีการนำเสนอประสบการณ์ และสรุปเขียนในกระดาษชาร์ต ติดบอร์ดใช้เวลาจำนวน 15 นาที แต่ละกลุ่มจะต้องสรุปผลการประชุมกลุ่ม และเขียนลงบนกระดาษชาร์ต และนำกระดาษชาร์ตไปติดที่หน้าห้องและให้แต่ละกลุ่มนำเสนอ วิทยากรสรุปกระบวนการในขั้นตอนที่ 1 จำนวน 15 นาที สรุปกระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนร่วมอภิปรายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมนันทนาการ ใช้เวลา 5 นาที

กิจกรรมหลัก

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นตอนที่ 1 จะมีกิจกรรมหลักที่ประกอบด้วย 3 กิจกรรมรายละเอียดดังนี้ คือ

1. กิจกรรมละลายพฤติกรรม วิทยากรจะใช้วิธีการโดยให้ผู้เรียนตอบคำถามจำนวน 5 ข้อ โดยให้ผู้เรียนนำกระดาษเอ 4 ไปถามเพื่อนๆ ให้ได้จำนวนเพื่อนมากที่สุด และมีความสมบูรณ์ของคำตอบให้มากที่สุด บุคคลใดสามารถสอบถามเพื่อนได้มากที่สุดและมีความสมบูรณ์ของคำตอบมากที่สุดจะเป็นผู้ชนะ โดยมีเวลาเพียง 3 นาที คำถามที่วิทยากรกำหนด จำนวน 5 ประกอบด้วย ชื่อเล่น วันเกิด อาชีพ บุคลิกเด่น และความคิดเห็นว่าถ้าได้รับเงินจะนำไปทำอะไรบ้าง เมื่อเริ่มกิจกรรม วิทยากรจะปล่อยให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมจนหมดเวลาและคัดเลือกผู้ชนะจำนวน 3 คนให้ออกมานำเสนอหน้าชั้น และให้รางวัล

2. กิจกรรมแนะนำตัว วิทยากรให้ทุกคนนั่งเป็นวงกลมและให้แต่ละคน ลุกขึ้นยืนแนะนำตนเองสั้นๆ บอกชื่อ บอกลักษณะตนเองที่ต้องการให้คนอื่นรู้จักและจำได้ เมื่อทุกคนแนะนำหมดแล้ว วิทยากรจะสุ่มเลือกอาสาสมัครให้ยืนขึ้นและบอกรายชื่อเพื่อนๆ ที่นั่งล้อมวงว่ามีชื่ออะไรบ้าง จำนวน 3 ชื่อ เป็นการทดสอบว่าจำใครได้บ้าง

3. กิจกรรมการทบทวนประสบการณ์เดิมเรื่องการใช้ยา วิทยากรอธิบายและแนะนำวิธีการทบทวนประสบการณ์เดิมในเรื่องการใช้ยาของตนเอง และให้แต่ละคนบันทึกเรื่องราวลงในกระดาษเอ 4 โดยผู้เรียนจะต้องเขียนประสบการณ์ตนเองในเรื่องการใช้ยา ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ การเขียนจะใช้เขียนเป็นข้อความร้อยแก้ว คำกลอน หรือวาดภาพก็ได้ โดยเขียนให้เห็นสามารถมองเห็นได้ชัดในระยะไกล ขณะเขียนประสบการณ์ วิทยากรจะควบคุมไม่ให้มีการพูดคุยกัน ยังไม่เปิดให้มีการวิจารณ์คนอื่น เป็นการให้อิสระแต่ละคนได้ทบทวนประสบการณ์เดิม

เมื่อทุกคนเขียนเสร็จแล้ว วิทยากรผู้ช่วยจะนำแผ่นกระดาษที่ผู้เรียนเขียนมาติดที่บอร์ดและจัดเนื้อหาเป็นกลุ่ม โดยให้มีเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันอยู่กลุ่มเดียวกัน ขณะติดบอร์ดและจัดกลุ่ม ผู้เรียนมีสิทธิโต้แย้งและอภิปรายได้ แสดงความคิดเห็นได้ เมื่อจัดกลุ่มเสร็จแล้ว วิทยากรจะทำการอ่านประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ฟังและร่วมแสดงความคิดเห็นพร้อมกันทุกกลุ่ม

อันดับต่อไปวิทยากรจะแบ่งกลุ่มสมาชิกออกเป็น 3 กลุ่ม โดยให้มีสมาชิกแต่ละกลุ่มใกล้เคียงกัน แต่ละกลุ่มจะดำเนินกิจกรรมกลุ่ม คัดเลือกประธาน เลขานุการกลุ่ม วิทยากรกำหนดให้แต่ละกลุ่มสรุปและอภิปรายผลกันภายในกลุ่มอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับในเรื่องการใช้ยา และประสบการณ์ของเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่ติดบอร์ดไว้ ทุกคนมีสิทธิเสนอแนะ และแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้อย่างอิสระ เมื่อได้ข้อสรุปของกลุ่มแล้วให้ทุกกลุ่มเขียนลงบนกระดาษชาร์ตขนาดใหญ่ นำไปติดไว้ที่บอร์ดหน้าชั้นเรียน และให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอให้สมาชิกกลุ่มรับฟัง ในขณะที่นำเสนอสมาชิกทุกกลุ่มสามารถอภิปรายและเสนอความคิดเห็นได้เต็มที่

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรใช้เทคนิคการสอนด้วยการบรรยาย ใช้เทคนิคการประประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน เทคนิคการศึกษาด้วยตนเองของผู้เรียน วิทยากรจะทำหน้าที่สนับสนุนช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียน จะกระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น กระตุ้นให้ทุกคนนำประสบการณ์เดิมมาแลกเปลี่ยนกับสมาชิกทั้งภายในกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่ เป็นการศึกษาข้อมูล โดยใช้ข้อมูลประสบการณ์เดิมช่วยเสริม วิทยากรนำเสนอกระบวนการในขั้นตอนที่ 2 ใช้เวลา 10 นาที เตรียมความพร้อมของผู้เรียนและกล่าวนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ในกระบวนการขั้นที่ 2

วิทยากรนำเสนอประสบการณ์ใหม่ ในวิชาต่างๆ ตามหลักสูตร ดังนี้ หลักการและข้อปฏิบัติในการใช้ยาที่ถูกต้อง จำนวน 15 นาที การใช้ภายในและภายนอก การรับประทานก่อนอาหารและหลังอาหาร การรับประทานยาที่ถูกต้องกับโรค ขนาด เวลา ผู้ป่วย ฯลฯ การเลือกซื้อจากร้านขายยา/สถานบริการ อันตรายจากการใช้ยา จำนวน 10 นาที การใช้ยาเกินขนาด/ต่ำกว่าขนาด อาการแพ้ยา การใช้ยาผิดประเภท/ยาเสื่อมคุณภาพ การใช้ยาชุด

ชนิดของยาที่ใช้ในการรักษาพยาบาลเบื้องต้น จำนวน 30 นาที กลุ่มยาที่ใช้รักษาอาการปวด แก้ไข้ (พาราเซตามอล แอสไพริน) กลุ่มยาปฏิชีวนะ(เพนนิซิลลินวี เตตราไซคลิน ซัลฟาไดอะซีน) กลุ่มยาที่ใช้กับโรคระบบทางเดินอาหาร (ไซตามีนท์ ไตรซิลิเคท อัลมิลด์ ยาระบายน้ำแดง มิสต์คาร์มินตีฟ ทิงเจอร์มหาหงส์ ผงน้ำตาล โอลาร์เอส ยาระบายแมกนีเซียม ยาระบายมะขามแขก) กลุ่มยาแก้แพ้ (คลอเฟนิรามีน อะมิโนฟิลลีน) กลุ่มยาบำรุง (วิตามินรวม วิตามินบีรวม ยาบำรุงโลหิต) กลุ่มยาใช้ภายนอก (ยาดมแก้หวัด ยาใส่แผลสด ยาแก้ผดผื่นคัน ซี้ผึ้งกำมะถัน)

การใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค จำนวน 15 นาที (ฟ้าทะลายโจร ขมิ้นชัน ขุมเห็ดเทศ ขี้เหล็ก ว่านหางจระเข้ กระเทียม) วิทยากรใช้วิธีการบรรยาย การสาธิต และให้ผู้เรียนเห็นยาจริงสมุนไพรจริง วิทยากรแนะนำและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทบทวนและใช้ประสบการณ์เดิมประกอบการรับรู้ประสบการณ์ใหม่ตลอดเวลานำเสนอการสื่อสารสองทาง วิทยากรให้แต่ละคนเขียนประเด็นความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับและประสบการณ์เดิม และแสดงความคิดเห็นในประเด็นดังกล่าว ใช้เวลา 10 นาที

วิทยากรจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนให้มีสมาชิกกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม อภิปรายประเด็นของความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับกับประสบการณ์เดิม เขียนลงบนกระดาษชาร์ต และนำเสนอ ใช้เวลา จำนวน 45 นาที เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ วิทยากรสรุปกระบวนการขั้นตอนที่ 2 ใช้เวลา 15 นาที สรุปกระบวนการ

ดำเนินงานในขั้นตอนที่ 2 ผู้เรียนร่วมอภิปรายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมนันทนาการ ใช้เวลา 5 นาที

กิจกรรมหลัก

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 2 จะมีกิจกรรมหลักในการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรมหลัก รายละเอียดดังนี้ คือ

1. กิจกรรมนันทนาการ วิทยากรจะเริ่มทำกิจกรรมนันทนาการเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่บทเรียน โดยใช้กิจกรรมการโยนลูกบอลพร้อมเปิดเพลงกระตุ้นอารมณ์และความรู้สึกที่สนุกสนาน ขณะเปิดเพลงทุกคนก็จะส่งลูกบอลต่อๆ กันไปเป็นวงกลม โดยไม่ให้ลูกบอลหล่นลงพื้น เมื่อเพลงหยุดลูกบอลอยู่ที่ผู้ใด ผู้นั้นจะต้องออกมาอยู่กลางวง วิทยากรจะหาผู้ที่ออกมาอยู่กลางวงจำนวน 3 คน แล้วให้ทั้ง 3 คนพูดแนะนำตัว เสนอความคิดเห็น หรือแสดงอะไรก็ได้ที่สามารถทำให้สมาชิกทุกคนพอใจ เช่น เล่านิทาน ร้องเพลง

2. การบรรยายวิชาการ วิทยากรจะนำเสนอเรื่องการใช้ยา มีประเด็นเรื่องหลัก 4 เรื่อง คือ หลักการและวิธีการใช้ยาที่ถูกต้อง อันตรายจากการใช้ยา ชนิดของยาที่ใช้ในการรักษาพยาบาล และเรื่องการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค

3. กิจกรรมการสาธิต วิทยากรจะแสดงตัวอย่าง และสาธิตประกอบการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง เรียนรู้จากของจริง

4. กิจกรรมกลุ่ม วิทยากรแบ่งกลุ่มสมาชิกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้สมาชิกกลุ่มที่ 1 ได้อภิปรายและศึกษาเรื่องการใช้ยาแผนปัจจุบัน กลุ่มที่ 2 อภิปรายและศึกษาเรื่องการใช้สมุนไพร โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคอยให้คำแนะนำและเป็นพี่เลี้ยงกลุ่ม เมื่อทั้งสองกลุ่มอภิปรายกลุ่มเสร็จแล้วให้ส่งตัวแทนมานำเสนอ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนอภิปราย เสนอแนะความเห็นได้อย่างกว้างขวาง

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรจะนำเสนอความรู้ที่เป็นประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียนโดยพยายามให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่ถูกต้องและยอมรับ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถอภิปรายโต้แย้งได้ตลอดเวลาเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน วิทยากรจะใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย ได้แก่ เทคนิคการสอนด้วยการบรรยาย เทคนิคการสาธิต การศึกษาจากของจริง เทคนิคการประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน เทคนิคการศึกษด้วยตนเองของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์ เป็นการนำประสบการณ์เดิมมาประกอบการพิจารณา วิทยากรนำเสนอกระบวนการในขั้นตอนที่ 3 ใช้เวลา 15 นาที เตรียมความพร้อมของผู้เรียน และกล่าวนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ วิทยากรจะอธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ในกระบวนการขั้นที่ 3

วิทยาการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ให้ทุกกลุ่มร่วมกันทบทวนพิจารณาประสบการณ์ใหม่ที่ ได้รับกับประสบการณ์เดิม ใช้เวลา จำนวน 45 นาที แต่ละกลุ่มดำเนินกิจกรรมการอภิปรายกลุ่ม ตาม ประเด็นที่กำหนด เขียนผลสรุปลงบนกระดาษชาร์ต กลุ่มนำเสนอผลการพิจารณาทบทวนประสบการณ์ ใหม่ที่ได้รับและเปิดโอกาสให้สมาชิกภายในกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มอื่นอภิปรายได้อย่างอิสระ ใช้เวลากลุ่ม ละ 20 นาที กลุ่มนำเสนอผลการประชุมกลุ่มละ 5-10 นาที และเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มอื่นซักถาม 5- 10 นาที

วิทยาการสรุปกระบวนการขั้นตอนที่ 3 ใช้เวลา 15 นาที วิทยาการสรุปกระบวนการ ดำเนินงานในขั้นตอนที่ 3 ผู้เรียนร่วมอภิปรายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมนันทนาการ ใช้เวลา 5 นาที

กิจกรรมหลัก

กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 4 ประกอบด้วย กิจกรรมหลักในการเรียนรู้ จำนวน 2 กิจกรรม ประกอบด้วย

1. บทบาทสมมติ วิทยาการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลโดยเน้น การสรุปความเห็นที่ต้องใช้ทั้งข้อมูลและวิจารณญาณ โดยแสดงเป็นละครตัวอย่างเรื่องการตัดสินใจ เลือกรักษาที่ถูกต้อง เพื่อเป็นข้อมูล เป็นตัวอย่าง และเป็นอุทาหรณ์ให้ผู้เรียนได้รับรู้
2. กิจกรรมกลุ่มย่อย เป็นการระดมสมอง อภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อหา ข้อสรุปอย่างเป็นเหตุเป็นผล ทุกกลุ่มจะต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ไม่มีการครอบงำทางความคิด
3. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิทยาการจะให้เอกสาร คู่มือการเรียนรู้เพื่อให้สมาชิก ของทุกกลุ่มได้ศึกษาเอกสาร และคู่มือ ทำการศึกษาด้วยตนเองเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์อย่างมี วิจารณญาณอย่างสมเหตุสมผล
4. กิจกรรมการนำเสนอผลงาน ทุกกลุ่มจะต้องมีการนำเสนอผลการประชุมกลุ่ม มติ กลุ่ม และจะต้องแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตอบคำถามของสมาชิกทุกคนหากมีข้อสงสัย

เทคนิคการสอนของวิทยาการ

วิทยาการจะพยายามให้ข้อมูล ให้เทคนิควิธีการต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินใจ พยายามกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ รู้จักใช้ข้อมูล และใช้ประสบการณ์เดิมมาประกอบการพิจารณา สรุปลงความเห็น วิทยาการจะใช้เทคนิคการสอนแบบมีส่วนร่วม เทคนิคบทบาทสมมติ เทคนิคการประชุม กลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน เทคนิคการศึกษา ด้วยตนเองของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง โดยการเน้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน วิทยากรนำเสนอกระบวนการในขั้นตอนที่ 4 ใช้เวลา 10 นาที เตรียมความพร้อมของผู้เรียนและกล่าวนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ในกระบวนการขั้นที่ 4 วิทยากรแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม และนำตัวอย่างยาต่างๆ มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา และให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ อภิปรายในกลุ่ม ใช้เวลา จำนวน 30 นาที

วิทยากรนำผู้ป่วยที่ยังมีการรับประทานยาติดต่อกันมาให้ผู้เรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ใช้เวลา จำนวน 30 นาที นำผู้เรียนไปศึกษาดูงานสวนสมุนไพร 1 แห่ง และสถานบำบัดโรคด้วยสมุนไพร ใช้เวลาจำนวน 60 นาที ผู้เรียนนำประสบการณ์ที่ได้รับมาอภิปรายแลกเปลี่ยนและเขียนลงบนกระดาษชาร์ต และนำเสนอกลุ่มใหญ่ ใช้เวลา จำนวน 30 นาที วิทยากรนำผู้เรียนไปศึกษาดูงานสถานีอนามัยและเปิดโอกาสให้ผู้พูดคุยซักถามแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ใช้เวลา จำนวน 60 นาที

ผู้เรียนแบ่งกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปผลการศึกษาดูงาน ใช้เวลา 30 นาที วิทยากรสรุปกระบวนการขั้นตอนที่ 4 ใช้เวลา 15 นาที วิทยากรสรุปกระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 4 ผู้เรียนร่วมอภิปรายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมนันทนาการ ใช้เวลา 5 นาที

กิจกรรมหลัก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 4 ประกอบด้วย กิจกรรมหลักที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ จะมีกิจกรรมหลักจำนวน 4 กิจกรรม รายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมนันทนาการ วิทยากรจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อเตรียมความพร้อม โดยใช้กิจกรรมแสดงท่าทางประกอบเพลง ใช้เพลงดอกกลั่นทม และให้ผู้เรียนแสดงท่าทาง หากผู้ใดแสดงท่าทางผิดจะให้ออกมากลางเวทีแล้วร้องจำนวน 1 รอบ
2. กิจกรรมการศึกษาดูงาน วิทยากรจะนำผู้เรียนให้ได้สัมผัสกับข้อมูลจริงในชุมชน โดยพาผู้เรียนไปศึกษาดูงานสวนสมุนไพร ศูนย์สุขภาพชุมชน และสถานีอนามัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพความเป็นจริง
3. กิจกรรมการทดลอง วิทยากรให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติงานบนสถานีอนามัย และศูนย์สุขภาพชุมชน โดยทำหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ศึกษาวิธีการใช้ยาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และได้สนทนากับผู้ป่วยเรื่องการใช้ยาและการปฏิบัติตัวต่างๆ ขณะใช้ยา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จริงจากตัวผู้ป่วย จากเหตุการณ์จริง
4. กิจกรรมกลุ่ม วิทยากรจะแบ่งกลุ่ม เป็น 3 กลุ่มๆ โดยให้มีสมาชิกที่ใกล้เคียงกัน ให้ทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติ จากการทดลองในครั้งนี้ และเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมที่ได้รับมา จะมีความแตกต่างกันอย่างไร และสรุป

เป็นมติกกลุ่ม พร้อมนำมาเสนอในชั้นเรียน เพื่อให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรจะพยายามเน้นและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ กระทำจริงในเหตุการณ์จริง หรือสถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิทยากรจะใช้เทคนิคการสอนด้วยการฝึกปฏิบัติ เทคนิคบทบาทสมมุติ เทคนิคการประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน เทคนิคการศึกษาด้วยตนเองของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะแสดงการยอมรับหรือปฏิเสธประสบการณ์ใหม่ วิทยากรนำเสนอกระบวนการในขั้นตอนที่ 5 ใช้เวลา 15 นาที เตรียมความพร้อมของผู้เรียนและกล่าวนำเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ในกระบวนการขั้นที่ 5

วิทยากรให้แต่ละคนสรุปองค์ความรู้ใหม่ของแต่ละคนและเขียนลงในกระดาษเอ 4 และนำไปติดบอร์ด ใช้เวลา จำนวน 20 นาที วิทยากรแบ่งกลุ่มและให้แต่ละกลุ่มอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อยืนยันในองค์ความรู้ใหม่โดยอาศัยข้อมูลประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมที่มี และสรุปเป็นองค์ความรู้ของกลุ่ม เขียนลงบนกระดาษชาร์ตและนำเสนอ ใช้เวลาจำนวน 40 นาที กระบวนการขั้นตอนที่ 5 ใช้เวลา 30 นาที วิทยากรสรุปกระบวนการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 5 ผู้เรียนร่วมอภิปรายปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น จัดกิจกรรมนันทนาการ /กิจกรรมอำลา ใช้เวลา 30 นาที ประเมินผลและปิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมหลัก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ 5 ประกอบด้วย กิจกรรมหลักที่ใช้ประกอบการเรียนรู้ จะมีกิจกรรมหลักจำนวน 4 กิจกรรม รายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมนันทนาการ วิทยากรจัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความผ่อนคลาย โดยการใช้กิจกรรมการต่อกระดาษ วิทยากรแบ่งสมาชิกออกเป็น 3 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มฉีกกระดาษหนังสือพิมพ์ 1 แผ่นใหญ่ ให้เป็นยาวที่สุดโดยไม่ให้ขาดจากกัน กลุ่มใดสามารถฉีกได้ยาวที่สุดจะเป็นฝ่ายชนะ โดยมีกติกาว่าแต่ละกลุ่มจะต้องช่วยกัน และทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

2. กิจกรรมกลุ่มย่อย วิทยากรแบ่งสมาชิกกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม เท่าๆ กัน ให้ทุกกลุ่มร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อยืนยันในข้อสรุปที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ โดยอาศัยข้อมูลจากที่วิทยากรได้นำเสนอ ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้ที่ผ่านมา และนำประสบการณ์เดิมมาพิจารณา และหาข้อสรุปว่าองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องการใช้ยาเป็นอย่างไร ให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ และสรุปเป็นมติกกลุ่มว่าคืออะไร

3. กิจกรรมการนำเสนอ ให้ทุกกลุ่มนำข้อสรุปของกลุ่มมานำเสนอในชั้นเรียน พร้อมทั้งร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มอย่างเป็นอิสระ หลังจากนั้นวิทยากรจะสรุปสุดท้ายอีกครั้งหนึ่งให้ผู้เรียนฟังพร้อมทั้งให้เหตุผลและข้อเสนอแนะ

เทคนิคการสอนของวิทยากร

วิทยากรจะพยายามกระตุ้นให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และใช้ความเป็นเหตุเป็นผลในการพิจารณาสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ จะเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ได้รับจากขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 4 ที่ผ่านมาจนถึงขณะนี้ โดยพยายามใช้ประสบการณ์ของตนเองและประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้วิทยากรจะใช้เทคนิคการประประชุมกลุ่มด้วยการระดมสมอง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เทคนิคการนำเสนอผลงาน ซึ่งจะเน้นให้อิสระกับผู้เรียนในการสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง

กิจกรรมและเทคนิคการสอนที่ผู้วิจัยกำหนดสามารถยืดหยุ่นได้ตลอดเวลาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ผู้สอนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบและกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการเรียนรู้ กิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนดสามารถนำไปใช้ได้ทุกกิจกรรมหรือสามารถปรับประยุกต์ได้ตามความเหมาะสม รายละเอียดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยกำหนดและดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ในครั้งนี้สรุปได้ตามตาราง ที่ 5

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 รายละเอียดการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ขั้นตอนที่	กิจกรรมหลัก	เทคนิคการสอนของวิทยากร
1. การทบทวนประสบการณ์เดิม-	กิจกรรมละลายพฤติกรรม - กิจกรรมแนะนำตัว - กิจกรรมทบทวนประสบการณ์	การบรรยาย / การระดมสมอง / การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ / การนำเสนอ
2. ประสบการณ์ใหม่	- กิจกรรมนันทนาการ - บรรยายวิชาการ - กิจกรรมการสาธิต - การจัดกลุ่มย่อย	การบรรยาย/การสาธิต/ ประชุมกลุ่มย่อย/ระดม สมอง/การศึกษาด้วย ตนเอง
3. การคิดวิเคราะห์	- บทบาทสมมุติ - กิจกรรมกลุ่มย่อย - เรียนรู้ด้วยตนเอง - นำเสนอผลงาน	บทบาทสมมุติ/ ระดมสมอง/ อ่านเอกสาร/นำเสนอกลุ่ม /แลกเปลี่ยนประสบการณ์
4. การทดลอง	- นันทนาการ - การศึกษาดูงาน - การทดลอง - กิจกรรมกลุ่ม	การปฏิบัติจริง/การดูงาน/ บทบาทสมมุติ/ประชุม กลุ่มย่อย/นำเสนองาน
5. การนำไปใช้	- นันทนาการ - กิจกรรมกลุ่มย่อย - การนำเสนอผลงาน	ประชุมกลุ่มย่อย/แลกเปลี่ยนประสบการณ์/ นำเสนองาน/ ระดม สมอง

4. ระยะเวลาในการเรียนรู้ของรูปแบบ

ระยะเวลาเรียน จำนวน 3 วัน วันละ 8 ชั่วโมง รวม 24 ชั่วโมง โดยจะมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตลอดระยะเวลาของรูปแบบ ผู้ใหญ่จะต้องเข้าเรียนจนครบ 24 ชั่วโมง ตลอดระยะเวลาของรูปแบบ จะมีการเรียนรู้ทั้งในชั้นเรียน และเรียนนอกสถานที่ การศึกษาดูงานตามแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

5. การประเมินผลการเรียนรู้

ใช้การประเมินก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยแบบทดสอบ โดยใช้เกณฑ์ผ่านการประเมินผลภายหลังการเรียนรู้ โดยผู้เรียนจะต้องสามารถทำคะแนนได้ร้อยละ 60 จากคะแนนเต็ม จึงจะถือว่าผ่านการเรียนรู้

6. ผลที่ได้รับจากการเรียนรู้ตามรูปแบบ

ผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ตามรูปแบบ จะเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระและข้อมูลของบทเรียนอย่างมีความหมาย เรียนรู้ได้รวดเร็ว เกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เรียนด้วยตนเอง สามารถพัฒนาทักษะและอุปนิสัยในการคิด การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

7. การสร้างคู่มือการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาเครื่องมือของผีที่ศึกษาไว้ นำมาเป็นกรอบในการจัดสร้างเครื่องมือ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

7.1 ขั้นตอนการสร้างคู่มือ

ในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจำเป็นต้องมีคู่มือในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปวัตถุประสงค์และเป็นคู่มือให้กับผู้สอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

7.1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดของเอกสาร แนวทางการจัดทำคู่มือ และศึกษาคู่มือต่าง เพื่อหาแนวทางในการจัดทำคู่มือที่ถูกต้อง

7.1.2 ผู้วิจัยปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร เพื่อขอคำแนะนำในการจัดทำคู่มือ และปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้สามารถจัดทำคู่มือได้ถูกต้องเหมาะสม

7.1.3 ผู้วิจัยร่วมกับวิทยากร ร่างคู่มือการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์และนำคู่มือที่จัดทำขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง และพัฒนาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

7.2 รายละเอียดของคู่มือการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย

7.2.1 คำชี้แจงในการใช้คู่มือ จะมีรายละเอียดของการใช้ประโยชน์จากคู่มือ

7.2.2 หลักการและเหตุผล จะมีรายละเอียดของหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ในการจัดทำคู่มือ รายละเอียดของสภาพปัญหา และสถานภาพการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

7.2.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีรายละเอียดของแนวคิดทฤษฎีเพื่อความเข้าใจในหลักการและแนวคิดเพื่อการประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

7.2.4 วิธีการเลือกเนื้อหาสาระ และเลือกกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต

7.2.5 วิธีดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีรายละเอียดการดำเนินงานในทุกขั้นตอน กำหนดขอบเขต ระยะเวลา และเนื้อหาสาระในแต่ละขั้นตอน

7.2.6 แผนการสอน จะมีรายละเอียดของแผนการสอนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุด

7.2.7 เอกสารประกอบการสอน ระบุรายละเอียดของเอกสารต่างๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้อย่างครบถ้วน แหล่งเรียนรู้ต่างๆ

8. กระบวนการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

ภายหลังจากนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จะพบเงื่อนไขต่างๆ ที่ได้พบในระหว่างการดำเนินการทดลอง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นประโยชน์สามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ดังนี้

8.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในขณะที่ทดลองใช้รูปแบบมาพิจารณาวิเคราะห์ และหาทางปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่จะมีทั้งข้อมูลปฏิกิริยาของผู้เรียน บทบาทของผู้สอน ตลอดจนบรรยากาศในการเรียนรู้

8.2 นำข้อเสนอแนะของผู้เรียนที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาอุปสรรคในการเรียนรู้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนการสอน จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไข

8.3 นำข้อเสนอแนะของผู้สอนมาพิจารณาปรับปรุงเทคนิคและวิธีการสอน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ นั้น ผู้สอนจะทราบข้อจำกัด จุดอ่อน จุดแข็งของรูปแบบการเรียนรู้ นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

8.4 ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลก่อนเรียนรู้อะและหลังเรียนรู้อมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไข หลักสูตรให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

8.5 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อจาก ประสบการณ์ใหม่อีกครั้ง นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาให้ความเห็น เสนอแนะ หลังจากนั้นก็นำมาพิจารณาปรับปรุงอีกครั้งให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

9. การทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้อจากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ใน ชุมชนชนบทภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลอง ดังนี้

9.1 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากแบบสอบถามมากำหนดหลักสูตรการเรียนรู้อ ซึ่งจากข้อมูลผู้วิจัย จึงได้กำหนดหลักสูตรเรื่องการใช้ยาเบื้องต้น : เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับตนเองและบุคคลใน ครอบครัว ซึ่งเนื้อหาสาระของหลักสูตรได้จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นความต้องการของผู้ใหญ่ใน ชุมชนชนบทภาคเหนือ

9.2 กลุ่มเป้าหมาย ผู้ที่จะเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้อตามหลักสูตรที่จัดขึ้น จะต้องเป็นผู้ใหญ่ที่ อายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และอาศัยอยู่ในชุมชนชนบทภาคเหนือมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี สามารถเข้าร่วม กระบวนการเรียนรู้อตามหลักสูตรได้ตลอดหลักสูตร ซึ่งใช้ระยะเวลา จำนวน 3 วัน ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เข้าร่วม กระบวนการเรียนรู้อ จำนวน 30 คน

9.3 การเตรียมการ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และได้ประสานขอความร่วมมือ จากเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษา ในการเป็นวิทยากร และขอให้ สถานที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้อในชุมชน จัดเตรียมเอกสาร วัสดุในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง เพียงพอ

9.4 ผู้วิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและผู้นำชุมชน ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และนัด เวลาการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อ

9.5 ดำเนินการทดลองตามหลักสูตร ผู้วิจัยได้ประสานขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ การที่เกี่ยวข้อง และขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ในการสนับสนุนการทดลองครั้งนี้ และ ดำเนินทดลองตามหลักสูตรที่กำหนดตามวันเวลา ตามแผนที่วางไว้ รายละเอียดของขั้นตอนการทดลอง ดังนี้

9.5.1 การเตรียมการ

- ผู้วิจัยจัดประชุมวิทยากร เพื่อชี้แจงรายละเอียดของเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ตลอดจนซักซ้อมความเข้าใจกับวิทยากรให้ตรงกัน

- จัดสถานที่ ห้องประชุม โต๊ะ เก้าอี้ สื่อและวัสดุการเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งจัดอาหารว่าง เครื่องดื่มไว้บริการผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้

9.5.2 การจัดอบรม

- ลงทะเบียนผู้เข้าอบรม และแจกเอกสาร
- จัดอบรมตามตารางการอบรม จำนวน 3 วัน ตั้งแต่ 08.30-16.30 น. โดยกำหนดช่วงเวลาเบรก 2 ช่วง คือ 10.30-10.45 น. และ ช่วง 14.30-14.45 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน เวลา 12.00-13.00 น.

- จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกสถานที่
- ผู้สอนและผู้เรียนปฏิบัติตามหลักสูตรที่กำหนด

9.6 ประเมินผลก่อนเรียน หลังเรียน และสรุปผลการทดลอง ในระหว่างการทดลองจะมีการประเมินผลก่อนการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมระหว่างการเรียนรู้ และการประเมินผลหลังเรียน เพื่อทราบความก้าวหน้าของการเรียนรู้ หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลและสรุปผลการทดลอง

9.7 เกณฑ์ประเมินผล การประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ประเมินผลสำหรับผู้ผ่านการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของระยะเวลาทั้งหมดตามหลักสูตร และผู้เรียนจะต้องสามารถทำคะแนนหลังเรียนได้ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60

10. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมจากแบบสอบถาม ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมโดยวิธีการสนทนากลุ่ม และข้อมูลที่ได้จากกระบวนการทดลอง ซึ่งประกอบด้วย การประเมินผลก่อนและหลังการเรียนรู้ ข้อมูลจากการสังเกต ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยเบื้องต้น และนำผลสรุปการวิจัยเบื้องต้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข และสรุปเป็นผลการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย เป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ได้ดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และประสบการณ์ในการส่งคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็นำมาศึกษาวิเคราะห์และสรุปผล ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ จะมีการดำเนินการ 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นเรื่องการจัดระดมความคิดเห็นโดยใช้กระบวนการกลุ่ม และส่วนที่สองเป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านการพิจารณา แก้ไขปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนชนบทภาคเหนือ ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะนำเสนอเป็น 7 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนของข้อมูล และนำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ และหาประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC+

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดกระบวนการกลุ่มนำมาตรวจสอบและวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายในชุมชน ในการทดลองครั้งนี้มีการประเมินผลโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบหลังเรียน และแบบการสังเกต สำหรับแบบทดสอบจะประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ จำนวน 40 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ แบบทดสอบทัศนคติ จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติตัวจำนวน 20 ข้อ เมื่อได้ข้อมูลจากการทดสอบแล้วนำมาวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC+

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง นำมาตรวจสอบกับกับสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น

ตอนที่ 5 ผลการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ข้อมูลจากกระบวนการกลุ่ม จากการทดลองใช้ นำมาประยุกต์และปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

ตอนที่ 6 หลักการ ปัจจัยและข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยได้สรุปผลของหลักการ ปัจจัยและข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและมีความเหมาะสมต่อผู้ใหญ่มากที่สุด โดยสรุปและพัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากผลการทดลอง จากข้อเสนอแนะของผู้ร่วมกิจกรรม และจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 7 เจ็อนไซ ปัญหาและข้อเสนอแนะ หลังจากได้ข้อสรุปของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ทั้ง 5 ขั้นตอน ซึ่งมีความเหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ผู้วิจัยได้สรุปเจ็อนไซ ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยได้ค้นพบซึ่งมีหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

รายละเอียดของผลการศึกษาวเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาจากแบบสอบถาม

การศึกษาค้นหาความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือโดยใช้แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามทั้งปลายเปิดและปลายปิด โดยให้ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือได้ตอบแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่มีความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลมาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามและนำมาศึกษาวิเคราะห์ จากการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 500 ฉบับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องแล้วสามารถใช้ จำนวน 454 ฉบับ คิดเป็น 90.8 % พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เลือกจากชุมชนชนบทภาคเหนือ จำนวน 4 จังหวัด โดยวิธีการสุ่ม คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามได้ดังนี้

4.1 ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ จะเป็นผู้ชายและผู้หญิงในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือเป็นผู้ชายร้อยละ 49.6 เป็นผู้หญิงร้อยละ 50.4 รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจะเป็นหัวหน้าครอบครัวและบุคคลผู้อาศัยอยู่ในครอบครัวในปริมาณที่ใกล้เคียงกันด้วยกล่าวคือ เป็นหัวหน้าครอบครัว ร้อยละ 49.1 เป็นผู้อาศัยในครอบครัว ร้อยละ 50.9

ลักษณะช่วงกลุ่มอายุของกลุ่มตัวอย่างได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ผลการศึกษาพบว่า เป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอายุระหว่าง 36-60 ปี มากที่สุด มีจำนวนร้อยละ 70.9 รองลงมาอยู่ระหว่าง 25-35 ปี มีจำนวนร้อยละ 16.7 ส่วนกลุ่มอายุที่มีจำนวนน้อยจะอยู่ระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 7.5 อยู่ระหว่าง 18-25 ปี ร้อยละ 4.9 ซึ่งภาพรวมจะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่วัยแรงงานเป็นส่วนใหญ่ เป็นวัยที่มีความสำคัญเป็นกำลังสำคัญของครอบครัว ซึ่งในชุมชนชนบทจะพบกลุ่มประชากรกลุ่มนี้มากกว่ากลุ่มอื่นๆ

สถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่จะมีสถานภาพสมรส โดยมีจำนวนร้อยละ 85.5 ส่วนสถานภาพอื่น มีไม่มากนักคือสถานภาพโสด มีร้อยละ 8.6 ส่วนสถานภาพ/ม่าย/หย่า แยกกันอยู่พบเพียงร้อยละ 5.9 ซึ่งสาเหตุหลักมาจากคู่สมรสเสียชีวิตเป็นส่วนใหญ่ และเป็นการเสียชีวิตตามธรรมชาติ โดยภาพรวมแล้วชุมชนชนบทจะมีสถานภาพสมรสเป็นคู่ อยู่กันเป็นครอบครัว โดยเฉลี่ยครอบครัวละ 4 คน คือพ่อ แม่ และบุตร

ในด้านการศึกษาจะพบว่า ชาวชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะมีการศึกษาอยู่ระดับเพียงประถมศึกษา มีจำนวนมากถึงร้อยละ 71.1 รองลงมาเป็นการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีจำนวนร้อยละ 21.8 ส่วนระดับปริญญาตรีและสูงกว่ามีเพียงร้อยละ 7.1 ซึ่งภาพรวมจะเห็นได้ว่าชาวชนบทมีระดับการศึกษาที่ค่อนข้างต่ำ ซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญในการติดต่อสื่อสารและการพัฒนา

จำนวนบุคคลในครัวเรือน พบว่าส่วนใหญ่ในแต่ละครัวเรือนส่วนใหญ่จะมีบุคคลในครอบครัว จำนวน 4 คน มีจำนวน 169 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมามีบุคคลในครัวเรือนจำนวน 5 คน มีจำนวน 93 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และมีบุคคลในครัวเรือนจำนวน 3 คน มีจำนวน 78 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 17.2 จากข้อมูลจะพบว่าครอบครัวในปัจจุบันของชุมชนชนบทจะมีบุคคลในครอบครัวโดยส่วนใหญ่เพียง 4 คน เป็นครอบครัวที่เล็กลงเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา

ตารางที่ 6 ข้อมูลแสดงภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	225	49.6
	หญิง	229	50.4
	รวม	454	100.0
2	ความเกี่ยวข้องกับครอบครัว		
	หัวหน้าครอบครัว	223	49.1
	ผู้อาศัยอยู่ในครอบครัว	231	50.9
	รวม	454	100.0
3	อายุ		
	18-25 ปี	22	4.9
	26-35 ปี	76	16.7
	36-60 ปี	323	70.9
	60 ปีขึ้นไป	34	7.5
	รวม	454	100.0
4	สถานภาพสมรส		
	โสด	39	8.6
	สมรส	388	85.5
	หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	27	5.9
	รวม	454	100.0
5	ระดับการศึกษา		
	ประถมศึกษา	323	71.1
	มัธยมศึกษา	99	21.8
	ปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี	32	7.1
	รวม	454	100.0

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ที่	ลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6	จำนวนบุคคลในครัวเรือน		
	1-2	31	6.9
	3	78	17.2
	4	169	37.2
	5	93	20.5
	6	50	11.0
	7	16	3.5
	8 ขึ้นไป	17	3.7

จากตารางที่ 6 ในภาพรวมด้านภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจะเป็นเพศชายและเพศหญิงที่ใกล้เคียงกัน เป็นทั้งหัวหน้าครอบครัวและผู้อยู่อาศัยในครอบครัวในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงวัยแรงงาน เป็นผู้ที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ภายในครอบครัวจะอยู่เป็นลักษณะครอบครัวเล็กๆ เป็นครอบครัวเดียวมีจำนวนสมาชิกส่วนใหญ่เพียง 4 คน คือ พ่อ แม่ และบุตร ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่อยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ และเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างจะอยู่ในวัยแรงงาน มีอายุอยู่ระหว่าง 36-60 ปี เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในด้านการศึกษาจะพบว่าอยู่ในระดับประถมศึกษา ซึ่งในอดีตการศึกษาในชุมชนชนบทอยู่ในระดับต่ำไม่เหมือนในเช่นปัจจุบัน คนในชุมชนบทในอดีตจึงมีระดับการศึกษาที่ต่ำเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น

4.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลในด้านลักษณะอาชีพของชุมชนชนบท พบว่าส่วนใหญ่ชาวชนบทจะมีอาชีพเกษตรกรรม มีจำนวนร้อยละ 67.8 รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป มีจำนวนร้อยละ 17.6 ส่วนอาชีพอื่นๆ มีจำนวนน้อย คือ อาชีพค้าขาย ร้อยละ 6.2 อาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 3.1 ซึ่งจากข้อมูลสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวชนบทที่จะมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย เป็นอาชีพที่เหมือนกับทุกภูมิภาคในชนบทไทย

รายได้เฉลี่ยของบุคคลในครอบครัวส่วนใหญ่จะมีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 1,000-3,000 บาท มีจำนวน 332 คน คิดเป็นร้อยละ 73.2 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 3,001-6,000 บาท มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะมีรายได้ค่อนข้างต่ำ

สำหรับรายได้รวมเฉลี่ยของแต่ละครอบครัวก็พบว่าค่อนข้างต่ำ สืบเนื่องจากส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกรรม มีผลทำให้รายได้รวมของครอบครัวต่ำกว่าอาชีพอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่พบว่าจะมีรายได้รวมทั้งครอบครัวต่อเดือน เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 1,000-5,000 บาท มีจำนวนถึงร้อยละ 58.1 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 5,001-10,000 บาท ส่วนรายได้เฉลี่ยเกิน 10,000 บาทต่อเดือนมีจำนวนน้อย แสดงให้เห็นถึงความยากจนของชุมชนชนบท ที่ยังมีรายได้ค่อนข้างต่ำ มีรายได้ไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ ปัญหาความยากจนของชาวชนบทก็ยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังมาโดยตลอด รายละเอียดข้อมูลปรากฏดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ที่	ลักษณะอาชีพและรายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	อาชีพ		
	เกษตรกรรม	308	67.8
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	14	3.1
	รับจ้างทั่วไป	80	17.6
	ค้าขาย	28	6.2
	อื่นๆ	24	5.3
	รวม	454	100.0
2	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน(ส่วนบุคคล)		
	1,000-3,000 บาท	332	73.2
	3,001- 6,000 บาท	92	20.3
	6,001- 9,000 บาท	20	4.4
	9,001-12,000 บาท	7	1.5

ที่	ลักษณะอาชีพและรายได้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ตารางที่ 7 (ต่อ)	12,001 บาท ขึ้นไป	3	0.6
	รวม	454	100.0
3	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (รวมทั้งครอบครัว)		
	1,000-5,000 บาท	264	58.1
	5,001-10,000 บาท	133	29.3
	10,001-15,000 บาท	24	5.3
	15,000 บาท ขึ้นไป	33	7.3
	รวม	454	100.0

จากตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วจากอดีตมา จนถึงปัจจุบันอาชีพของชาวชนบทจะเป็นอาชีพเกษตรกรรม เหมือนกับในอดีตที่ผ่านมา รองลงมา คือกลุ่มคนที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองก็จะยึดอาชีพรับจ้างทั่วไป ซึ่งมีทั้งการรับจ้างในภาค เกษตรกรรมและในภาคอุตสาหกรรม และด้วยเหตุผลที่ชุมชนชนบทมีอาชีพเกษตรกรรมจึงทำให้มี ฐานยากจน โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำมากเพียงเดือนละ 1,000- 5,000 บาทเท่านั้น เป็นเหตุให้เกิดความยากจน และเป็นผลกระทบต่อการพัฒนาในด้านอื่นๆ ตามมา

4.3 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ภาคเหนือ

การศึกษาความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชน ชนบทภาคเหนือ ในด้านต่างจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้าน เศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาความต้องการในแต่ละด้านมี ดังนี้

4.3.1 ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้านสุขภาพอนามัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตในด้านสุขภาพอนามัยของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากจำนวนแบบสอบถามจำนวน 8 เรื่อง ผลการศึกษาระบุว่า ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพอนามัย

คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
วิธีการดูแลสุขภาพบุคคลในครอบครัว	3.52	0.65	มาก
วิธีการดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก	3.40	0.75	ปานกลาง
อันตรายจากการบริโภคอาหาร	3.27	0.83	ปานกลาง
อันตรายจากการใช้สารเคมีฆ่าแมลง	3.44	0.83	ปานกลาง
วิธีเลือกรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ	3.50	0.62	ปานกลาง
วิธีการเลือกซื้อยาที่ถูกต้อง	3.64	0.58	มาก
การตรวจสุขภาพของร่างกาย	3.53	0.65	มาก
วิธีการส่งเสริมสุขภาพจิต	3.45	0.71	ปานกลาง
รวม	3.46	0.43	ปานกลาง

จากตารางที่ 8 พบว่า ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือส่วนมากจะมีความต้องการเรียนรู้ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพอนามัยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในแต่ละเรื่องของด้านสุขภาพอนามัย พบว่าผู้ใหญ่มากมีความต้องการเรียนรู้ในระดับมาก มีจำนวน 3 เรื่อง คือ เรื่องการซื้อยาที่ถูกต้อง (ค่าเฉลี่ย 3.64) รองลงมาเป็นเรื่องการตรวจสุขภาพของร่างกายและเรื่องวิธีการดูแลสุขภาพบุคคลในครอบครัว (ค่าเฉลี่ย 3.58 และ 3.52 ตามลำดับ) ส่วนความต้องการเรียนรู้ด้านสุขภาพในระดับที่ต่ำสุดได้แก่ เรื่องอันตรายจากการบริโภคอาหาร (ค่าเฉลี่ย 3.27) รองลงมาเป็นเรื่องวิธีการดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็ก (ค่าเฉลี่ย 3.40) จากผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 8 ทำให้เห็นว่า ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทต้องการเรียนรู้เรื่องการซื้อยาที่ถูกต้องมากที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถนำมาใช้ในการรักษาตนเองและครอบครัว เป็น การดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้นมากกว่าเรื่องอื่นๆ

4.3.2 ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้านการศึกษา

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านการศึกษาของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากจำนวนแบบสอบถามจำนวน 5 เรื่อง ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีความต้องการเรียนรู้ด้านการศึกษาในระดับปานกลางในทุกเรื่อง ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านการศึกษา

คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
บทบาทผู้ปกครองต่อการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียน	3.49	0.72	ปานกลาง
บทบาทผู้ปกครองต่อการศึกษาของเด็ก 6-15 ปี	3.50	0.72	ปานกลาง
การฝึกอบรมวิชาชีพให้เด็กที่จบการศึกษาแล้ว	3.43	0.71	ปานกลาง
วิธีการได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์	3.43	0.66	ปานกลาง
วิธีการเลือกบริการการศึกษานอกระบบ	3.31	0.73	ปานกลาง
รวม	3.43	0.47	ปานกลาง

จากตารางที่ 9 พบว่าส่วนมากผู้ใหญ่จะมีความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านการศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.50) ในเรื่องบทบาทผู้ปกครองต่อการศึกษาของเด็ก อายุ 6-15 ปี และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด (3.31) ในเรื่องวิธีการเลือกบริการจากการศึกษานอกระบบโรงเรียน

4.3.3 ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้านเศรษฐกิจ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากจำนวนแบบสอบถามจำนวน 6 เรื่อง ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจ

คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การแสวงหาอาชีพและรายได้	3.54	0.63	มาก
การจัดการรายได้และรายจ่ายในครอบครัว	3.40	0.71	ปานกลาง
การพัฒนาและฝึกทักษะอาชีพ	3.41	0.65	ปานกลาง
การแสวงหารายได้จากแหล่งอื่นๆ	3.51	0.64	มาก
วิธีการออมทรัพย์	3.33	0.64	ปานกลาง
วิธีการสร้างหลักประกันความมั่นคง	3.46	0.66	ปานกลาง
รวม	3.44	0.44	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 พบว่าส่วนมากผู้ใหญ่มักมีความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นเรื่องที่ใหญ่มีความต้องการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.54) ในเรื่องของการแสวงหาอาชีพและรายได้ รองลงมาเป็นเรื่องการแสวงหารายได้จากแหล่งอื่นๆ (3.51) ส่วนประเด็นเรื่องอื่นๆ จะอยู่ในระดับปานกลาง

4.3.4 ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้านสังคมวัฒนธรรม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านเศรษฐกิจของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากจำนวนแบบสอบถามจำนวน 8 เรื่อง ผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสังคมวัฒนธรรม

คุณภาพชีวิตด้านสังคมวัฒนธรรม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การหลีกเลี่ยงและป้องกันยาเสพติด	3.59	0.71	มาก
การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง	3.48	0.66	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปวัฒนธรรม	3.37	0.65	ปานกลาง
รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	3.32	0.63	ปานกลาง
วิธีการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	3.54	0.61	มาก
การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ	3.37	0.66	ปานกลาง
การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม	3.39	0.67	ปานกลาง
การสร้างความปลอดภัยในครอบครัว	3.50	0.75	ปานกลาง
รวม	3.44	0.39	ปานกลาง

จากตารางที่ 11 พบว่าส่วนมากผู้ใหญ่มักมีความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 เรื่อง โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.59) เรื่องการหลีกเลี่ยงและการป้องกันยาเสพติด รองลงมาเป็นเรื่องการวิธีการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (3.54) ส่วนประเด็นเรื่องอื่นๆ จะอยู่ในระดับปานกลาง

4.3.5 ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้านสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากจำนวนแบบสอบถามจำนวน 6 เรื่อง ผลการศึกษาวิเคราะห์ ปรากฏรายละเอียดตามตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อม

คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
การจัดสภาพแวดล้อมบริเวณรอบบ้าน	3.42	0.60	ปานกลาง
การกำจัดสิ่งปฏิกูล	3.36	0.64	ปานกลาง
การจัดสภาพที่พักอาศัย	3.52	0.61	มาก
การป้องกันอุบัติเหตุ	3.44	0.68	ปานกลาง
การจัดหาแหล่งน้ำดื่ม	3.58	0.61	มาก
การจัดสภาพภายในบ้าน	3.35	0.66	ปานกลาง
รวม	3.44	0.45	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 พบว่าส่วนมากผู้ใหญ่จะมีความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 เรื่อง โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (3.58) ในเรื่องการจัดหาแหล่งน้ำดื่ม รองลงมาเป็นเรื่องการจัดสภาพที่พักอาศัย (3.51)

4.3.6 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทกับความ ต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต พบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใหญ่ที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างก็มีความต้องการเรียนรู้คุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อเทียบอัตราส่วนเป็นร้อยละ พบว่าส่วนใหญ่จะมีความต้องการเรียนรู้ในปริมาณร้อยละที่ใกล้เคียงกันไม่แตกต่างกันมาก รายละเอียดดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

คุณลักษณะส่วนบุคคล	คุณภาพชีวิต 5 ด้าน				
	สุขภาพอนามัย	การศึกษา	เศรษฐกิจ	สังคมวัฒนธรรม	สิ่งแวดล้อม
เพศ ชาย	48.2	52.1	53.8	50.1	47.8
หญิง	51.8	47.9	46.2	49.9	52.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ระดับการศึกษา					
ประถม	31.0	35.0	31.2	32.0	34.1
มัธยม	33.2	33.0	34.2	33.0	33.7
ปริญญา	34.8	32.0	34.6	35.0	32.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
อาชีพ เกษตรกรรม	25.2	21.8	27.8	24.8	24.8
รับราชการ	24.8	28.7	21.6	26.8	24.8
รับจ้าง	21.7	24.5	25.2	24.2	26.2
ค้าขาย/อื่นๆ	28.3	25.0	25.2	24.2	24.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
รายได้ 1,000-5,000	23.2	23.8	25.8	24.8	24.8
5,001-10,000	24.8	26.7	23.6	25.8	24.8
10,001-15,000	24.7	24.5	25.2	24.2	25.2
15,000 ขึ้นไป	27.3	25.0	25.2	25.2	25.2
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

จากตารางที่ 13 พบว่า จำนวนร้อยละของเพศชายและเพศหญิงที่มีความต้องการเรียนเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต จะแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย อยู่ในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ในเรื่องระดับการศึกษาที่แตกต่างกันก็พบว่ามีจำนวนร้อยละของความต้องการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งเรื่องรายได้และอาชีพที่ต่างกันก็มีจำนวนร้อยละของความต้องการเรียนรู้ที่ใกล้เคียงกันด้วย

4.3.7 ข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่ต่อความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ในด้านต่างๆ จำนวน 5 ด้านนั้น จากข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่ที่ได้เสนอแนะ จะพบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.5 ผู้ใหญ่จะให้ความสำคัญกับเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว และมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชน ภาวะของการเจ็บป่วยหรือการเกิดภาวะสุขภาพที่เสื่อมโทรมจะมีผลต่อการประกอบอาชีพ การดูแลครอบครัว และยังเป็นภาระในการปรนนิบัติดูแลอีกด้วย ดังนั้นสุขภาพอนามัยที่ดีจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากและทุกคนต่างต้องการมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ เมื่อนำผลที่ได้จากข้อเสนอแนะมาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการเรียนรู้ สามารถเรียงลำดับความสำคัญจากคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้าน ได้ดังนี้ คือ ลำดับที่ 1 ความต้องการเรียนรู้ในด้านสุขภาพอนามัย ลำดับที่ 2 ความต้องการเรียนรู้ด้านการศึกษา ลำดับที่ 3 ความต้องการเรียนรู้ด้านสังคมวัฒนธรรม ลำดับที่ 4 ความต้องการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และลำดับที่ 5 ความต้องการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ รายละเอียดตามตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ลำดับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ลำดับความต้องการเรียนรู้	เนื้อหาสาระความต้องการเรียนรู้
ลำดับที่ 1	ด้านสุขภาพอนามัย
ลำดับที่ 2	ด้านการศึกษา
ลำดับที่ 3	ด้านสังคมและวัฒนธรรม
ลำดับที่ 4	ด้านสิ่งแวดล้อม
ลำดับที่ 5	ด้านเศรษฐกิจ

จากตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์และจัดลำดับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะพบว่า ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีความสอดคล้องการดำรงชีพของตนเองและครอบครัว โดยจะให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพอนามัยเป็นอันดับแรก เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว ซึ่งจะช่วยส่งเสริมมีชีวิตที่แข็งแรง ปลอดภัยจากโรค สามารถประกอบอาชีพได้โดยไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย หากเกิดการเจ็บป่วยจะกระทบต่อ

การดำรงชีพในสังคมอย่างมาก เกิดปัญหาต่อบุคคลในครอบครัวที่ต้องดูแล ดังนั้นด้านสุขภาพอนามัยจึงเป็นความต้องการที่อยู่ในลำดับแรก ส่วนด้านเศรษฐกิจ เรื่องของอาชีพและรายได้ในส่วนใหญ่ในชุมชนชนบทจะประกอบอาชีพเกษตรกรรม และปฏิบัติตามแบบที่เคยทำกันมาตั้งแต่ในอดีต ทำให้ความต้องการด้านนี้จึงเป็นลำดับความต้องการที่อยู่อันดับท้ายๆ

4.4 ประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

การศึกษาประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ในด้านต่างจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษามีดังนี้

4.4.1 ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านสุขภาพอนามัย

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสบการณ์ด้านสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับปานกลาง จำนวนร้อยละ 57.7 มีประสบการณ์ในระดับมาก จำนวนร้อยละ 38.3 และมีประสบการณ์อยู่ในระดับน้อย จำนวนร้อยละ 2.2 และพบว่าผู้ใหญ่ที่ไม่มีประสบการณ์ด้านสุขภาพอนามัยเลย จำนวนร้อยละ 1.8 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทยังมีประสบการณ์ในการดูแลสุขภาพน้อย ซึ่งสอดคล้องกับระดับความต้องการในการเรียนรู้ด้านสุขภาพที่ต้องการเรียนรู้ในระดับสูง เพราะมีประสบการณ์ด้านสุขภาพน้อยนั่นเอง รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านสุขภาพอนามัย

ระดับประสบการณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	174	38.3
ปานกลาง	262	57.7
น้อย	10	2.2
ไม่มีประสบการณ์	8	1.8
รวม	454	100.0

จากตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ทำให้เห็นภาพของการดำรงชีพในชุมชนชนบทในเรื่องของสุขภาพอนามัย ซึ่งพบว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทยังมีประสบการณ์ด้านสุขภาพอนามัยเพียงระดับปานกลาง ในขณะที่การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิต การจัดการศึกษา และการสาธารณสุขมูลฐานได้ดำเนินการในทุกพื้นที่ แต่ยังพบว่าประชาชนยังได้รับความรู้ ได้รับประสบการณ์ด้านสุขภาพที่น้อยกว่าที่ควรจะเป็นเมื่อเทียบกับโครงการสนับสนุนที่รัฐได้ให้ชุมชนชนบทมาอย่างต่อเนื่อง

4.4.2 ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในด้านการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสบการณ์ด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก จำนวนร้อยละ 66.7 มีประสบการณ์ในระดับปานกลาง จำนวนร้อยละ 31.5 และมีประสบการณ์อยู่ในระดับน้อย จำนวนร้อยละ 1.8 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสบการณ์ในด้านการศึกษาในระดับที่มากเนื่องจากประเทศไทยมีกฎหมายให้ทุกคนเข้าเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่บางส่วนอาจไม่ได้รับการศึกษาเนื่องจากปัญหาต่างๆ เช่นด้านสังคม เศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ ทำให้ผู้ใหญ่บางคนในอดีตไม่ได้เข้ารับการศึกษาก่อนผ่านเกณฑ์บังคับ รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านการศึกษา

ระดับประสบการณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	303	66.7
ปานกลาง	143	31.5
น้อย	8	1.8
รวม	454	100.0

จากตารางที่ 16 พบว่า ประสบการณ์ด้านการศึกษาของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งมีผลจากการดำเนินการของรัฐ ที่มีการจัดการศึกษาภาคบังคับให้กับทุกคน และการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ดำเนินการอย่างทั่วถึง มีผลให้ประชาชนในชุมชนชนบทได้รับบริการอย่างทั่วถึง

4.4.3 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ในด้านเศรษฐกิจ

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในด้านเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก จำนวนร้อยละ 54.2 มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง จำนวนร้อยละ 42.1 มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับน้อย จำนวนร้อยละ 0.9 และพบว่าผู้ใหญ่ไม่มีประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจเลย จำนวน ร้อยละ 2.8 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจเป็นเพราะผู้ใหญ่จะเป็นวัยแรงงานเป็นกำลังสำคัญในการประกอบอาชีพ หารายได้เลี้ยงครอบครัวทำให้มีประสิทธิภาพในการประกอบอาชีพ การแสวงหารายได้ ส่วนผู้ที่ไม่มีประสิทธิภาพก็เพราะยังไม่ได้ประกอบอาชีพ แต่มีจำนวนน้อย รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ในด้านเศรษฐกิจ

ระดับประสิทธิภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	246	54.2
ปานกลาง	191	42.1
น้อย	4	0.9
ไม่มีประสิทธิภาพ	13	2.8
รวม	454	100.0

จากตารางที่ 17 พบว่า ประสิทธิภาพด้านเศรษฐกิจ หรือด้านการประกอบอาชีพของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งเป็นเพราะส่วนใหญ่ในชุมชนชนบทได้มีการประกอบอาชีพกันอยู่ทุกครัวเรือน มีการแสวงหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว ทำให้ทุกคนมีประกอบอาชีพในด้านนี้ค่อนข้างมาก

4.4.4 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ในด้านสังคมวัฒนธรรม

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในด้านสังคมวัฒนธรรม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสิทธิภาพด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก จำนวนร้อยละ 59.5 มีประสิทธิภาพในระดับปานกลาง จำนวน

ร้อยละ 39.0 มีประสบการณ์อยู่ในระดับน้อย จำนวนร้อยละ 1.5 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทมักจะเกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมในชุมชนอยู่เสมอ เป็นกลุ่มที่จะมีการร่วมอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมอันดีของชุมชน รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านสังคมวัฒนธรรม

ระดับประสบการณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	270	59.5
ปานกลาง	177	39.0
น้อย	7	1.5
รวม	454	100.0

จากตารางที่ 18 พบว่า ประสบการณ์ด้านสังคมวัฒนธรรมของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะอยู่ในระดับที่สูง ซึ่งมีผลจากการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของชาวชนบท และวัฒนธรรมต่างๆ ก็มาจากชุมชนชนบทเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นทุกคนในชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะผูกพันกับวัฒนธรรมและร่วมอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนไว้อย่างต่อเนื่องตลอดมา

4.4.5 ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสบการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย จำนวนร้อยละ 52.6 มีประสบการณ์ในระดับปานกลาง จำนวนร้อยละ 45.8 มีประสบการณ์อยู่ในระดับมาก จำนวนร้อยละ 0.4 และพบว่าผู้ใหญ่ไม่มีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมเลย มีจำนวน ร้อยละ 1.1 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสบการณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมที่น้อย เป็นเพราะในชุมชนชนบทไม่ค่อยมีปัญหาภาวะที่เป็นพิษทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทไม่มีประสบการณ์ รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ในด้านสิ่งแวดล้อม

ระดับประสิทธิภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	2	0.4
ปานกลาง	208	45.8
น้อย	239	52.6
ไม่มีประสิทธิภาพ	5	1.1
รวม	454	100.0

จากตารางที่ 19 พบว่า ประสิทธิภาพในด้านสิ่งแวดล้อมของชาวชนบทมักจะน้อย สาเหตุเนื่องมาจากในชุมชนชนบทจะไม่มีปัญหาด้านมลภาวะ หรือหรือปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ร้ายแรง ทำให้ไม่ค่อยได้รับผลกระทบ และไม่ได้รับประสิทธิภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อย ทำให้ความตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อมมีน้อยกว่าคนในเมือง

4.4.5 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ด้านคุณภาพชีวิตในภาพรวม

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสิทธิภาพในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในภาพรวมพบว่าผู้ใหญ่จะมีประสิทธิภาพคุณภาพชีวิตในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 69.9 อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 29.3 รายละเอียดตามตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ประสิทธิภาพของผู้ใหญ่ด้านคุณภาพชีวิตในภาพรวม

ระดับประสิทธิภาพในภาพรวม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มาก	133	29.2
ปานกลาง	317	69.9
น้อย	4	0.9
รวม	454	100.0

โดยภาพรวมแล้วส่วนมากผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือจะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตในระดับปานกลาง กล่าวคือ มีประสบการณ์บ่อยๆ แต่ไม่มากจนเป็นลักษณะประจำ และมีส่วนที่มีระดับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตในระดับที่สูงกล่าวคือมีประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอมาโดยตลอด

4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังประชากรกับความต้องการเรียนรู้

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของประชากรกับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ทั้งคุณภาพชีวิตในภาพรวม และคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน ผลศึกษาวิเคราะห์มีรายละเอียด ดังนี้

4.5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ของประชากรกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ทำการทดสอบ พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กันกับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต รายละเอียดตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

เพศ	ระดับความต้องการ (ร้อยละ)			ร้อยละ	จำนวน
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
ชาย	6.6	35.9	7.1	49.6	225
หญิง	7.7	33.1	9.6	50.4	229
รวม	14.3	69.0	16.7	100	454

Chi-Square = 2.904 Significance = 0.234 p > 0.05

จากตารางที่ 21 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยสถิติ ไคสแควร์ จะพบว่าเพศชายและเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ทั้งเพศชายและหญิงต่างก็มีความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน

4.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสของประชากรกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ทำการทดสอบ พบว่าสถานภาพสมรสไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต รายละเอียดตามตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

สถานภาพสมรส	ระดับความต้องการ (ร้อยละ)			ร้อยละ	จำนวน
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
โสด	0.8	6.3	1.3	8.4	39
สมรส	16.1	56.6	12.7	85.4	388
ม้าย/แยก	1.3	3.8	1.1	6.2	27
รวม	18.2	66.7	15.1	100	454

Chi-Square = 2.953 Significance 0.815 p > 0.05

จากตารางที่ 22 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยสถิติไคสแควร์ จะพบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือไม่ว่าผู้ใหญ่อะไรจะมีสถานภาพสมรสเช่นใดต่างก็มีความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน

4.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของผู้ใหญ่กับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ทำการทดสอบ พบว่าสถานระดับการศึกษาของผู้ใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต รายละเอียดตาม ตารางที่ 23

ตารางที่ 23 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในภาพรวม

ระดับการศึกษา	ระดับความต้องการเรียนรู้ (ร้อยละ)			รวม	
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ร้อยละ	จำนวน
ประถมศึกษา	10.7	49.9	10.5	71.1	323
มัธยมศึกษา	4.2	16.6	1.0	21.8	99
ปริญญาตรี	1.0	4.0	2.1	7.1	32
รวม	15.9	70.5	13.6	100	454

Chi-Square = 8.318 Significance 0.760 p > 0.05

จากตารางที่ 23 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของผู้ใหญ่กับกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยสถิติ ไคสแควร์ จะพบว่าระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ในด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือไม่ว่าผู้ใหญ่จะมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับใด ต่างก็มีความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน

4.5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ใหญ่กับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ทำการทดสอบ พบว่าอาชีพของผู้ใหญ่ไม่มีความสัมพันธ์กันกับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต รายละเอียดตามตารางที่ 24

ตารางที่ 24 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในภาพรวม

อาชีพ	ระดับของประสบการณ์ (ร้อยละ)			รวม	
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ร้อยละ	จำนวน
เกษตรกรรวม	12.1	45.1	9.4	67.8	308
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1.1	1.9	1.1	3.1	14
รับจ้างทั่วไป	1.5	1.6	1.5	17.6	80
ค้าขาย	2.4	18.5	3.9	11.5	52
รวม	17.0	67.1	15.9	100	454

Chi-Square = 10.937 Significance 0.534 p > 0.05

จากตารางที่ 24 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของผู้ใหญ่กับกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตด้วยสถิติ ไคสแควร์ จะพบว่าอาชีพที่แตกต่างกัน จะมีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ ไม่ว่าผู้ใหญ่อะไรอาชีพใด ต่างก็มีความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน

4.5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังประชากรกับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในภาพรวม ผลการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่าอายุของผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 ($r = -0.111$) ตามตารางที่ 25

ตารางที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้กับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

	V1	V2	V2	QOL
V1	1.000	-.006	.025	-.111*
V2		1.000	.428**	-.040
V3			1.000	.006
QOL				1.000

* มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ** มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

V1 = อายุ

V2 = รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบุคคล

V3 = รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

QOL = คุณภาพชีวิต

จากตารางที่ 25 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้กับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต พบว่าพบว่าอายุของผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับความ ต้องการเรียนรู้การส่งเสริมคุณภาพชีวิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางที่ตรงกันข้าม ส่วน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบุคคลกับความต้องการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กันน้อยมากอย่างไม่มี นัยสำคัญทางสถิติ และมีทิศทางความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้าม และพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน ของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันกับความต้องการเรียนรู้ในทิศทางเดียวกันแต่มีระดับความสัมพันธ์ที่ น้อยมากอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.5.6 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้เฉลี่ยต่อเดือนกับความ ต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในแต่ละด้าน จำนวน 5 ด้าน ผลการทดสอบ ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่า อายุของผู้ใหญ่ มี ความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสังคมวัฒนธรรมและด้าน สิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ($r = -0.121$ และ $r = -0.142$ ตามลำดับ) ส่วนอายุกับ ความต้องการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษาและด้านเศรษฐกิจ ไม่มีความสัมพันธ์กัน และพบว่าในเรื่องรายได้ของผู้ใหญ่จะไม่มีความสัมพันธ์กันกับความ ต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม คุณภาพชีวิตในทุกด้าน รายละเอียดตามตาราง ที่ 26

ตารางที่ 26 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน กับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในในแต่ละด้าน

	V1	V2	QOL1	QOL2	QOL3	QOL4	QOL5
V1	1.000	-0.059	-0.086	-0.059	-0.086	-.121*	-.142**
V2		1.000	-.003	.003	-.061	-.050	.002
QOL1			1.000	.435**	.511**	.340**	-.398**
QOL2				1.000	.460**	.425**	.400**
QOL3					1.000	.536**	.434**
QOL4						1.000	.561**
QOL5							1.000

* มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01

** มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

V1 = อายุ

V2 = รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน

QOL1 = คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัย

QOL2 = คุณภาพชีวิตด้านการศึกษา

QOL3 = คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ

QOL4 = คุณภาพชีวิตด้านสังคมวัฒนธรรม

QOL5 = คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม

จากตารางที่ 26 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุของผู้ใหญ่ จะมีความสัมพันธ์กันกับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตในด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่มีทิศทางในทางตรงกันข้าม ส่วนด้านอื่นๆ พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนมีความสัมพันธ์กันกับความต้องการเรียนรู้ทั้งในทิศทางเดียวกัน และทิศทางตรงกันข้ามในแต่ละด้าน แต่มีระดับความสัมพันธ์ที่น้อยมากอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังประชากรกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของประชากรกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ดังนี้

4.6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่าเพศชายมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 35.9 และสอดคล้องกับเพศหญิงซึ่งส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางเช่นกัน ร้อยละ 33.7 สำหรับประสบการณ์ในระดับมากพบว่าเพศชายมีประสบการณ์ในระดับมาก ร้อยละ 13.2 ใกล้เคียงกับเพศหญิงซึ่งมีร้อยละ 15.8 รายละเอียดตามตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

เพศ	ระดับของประสบการณ์ (ร้อยละ)			ร้อยละ	จำนวน
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
ชาย	13.2	35.9	0.5	49.6	225
หญิง	15.8	33.7	0.9	50.4	229
รวม	29.0	69.6	1.4	100	454

Chi-Square = 2.372 Significance 0.305 $p > 0.05$

จากตารางที่ 27 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ทั้งเพศชาย และเพศหญิงจะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือทั้งเพศชาย และเพศหญิงจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตในระดับที่น้อยมากไม่แตกต่างกัน

4.6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่าในเรื่องของสถานภาพสมรสโดยส่วนใหญ่แล้วผู้ใหญ่ที่มีสถานภาพสมรสคู่จะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.5 และมีประสบการณ์ในระดับมาก ร้อยละ 26.3 รายละเอียดตามตารางที่ 28

ตารางที่ 28 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรส กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

สถานภาพสมรส	ระดับของประสบการณ์ (ร้อยละ)			ร้อยละ	จำนวน
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
โสด	1.6	6.8	0.2	8.6	39
สมรส/คู่	26.3	58.5	0.7	85.5	388
หม้าย/แยก	0.0	0.4	5.5	5.9	27
รวม	27.9	65.7	6.4	100	454

Chi-Square = 7.664 Significance 0.264 p > 0.05

จากตารางที่ 28 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่จะมีสถานภาพสมรสที่แตกต่างกันแต่จะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าสถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือไม่ว่าจะมีสถานภาพสมรสเช่นใดก็จะมีประสบการณ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่น้อยมากไม่แตกต่างกัน

4.6.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่าผู้ใหญ่ส่วนมากจะมีการศึกษาระดับประถมศึกษา และมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.5 อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 20 และพบว่าโดยภาพรวมแล้ว ไม่จะมีการศึกษาอยู่ในระดับใด จะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดตามตารางที่ 29

ตารางที่ 29 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ของผู้
ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

ระดับการศึกษา	ระดับของประสบการณ์ (ร้อยละ)			ร้อยละ	จำนวน
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
ประถมศึกษา	20.9	49.5	0.7	71.1	323
มัธยมศึกษา	6.6	14.9	0.3	21.8	99
ปริญญาตรี	1.5	5.0	0.6	7.1	32
รวม	29.0	69.4	1.6	100	454

Chi-Square = 10.896 Significance 0.538 p > 0.05

จากตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่มิจะมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันแต่จะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือไม่ว่าจะระดับการศึกษาระดับใด จะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่น้อยมากไม่แตกต่างกัน

4.6.4 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพ กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ส่วนมากจะมีอาชีพเกษตรกร และมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.2 อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 19.7 และพบว่าผู้ใหญ่ที่มีอาชีพรับจ้างจะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 12.7 อยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 4.6 ซึ่งโดยภาพรวมแล้ว ผู้ใหญ่ที่มีอาชีพเกษตรกร อาชีพรับราชการ อาชีพรับจ้างทั่วไป และอาชีพค้าขาย ส่วนใหญ่พบว่าจะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดตามตารางที่ 30

ตารางที่ 30 ความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ของผู้ใหญ่ในชุมชน
ชนบทภาคเหนือ

ระดับการศึกษา	ระดับของประสบการณ์ (ร้อยละ)			รวม	
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ร้อยละ	จำนวน
เกษตรกรรม	19.7	47.2	0.8	67.7	308
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0.6	1.9	0.6	3.1	14
รับจ้างทั่วไป	4.6	12.7	0.4	17.7	80
ค้าขาย	3.8	7.6	0.1	11.5	52
รวม	28.7	69.4	1.9	100	454

Chi-Square = 10.896 Significance 0.538 p > 0.05

จากตารางที่ 30 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่จะมีอาชีพที่แตกต่างกันแต่จะมีประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าระดับอาชีพจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือไม่ว่าจะอาชีพใดๆ ก็ตาม จะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่น้อยมากไม่แตกต่างกัน

4.6.5 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้กับประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านคุณภาพชีวิต ผลการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) พบว่าอายุของผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางตรงกันข้าม ($r = -0.053$) และพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนก็มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีทิศทางความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ($r = -0.013$) ตามตาราง ที่ 31

ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุและรายได้กับประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในด้านคุณภาพชีวิต

	V1	V2	V3	EQOL
V1	1.000	-0.007	0.25	-0.053
V2		1.000	0.210**	-0.013
V3			1.000	0.013
EQOL				1.000

* มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ** มีนัยสำคัญที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

V1 = อายุ V2 = รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของบุคคล

V3 = รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน EQOL = ประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต

จากตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้ว่าผู้ใหญ่จะมี อายุที่แตกต่างกันแต่ จะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเมื่อทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต ด้วยสถิติไคสแควร์ พบว่าระดับอายุจะมีความสัมพันธ์กับ ประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือไม่ว่าจะอาชีพใดๆ ก็ตาม จะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่น้อยมาก และพบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิต อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือรายได้เฉลี่ยต่อเดือนจะมีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตที่น้อยมาก

4.7 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ต้องการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อคิดเห็นที่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทได้เสนอแนะเกี่ยวกับ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ โดยสรุปจากแบบสอบถาม พบว่ามีข้อเสนอแนะในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ส่วนมากจะมีความต้องการรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การเรียนรู้ในเรื่องใดก็ตาม มีความต้องการให้ผู้สอนได้มีการใช้สื่อที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่ มีจัดการเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริงมากกว่าการบรรยายทั้งหมดเพียงอย่างเดียว และควรจัดให้มีการศึกษาดูงานด้วยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทักษะและสร้างแนวคิดใหม่ๆ โดยไม่เน้นเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง และจากผลการ จัดลำดับความต้องการเรียนรู้ในรูปแบบต่างที่กำหนดจำนวน 7 กิจกรรม พบว่าผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้โดยใช้

กิจกรรมต่อไปนี้เป็นกิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ โดยสามารถเรียงลำดับความต้องการได้รายละเอียดดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ต้องการใช้เป็นการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ลำดับความต้องการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
ลำดับที่ 1	การฝึกอบรม
ลำดับที่ 2	การประชุมสัมมนา
ลำดับที่ 3	การฝึกปฏิบัติจริง
ลำดับที่ 4	การศึกษาดูงาน
ลำดับที่ 5	การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
ลำดับที่ 6	ผู้เรียนกำหนดวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง
ลำดับที่ 7	การศึกษาจากเอกสาร

จากตารางที่ 32 พบว่า โดยภาพรวมแล้วกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้ใหญ่ยังความต้องการ และเห็นว่าเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ในด้านคุณภาพชีวิต คือกิจกรรมการฝึกอบรม รองลงมาเป็นกิจกรรมการประชุมสัมมนา และการฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งมีความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ใหญ่ให้เหตุผลว่า การฝึกอบรมเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถจัดได้อย่างหลากหลาย และมีเทคนิควิธีต่างๆ ในการจัด มีความยืดหยุ่นได้ ส่วนการศึกษาจากเอกสารจะมีความต้องการน้อย เนื่องจากผู้ใหญ่ไม่ต้องการอ่านเอกสารมากนัก เนื่องจากสายตาไม่ดี ความสามารถในการอ่านต่ำ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่ม

ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อสรุป ข้อเสนอแนะจากสมาชิกกลุ่ม ในประเด็นต่างๆ ที่กำหนด โดยมีประเด็นคำถามหลักในการสนทนากลุ่มดังนี้

1. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาระของความต้องการเรียนรู้และประสบการณ์ในด้านคุณภาพชีวิต ทั้ง 5 ด้าน

1.1 สุขภาพอนามัย

1.2 การศึกษา

1.3 เศรษฐกิจ

1.4 สังคมวัฒนธรรม

1.5 สิ่งแวดล้อม

2. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเน้นอภิปรายหาข้อสรุป
ในประเด็น ดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

2.2 บทบาทครูผู้สอนตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

2.3 บทบาทผู้เรียนตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

2.4 กระบวนการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (เวลา สถานที่ สื่อ ฯลฯ)

2.5 การประเมินการเรียนรู้ตามรูปแบบฯ

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยเป็นผู้นำในการดำเนินการอภิปรายในการดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิควิธี
กระบวนการสนทนากลุ่ม โดยได้จัดกระบวนการกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม ในจังหวัดเป้าหมาย 4 จังหวัด คือ
เชียงราย แพร่ สุโขทัยและกำแพงเพชร จังหวัดละ 1 กลุ่ม โดยมีเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน กลุ่มละ 9 คน ใน
การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดเกณฑ์ให้
ผู้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่มมีประสบการณ์เดิม ในเรื่องสุขภาพอนามัย และการใช้ยา โดยจะต้องมี
ประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวที่ใกล้เคียงกัน มีคุณสมบัติต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน ผลการศึกษาและเก็บ
รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลจากทั้ง 4 กลุ่ม ได้ดังนี้

1. ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

ผู้เข้าร่วมกระบวนการสนทนากลุ่มได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะ
ประเด็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ผู้ใหญ่วัยที่จะได้เรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยทุกคนเห็นพ้องตรงกันว่า
ในเรื่องสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่จะมีความต้องการในการเรียนรู้มากที่สุด โดยให้เหตุผลสำคัญว่า
ผู้ใหญ่จะเป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นกำลังสำคัญในการประกอบอาชีพ หารายได้เลี้ยงครอบครัว ดังนั้น
สุขภาพอนามัยจึงมีความสำคัญและจำเป็นที่สุดที่จะต้องเรียนรู้ ถ้าหากสุขภาพมีความแข็งแรงก็จะสามารถ

ประกอบอาชีพ หารายได้เลี้ยงครอบครัวได้อย่างปกติสุข ในทางตรงกันข้าม หากผู้ใหญ่มีสุขภาพอนามัยที่ไม่แข็งแรงก็จะเป็นอุปสรรคอันสำคัญต่อการประกอบอาชีพและเป็นอุปสรรคในการหาเลี้ยงครอบครัว จะทำให้ครอบครัวเดือดร้อน บุคคลในครอบครัวจะประสบปัญหาต่างๆมากมาย

เนื้อหาของการเรียนรู้ในด้านสุขภาพอนามัยนั้น มีเรื่องทีกลุ่มมีความเห็นตรงกันว่าในเรื่องการใช้จ่ายเมื่อเจ็บป่วยเป็นเรื่องที่สำคัญและจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใหญ่และบุคคลในครอบครัว สืบเนื่องจากสภาพของชุมชนจะอยู่ห่างสถานพยาบาล การคมนาคมไม่สะดวก ดังนั้นหากเกิดการเจ็บป่วยผู้ใหญ่ก็ควรที่จะสามารถใช้จ่ายรักษาตนเองเมื่อเจ็บป่วยได้ เป็นการรักษาพยาบาลเบื้องต้น และลดความเสี่ยงต่างๆ จากการไข้ที่ไม่ถูกต้อง และเรื่องที่สำคัญรองลงมาคือเรื่องของพิษภัยจากการใช้สารพิษกำจัดแมลง ซึ่งเกษตรกรทุกครอบครัวจะมีการใช้อยู่เสมอ จำเป็นต้องมีความรู้และใช้อย่างถูกต้อง มีการป้องกันตัวที่ดี

จากผลการอภิปรายกันและมีข้อสรุปที่ตรงกันจะพบว่าความคิดเห็นของทั้งสามกลุ่มมีความเห็นที่สอดคล้องตรงกันและมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อสรุปว่าประเด็นเรื่องที่สำคัญและเร่งด่วนที่ผู้ใหญ่ต้องการเรียนรู้เป็นลำดับแรก คือ เรื่องสุขภาพอนามัย ซึ่งเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในชุมชนชนบท เรื่องที่สมาชิกกลุ่มอภิปรายอย่างกว้างขวางและสรุปให้เรื่องการใช้จ่าย รวมทั้งยาสมุนไพรเป็นเรื่องที่สำคัญเร่งด่วนที่ผู้ใหญ่ทุกคนควรเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว ดังคำพูดของสมาชิกที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มได้กล่าวว่า ... ผมอายุมากแล้วเวลาเจ็บป่วยก็ไปไหนมาไหนไม่สะดวก ไปโรงพยาบาลก็ลำบาก แต่ถ้าผมมีความรู้เรื่องการรักษาพยาบาล โดยเฉพาะเรื่องยาบ้างผมก็คงจะรักษาตัวเองและครอบครัวได้บ้าง ถ้าคนเราไม่เจ็บป่วยเสียเราก็จะทำมาหากินได้ เงินทองก็หาได้ ถ้าเจ็บป่วยแล้วจะเอาแรงที่ไหนไปทำงาน ถ้าให้ผลเลือก ผมขอเลือกเรียนเรื่องการใช้จ่าย... และมีสมาชิกอีกท่านหนึ่งก็ได้เสนอว่า ... ทุกวันนี้เวลาพวกเจ้านายมาจัด อบรม เขาเรื่องที่เราไม่ต้องการมาให้เรา เราไม่อยากจะฟังเลย บ้านผมก็มีเรื่องมากพอแล้วจึงไม่อยากมาเสียเวลาฟังฟังแล้วเอาไปใช้ไม่ได้ แต่ถ้าหมอมาสอนเรื่องการรักษา เรื่องการใช้จ่ายผมจะเข้าอบรมทันทีครับ เรื่องอื่นผมไปตามคนอื่นก็ได้...

2. ประสบการณ์ของผู้ใหญ่

จากการระดมความคิดและอภิปรายกลุ่ม ทั้งสามกลุ่มมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสบการณ์ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยจะมีประสบการณ์ด้านการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมมากที่สุด เพราะต้องประกอบอาชีพในการเลี้ยงดูครอบครัว และเป็นอาชีพที่ทำมา

เป็นเวลานาน ทำให้มีประสบการณ์สูง ส่วนด้านอื่นๆ ทุกกลุ่มต่างก็แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย สามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้คือ ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ในเรื่องต่างๆ นอกจากการประกอบอาชีพแล้ว จะมีประสบการณ์ที่หลากหลายแล้วแต่ความสนใจ ไม่สามารถระบุได้ชัดเจน เพราะในความเป็นจริงผู้ใหญ่จะมีการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ เช่น ประสบการณ์ด้านการเจ็บป่วย บุคคลที่เคยเจ็บป่วยมาแล้วก็ย่อมมีความรู้ดี แต่บุคคลที่ไม่เคยเจ็บป่วยก็ย่อมไม่รู้ดีเท่ากับบุคคลนั้น

จากการสนทนากลุ่มมีสมาชิกได้เสนอว่า ... เราอาศัยอยู่ในชนบทบ้านเราจะไม่มีแตกต่างกันมากหรอก บ้านไหนๆ ในชนบทก็คล้ายๆ กัน ดังนั้นเราจะไปรู้เรื่องอื่นๆ ดีกว่าคนอื่นๆ ได้อย่างไร เรื่องที่เรารู้ดีก็ต้องเป็นเรื่องที่เราทำประจำอยู่แล้ว ก็เป็นเรื่องการทำมาหากินนี่แหละ เรารู้เรื่องการทำนา การทำไร่ ทำสวนจากปู่ย่า ตายาย จนเดี๋ยวนี้ก็ยังทำอยู่ เรื่องอื่นๆ ไม่รู้หรือหรือ และผมก็เชื่อว่าหมู่บ้านอื่นๆ ก็ไม่แตกต่างจากบ้านผม... และจากสมาชิกท่านอื่นๆ ได้เสนอก็คงทำนองเดียวกัน เช่น สมาชิกได้กล่าว ว่า ... ชนบทเมืองไทยภาคไหนๆ ก็คล้ายกัน ชีวิตในชนบทจะมีอะไรมาหนัก เมื่อมีอะไรคล้ายๆ กันวิถีชีวิต และประสบการณ์ก็ต้องคล้ายกัน ใครจะรู้มากกว่านั้นก็คงมีจำนวนน้อย ผมว่าถ้าถามกันตรงๆ ก็คงได้คำตอบที่ใกล้เคียงกัน รู้เรื่องทำมาหากินเป็นอันดับแรก เรื่องอื่นๆ มีบ้างแตกต่างกันเล็กน้อย...

3. การจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น พบว่า ทั้ง 4 กลุ่มมีความเห็นว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้กับผู้ใหญ่ซึ่ง สมาชิกให้ความสนใจและได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางพร้อมได้เสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะจัดด้วยวิธีใดก็ตาม ควรต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญต่อไปนี้ คือ

3.1 ผู้จัด หรือหน่วยงานที่จะจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่โดยเฉพาะในชุมชนชนบท ควรที่ผู้จัด หรือหน่วยงาน องค์กร ได้มีการพูดคุย สอบถามความต้องการของผู้ใหญ่ในชุมชนเสียก่อน เพราะผู้ใหญ่ต้องประกอบอาชีพ ต้องดูแลครอบครัว มีการศึกษาและความต้องการที่แตกต่างกัน ถ้าเรื่องที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ และไม่เกิดประโยชน์ก็จะทำให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ ทำให้ครอบครัวต้องเดือดร้อน ถึงแม้ว่าเรื่องนั้นๆ จะมีความสำคัญมากก็ตาม

3.2 สถานที่จัด ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต้องไม่ไปจัดในสถานที่ที่ห่างไกลจากชุมชน ควรจัดในชุมชน เพราะผู้ใหญ่มีภาระ มีงานที่ต้องรับผิดชอบต้องกลับไปดูแล รวมทั้งการเดินทางออกจากชุมชนเป็นเรื่องลำบาก ไม่สะดวก เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น สถานที่จัดจึงไม่เน้นว่าจะต้องเป็นห้องประชุมหรูหรา จะเป็นศาลา วัด ศาลากลางหมู่บ้านก็ได้ จะสร้างความรู้สึกเป็นกันเองและอบอุ่นมากกว่า จัดในสถานที่โอ้อาเกินไป

3.3 การมีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนรู้ต้องให้ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน การสร้างการมีส่วนร่วมจะเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่อบอุ่นและเป็นกันเอง สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ใหญ่ และยังเป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยเพื่อนำประสบการณ์เดิมมาแลกเปลี่ยน รวมทั้งยังสามารถช่วยให้เกิดการสื่อสารสองทาง ลดความขัดแย้ง และลดปัญหาความซ้ำซ้อนในเนื้อหาที่จะจัดให้กับผู้ใหญ่ ซึ่งบางเรื่องผู้ใหญ่อาจมีความรู้ดีอยู่แล้ว

3.4 วิทยากร หรือครูผู้สอน บุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นครูผู้สอนหรือวิทยากรก็ตาม ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งหน้าที่การงานที่ใหญ่โต เป็นใครก็ได้ที่มีความรู้ แต่ประเด็นสำคัญต้องมีทักษะในการสื่อสาร มีทักษะในการสอน การจูงใจ การให้เกียรติ ให้กำลังใจกับผู้ใหญ่ ประเด็นต่างๆ เหล่านี้มีความสำคัญมากกว่าตำแหน่งหน้าที่การงาน

3.5 การประเมินผล สมาชิกเห็นตรงกันว่าในการประเมินผลนั้นควรใช้วิธีการที่หลากหลายและประเมินจากการปฏิบัติจริง ประเมินจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่ประเมินจากแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว และเปิดโอกาสให้มีการประเมินผลซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียน

จากประเด็นสำคัญทั้ง 5 ประเด็นที่สมาชิกกลุ่มทุกกลุ่มเห็นพ้องตรงกันที่จะมีผลต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด กิจกรรมการสอนแบบใด และทุกกลุ่มมีความเห็นว่า วิทยากรหรือครูผู้สอน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ และเสนอว่าผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวควรต้องพัฒนาตนเองและมีทักษะที่ดีในการสอน และสร้างศรัทธาให้กับผู้ใหญ่ให้ได้ หากไม่สามารถสร้างศรัทธาได้ จะเกิดปัญหาอุปสรรคอย่างรุนแรงในการเรียนรู้ จะเกิดการต่อต้านทางความคิด และหยุดการเรียนรู้ได้ จึงนับได้ว่าวิทยากร หรือครูผู้สอนจะต้องมีคุณสมบัติที่พร้อมและเป็นที่ศรัทธาของผู้เรียน

4. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการอภิปรายกลุ่มพบว่าสมาชิกทั้ง 4 กลุ่มได้มีข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ว่า นอกจากประเด็นสำคัญต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้ว หน่วยงานที่จัดควรที่จะมีการดำเนินการที่ต่อเนื่อง และมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ในหลายโครงการที่ดำเนินการให้กับชุมชนชนบทมักจะดำเนินการไม่ต่อเนื่อง ไม่มีการสนับสนุน ทำให้เกิดความล้มเหลวอยู่เสมอ มักเป็นการดำเนินการตามนโยบาย ดำเนินการเฉพาะเรื่อง เฉพาะบางเวลา ซึ่งไม่เกิดผลประโยชน์ที่ดีเลย มีข้อเสนอให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจชุมชนชนบทอย่างแท้จริง เข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น อย่างเห็นว่าการชุมชนชนบทเป็นฝ่ายรับอย่างเดียว บางเรื่อง บางโครงการ ชุมชนก็ไม่ปรารถนา อย่างนำเอาความเดือดร้อนมาให้ชุมชน

ชนบทอีก เพราะโดยลำพังตามวิถีชีวิตของชุมชนชนบทเองก็ลำบาก ขาดการดูแลเอาใจใส่ใจ โอกาสต่างๆ มักไปไม่ถึงชุมชนชนบทอยู่แล้ว กลุ่มต้องการให้ทุกฝ่ายเข้าใจและบริสุทธิ์ใจในการเข้ามาจัดกิจกรรมในชุมชนชนบท

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

ข้อมูลภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

1. อายุ จะกำหนดอายุของกลุ่มตัวอย่างไว้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 อายุระหว่าง 18-25 ปี กลุ่มที่ 2 อายุระหว่าง 26-35 ปี กลุ่มที่ 3 อายุระหว่าง 36-60 ปี กลุ่มที่ 4 อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยคัดเลือกแต่ละกลุ่มในจำนวนปริมาณที่ใกล้เคียงกัน
2. เพศ จะคัดเลือกเพศชาย และเพศหญิง ในจำนวนปริมาณที่ใกล้เคียงกัน
3. ระดับการศึกษา จะแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา และระดับปริญญา
4. อาชีพ จะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรรม พนักงานของรัฐ และอาชีพอื่นๆ
5. ประสบการณ์เดิม จะดำเนินการคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์เดิมในเรื่องสุขภาพอนามัย และการใช้ยา โดยจะต้องมีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวที่ใกล้เคียงกัน
6. จำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรม จะดำเนินการคัดเลือกตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 30 คน

สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

จากผลการทดลองใช้หลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผลการทดลองปรากฏผลดังนี้

ผลการทดสอบก่อนและหลังการเรียนรู้

1. การใช้ยาที่ถูกต้อง ผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนรู้ในเรื่องหลักการใช้ยาเท่ากับ 1.53 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำ และเมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์พบว่าคะแนนทดสอบหลังการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนสามารถทำคะแนนทดสอบได้สูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ

3.50 และเมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ในเรื่องของหลักการใช้จ่ายที่ถูกต้องมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($t = 11.50$)

2. ผลกระทบของการใช้จ่าย ผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนรู้ในเรื่องผลกระทบของการใช้จ่ายเท่ากับ 8.46 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่สูง และเมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้ออก ประสพการณ์พบว่าคะแนนทดสอบหลังการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนสามารถทำคะแนนทดสอบได้เต็ม และเมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ในเรื่องของผลกระทบของการใช้จ่ายมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($t = 8.85$)

3. ประเภทยาที่ใช้ในการรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วย ผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนรู้ในเรื่องของประเภทยาที่ใช้ในการรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วย เท่ากับ 8.63 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่สูง และเมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้ออก ประสพการณ์พบว่าคะแนนทดสอบหลังการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนสามารถทำคะแนนทดสอบได้สูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 11.93 และเมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ในเรื่องของประเภทยาที่ใช้ในการรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($t = 14.96$)

4. หลักการใช้จ่ายภายในและภายนอก ผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนรู้ในเรื่องของหลักการใช้จ่ายภายในและภายนอก เท่ากับ 1.60 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยที่ต่ำ และเมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้ออก ประสพการณ์พบว่าคะแนนทดสอบหลังการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนสามารถทำคะแนนทดสอบได้สูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 4.4 และเมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ในเรื่องของหลักการใช้จ่ายภายในและภายนอก มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($t = 9.95$)

5. หลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค ผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนรู้ในเรื่องของหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค เท่ากับ 4.06 ซึ่งเป็นคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง และเมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้ออก ประสพการณ์พบว่าคะแนนทดสอบหลังการเรียนรู้ ผู้เรียนทุกคนสามารถทำคะแนนทดสอบได้สูง โดยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 6.9 และเมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ในเรื่องของหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 ($t = 9.97$)

รายละเอียดข้อมูลตารางที่ 33

ตารางที่ 33 คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้เรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ยา

สาระการเรียนรู้	คะแนน เต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
หลักการ用药ที่ถูกต้อง	10	8.46	0.73	10.0	0.00	11.50**
ผลกระทบของการใช้ยา	4	1.53	0.77	3.50	0.68	8.85**
ประเภทของยาที่ใช้รักษาโรค	13	8.63	1.03	11.93	0.82	14.96**
หลักการใช้อายในและภายนอก	5	1.60	0.89	4.4	0.20	9.95**
หลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค	8	4.06	1.41	6.9	1.29	9.97**

* significance = 0.01 P < 0.01

6. **ทัศนคติของผู้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ยา** จากการทดสอบก่อนการเรียนรู้พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับหลักการ用药ที่ถูกต้อง พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่ากับ 2.28 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนมีคะแนนสูงขึ้น มีค่าเท่ากับ 3.58 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ ด้วยสถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติในเรื่องการ用药ที่ถูกต้องมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (t = 9.35)

7. **ทัศนคติของผู้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค** จากการทดสอบก่อนการเรียนรู้พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับหลักการใช้อายสมุนไพร พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่ากับ 2.19 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนมีคะแนนสูงขึ้น มีค่าเท่ากับ 3.58 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ ด้วยสถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยของทัศนคติในเรื่องการใช้อายสมุนไพรในการรักษาโรคมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (t = 8.54)

รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 34

ตารางที่ 34 คะแนนเฉลี่ยของความความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ยา

ประเด็นความคิดเห็น	คะแนน เต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
หลักการใช้จ่ายที่ถูกต้อง	4	2.28	0.74	3.23	0.69	9.35**
หลักการใช้จ่ายสมุนไพรรักษาโรค	4	2.19	0.71	3.58	0.65	8.54**

* significance = 0.01 P < 0.01

8. พฤติกรรมของผู้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ยารักษาโรค จากการทดสอบก่อนการเรียนรู้นักพบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับหลักการใช้จ่ายรักษาโรค พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้นักของผู้เรียนเท่ากับ 2.23 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้นักจากประสบการณ์พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนมีคะแนนสูงขึ้น มีค่าเท่ากับ 3.64 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้นัก ด้วยสถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมในเรื่องการใช้จ่ายสมุนไพรในการรักษาโรคมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (t = 9.53)

9. พฤติกรรมผู้เรียนในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค ผลการทดสอบก่อนการเรียนรู้นักพบว่าระดับความคิดเห็นของผู้ใหญ่เกี่ยวกับหลักการใช้จ่ายสมุนไพร พบว่า ระดับคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้นักของผู้เรียนเท่ากับ 2.19 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อผ่านการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้นักจากประสบการณ์พบว่าระดับความคิดเห็นของผู้เรียนมีคะแนนสูงขึ้น มีค่าเท่ากับ 3.65 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้นัก ด้วยสถิติ t-test พบว่าคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมในเรื่องการใช้จ่ายสมุนไพรรักษาโรคมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.01 (t = 9.66)

รายละเอียดข้อมูลตามตารางที่ 35

ตารางที่ 35 คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ยา

พฤติกรรมการใช้ยา	คะแนน เต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้ยา	4	2.23	0.69	3.64	0.63	9.53**
การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร	4	2.23	0.69	3.65	0.60	9.66**

* significance = 0.01 P < 0.01

สรุปผลการประเมินในภาพรวมของกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมปฏิบัติตัวในเรื่องการใช้ยา จะพบว่าผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสามด้านไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น ซึ่งผลการประเมินในภาพรวมสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. **ด้านความรู้** ภายหลังจากการทดลองพบว่าผู้เรียนจะมีความรู้ในเรื่องการใช้ยาในทุกเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยพบว่าภายหลังจากทดลองผู้เรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยความรู้รวมทุกวิชา ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม (คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน 91.8) ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินได้ว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้บรรลุผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. **ด้านทัศนคติ** ภายหลังจากการทดลองพบว่าผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการเรียนรู้ มีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ยาที่ถูกต้อง และเมื่อทดสอบความแตกต่างพบว่าทัศนคติของผู้เรียนภายหลังจากเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินได้ว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดทัศนคติที่ดีบรรลุผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. **ด้านพฤติกรรมปฏิบัติตัว** ภายหลังจากการทดลองพบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมในการปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ยาที่ถูกต้องมาก 10 ข้อ จากจำนวน 20 ข้อ กล่าวคือสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 50 ของข้อพึงปฏิบัติที่กำหนด ซึ่งสามารถสรุปผลการประเมินได้ว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ช่วยทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมปฏิบัติที่ถูกต้องมากขึ้นบรรลุผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

รายละเอียดสรุปผลการประเมินตามตารางที่ 36

ตารางที่ 36 สรุปผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

เกณฑ์ประเมิน ประสิทธิภาพ	ผลการประเมิน ประสิทธิภาพ	สรุปผลการประเมิน ประสิทธิภาพ
1. ด้านความรู้ 1.1 ผู้เรียนมีความรู้เรื่องการใช้ยาภายหลังการทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 1.2 ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยภายหลังการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม 2. ด้านทัศนคติ ภายหลังการทดลองผู้เรียนมีทัศนคติต่อกระบวนการเรียนรู้และการใช้ยาที่สูงขึ้นภายหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ด้านการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้ยา ภายหลังการทดลองผู้เรียนมีการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้ยาในการรักษาพยาบาลได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนข้อที่กำหนด	ผลการทดลองพบว่า 1.1 ผู้เรียนมีความรู้ทฤษฎีภายหลังจากทดลองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 1.2 ผู้เรียนสามารถทำคะแนนเฉลี่ยภายหลังการเรียนรู้ได้สูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม (คะแนนเฉลี่ย 91.8) 2. ผลการทดลองพบว่าผู้เรียนมีทัศนคติต่อกระบวนการเรียนรู้และการใช้ยาที่สูงขึ้นภายหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. ภายหลังการทดลองพบว่าผู้เรียนมีการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้ยาได้ถูกต้องมากกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนข้อที่กำหนด	1. ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ภายหลังจากทดลองในด้านความรู้พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2. ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ภายหลังจากทดลอง ในด้านทัศนคติรู้พบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3. ผลการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ภายหลังจากทดลอง ในด้านการปฏิบัติตัวพบว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการสังเกตพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วม

ในระหว่างการทดลองได้มีการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มในการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการติดตามสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน ผลการสังเกตพบว่าส่วนใหญ่ในระยะเริ่มแรกจะมีพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นเพราะผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนยังไม่รู้จักกันมากพอ ยังมีความเกรงใจและไม่กล้าแสดงออก พอวิทยากรได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และใช้กิจกรรมละลายพฤติกรรม ทำให้เกิดความร่วมมือที่ดีขึ้น บรรยากาศการเรียนรู้เป็นกันเอง ผู้เรียนไม่เครียด สนุกกับการเรียนรู้และเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้อย่างตั้งใจ เป็นผลให้ทุกคนมีพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมและความพึงพอใจในระดับมาก จนกระทั่งจบสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

พฤติกรรมของสมาชิกที่เริ่มเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ ได้แสดงอาการที่แสดงถึงความวิตกกังวลอยู่ และยังแสดงพฤติกรรมที่เฉยๆ อยู่ไม่กล้าแสดงหรือเสนอความคิดเห็น ระดับพฤติกรรมในการร่วมกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกหลายคนจะไม่แสดงออกเลยในช่วงแรกของกิจกรรม ขณะที่บางคนก็จะแสดงออกจนผูกขาดการแสดงความคิดเห็น จนสมาชิกคนอื่นไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเพราะกลัวว่าจะผิด ภายหลังจากวิทยากรนำเข้าสู่บทเรียน และนำด้วยกิจกรรมต่างๆ สมาชิกทุกคนเริ่มมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน มีการปฏิบัติกิจกรรมที่ดีขึ้น และในช่วงท้ายของวันแรกพฤติกรรมของสมาชิกดีขึ้นมาก มีพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมมากขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น กิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้สอนกำหนด

ในวันที่สองของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นสมาชิกทุกคนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยมีส่วนร่วมมากขึ้น แสดงความคิดเห็นมากขึ้น บรรยากาศของสมาชิกในแต่ละกลุ่มดีขึ้น ความเป็นกันเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันสูงขึ้น มีเพียงเรื่องการแสดงบทบาทของสมาชิกตามที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มยังอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะความไม่ชัดเจนในการกำหนดบทบาท ทำให้สมาชิกปฏิบัติบทบาทที่ได้รับไม่ดีพอ บางคนก็ไม่ได้แสดงบทบาทตามที่กลุ่มได้กำหนด โดยภาพรวมแล้วสมาชิกทุกคนให้ความร่วมมือมากขึ้นและมีพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่ดีมากขึ้นด้วย จากการสังเกตจะเห็นชัดเจนว่าสมาชิกในแต่ละกลุ่มดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกมีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง กิจกรรมต่างๆที่วิทยากรผู้สอนกำหนดให้ทุกกลุ่มปฏิบัติสำเร็จเรียบร้อยได้ตามกำหนดและมีประสิทธิภาพดี

ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของทุกกลุ่ม และสังเกตเห็นพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีมาก จนวิทยากรผู้สอนกล่าวชื่นชม ในทุกประเด็นที่สังเกตเห็นจะพบว่าทุกคนมีความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ มีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากวันแรกอย่างสิ้นเชิง บรรยากาศการเรียนรู้เป็นไปตามที่กำหนดและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี สมาชิกทุกคนต่างมีสีหน้าบ่งบอกถึง

ความพึงพอใจ เต็มใจที่จะดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรมที่วิทยากร หรือผู้สอนบอก กิจกรรมที่เกิดขึ้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่ปฏิบัติมีความคิดที่สร้างสรรค์มาก จากการสังเกตพบว่าสมาชิกเริ่มมีความผูกพันกันมากขึ้น มีความเอื้ออาทร และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างมาก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิมเป็นไปอย่างกว้างขวาง ประสบการณ์เดิมในบางเรื่องก็ถูกนำมาเสนอ ทุกคนจะนำประสบการณ์เดิมในอดีตมาแลกเปลี่ยน และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้เรียนและผู้สอนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และแลกเปลี่ยนระหว่างผู้เรียนด้วยกัน จนผู้สอนเกือบจะไม่ต้องบรรยายหรือเสนอแนะอะไรเลย ประสบการณ์จากแต่ละบุคคลจะมีความหลากหลาย สามารถเป็นตำราการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเอง

ผลการประเมินการจัดการทั่วไป

ภายหลังจบเสร็จการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น ผู้วิจัยได้จัดให้มีการประเมินการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งนี้ โดยใช้แบบสอบถามให้ผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้ประเมินตามความความเป็นจริง โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการประเมินผลการจัดในครั้งนี้ จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิชาการ ด้านอาคารสถานที่ ด้านการจัดการทั่วไป ด้านวิทยากร และด้านตัวผู้เรียน แบบสอบถามเป็นแบบวัดความคิดเห็นแบ่งเป็น 5 ระดับ ผลการวิเคราะห์และจัดระดับความคิดเห็น พบว่า ในด้านวิชาการส่วนใหญ่มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านอาคารสถานที่มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดการทั่วไป มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ด้านวิทยากรมีความเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านตัวผู้เรียน มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดตามตารางที่ 37

ตารางที่ 37 ผลการประเมินการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1.	ด้านวิชาการ			
1.1	ความเหมาะสมของเนื้อหาหลักสูตร	3.52	0.61	มาก
1.2	ความเข้าใจในการเรียนรู้	3.54	0.56	มาก
1.3	การนำไปประยุกต์ใช้	3.61	0.59	มาก
1.4	ตรงตามความต้องการในการเรียนรู้	3.65	0.67	มาก
2.	ด้านอาคารสถานที่			
2.1	ความเหมาะสมของสถานที่	3.1	0.78	ปานกลาง
2.2	ความเหมาะสมของโต๊ะ เก้าอี้	3.0	0.66	ปานกลาง

ตารางที่ 37 (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
	2.3 ความเหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวก	2.9	0.81	ปานกลาง
	2.4 สภาพแสง เสียง สภาพบรรยากาศ	2.9	0.72	ปานกลาง
3.	ด้านการจัดการทั่วไป			
	3.1 การบริการเอกสาร วัสดุอุปกรณ์	3.1	0.69	ปานกลาง
	3.2 การบริการอาหาร เครื่องดื่ม	3.3	0.58	ปานกลาง
	3.3 การให้คำแนะนำช่วยเหลือต่างๆ	3.5	0.64	มาก
4.	ด้านวิทยากร			
	4.1 ความพร้อมของวิทยากรในการสอน	3.4	0.73	มาก
	4.2 การถ่ายทอดความรู้ของวิทยากร	3.6	0.77	มาก
	4.3 การตอบคำถาม การสนับสนุนข้อมูล	3.4	0.65	มาก
	4.4 การใช้สื่อ อุปกรณ์ในการสอน	3.1	0.69	ปานกลาง
	4.5 ความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน	3.5	0.61	มาก
5.	ด้านตัวผู้เรียน			
	5.1 การตรงต่อเวลา	3.2	0.65	ปานกลาง
	5.2 การร่วมแสดงความคิดเห็น	3.3	0.67	ปานกลาง
	5.3 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์	3.8	0.71	มาก
	5.4 ความสนใจในการเรียนรู้	3.3	0.73	ปานกลาง
	5.5 ประโยชน์ที่ได้ต่อตัวเองและครอบครัว	3.5	0.77	มาก

จากตารางที่ 37 โดยสรุปแล้วจากผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและนำมาใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้งข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ ข้อมูลจาก การสังเกต ข้อมูลจากการสอบถามพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลการประเมินโดย วิทยากร ผลการประเมินสามารถสรุปได้สอดคล้องตรงกันว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่ผ่านการเรียนรู้ตาม รูปแบบที่กำหนดสามารถทำคะแนนหลังเรียนรู้สูงขึ้น ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการ ใช้ยา พบว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ดีจากรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่จัดขึ้น รวมทั้งจาก ผลการสังเกตที่พบว่าผู้ใหญ่มีความพึงพอใจสูง มีความสุขกับการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นสูงในการ เข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่จัดด้วยความเต็มใจ ทุกคนต่างพึงพอใจกับผลการเรียนรู้ การ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันทำให้ผู้เรียนและผู้สอนได้ความรู้เพิ่มมากขึ้น และเกิดประโยชน์

ต่อผู้เรียนที่สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น จึงนับว่าเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีประสิทธิภาพรูปแบบหนึ่ง

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ จำนวน 3 ประการ และผลการทดสอบสมมุติฐานปรากฏผลดังนี้

4.1 สมมุติฐานข้อที่ 1 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนด จะมีความรู้หลังเรียนที่สูงกว่าก่อนเรียน

ในการทดลองจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ก่อนการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ประเมินความรู้ของผู้เรียน ในเรื่องหลักการใช้จ่ายที่ถูกต้อง ผลกระทบของการใช้จ่ายประเภทของยาที่ใช้รักษาโรค หลักการใช้จ่ายภายในและภายนอก และเรื่องหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้เท่ากับ 8.46 , 1.53, 8.63, 1.60 และ 4.06 ตามลำดับ และภายหลังจากการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนด ผลการประเมินหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 10.0, 3.50, 11.93, 4.4 และ 6.9 ตามลำดับ ซึ่งผลการทดสอบพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้จะสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ในทุกเรื่อง และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้และการเรียนรู้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ กล่าวคือผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนด จะมีความรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น

4.2 สมมุติฐานข้อที่ 2 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนด จะมีทัศนคติหลังเรียนที่สูงกว่าก่อนเรียน

ในการประเมินผลความคิดเห็นของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้ในเรื่องหลักการใช้จ่ายที่ถูกต้อง และ หลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.28 และ 2.19 ตามลำดับ และผลการทดสอบหลังเรียนคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.23 และ 3.58 ตามลำดับ ซึ่งผลการทดสอบจะพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนรู้จะสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้และการเรียนรู้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ กล่าวคือผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนด จะมีทัศนคติก่อนเรียนและหลังเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น

4.3 สมมุติฐานข้อที่ 3 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนด จะมีพฤติกรรมการปฏิบัติตัวหลังเรียนที่สูงกว่าก่อนเรียน

ในการประเมินผลเพื่อสอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้อุปมาว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้อุปมาในเรื่องการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้ยาและการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.23 และ 2.23 ตามลำดับ และผลการทดสอบหลังเรียนคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และ 3.65 ตามลำดับ ซึ่งผลการทดสอบจะพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนรู้อุปมาจะสูงกว่าก่อนการเรียนรู้อุปมา และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้อุปมาและการเรียนรู้อุปมา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ กล่าวคือผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนด จะมีพฤติกรรมการปฏิบัติตัวก่อนเรียนและหลังเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงขึ้น

ตอนที่ 5 ผลการปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

จากการที่ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ พบว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดีในระดับหนึ่ง จากการประเมินผล การสังเกต และเงื่อนไขต่างๆ ที่ได้พบในระหว่างการทำนิตการทดลอง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์สามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบที่ได้พัฒนาปรับปรุงจะมีวงจรแห่งการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียดของกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน การจัดสภาพแวดล้อมและการใช้ ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม

เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งปัญหานั้นจะมีทั้งผลดีและผลเสียต่อตนเอง คราวเรือน และสังคมได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ความตระหนักในปัญหานั้นจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้นี้ ผู้เรียนจะต้องตระหนักในปัญหาและนำเรื่องราวของตนในอดีตมาช่วยเป็นเครื่องเตือนสติตนเอง เป็นอุทาหรณ์ ขั้นตอนนี้ผู้เรียนและผู้สอนจะต้องมีบทบาทในกระบวนการเรียนรู้ ดังนี้

บทบาทผู้สอน

ผู้สอนจะต้องใช้กลวิธีในการช่วยผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หรือจะเกิดในอนาคตให้ผู้เรียนได้ใช้บทเรียนในอดีตที่ตนเองมีประสบการณ์ และนำมาพิจารณาเป็นข้อมูลเบื้องต้นของการ

เรียนรู้ หลังจากนั้นผู้สอนจะต้องช่วยเสริมในส่วนขาดที่ผู้เรียนไม่มี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้มากขึ้นเป็นแรง บัลดาลใจให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นที่เรียนรู้เพื่อแก้ไขสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้น

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องนึกทบทวนเรื่องราวในอดีตที่ตนเองประสบอยู่ หรือ ได้รับรู้มาจากบุคคลอื่นก็ตาม นำบทเรียนดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน โดยผู้เรียนแต่ละคนจะต้อง เคารพในเรื่องราวที่ประสบการณ์ของคนอื่น และเชื่อมั่นในประสบการณ์ที่ตนมีว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ ต่อการเรียนรู้สำหรับตนเอง และกลุ่ม เมื่อได้ประสบการณ์แล้วให้ผู้เรียนร่วมกันกำหนดเป็นปัญหาที่ ต้องหาทางแก้ไข โดยทุกคนต้องร่วมกันและยึดถือเป็นเป้าหมายเดียวกัน และประการสำคัญข้อมูลที่เป็น ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคนคือแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่มีการทดลอง มีการปฏิบัติมาในระดับ หนึ่งได้รับการยืนยันและตรวจสอบมาในระดับหนึ่ง มีคุณค่าที่จะนำมาใช้ประโยชน์ได้

การจัดสภาพแวดล้อมและการใช้สื่อ

ในกระบวนการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้ขั้นตอนที่ 1 สามารถบรรลุผลตามเป้าหมาย จะต้อง มีสถานที่ในการจัดกิจกรรมที่กว้างขวางเพียงพอ ซึ่งสถานที่นั้นอาจจัดในลักษณะที่ใช้โต๊ะเก้าอี้ หรือ เป็นพื้นราบที่สามารถถุกนั่งได้สะดวกก็ได้ บรรยากาศของห้องประชุมมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ไม่ร้อน หรือหนาวเกินไป รวมทั้งปราศจากสิ่งรบกวนต่างๆ เช่น เสียง แสงแดด เป็นต้น สถานที่จัดไม่ จำเป็นต้องเป็นสถานที่หรูหราราคาแพง แต่ต้องอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยของผู้เรียน มีการเดินทางที่สะดวก และไม่เสียเวลาในการเดินทาง สื่อที่ใช้ในขั้นตอนนี้ จะต้องมีทั้งอุปกรณ์เครื่องเขียน มีเครื่องเสียงและ เครื่องอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับสถานที่จัดอบรม

เทคนิควิธีการสอน

การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาสามารถใช้เทคนิคต่างๆได้ หลากหลาย ผสมผสานกับการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยสามารถใช้เทคนิควิธีการ สอนได้ดังนี้

1. ผู้สอนใช้เทคนิคการถามปัญหา ถามประสบการณ์ผู้เรียน
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาจากเอกสาร
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนชมวิดีโอ
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนเล่นเกม แสดงบทบาทสมมุติ
5. ผู้สอนใช้วิธีการสาธิต และแสดงตัวอย่าง
6. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ หรือทดลองปฏิบัติ
7. ผู้สอนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
8. ผู้สอนให้ผู้เรียนออกฝึกปฏิบัติภาคสนาม

ขั้นตอนที่ 2 ประสพการณ์ใหม่

การสังเกตและทบทวนข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ 2 ของกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งจะ เป็นบทบาทที่สำคัญในการเรียนรู้ เป็นการได้รับประสบการณ์ใหม่ เพราะหากการเรียนรู้โดยไม่มี การตรวจสอบข้อมูล ไม่มีข้อมูลในการตัดสินใจ จะเป็นการตัดสินใจโดยใช้ความรู้สึก ใช้ประสบการณ์เพียง เล็กน้อยเป็นข้อมูล จะทำให้เกิดปัญหามากมายในภายหลัง กระบวนการตรวจสอบข้อมูลเป็นขั้นตอนที่ สำคัญและเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น ในกระบวนการตรวจสอบข้อมูลนี้ มีวิธีการต่างๆ หลายวิธี ทั้งการสังเกต การศึกษาจากเอกสาร การสอบถามจากผู้รู้ การค้นคว้าในห้องสมุด รวมทั้งการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน ผู้เรียนที่มีข้อมูลมากสามารถได้เปรียบ และจะสามารถ ตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลที่เพียงพอและมีความถูกต้องชัดเจนมากกว่าผู้เรียนที่มีข้อมูลเพียงเล็กน้อย

บทบาทผู้สอน

ผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ให้กับผู้เรียน อำนวย ความสะดวกในการค้นหา ซึ่งแนะแหล่งที่เป็นข้อมูลที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน รวมทั้งเป็นผู้ให้คำแนะนำ ต่างๆ แต่ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจ ดังนั้นผู้สอนต้องทำหน้าที่บอกข้อมูล แนะนำ และชี้ช่องทางแสวงหา ข้อมูล ต้องไม่เป็นการตัดสินใจให้ผู้เรียน

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญจะต้องรู้จักเลือกใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ต้องรู้จักเลือกใช้แหล่งข้อมูล ที่เหมาะสมเพื่อการค้นหา ดังนั้นบทบาทผู้เรียนต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ โดย ความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้สอน นอกจากแหล่งข้อมูลโดยทั่วไปแล้ว ประสบการณ์ในอดีตของ ผู้เรียนแต่ละคนก็เป็นข้อมูลที่สำคัญข้อมูลหนึ่ง ซึ่งได้มีการปฏิบัติ มีการทดลองมาแล้ว ยิ่งผู้เรียนมี ประสบการณ์มากเท่าไรก็ยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้น บทบาทผู้เรียนจึงต้องมีการแสดงหรือเปิดเผย ประสบการณ์เดิมของตนเองอย่างตรงไปตรงมา ห้ามแต่งเติมเพราะจะเป็นประโยชน์มากต่อการ ตัดสินใจในโอกาสต่อไป

การจัดสภาพแวดล้อมและการใช้สื่อ

จะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการค้นคว้า และสถานที่จัดกิจกรรมกลุ่มย่อยได้เพียงพอ รวมทั้งอุปกรณ์การนำเสนอเช่น บอร์ด กระดาษชาร์ต เป็นต้น สื่อที่ใช้ในขั้นตอนนี้ จะต้องมีส่วนทั้ง เอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือ สื่อวีดิทัศน์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่จัดการเรียนรู้ และเครื่องช่วยในการคิด คำนวณ

เทคนิควิธีการสอน

ผู้สอนใช้เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง ผู้สอนจะต้องทำ หน้าที่ให้ข้อมูลตรงตามหลักวิชาที่กำหนด ชักนำให้ผู้เรียนได้รู้จักสังเกตและทบทวนความรู้เดิม ประสบการณ์เดิมนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ โดยสามารถใช้เทคนิควิธีการสอนได้ดังนี้

1. ผู้สอนบรรยายเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนฟัง
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนชมวิดีโอ
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนอ่านเอกสาร คู่มือ วารสารต่างๆ ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนอภิปรายในกลุ่มย่อย
5. ผู้สอนแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนระดมสมอง
6. ผู้สอนใช้เทคนิคการแข่งขันตอบปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์

ในขั้นตอนที่ 3 นี้จะเป็นการวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ดังนั้นผู้เรียนจะต้องใช้ทั้งประสบการณ์เดิม และข้อมูลที่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องมาประกอบการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะต้องไม่เข้าไปมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจโดยเด็ดขาด ต้องปล่อยให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์โดยใช้วิจารณญาณเพื่อหาทางเลือก ผู้สอนเป็นผู้ที่คอยสนับสนุน ข้อมูลเพิ่มเติมอีกในบางเรื่องที่คุณเรียนร้องขอ ขั้นตอนนี้จัดว่ามีความสำคัญต่อการแก้ปัญหามาก เพราะกระบวนการตัดสินใจที่ถูกต้องมีเหตุมีผลจะเป็นดีต่อการแก้ปัญหา

บทบาทผู้สอน

ผู้สอนจะต้องไม่ก้าวร้าว หรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกำหนดทางเลือกให้ผู้เรียน ผู้สอนคอยอำนวยความสะดวกและจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมให้ผู้เรียน หรือตามที่คุณเรียนร้องขอ ผู้สอนไม่มีสิทธิ์ที่จะบอกว่าคุณเรียนนั้นตัดสินใจกำหนดทางเลือกถูกหรือผิด ต้องเคารพในการตัดสินใจของคุณเรียน แต่เสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของคุณเรียนได้

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนจะต้องใช้ความเป็นเหตุเป็นผล ใช้ข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบ และประสบการณ์เดิมที่มา กำหนดเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา โดยต้องใช้ข้อมูล และเหตุผลในการตัดสินใจ ทุกเรื่อง ต้องไม่เอนเอียง หรือถูกครอบงำด้วยอิทธิพลต่างๆ เพื่อให้วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณแล้ว เห็นว่ามีความเหมาะสมก็กำหนดเป็นทางเลือก เพื่อการแก้ไขปัญหา โดยพยายามกำหนดทางเลือก มากกว่าหนึ่งทางเลือกเพื่อความเหมาะสมและสามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

การจัดสภาพแวดล้อมและการใช้สื่อ

จัดเตรียมสถานที่สำหรับการนำเสนอ และสถานที่จัดกิจกรรมกลุ่มย่อยได้เพียงพอ รวมทั้งอุปกรณ์การนำเสนอเช่น บอร์ด กระดาษชาร์ต เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เป็นต้น สื่อที่ใช้ในขั้นตอนนี้จะต้องมีสื่อที่ใช้ประกอบการนำเสนอ และสอดคล้องกับผู้เรียน และสถานที่

เทคนิควิธีการสอน

การสอนให้ผู้เรียนคิดและวิเคราะห์เป็นเรื่องที่สำคัญมาก นับว่าเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักคิดและวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุมีผล ใช้ข้อมูล ประสบการณ์เดิมมาเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ เทคนิคการสอนมีดังนี้

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน
2. ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนอภิปรายกลุ่มย่อย
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนจัดทำและดำเนินโครงการ
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาจากเอกสาร
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกการสร้างโมเดลจากความรู้ที่มีอยู่
6. ผู้สอนบรรยายสาระ บริบทของเนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง

เมื่อได้มีการกำหนดทางเลือกแล้ว ถึงแม้จะคิดว่าเป็นทางเลือกที่ได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผลแล้วก็ตามยังไม่สมควรที่จะใช้ได้ทันทีเพราะอาจจะไม่ถูกต้องเหมาะสมกับการนำไปใช้ปฏิบัติจริงจึงควรที่จะมีการทดสอบทางเลือกนั้น ซึ่งกระบวนการทดสอบทางเลือกมีหลายวิธีการ เช่น การทดลองปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การตรวจสอบซ้ำโดยผู้รู้ เป็นต้น ดังนั้นขั้นตอนนี้ผู้สอนจะมีบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือได้ และในการกระบวนการทดสอบทางเลือกนี้ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะ และประสบการณ์เดิมมาช่วยทำการตรวจสอบเพื่อให้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

บทบาทผู้สอน

ผู้สอนจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการทดสอบทางเลือก และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ วิธีการทดสอบ หรือแหล่งข้อมูล ผู้เชี่ยวชาญ หรือข้อมูลและวิธีการอื่นๆ ใช้ประกอบการทดสอบได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้สอนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในบางเรื่องได้เท่าที่ตนเองมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนจะต้องกำหนดและเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทดสอบทางเลือกด้วย เพื่อทราบข้อสรุป ตลอดจนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ ในการปฏิบัติเพื่อทดสอบทางเลือกนั้นผู้เรียนสามารถใช้ทักษะที่มี และประสบการณ์เดิมที่มีมาช่วยทดสอบ และหาข้อสรุปได้ทางเลือกที่เหมาะสม หากมีข้อบกพร่องก็พยายามใช้ข้อมูลและประสบการณ์เดิมวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณอีกครั้งเพื่อปรับปรุงทางเลือกนั้น หรืออาจขอความช่วยเหลือจากผู้สอน จากผู้เชี่ยวชาญได้แล้วแต่กรณี

การจัดสภาพแวดล้อมและการใช้สื่อ

จะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการทดลอง การฝึกปฏิบัติ หรือสถานที่ศึกษาดูงานอย่างเหมาะสม จะต้องมีส่วนทั้งเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือ สื่อวีดิทัศน์ หรือคู่มือที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่จัดการทดลอง หรือการศึกษาดูงาน

เทคนิควิธีการสอน

ขั้นตอนนี้จะมีความสำคัญและเป็นการชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ได้ว่าผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ใหม่และประสบการณ์เดิมมาใช้เป็นข้อมูลเพื่อวางแผนและปฏิบัติได้อย่างไร ผู้สอนมีเทคนิควิธีการสอน ได้ดังนี้

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติจริงในพื้นที่
2. ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติในห้องทดลอง
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนปฏิบัติงานตามหน้าที่ตามประสบการณ์ที่ได้รับ
4. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อย
5. ผู้สอนให้ผู้เรียนวางแผนและดำเนินโครงการจริง
6. ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกการใช้กรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะได้ความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ที่จะเป็นการปฏิเสธประสบการณ์เดิม หรืออาจเป็นการยอมรับประสบการณ์เดิมก็ได้ เมื่อได้ข้อสรุปแล้วก็จะเป็นอย่างองค์ความรู้ใหม่ สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้จากประสบการณ์

บทบาทผู้สอน

ผู้สอนสนับสนุนทางเลือกที่ผู้เรียนตัดสินใจและช่วยเหลือในบางเรื่องที่ยังไม่สมบูรณ์ตลอดจนข้อมูลหรือข้อบ่งชี้ที่จะช่วยให้องค์ความรู้ใหม่มีความสมบูรณ์ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และผู้สอนต้องพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ใหม่ไปใช้ประโยชน์จริง

บทบาทผู้เรียน

ผู้เรียนจะต้องสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเองโดยกระบวนการสรุปนี้ ผู้เรียนจะต้องใช้ทั้งประสบการณ์ ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ และความรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเองเพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป

เทคนิควิธีการสอน

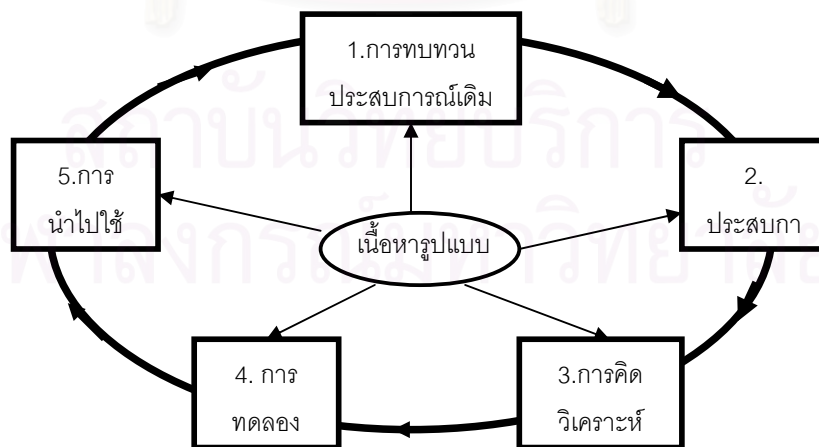
เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ และกำลังจะนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่บ่งบอกว่าผลลัพธ์ของการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้สอนจะมีเทคนิควิธีการสอนดังนี้

1. ผู้สอนให้ผู้เรียนจัดทำเป็นข้อสรุปที่ได้จากการเรียนรู้และแนวทางการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
2. ผู้สอนใช้กระบวนการกระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
3. ผู้สอนให้ผู้เรียนจัดสัมมนาเพื่อหาข้อสรุปและกำหนดแนวทางการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน
4. ผู้สอนใช้วิธีการสาธิตวิธีการนำไปใช้ประโยชน์

จากการวิเคราะห์และพิจารณาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยรวบรวม ข้อมูลจากเอกสาร จากการทดลองและผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปของ รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ให้กับกับผู้ใหญ่ โดยมีวงจรแห่งการ เรียนรู้จำนวน 5 ขั้นตอน โดยสามารถเขียนเป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ได้ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม
- ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่
- ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์
- ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง
- ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

แผนภูมิที่ 9 วงจรการแห่งเรียนรู้จากประสบการณ์

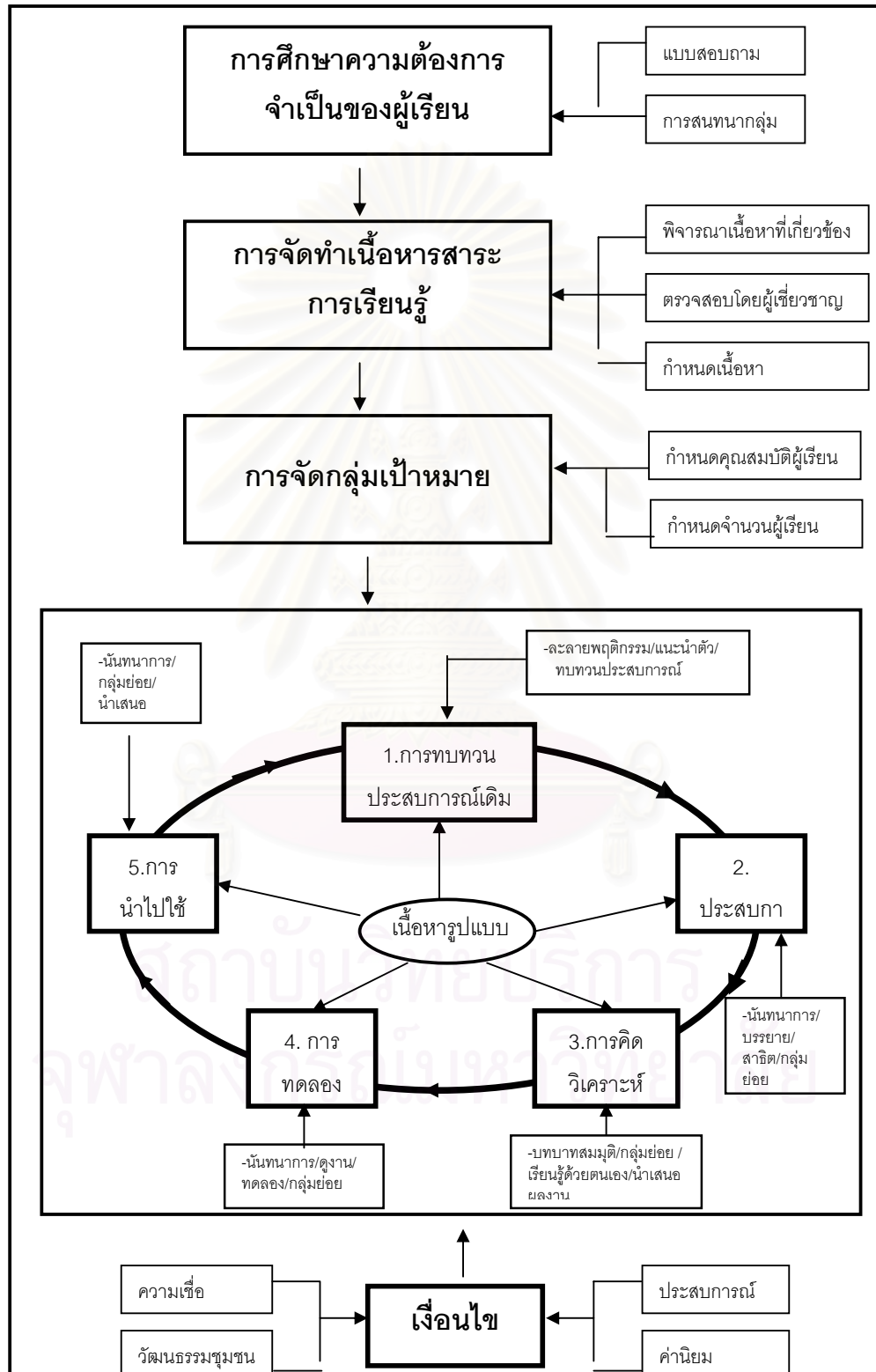
จากผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้ข้อสรุปของรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดยมีสาระสำคัญของรูปแบบที่ต้องดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาความต้องการจำเป็น เป็นขั้นตอนแรกของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนด ผู้จัดการเรียนรู้จะต้องศึกษาความต้องการจำเป็นของผู้เรียนเพื่อหาสาระของเนื้อหาที่ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้
2. จัดทำเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ภายหลังจากได้ความต้องการจำเป็นที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้อีกนำมาจัดทำเนื้อหาสาระในการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นหลักสูตรในการเรียนรู้ โดยพิจารณาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสถานการณ์ที่เหมาะสม เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ต่อไป
3. การจัดกลุ่มเป้าหมาย ในการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในแต่ละครั้งจำเป็นต้องพิจารณาคัดเลือกและจัดกลุ่มเป้าหมายที่มีคุณลักษณะบางประการที่ใกล้เคียงกันได้แก่ ประสบการณ์เดิมในเรื่องที่จะเรียนรู้ คุณสมบัติด้านประชากรที่ใกล้เคียงกัน เช่น อายุ เพศ การศึกษา เป็นต้น
4. จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนด ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่ได้ศึกษามาก่อนแล้ว เตรียมกลุ่มเป้าหมายที่คัดเลือกไว้ และดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามรูปแบบซึ่งมี วงจรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ขั้นตอน

รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์แสดงดังแผนภูมิที่ 10 ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 10 รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต
สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

ตอนที่ 6 หลักการ ข้อสังเกต และข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนข้อเสนอแนะจากผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้ค้นพบเงื่อนไขและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ องค์กรและหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาประยุกต์และพัฒนาเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีหลักการ ปัจจัย ข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละขั้นตอน โดยมีรายละเอียดมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม

หลักการ

ขั้นตอนเริ่มแรกที่ดีของการเรียนรู้ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญ เพราะจะเป็นการเริ่มกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่ผู้เรียนโดยเฉพาะผู้ใหญ่ จะเต็มใจ มีความตั้งใจที่จะเรียนรู้หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับขั้นตอนแรกของการเริ่มกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องสร้างความตระหนักในปัญหาที่ชัดเจนโดยให้ผู้เรียนทบทวนประสบการณ์เดิม ซึ่งจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ได้เสนอแนะว่าผู้ใหญ่จะมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองสนใจ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องกำหนดสภาพปัญหาที่เชื่อมโยงหรือเกี่ยวข้องกับผู้เรียน ที่จะต้องมีทั้งข้อดีและข้อเสีย มีข้อมูลสนับสนุนเพื่อให้ผู้เรียนได้ตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้เรียนผู้ใหญ่จะตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องที่ตนเองสนใจและเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับตนเองมากกว่าเรื่องอื่น รวมทั้งเป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นหลักการสำคัญของการสร้างความตระหนักในปัญหาผู้สอนจะต้องให้ข้อมูลที่ชัดเจน บอกถึงผลกระทบทั้งด้านบวกและลบ ต้องโน้มน้าวจิตใจ สร้างแรงจูงใจเพื่อชักจูงให้ผู้ใหญ่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา กระบวนการทบทวนประสบการณ์เดิมอาจจะต้องใช้เทคนิควิธีที่หลากหลาย

ข้อสังเกต

ในขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์ ผู้วิจัยพบว่าประเด็นที่สำคัญมากคือผู้สอน ดังนั้นผู้สอนจะต้องใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายและสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น แสดงศักยภาพและความสามารถให้ผู้เรียนเห็นเป็นประจักษ์ โดยผู้สอนต้องใช้จุดเด่นของสาระในหลักสูตร สื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมมากระตุ้นผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการสังเกตของผู้วิจัยและจากการสอบถามพบว่า ผู้เรียนจะให้ความสนใจกับผู้สอนมากในขั้นตอนแรก การแสดงออกทุกอย่างของผู้สอนจะอยู่ในสายตาของผู้เรียนตลอดเวลา ภาพพจน์ของผู้สอนมีผลต่อทำให้ความรู้สึก และสร้างแรงจูงใจได้มาก ผู้สอนจะต้องใช้โอกาสในการสร้างแรงจูงใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี

ข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความตระหนักในปัญหา ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากผู้เรียนพบว่ากิจกรรมที่เหมาะสมควรมีการดำเนินการดังนี้

1. การบรรยาย เป็นวิธีการที่สะดวกรวดเร็ว โดยให้ใช้เวลาสั้นๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามได้ทันทีที่มีข้อสงสัย และมีเอกสารประกอบการบรรยายด้วย
2. การสาธิต เป็นการใช้ของจำลอง สถานการณ์จำลอง หรือของจริงมานำเสนอให้ผู้เรียนได้เห็น จะเป็นรูปแบบที่สร้างความรู้สึกและเจตคติที่ดีมากต่อผู้เรียน
3. การประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนได้ประชุมกลุ่มย่อย เพียงกลุ่มละ 5-7 คน จะทำให้ผู้เรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ และเป็นวิธีที่ดีต่อการรับรู้และปรับเปลี่ยนเจตคติต่อสภาพปัญหา
4. การศึกษาดูงาน หรือการศึกษาจากสถานการณ์จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นวิธีการที่ดีมากเหมาะสมกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มาก ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเจตคติอย่างรวดเร็ว เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้เวลาเพียงเล็กน้อยแต่ได้ผลการเรียนรู้ที่รวดเร็ว

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่

หลักการ

วิธีการศึกษาข้อมูลที่รวดเร็วและเกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งก็คือคือการสังเกตและทบทวนประสบการณ์เดิม ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ใหม่และทบทวนประสบการณ์ในอดีตในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและนำมาพิจารณาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ต่อไป จากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ จะทำให้ทราบว่าผู้ใหญ่จะมีประสบการณ์เดิมที่หลากหลายและใช้ประสบการณ์เป็นแหล่งในการเรียนรู้ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะเกิดได้ดีถ้าเรื่องที่เรียนรู้สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่และในทางตรงกันข้าม หากเรื่องที่คุณใหญ่เรียนรู้ไม่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมที่มีมาก็เกิดการต่อต้าน และปฏิเสธความรู้ใหม่ได้ง่าย ดังนั้นวิธีการสังเกตจะเป็นวิธีการศึกษาข้อมูลที่เป็นจริงที่ผู้ใหญ่สามารถมองเห็นได้ สัมผัสได้ ผู้ใหญ่จะรับรู้และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาพิจารณาร่วมกับประสบการณ์เดิมของตนเอง ผู้สอนจะต้องสร้างกระบวนการและวิธีการสังเกตให้กับผู้เรียน และจะต้องให้ผู้เรียนฝึกการทบทวนประสบการณ์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

ผู้ใหญ่แต่ละคนจะมีภูมิหลังที่แตกต่างกัน มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และจะเชื่อมั่นในประสบการณ์ของตนเอง ผู้ใหญ่ส่วนมากจึงปฏิเสธประสบการณ์ใหม่ที่ขัดแย้งกับประสบการณ์เดิมของตนเอง ประเด็นดังกล่าวนี้จึงเป็นหลักการที่สำคัญของขั้นตอนการให้ข้อมูลแก่ผู้ใหญ่ ผู้สอนจะต้องเข้าใจหลักการนี้ ใช้ประสบการณ์ของผู้ใหญ่มาเป็นประโยชน์ในการเรียนการสอน

และพยายามนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง มีการใช้เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ใหญ่วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเต็มที่ และนำข้อมูลใหม่ไปใช้เป็นประโยชน์ร่วมกับประสบการณ์เดิม

ข้อสังเกต

การสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนมีความสำคัญมากในขั้นตอนของประสบการณ์ใหม่ ผู้เรียนจะศึกษาข้อมูลจากผู้สอน เพื่อให้การรับรู้ข้อมูลของผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพ ผู้สอนจำเป็นต้องใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และเป็นที่น่าสนใจ เหมาะสมกับผู้เรียน ดังนั้นประเด็นที่สำคัญมากในขั้นตอนนี้คือสื่อการเรียนการสอน ยังมีสื่อที่เพียงพอ มีความน่าสนใจ จะทำให้เกิดแรงจูงใจอย่างมากต่อการเรียนการสอน ผู้เรียนจะสนใจสื่อที่ตนเองสนใจ และเป็นสื่อที่ตนเองสามารถเรียนรู้ได้ง่าย ผู้วิจัยพบว่า สื่อมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์มากในขั้นตอนที่ 2 ผู้เรียนจะไม่สนใจทันทีที่สื่อไม่เหมาะสม และสื่อไม่เพียงพอ ผลการสังเกตพบว่าผู้เรียนที่ต้องดูเอกสารจากเพื่อนจะไม่สนใจการเรียนการสอนจากผู้สอน เวลาผู้สอนใช้สื่อการสอนที่เล็กทำให้ผู้เรียนมองไม่ค่อยชัด มีผลกระทบต่อความสนใจทันที ผู้เรียนจะอึดอัดและเริ่มเดินออกการชั้นเรียน ปัจจัยสำคัญรองลงมาเป็นเรื่องของเทคนิควิธีการใช้สื่อ และเทคนิคการสอนที่ต้องใช้สื่อประกอบการเรียนรู้

ข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

การจัดกระบวนการให้ผู้เรียนได้ฝึกการสังเกตและทบทวนกิจกรรม จะมีวิธีการที่หลากหลาย และแตกต่างกันไปแล้วแต่บุคคล โดยภาพรวมพบว่าวิธีการที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรม เพื่อให้ผู้ใหญ่ได้ฝึกการสังเกตและการทบทวนประสบการณ์เดิม มีดังนี้

1. การบรรยาย เป็นเทคนิควิธีการพื้นฐาน โดยใช้การบรรยายอธิบายถึงขั้นตอนการฝึกสังเกต ขั้นตอนของการทบทวนประสบการณ์เดิม
2. การฝึกปฏิบัติในเรื่องการศึกษาข้อมูลและการทบทวนประสบการณ์ โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการสังเกตจากสถานการณ์จริงหรือจำลองขึ้น และการฝึกปฏิบัติทบทวนประสบการณ์โดยวิธีที่ทุกคนต้องเขียนประสบการณ์ตนเองลงในกระดาษขนาดใหญ่และนำไปนำเสนอต่อที่ประชุม
3. การประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผู้สอนต้องจัดให้ผู้เรียนได้ประชุมกลุ่มย่อย เพียงกลุ่มละ 5-7 คน จะทำให้ผู้เรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม และแลกเปลี่ยนวิธีการสังเกต ซึ่งผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการเรียนรู้ และเป็นวิธีที่ดีต่อการรับรู้และทบทวนประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์

หลักการ

การเรียนรู้ที่เกิดผลอย่างแท้จริงจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนรู้จักคิดและวิเคราะห์บนพื้นฐานของข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผล ไม่ใช่เป็นการเรียนรู้แบบท่องจำ ซึ่งจะเป็นเพียงการท่องจำ

รับทราบข้อมูลแต่ไม่เกิดทางการเรียนรู้ เป้าหมายการพัฒนาการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก็มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น รู้จักคิดวิเคราะห์หรืออย่างเป็นเหตุเป็นผล จากแนวคิดทฤษฎีของการเรียนรู้จากประสบการณ์จะพบว่าทุกแนวคิดจะมีเรื่องของการคิดและวิเคราะห์อยู่ในทุกวงจรแห่งการเรียนรู้ เพราะการคิดวิเคราะห์เป็นหัวใจของการพัฒนาคนให้รู้จักความถูกต้อง ให้ความสำคัญเป็นเหตุและผลในการดำเนินชีวิต ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ก็เสนอว่าผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีถ้ามีอิสระทางความคิด มีความสามารถและความต้องการวิเคราะห์ปัญหาตามหลักของเหตุและผลด้วยตนเอง

ตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ พบว่าผู้ใหญ่จะมีลักษณะของความต้องการในการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ต้องการอิสระในการเรียนรู้และต้องการอิสระในการคิด ดังนั้นเงื่อนไขที่สำคัญของขั้นตอนนี้ก็คือการชี้นำตนเองของผู้ใหญ่ ดังนั้นผู้สอนจะต้องให้อิสระกับผู้ใหญ่ในการคิดวิเคราะห์ ผู้ใหญ่มีความสามารถในการคิดและวิเคราะห์ได้อย่างมีเหตุมีผล ผู้สอนเพียงช่วยเสนอแนะให้ข้อมูลที่เพียงพอและถูกต้อง ก็จะทำให้ผู้ใหญ่เกิดกระบวนการคิดได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ผู้สอนต้องเข้าไปครอบงำจิตใจ และไม่ตัดสินใจแทนผู้ใหญ่

ข้อสังเกต

ผู้เรียนเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในขั้นตอนของการคิดวิเคราะห์ บทบาทผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด ผู้สอนเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวก ให้การสนับสนุน และชี้แนะแนวทางในการคิดและวิเคราะห์เท่านั้นเอง ดังนั้นถ้าผู้เรียนไม่ให้ความสนใจก็จะทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดผล ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ ปัจจัยที่รองลงมาเป็นปัจจัยด้านผู้สอน ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน และอาจทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสังเกตพบว่า ผู้เรียนที่มีความกระตือรือร้น และร่วมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องจะทำให้ผลการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีความถูกต้อง ผู้เรียนที่คิดและวิเคราะห์ด้วยตนเองจะเข้าใจอย่างชัดเจนและเกิดความภูมิใจในการเรียนรู้ มีแรงจูงใจสูง ส่วนผู้เรียนที่ไม่ค่อยสนใจและไม่ได้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเองจะเกิดความเบื่อหน่าย ไม่สนใจและไม่สามารถตอบคำถามที่ผู้สอนสอบถามได้ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจึงมีความสำคัญมาก ต้องคิดและวิเคราะห์ด้วยตนเอง ไม่ให้ผู้สอนหรือบุคคลอื่นมาครอบงำทางความคิด

ข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

เทคนิควิธีที่มีความเหมาะสมกับผู้ใหญ่ในเรื่องของการคิดวิเคราะห์มีหลากหลายวิธีสามารถประยุกต์เป็นกิจกรรมได้หลายกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่

1. การประชุมกลุ่มย่อย เป็นเทคนิคที่ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีความต้องการและพึงพอใจมาก เพราะสามารถได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง สามารถเสนอแนวคิดของตนเอง และตัดสินใจลงความเห็นโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มย่อย กิจกรรมที่ใช้การประชุมกลุ่มย่อยที่ผู้ใหญ่มีความพึงพอใจสูงได้แก่ การทำแผนที่ความคิด

2. การสัมมนา เป็นเทคนิคหนึ่งที่เหมาะสมและใช้ได้ โดยเฉพาะเรื่องที่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ในเรื่องนั้นเป็นอย่างดี จะช่วยสนับสนุนให้ผู้ใหญ่มีความคิดที่สร้างสรรค์เชื่อมั่นตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองด้วยเหตุและผล

3. กิจกรรมการตอบปัญหา/โต้วาที เป็นเทคนิคที่สามารถใช้ได้ดีกับผู้ใหญ่ เพราะเป็นความท้าทายในการนำเสนอความคิดและการวิเคราะห์ นำเสนอในสิ่งที่ตนเองได้คิดว่าเหมาะสม

4. การแสดงบทบาทสมมติ ผู้ใหญ่ชอบที่จะแสดงบทบาทสมมติ และชอบที่จะเรียนรู้จากการแสดงบทบาทสมมติ ทำให้ได้ความคิดและสรุปความเห็นจากการชม จากการแสดงบทบาทสมมติ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง

หลักการ

ในการดำเนินงานในทุกเรื่องทุกโครงการจะพบว่าเรื่องที่สำคัญมากคือการวางแผน ไม่ว่าจะป็นองค์กรใดทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีการวางแผนและจะต้องเป็นการวางแผนที่มีประสิทธิภาพจึงจะทำให้การดำเนินโครงการบรรลุผลสำเร็จได้ง่าย ความล้มเหลวของโครงการต่างๆ ส่วนหนึ่งมาจากการวางแผนที่ขาดประสิทธิภาพ ตามหลักของแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารและการจัดการจะพบว่าเรื่องการวางแผนเป็นหัวใจที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องปฏิบัติ เมื่อการวางแผนดำเนินการเรียบร้อยแล้วสิ่งที่สำคัญมากต่อไปก็คือการทดลองปฏิบัติจริง หากมีการวางแผนที่ดีแต่ไม่ลงมือปฏิบัติก็จะไม่เกิดผลใดๆ ดังนั้นทั้งเรื่องการวางแผนเพื่อการทดลองปฏิบัติจริงจึงมีความสำคัญมากตามแนวคิดของการศึกษาผู้ใหญ่ พบว่าผู้ใหญ่ชอบที่จะวางแผนจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้ใหญ่ชอบเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง มากกว่าการบรรยาย และจากแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ทุกแนวคิดจะเน้นการปฏิบัติเป็นหัวใจของการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนจึงต้องให้ความสำคัญกับการทดลองปฏิบัติจริง

ตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ พบว่าผู้ใหญ่จะสามารถเรียนรู้ได้ดีจากการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง นอกจากนี้ผู้ใหญ่ต้องการที่จะทราบเป้าหมายการเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเองจะเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นประเด็นดังกล่าวจึงเป็นหลักการที่สำคัญที่ผู้สอนจึงต้องทำความเข้าใจและนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นเรื่องการปฏิบัติจริง เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ข้อสังเกต

ในการวางแผนและการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายการเรียนรู้และบรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้นปัจจัยของขั้นตอนการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนและผู้สอนจะเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ เพราะหากมีการวางแผนและการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องจะมีผลกระทบเกิดขึ้น ผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ผิดพลาดได้

ข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

เทคนิควิธีที่ใช้ในการวางแผนและการปฏิบัติส่วนใหญ่จะพบว่า มีเทคนิคที่ทุกหน่วยงานและองค์กรต่างๆ นิยมใช้ประกอบด้วย

1. การประชุมเชิงปฏิบัติ เป็นเทคนิควิธีที่ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย เป็นการระดมความคิดเห็นและฝึกปฏิบัติจริงเพื่อให้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ
2. การทดลอง เป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อเป็นการทดสอบความพร้อม ความสามารถของเรื่องที่ต้องการทดสอบ และเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

หลักการ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งหมายความว่า การเรียนรู้ตั้งแต่ขั้นต้นแรกจนถึงขั้นตอนนี้ จะต้องดำเนินการมาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จนทำให้ผู้ใหญ่อสามารถสรุปผลการเรียนรู้เป็นองค์ความรู้ใหม่ เป็นประสบการณ์ใหม่ของตนเอง ขั้นตอนนี้ผู้สอนสามารถประเมินผลของการเรียนรู้ได้ เพราะถ้าผู้ใหญ่อสามารถสรุปประเด็นเรื่องของการเรียนรู้เป็นความคิดของตนเอง สรุปเป็นประสบการณ์ใหม่ และนำประสบการณ์ใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ก็จะสรุปได้ว่าผู้ใหญ่อเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนนี้สุดท้ายเป็นการสรุปและการนำไปประยุกต์ใช้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นหรือไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ และพฤติกรรมอะไรบ้าง ดังนั้นหลักการที่สำคัญที่มีผลต่อการสรุปและการนำไปใช้จริงนั้นผู้สอนจะต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงประเด็นเรื่องของการเรียนรู้อย่างชัดเจน อย่างเพียงพอจนทำให้ผู้ใหญ่อสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง ผู้ใหญ่อก็จะเกิดกระบวนการเรียนรู้และจะนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าผู้สอน ไม่สามารถให้ข้อมูล หรือประสบการณ์ใหม่ที่ดีพอก็จะไม่สามารถทำให้ผู้ใหญ่อเกิดการเรียนรู้และไม่เกิดผลต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อสังเกต

ขั้นตอนการสรุปจะมีความสำคัญที่ผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญมากที่จะต้องให้ข้อมูลเสริมประกอบ และสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ปัจจัยด้านผู้สอนจึงมีความสำคัญ ไม่แสดงตัวเป็นผู้ตัดสินใจให้ผู้เรียน การแสดงบทบาทที่ผิดจะเกิดผลกระทบต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน หลังจากได้ข้อสรุปแล้วผู้เรียนจะมีความสำคัญมากและเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนจะต้องนำความรู้ใหม่ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ หากไม่มีการนำไปประยุกต์ใช้ก็จะไม่เกิดผลในการเรียนรู้ ผู้สอนจึงมีบทบาทอีกบทบาทหนึ่งที่จะคอยติดตามสนับสนุน กระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและในครอบครัว

ข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนสุดท้ายถือได้ว่าเป็นผลสำเร็จของรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งผู้เรียนจะต้องสรุปสิ่งที่เรียนรู้เป็นประสบการณ์ใหม่เป็นเรื่องใหม่และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริง การจัดกิจกรรมในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย

1. การประชุมกลุ่มย่อย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่ม
2. การฝึกปฏิบัติ โดยการให้ผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ได้ฝึกเขียนสรุปผลสิ่งที่เรียนรู้และเก็บไว้เป็นความรู้ของตนเอง
3. การศึกษาดูงาน การศึกษาดูงานจะช่วยยืนยันความรู้ให้กับผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น และเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติได้จริง เห็นตัวอย่างจากการปฏิบัติจริงบุคคล หรือหน่วยงาน ชุมชน ที่ได้ปฏิบัติมาแล้วและบรรลุผลสำเร็จ เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัว

การประยุกต์ใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์สำหรับผู้ใหญ่ สามารถนำรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ในประเด็นเรื่องต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การนำประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในประเด็นเรื่องต่างๆ สามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้เต็มรูปแบบ เป็นการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ในประเด็นเรื่องต่างๆ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้เต็มรูปแบบที่กำหนด กล่าวคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน วิธีนี้สามารถนำรูปแบบ กลวิธี เทคนิคต่างๆ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่ได้เสนอแนะไว้ ผู้ที่นำไปประยุกต์ใช้จะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เลย โดยไม่ต้องเสียเวลาในการสร้างรูปแบบขึ้นมาใหม่ และประหยัดเวลา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ดังกล่าวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สำเร็จรูป มีรายละเอียด และขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจน สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เลย เพียงศึกษารายละเอียดและขั้นตอนต่างๆ ให้เข้าใจก็จะสามารถดำเนินการได้ทันที

2. การประยุกต์ใช้ไม่เต็มรูปแบบ เป็นการนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้เป็นเพียงบางส่วนไม่ครบทุกขั้นตอน แต่จะต้องมีขั้นตอนการเรียนการสอนอย่างน้อย 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูล การปฏิบัติ และการนำไปใช้ ซึ่งทั้ง 3 ขั้นตอนจะเป็นหัวใจสำคัญที่จะขาดไม่ได้จำเป็นต้องมีเสมอในรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ นอกจากขั้นตอนที่ใช้

เพียง 3 ขั้นตอนแล้ว กิจกรรมต่างๆ ก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพียงบางกิจกรรม แต่ต้องมีกิจกรรมของการทบทวนประสบการณ์เดิม และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งกิจกรรมทบทวนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นกิจกรรมสำคัญมากจะต้องจัดให้มีในกระบวนการเรียนการสอน ส่วนเทคนิควิธีการสอน ผู้สอนสามารถเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสมและมีความถนัด โดยเป็นรูปแบบวิธีใดก็ได้ที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน

ตอนที่ 7 เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

7.1 เงื่อนไข

ผลการวิจัยพบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยพบว่าในแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ ทั้ง 5 ขั้นตอน จะมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่สำคัญและจะมีผลต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้จัด หรือผู้สอนจะต้องตระหนักถึงและหาแนวทางแก้ไข หรือหลีกเลี่ยงเงื่อนไขดังกล่าว เพื่อให้การจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บรรลุตามเป้าหมาย เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค จำนวน 4 ประการ รายละเอียดดังนี้

1. ประสบการณ์

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้เรียนจำเป็นต้องมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์ในด้านคุณภาพชีวิต และจะต้องมีประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน เพราะการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวจะต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ต้องใช้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ และนำความรู้ใหม่ที่ได้รับ ร่วมกับประสบการณ์ของตนเองนำมาร่วมคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นหากผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้ก็จะทำให้ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล กระบวนการเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้น ประสบการณ์ของผู้เรียนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญประการแรก ผู้สอนจะต้องพิจารณาคัดเลือกผู้เรียนที่มีประสบการณ์ และมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนใกล้เคียงกัน

2. ค่านิยม

บุคคลในแต่ละชุมชน แต่ละสังคม จะมีค่านิยมที่แตกต่างกัน ค่านิยมบางเรื่องจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เช่นค่านิยมของชาวชนบทในด้านการรับประทานอาหารตามอย่างสังคมเมือง มีค่านิยมเอาอย่างการรับประทานอาหารมั่งปั่งเป็นอาหารเข้า การรับประทานอาหารจานเดียว ซึ่งไม่ใช่วิถีชีวิตของชาวชนบท ค่านิยมในเรื่องการแต่งกายของหนุ่มสาวชาวชนบทที่เอาอย่างหนุ่มสาวในสังคมเมืองด้วยการใส่โปรงสั้น หรือการสวมใส่

กางเกงยีนส์ เป็นต้น ค่านิยมจึงเป็นเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง ที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในค่านิยมของชุมชน และของบุคคล

3. ความเชื่อ

ความเชื่อของชุมชนชนบท รวมทั้งความเชื่อของแต่ละบุคคล มีหลายเรื่องที่เป็นความเชื่อที่ผิด มีผลต่อการปฏิบัติตัว และมีผลกระทบต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความเชื่อที่ผิดในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมีผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูงมาก จำเป็นต้องเร่งแก้ไข เช่น ความเชื่อเรื่องการเจ็บป่วยที่เชื่อว่าเป็นเรื่องของภูตผีปีศาจ ความเชื่อของการรักษาโรคด้วยการใช้ไสยศาสตร์ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยถ้าผู้เรียนมีความเชื่อที่ผิด ซึ่งจะไม่ยอมรับความรู้ใหม่ ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นเงื่อนไขที่ผู้สอนจะต้องใช้เป็นข้อมูลในการหาทางแก้ไข ต้องหลีกเลี่ยงความเชื่อบางประการ และพยายามใช้ความเชื่อเป็นจุดแข็งของการเรียนรู้ ใช้ความเชื่อที่ผิดๆ เป็นโอกาสในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

4. วัฒนธรรมของชุมชน

ในชุมชนชนบทจะมีการอนุรักษ์และยึดมั่นในวัฒนธรรมค่อนข้างสูง มีวัฒนธรรมบางประการที่จะเป็นอุปสรรคที่สำคัญมากต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น วัฒนธรรมภาษาถิ่น หากมีหลายภาษาจะทำให้การสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบากระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และผู้สอน วัฒนธรรมของการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เด็กต้องไม่เถียงผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่มไม่เกิดผล เพราะเด็กจะไม่กล้าโต้แย้งผู้ใหญ่ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง เป็นต้น วัฒนธรรมของชุมชนจึงเป็นเป็นเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่จะต้องพิจารณา และปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสม

7.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อนโยบายของการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องหาทางแก้ไข ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายละเอียดประกอบด้วย

1. ปัญหาด้านวิทยากร

นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากเพราะวิทยากรจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสม จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติหลายประการ จึงเป็นการยากลำบากที่จะหาวิทยากร ที่มีความเหมาะสมและมีคุณสมบัติได้ครบทุกประการที่อยู่ในตัวของวิทยากรเพียงคนเดียว การแสวงหาวิทยากรเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมาก

ปัญหาอุปสรรคในด้านวิทยากรสามารถสร้างแนวทางในการแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคได้ด้วยการใช้วิทยากรมากกว่า 1 คน โดยสร้างทีมวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถหลายๆ คน ประมาณ 4-5 คน แต่ไม่ควรเกิน 6 คน เพราะยังมีวิทยากรมากจะทำให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพ เกิดความขัดแย้งได้ง่าย และผู้จัดควรให้ความรู้ความเข้าใจให้กับวิทยากรทุกคน โดยการเตรียมความพร้อม

ของวิทยากรก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องมีการประชุมวิทยากรทุกครั้งหลังเลิกกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนในแต่ละวัน และประเมินผลการสอนเพื่อให้วิทยากรได้หาทางปรับปรุงแก้ไขกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งหาเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

จากข้อมูลของการสนทนากลุ่ม ได้มีสมาชิกเสนอความคิดเห็นดังคำกล่าวที่ว่า ... ใครก็ตามที่จะมาสอนพวกเรา เราไม่ว่าอะไร แต่ผมอยากบอกว่าขอให้มีความรู้เป็นที่น่าเชื่อถือ มีความสามารถที่แท้จริง มีความเข้าใจและเปิดโอกาสให้เราสอบถามบ้าง ... และในการอภิปรายของกลุ่มสนทนาพบว่าปัญหาที่สำคัญคือ วิทยากรขาดคุณสมบัติที่ผู้เรียนต้องการ ดังคำกล่าวที่ว่า ... ผมเจอปัญหาบ่อย เจ้านายมาอบรมพวกผมมาถึงก็บรรยายทั้งวัน ผมก็เบื่อ ไม่รู้เรื่อง ไม่น่าสนใจ น่าจะเอาคนที่มีความรู้ และเข้าใจพวกเราบ้าง... นอกจากนี้ปัญหาความเห็นพ้องกันของวิทยากรแต่ละคนจะเป็นปัญหาเหมือนกัน ดังคำกล่าวของสมาชิกที่ว่า ... ทำให้วิทยากรมาเถียงกัน น่าจะตกลงกันก่อน แล้วพวกเราจะเชื่อใคร สับสนจนไม่รู้จะเอาอย่างไร...

2. ปัญหาด้านเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า มีเนื้อหาสาระบางส่วนที่ผู้เรียนเห็นว่าไม่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายและผู้เรียนไม่สนใจ บางเนื้อหาสาระก็พบว่ามากเกินไปจนผู้เรียนเห็นว่าไม่เหมาะสม และไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ เป็นเหตุให้ผู้เรียน ออกจากห้องเรียนบ่อยจนเกิดผลเสียต่อกระบวนการกลุ่ม

จากการสนทนากลุ่มพบว่า เนื้อหาสาระที่ผู้ใหญ่อต้องการมักจะไม่ตรงกับหลักสูตรที่ภาครัฐจัดให้ และไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง หลักสูตรยากเกินไป ดังคำพูดของสมาชิกที่พูดว่า ... ไม่รู้ว่าจะให้ผมมาเรียนทำไม ไม่เห็นจะเกี่ยวกับผมเลย ผมเสียเวลามาก ผมฟังแล้วก็ไม่เข้าใจ วิทยากรสอนอะไรก็ไม่รู้ ผมจบแค่ประถมศึกษา เอาคำพูด เอาคำศัพท์ที่สูงเกินไปมาใช้ ผมไม่เข้าใจ ... นอกจากนี้สมาชิกได้เสนอว่า ... ก่อนจัดหลักสูตรให้พวกผมมาเรียนควรสอบถามพวกผมก่อนบ้างว่าจะเอาไหม เนื้อหาที่จะสอนผมเป็นอย่างไร ผมจะได้ประโยชน์อะไร อย่าเอาผมมานั่งฟังเรื่องที่ไม่เป็นประโยชน์เลย ผมต้องทำมาหากิน เลี้ยงดูครอบครัว...

แนวทางแก้ไขปัญหา สามารถกระทำได้โดยให้ผู้เรียนมาร่วมกำหนดเนื้อหาสาระ และกำหนดระยะเวลาในการเรียนรู้ด้วย ดังนั้นก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อนการจัดทำหลักสูตร จะต้องเชิญผู้เรียนเข้าร่วมกันร่างหลักสูตรและกำหนดสาระที่เหมาะสม จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอน และเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนสนใจอย่างแท้จริง และผู้สอนก็สามารถสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

3. ปัญหาด้านสื่อและวัสดุในการเรียนการสอน

ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอึดอัด และเกิดความเครียดทันทีในขณะการเรียนรู้

การสอน ถ้าพบว่าตนเองไม่มีสื่อและวัสดุการเรียนการสอน และจะเกิดความรู้สึกและทัศนคติที่ไม่ดีหากสื่อและวัสดุการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และยังพบว่าบางเรื่องที่มีเอกสารในการเรียนการสอนไม่เพียงพอ จะสร้างความสับสนและสร้างปัญหาในการเรียนการสอน ผู้ที่ไม่มีเอกสารประกอบการเรียนการสอนก็จะเกิดความเครียดไม่สนใจ และเดินออกจากห้องเรียนบ่อย

ในการสนทนากลุ่ม ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาก โดยเฉพาะคำพูดของสมาชิกที่ได้กล่าวว่า ... อย่าเอาเอกสารมาให้ผมอ่านมากเกินไป ผมไม่ชอบอ่าน เวลาอ่านก็ไม่ค่อยเข้าใจ และไม่อยากถามกลับกลัวเขาจะว่าโง่ เขาพวกภพतिकว่า โทรทัศน์ หรือรูปภาพมาดีกว่า ผมชอบและเข้าใจง่ายไม่น่าเบื่อ.... และสมาชิกยังได้เสนออีกว่า ... วิทยากรควรเอาเครื่องเสียงที่เสียงดี ๆ หน่อย ฟังชัดตัวหนังสือที่ฉายบนจอก็ควรตัวโตหน่อยจะได้เข้าใจและมองเห็น.... และในเรื่องความเพียงพอก็ได้ข้อมูลจากสมาชิกว่า ... ถ้าไม่มีเอกสารที่เพียงพอก็อย่าแจกเลย มันไม่ยุติธรรม จะอาศัยคุณข้างๆ ก็ไม่สะดวก ถ้าจะเตรียมก็เตรียมมาให้พอดีกว่า...

ในการจัดเตรียมเอกสารและวัสดุประกอบการเรียนการสอนต้องจัดทำให้เพียงพอ และทำในปริมาณที่มากพอในการสำรองไว้ด้วย แต่ถ้าไม่สามารถดำเนินการได้จะมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ โดยผู้สอนจะต้องเปลี่ยนแปลง หรือยืดหยุ่นรูปแบบการเรียนการสอนโดยสามารถกระทำได้จากการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นกลุ่ม ให้เรียนรู้กันภายในกลุ่ม จะทำให้สามารถแก้ปัญหาเรื่องสื่อและวัสดุการสอนที่ไม่พอเพียงได้ระดับหนึ่ง

4. ปัญหาด้านผู้เรียน

ในการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ถ้าผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ผู้เรียนจะมีความสนใจและตั้งใจเรียนรู้ เข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยการถูกบังคับ หรือถูกชักจูงโดยไม่มีความสมัครใจเข้ารับการเรียนรู้ จะมีผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยจะพบว่าผู้เรียนจะไม่สนใจกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมกลุ่ม และในบางช่วงเวลาที่สาระหลักสูตรไม่ตรงตามความต้องการผู้เรียนจะออกจากกระบวนการเรียนรู้ไปเลย ทำให้กระบวนการกลุ่ม การระดมสมองของกลุ่มเกิดปัญหาอุปสรรค นอกจากนี้ในขณะดำเนินการทดลองในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าเรื่องอายุของผู้เรียนก็มีผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม ผู้เรียนที่มีอายุต่างกันมากจะเกิดช่องว่างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงมาก และเกิดอุปสรรคอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพราะผู้เรียนที่อายุน้อยจะไม่กล้าได้เถียงผู้ใหญ่ ในขณะที่ผู้ใหญ่ก็ไม่กล้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆ เพราะกลัวว่าจะผิด กลัวว่าจะถูกมองว่าล้าหลัง

การสนทนากลุ่มในเรื่องผู้เรียนสมาชิกต่างเห็นตรงกันว่า ผู้เรียนมีความหลากหลาย และต่างก็มีข้อจำกัดมาก ควรได้รับความสนับสนุนช่วยเหลือ และได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน ดังคำกล่าวของสมาชิกที่ว่า ... ผมก็อายุมากแล้ว ผู้สอนต้องเข้าใจและต้องช่วยผมด้วย อย่าว่าผมโง่ ผม

พร้อมที่จะเรียนแต่ต้องช่วยผมด้วย ผมไม่ชอบเรียนกับคนที่เขารู้แล้ว หรือคนเก่งเพราะผมจะเรียนไม่ทัน... และจากข้อเสนอของสมาชิกที่ว่า ... ก่อนเรียนครูต้องสร้างแรงจูงใจให้ผมอยากเรียนด้วย หลายคนต่างก็กังวลและห่วงหลายเรื่องทั้งเรื่องที่บ้าน เรื่องครอบครัว เรื่องการเดินทาง และอ่านหนังสือไม่ค่อยได้ ต้องเข้าใจพวกเราด้วย... ปัญหาหลักที่ต้องดำเนินการก่อนเข้าเรียนนั้น ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้เสนอว่า ควรจัดกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน จัดบรรยากาศที่เหมาะสม อบอุ่นเป็นกันเอง ดังคำกล่าวของสมาชิกในการสนทนากลุ่มที่ว่า ... อย่าเอาเด็กมาเรียนร่วมกับผมเลยจะไปถ่วงเวลาเด็ก และผมก็อายลูกหลานมัน ให้พวกผมมาเรียนด้วยกันดีกว่า และครูต้องทำให้พวกเราสบายไม่เครียดในการเรียน อย่าให้ผมมาทำข้อสอบนะ ผมไม่ชอบ ...

แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้านผู้เรียน สามารถดำเนินการแก้ไขได้โดยการ ประชุมชี้แจงรายละเอียด ผลดีของการเข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ และผู้จัดควรจะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนให้มีภูมิหลังที่ใกล้เคียงกัน ทั้งเรื่องคุณวุฒิ วิทยุฒิ และประสบการณ์เดิมที่ใกล้เคียงกันเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นและมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จนจบสิ้นกระบวนการครูผู้สอนต้องไม่ปฏิบัติตัวในลักษณะที่สร้างความกดดันให้กับผู้เรียน ให้เกียรติและเป็นกำลังใจช่วยสนับสนุนและชี้แนะ ไม่ใช้วิธีการสอบมากเกินไป โดยเฉพาะการสอบที่เน้นการเขียน ควรเป็นการสอบถามพูดคุย หรืออภิปรายจะดีกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนาโดยดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องนำมาศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์กำหนดเป็นรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ภายหลังจากดำเนินการพัฒนารูปแบบได้เหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ในกลุ่มพื้นที่เป้าหมายในชุมชนชนบทภาคเหนือ เพื่อทราบผลลัพธ์ของการทดลอง ซึ่งจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงให้มีความถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัย ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มุ่งที่จะสร้างและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ให้มีความเหมาะสมถูกต้อง และใช้ได้ดีอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับชุมชนชนบทของไทย ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้และประสบการณ์ ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ชุมชนชนบทภาคเหนือ
4. เพื่อศึกษาเงื่อนไข ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นรูปแบบของการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้สามารถพัฒนารูปแบบได้อย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง โดยมีกระบวนการดำเนินการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นพื้นที่ในการศึกษาวิจัย จากเหตุผลที่ว่า คุณภาพชีวิตของบุคคล ครอบครัว และชุมชนยังอยู่ในระดับต่ำ มีปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับด้านการศึกษาและการสาธารณสุข เป็นชุมชนชนบทที่อยู่ในเขตพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย โดยชุมชนชนบทที่คัดเลือกจะเป็นชุมชนระดับหมู่บ้าน ที่อยู่นอกเขตเทศบาล การคัดเลือกหมู่บ้านจะใช้วิธีการสุ่มแบบง่ายโดยการจับฉลาก จำนวนหมู่บ้านที่ใช้ในการศึกษาวิจัยจำนวน 4 จังหวัด ในการสำรวจความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ดำเนินการสนทนากลุ่มจำนวน 4 กลุ่ม และการทดลอง โดยการสุ่มแบบเจาะจงจำนวน 1 ตำบล เพื่อการใช้ทดลองรูปแบบ โดยลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคเหนือติดต่อกันมาไม่น้อยกว่า 1 ปี การคัดเลือกตัวอย่างจะมีความหลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมเนื้อหาสาระ มีความหลากหลาย เป็นตัวแทนของชุมชนอย่างแท้จริง

2. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาความต้องการการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ โดยใช้แบบสอบถาม ดำเนินการคัดเลือกพื้นที่โดยการคัดเลือกหมู่บ้านจาก 17 จังหวัดภาคเหนือโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) ผลการสุ่มได้ 4 จังหวัด ได้แก่จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดกำแพงเพชร โดยจะสุ่มคัดเลือกหมู่บ้าน จำนวน 1 หมู่บ้านต่อ 1 จังหวัด เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และจัดการสนทนากลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม โดยคัดเลือกสุ่มคัดเลือก จาก 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย แพร่ สุโขทัย และกำแพงเพชร จังหวัดละ 1 กลุ่ม

กลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามได้ ดำเนินการเก็บข้อมูลทุกหลังคาเรือนในแต่ละหมู่บ้าน โดยกำหนดเกณฑ์ผู้ให้ข้อมูลในแต่ละครัวเรือน ดังนี้ หัวหน้าครอบครัว ประมาณ 25 % ของครัวเรือนทั้งหมด ผู้ใหญ่ตอนต้น ที่มีอายุระหว่าง 18-35 ปี จำนวน 25 % ผู้ใหญ่ตอนกลาง ที่มีอายุระหว่าง 35-60 ปี จำนวน 25 % และผู้ใหญ่ตอนปลาย ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 25 % ของครัวเรือนทั้งหมด

การเก็บข้อมูลโดยใช้การสนทนากลุ่ม ดำเนินการในหมู่บ้าน 4 หมู่บ้านที่ได้สุ่มคัดเลือกและกำหนดคุณลักษณะบุคคลที่จะเข้าร่วมกระบวนการคือบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับในชุมชน ทั้งเพศหญิงและชาย มีคุณลักษณะภูมิหลังทางด้านประชากรที่ใกล้เคียงกัน ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา รายได้ อาชีพ ตลอดจนด้านสังคมวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกัน หลังจากนั้นได้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลเข้ากิจกรรมด้วยการคัดเลือกแบบเจาะจง จากหมู่บ้านที่สุ่ม กลุ่ม ๆ ละ 9 คน

ในการทดลองได้คัดเลือกหมู่บ้านโดยการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 1 ตำบล คือ ตำบลไผ่ขวาง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยการสุ่มแบบง่ายเพื่อดำเนินการทดลองรูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม แบบทดสอบก่อนและหลังการทดลอง แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเครื่องดังกล่าวที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้นำไปตรวจความถูกต้องโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำไปทดลองหาค่าความน่าเชื่อถือ จนมีความถูกต้อง และมีความเชื่อถือจึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

รายละเอียดของเครื่องมือจะประกอบด้วยแบบสอบถาม 6 ชุด คือ

1. แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการการเรียนรู้ และเรื่องประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต คำถามจะเป็นลักษณะเช็ครายการ และเป็นแบบประมาณค่า
2. แนวคำถามการสนทนากลุ่ม เพื่อใช้ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกระบวนการกลุ่ม คำถามเป็นลักษณะแบบปลายเปิด
3. แบบประเมินเพื่อวัดความรู้ของผู้เรียนเพื่อใช้วัดผลก่อน และหลังการทดลอง คำถามเป็นลักษณะเลือกตอบ การประมาณค่า และแบบปลายเปิด
4. แบบประเมินเพื่อวัดทัศนคติของผู้เรียนเพื่อใช้วัดผลก่อน และหลังการทดลอง คำถามเป็นลักษณะแบบประมาณค่า
5. แบบสอบถามเพื่อสอบถามพฤติกรรมกรปฏิบัติตัวของผู้เรียน เพื่อใช้วัดผลก่อนและหลังการทดลอง คำถามเป็นลักษณะเลือกตอบ
6. แบบสังเกต ใช้สังเกตกลุ่มเป้าหมายในขณะที่ดำเนินการทดลองจะเป็นคำถามลักษณะปลายเปิด

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลความต้องการการเรียนรู้และประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่ เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือโดยใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยจะประสานขอความร่วมมือจากองค์กรชุมชน และองค์กรภาครัฐ ในการประสานขอความร่วมมือ และคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสมดำเนินการสำรวจข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ทำการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการใช้แบบสอบถามอย่างถูกต้องตามเนื้อหาสาระ และตรงตามวัตถุประสงค์

การสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม โดยใช้กลวิธีของการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะดำเนินการสอบถามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นและให้สมาชิกได้พูดคุยและตอบคำถาม ใช้วิธีการบันทึกประเด็นสำคัญและใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบความถูกต้องและป้องกันการขาดข้อมูลในประเด็นที่บันทึกไม่ทันหรือไม่ชัดเจน

การประเมินผลก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้แบบวัดประเมินผลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบวัดความรู้ ทักษะ และทักษะ คำถามเป็นลักษณะเชิงรายการ การประมาณค่า และแบบปลายเปิด

การสังเกต ผู้วิจัยเข้าสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้ถูกทดลองในระหว่างการทดลอง โดยใช้แบบสังเกตที่สร้างขึ้นเป็นเครื่องมือช่วย รวมทั้งการบันทึกเสียง และภาพไว้เป็นข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลและพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลและออกแบบการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปจะใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา อธิบายลักษณะข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นลักษณะการบรรยายด้วยด้วยเหตุและผลตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อเท็จจริงที่ค้นพบ สำหรับสถิติที่ใช้เป็นสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์รายละเอียดและเปรียบเทียบค่าคะแนนจากการวัดเป็นร้อยละ ค่าเฉลี่ย ในการทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนการทดลองและหลังการทดลองเพื่อทราบผลของการเรียนรู้ โดยใช้สถิติ t-test ในการทดสอบและแปรผลสำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใช้สถิติในการหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์ โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 7 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาความต้องการเรียนรู้และหาประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการสนทนากลุ่ม นำมาตรวจสอบและวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ใช้เป็นข้อมูลในการอภิปรายสนับสนุนผลการวิจัย

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นและนำไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบ หลังเรียน และแบบการสังเกต และนำข้อมูลมาศึกษาวิเคราะห์

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน ผู้วิจัยได้รวบรวมและสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง นำมาตรวจสอบกับกับสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น

ตอนที่ 5 การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ การพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ข้อมูลจากกระบวนการกลุ่ม จากการทดลอง และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นและเสนอแนะ

ตอนที่ 6 เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยผู้วิจัยได้สรุปเป็นหลักการ เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคและข้อเสนอในด้านเทคนิควิธีการจัดกิจกรรม

ตอนที่ 7 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยได้เสนอปัญหาอุปสรรคอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยเสนอแนวทางแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนชนบทภาคเหนือและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 7 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ข้อมูลทั่วไปของลักษณะทางประชากร

ลักษณะทั่วไปด้านภูมิหลังประชากรของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นผู้ใหญ่วัยแรงงาน โดยมีอายุอยู่ระหว่าง 36-60 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจะมีจำนวนเพศชายและเพศหญิงที่ใกล้เคียงกัน ลักษณะครอบครัวจะเป็นครอบครัวเดี่ยวมีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยครอบครัวละ 4 คน ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษา อาชีพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้มีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ต่ำ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพียง 1,000-5,000 บาท

จากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการสำรวจ จะพบว่าส่วนใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือจะมีลักษณะภูมิหลังทางการศึกษา เศรษฐกิจ อยู่ในระดับต่ำ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ต่ำ ผลการศึกษาก็สอดคล้องกับผลการสำรวจคุณภาพชีวิตของ

กรมพัฒนาชุมชน ในปี 2545 ก็พบว่าภาคเหนือมีคุณภาพชีวิตที่ผ่านเกณฑ์ชีวิตเพียง 7 ตัวชี้วัดเท่านั้นเอง ไม่ผ่านเกณฑ์ชีวิต ถึง 30 ตัวชี้วัด ซึ่งภาพรวมของคุณภาพชีวิตประชากรในภาคเหนือจึงอยู่ในระดับที่ต่ำ

2. ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิต ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้ใหญ่มีความต้องการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการศึกษา ส่วนด้านที่ผู้ใหญ่มีความต้องการเรียนรู้น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ โดยสามารถจัดลำดับความสำคัญของความต้องการเรียนรู้ เรียงลำดับความสำคัญจากคุณภาพชีวิต ทั้ง 5 ด้าน ได้ดังนี้ คือ ลำดับที่ 1 ความต้องการเรียนรู้ในด้านสุขภาพอนามัย อันดับที่ 2 ความต้องการเรียนด้านการศึกษา อันดับที่ 3 ความต้องการเรียนรู้ด้านสังคมวัฒนธรรม อันดับที่ 4 ความต้องการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม และอันดับที่ 5 ความต้องการเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะส่วนบุคคลของผู้ใหญ่ที่แตกต่างกันได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างก็มีความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตที่ใกล้เคียงกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอธิบายได้ว่า คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากสำคัญผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท เพราะจะเกี่ยวข้องกับความสามารถในการดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ ภาวะสุขภาพอนามัยจึงเป็นหัวใจในการดำเนินชีวิต หากภาวะสุขภาพอนามัยไม่แข็งแรง มีโรคภัยไข้เจ็บจะมีผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ มีผลกระทบต่อตนเองและครอบครัวอย่างมากมาย ชีวิตที่มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์แข็งแรงจึงมีความสำคัญและมีความหมายต่อการดำรงชีพในสังคม และไม่เป็นภาระให้กับบุคคลอื่น และจากการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยจะพบว่าผู้ใหญ่จะมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องของการใช้ยาที่ถูกต้องเมื่อเจ็บป่วย ซึ่งความรู้เรื่องการใช้ยาจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดูแลรักษาสุขภาพ รักษาตนเองเมื่อเจ็บป่วย หรือบุคคลในครอบครัว การได้เรียนรู้เรื่องการใช้ยาจึงมาความจำเป็นและทุกคนควรที่จะได้เรียนรู้ เพื่อให้ตนเองสามารถใช้ยารักษาพยาบาลได้อย่างถูกต้องเมื่อเจ็บป่วย และดูแลรักษาบุคคลในครอบครัวด้วย

สำหรับความต้องการด้านเศรษฐกิจพบว่าเป็นความต้องการที่เรียนรู้ในลำดับสุดท้าย จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะภูมิหลังของประชากรส่วนใหญ่จะมีอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพเก่าแก่ที่ทำกันมาตั้งแต่โบราณ ได้สะสมภูมิปัญญามาจนถึงปัจจุบัน การประกอบอาชีพและการแสวงหารายได้จึงขึ้นอยู่กับอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจึงไม่ค่อยต้องการเรียนรู้ด้านอาชีพ หรือด้านเศรษฐกิจเท่าไร เพราะคิดว่า

ตนเองมีความรู้ความสามารถเพียงพอแล้ว ประกอบกับข้อจำกัดต่างๆ ในการที่จะออกไปประกอบอาชีพด้านอื่นๆ

จากข้อเสนอแนะของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทได้เสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผู้ใหญ่ส่วนมากจะให้เหตุผลที่ต้องการเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัยเป็นลำดับแรกเพราะ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต และเป็นเรื่องที่มีประโยชน์สูงต่อตนเองและครอบครัว สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เห็นผลชัดเจนมากกว่าเรื่องอื่นๆ ประกอบกับระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของชุมชนและครอบครัวยังอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ยังเกิดปัญหาสาธารณสุขในระดับชุมชนและครอบครัว ยังมีปัญหาด้านการเจ็บป่วยและการระบาดของโรคอยู่เสมอ ทำให้ชุมชนและครอบครัวต่างก็ตระหนักในปัญหาสุขภาพอนามัยมากกว่าด้านอื่นๆ ส่วนเรื่องสิ่งแวดล้อมที่มีความต้องการน้อยเพราะมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว ยังไม่มีผลกระทบต่อตนเองและครอบครัวมากนัก ยังไม่ปัญหาในระดับชุมชน และระดับครอบครัว ในอดีตที่ผ่านมาก็ยังไม่ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงเกิดขึ้น ดังนั้นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจึงไม่ใช่ปัญหาที่สำคัญสำหรับชุมชน

3. ประสพการณ์ของผู้ใหญ่ด้านคุณภาพชีวิต

จากการศึกษาข้อมูลด้านประสพการณ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ด้านสุขภาพอนามัย พบว่าส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสพการณ์ด้านสุขภาพอนามัยอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสพการณ์ด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก ในด้านเศรษฐกิจพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสพการณ์ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก ในด้านสังคมวัฒนธรรมพบว่าส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสพการณ์ด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะมีประสพการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับน้อย

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าประสพการณ์ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จะมีประสพการณ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้าน การศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมวัฒนธรรม อยู่ในระดับที่สูง มีประสพการณ์ในด้านสุขภาพอนามัยในระดับปานกลาง และมีประสพการณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าในด้านการศึกษานั้นสังคมมีกฎหมายที่บังคับให้ทุกคนต้องเข้าศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับ ทำให้ทุกคนได้รับการศึกษามีประสพการณ์ด้านการศึกษาในระดับมาก ในด้านเศรษฐกิจนั้นส่วนใหญ่ผู้ใหญ่จะเป็นวัยแรงงานต้องประกอบอาชีพในการดูแลครอบครัวอยู่แล้ว ทำให้มีประสพการณ์ในด้านนี้ ส่วนในเรื่องสังคมวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตโดยตรงของคนในชุมชนชนบท ชนบทจะเป็น

แหล่งกำเนิดของวัฒนธรรมต่างๆ การอยู่ร่วมกันของชาวชนบทจะอยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักสามัคคีต่อกัน รวมทั้งยึดมั่นในประเพณีต่างๆ ยึดมั่นในศาสนา ดังนั้นผู้ใหญ่ทุกคนจึงมีประสบการณ์ด้านสังคมวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

สำหรับเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้น สาเหตุที่ชุมชนชนบทไม่ค่อยมีประสบการณ์ก็ เพราะว่าชุมชนชนบทจะเป็นชุมชนที่ค่อนข้างจะปลอดภัยจากมลภาวะต่างๆ มีความเป็นธรรมชาติสูง และอุดมไปด้วยสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ดังนั้นจึงไม่ค่อยพบกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม จึงไม่ค่อยได้สนใจและไม่ได้รับประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม ในด้านสุขภาพอนามัยนั้น ผู้ใหญ่บางคนจะมีประสบการณ์มาก แต่บางคนก็มีประสบการณ์น้อย แต่ภาพรวมแล้วจะพบว่า มีประสบการณ์ด้านสุขภาพอนามัยในระดับปานกลาง

จากการวิเคราะห์ในเรื่องประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตในภาพรวม พบว่าระดับประสบการณ์คุณภาพชีวิตรวมทุกด้านจะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ในวิถีชีวิตของชุมชนชนบทจะได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากภาครัฐเป็นประจำเสมอ ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่อาจจะได้รับประสบการณ์ในระดับที่แตกต่างกันไป มีเพียงส่วนน้อยที่มีประสบการณ์ในระดับที่น้อย จากข้อมูลจะทำให้ได้รับประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ โดยสามารถวางแผนและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับประสบการณ์ที่ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ได้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรกับความต้องการเรียนรู้

ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะทางประชากรส่วนใหญ่จะไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิต มีเพียงคุณลักษณะด้านอายุเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะทางประชากรกับประสบการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ก็พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กัน สามารถสรุปได้ว่าไม่ว่าผู้ใหญ่จะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกันอย่างไร ก็จะไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้ และไม่มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ มีเพียงอายุที่แตกต่างกันเท่านั้นที่จะมีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) พบว่า สมาชิกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่าความต้องการเรียนรู้คุณภาพชีวิตทั้ง 5 ด้านนั้น ผู้ใหญ่จะมีความต้องการด้านสุขภาพอนามัยมากที่สุด และเป็นความต้องการลำดับแรก รองลงมาเป็นเรื่องการศึกษา ส่วนด้านเศรษฐกิจจะเป็นความต้องการเรียนรู้ในลำดับสุดท้าย ส่วนประสบการณ์ด้าน

คุณภาพชีวิตนั้นส่วนใหญ่มีความเห็นว่าระดับประสบการณ์คุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่จะมีระดับที่ใกล้เคียงกันไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากอยู่ในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน ข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นที่สอดคล้องและสนับสนุนตามที่ผู้วิจัยเสนอ และสมาชิกกลุ่มได้เสนอแนะว่ารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ควรมีความหลากหลาย มีการใช้สื่อที่เหมาะสม โดยกิจกรรมการจัดนั้น สมาชิกเสนอว่ารูปแบบการฝึกอบรมเป็นรูปแบบที่เหมาะสมตรงกับความต้องการของผู้ใหญ่ โดยกระบวนการอบรมนั้น ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญมากจะต้องมีทักษะและความรู้ความสามารถที่ดีพอ

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดลอง

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ พบว่าก่อนการทดลองผู้วิจัยได้ทดสอบก่อนเรียนพบว่าคะแนนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้ใหญ่ต่อต้านสุขภาพอนามัยในเรื่องการใช้น้ำ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำ และหลังจากการทดลองได้มีการทดสอบหลังเรียน พบว่า คะแนนของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้มีระดับคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่สูง และสูงกว่าเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำที่กำหนด และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติ t-test พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลจากการสังเกตพฤติกรรมในระหว่างการเรียนรู้ พบว่าผู้เรียนมีบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีความสุข มีความพึงพอใจและกระตือรือร้นในการเรียนรู้สูง การเข้าร่วมกิจกรรม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ และได้มีความเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้ตามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตให้กับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

ผลสรุปที่ได้จากการทดลอง พบว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ จำนวน 5 ขั้นตอน ผู้เรียนผู้ใหญ่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้จนสามารถสังเกตได้ชัดเจน รวมทั้งเงื่อนไขข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม

ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะมีความกระตือรือร้นเข้าร่วมเผชิญสถานการณ์ที่ผู้สอนกำหนด โดยใช้ผู้ป่วยของสถานีอนามัยเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น โดยร่วมกันพิจารณาปัญหา ซึ่งจะมีทั้งผลดีและผลเสียต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ผู้เรียนได้ตระหนักในปัญหาและนำเรื่องราวของตนในอดีตมาช่วยเป็นเครื่องเตือนสติตนเอง เป็นอุทาหรณ์ ซึ่งผู้สอนจะใช้กลวิธีในการช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น หรืออาจจะเกิดในอนาคต ผู้สอนให้ผู้เรียนได้ใช้บทเรียนในอดีตนำมาพิจารณาเป็นข้อมูล

เบื้องต้นของการเรียนรู้ และช่วยเสริมในส่วนตัวที่ผู้เรียนไม่มี รวมทั้งจัดหาสื่อที่เหมาะสม ในด้านผู้เรียนก็จะคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมกันนึกทบทวนเรื่องราวในอดีตที่ตนเองประสบอยู่ นำบทเรียนดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนร่วมกัน โดยผู้เรียนแต่ละคนจะเคารพในเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์ของคนอื่น และเชื่อมั่นในประสบการณ์ของตนว่ามีคุณค่า มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้สำหรับตนเอง และกลุ่ม บรรยากาศของกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างดี ร่าเริงและมีคุณค่า

เทคนิคในการจัดกิจกรรมทบทวนประสบการณ์เดิมเพื่อสร้างความตระหนักในปัญหาควรมีการดำเนินการทบทวนประสบการณ์เดิม ดังนี้

1. การบรรยาย มีเอกสารประกอบการบรรยายโดยใช้เวลาสั้นๆ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามได้ทันทีที่มีข้อสงสัย
2. การสาธิต การใช้ของจำลอง สถานการณ์จำลอง หรือของจริงมานำเสนอให้ผู้เรียนได้เห็น
3. การประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดให้ผู้เรียนได้ประชุมกลุ่มย่อยเพียงกลุ่มละ 5-7 คน ให้ผู้เรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์
4. การศึกษาดูงานหรือการศึกษาจากสถานการณ์จริงของปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเจตคติอย่างรวดเร็ว เกิดความคิดสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่

ผู้สอนจะมีวิธีการต่างๆ หลายวิธี โดยให้ผู้เรียนรับทราบข้อมูลใหม่ทั้งการบรรยาย การสาธิตด้วยตาต่างๆ สมุนไพรที่สำคัญ การศึกษาจากเอกสาร การพาไปศึกษาดูงานในชุมชน การสอบถามจากเพื่อนสมาชิกกลุ่ม การค้นคว้าในแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นທີ່ปรึกษาซึ่งประโยชน์กับผู้เรียน อำนวยความสะดวกในการค้นหา ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ถูกต้องให้ผู้เรียน และตัวผู้เรียนจะรู้จักเลือกใช้แหล่งข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อการค้นหา และแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ ในกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม พบว่าทุกคนมีความสุข มีความกระตือรือร้นเป็นอย่างมาก ทุกคนกล้าที่แสดงออกและนำเสนอประสบการณ์ของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ผู้สอนใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย และใช้หลักการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความสุขและสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกกิจกรรมที่จัด พฤติกรรมการรับรู้ประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียนเป็นไปตามเป้าหมายทุกประการ บรรยากาศการเรียนรู้เป็นกันเองทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น คุุปรอคที่สำคัญคือสื่ออุปกรณ์มีน้อยไม่เพียงพอ ชุดการเรียนการสอนมีน้อยไม่พอกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

เทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้ใหญ่ได้ฝึกการสังเกตและการทบทวนประสบการณ์เดิม มีดังนี้

1. การบรรยาย โดยใช้การบรรยายอธิบายถึงขั้นตอนการฝึกสังเกต ขั้นตอนของการทบทวนประสบการณ์เดิม
2. การฝึกปฏิบัติในเรื่องการศึกษาข้อมูลและการทบทวนประสบการณ์ โดยให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการสังเกตจากสถานการณ์จริงหรือจำลองขึ้น
3. การประชุมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ให้ผู้เรียนได้ประชุมกลุ่มย่อย เพียงกลุ่มละ 5-7 คน และแลกเปลี่ยนวิธีการสังเกต

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์

ผู้สอนใช้เทคนิคและกระบวนการกลุ่ม สร้างกระบวนการกลุ่มให้เกิดขึ้นเพื่อให้ทุกคนร่วมกิจกรรมทบทวนประสบการณ์และวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อหาสถานการณ์ของปัญหา แสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะใช้ทั้งประสบการณ์เดิม และข้อมูลที่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องมาประกอบการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือก ในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะไม่เข้าไปมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้เรียน ปล่อยให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์โดยใช้วิจารณญาณเพื่อหาทางเลือกโดยใช้ความเป็นเหตุเป็นผล ใช้ข้อมูลที่ได้รับจากผู้สอนและประสบการณ์เดิมที่มีมา กำหนดเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา ในกระบวนการดังกล่าวผู้สอนจะเปิดโอกาสและให้เวลาแก่สมาชิกทุกกลุ่มได้ใช้เวลาด้วยกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ โดยมีประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคลมาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ บรรยายภาพของการวิเคราะห์เป็นไปอย่างเคร่งเครียด จริงจังทุกกลุ่มไม่เคยคิดว่าเป็นเพียงกระบวนการเรียนรู้แต่คิดว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่จริง ทุกคนเข้าใจและให้เกียรติกันสูง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความสามารถของผู้สอนที่ซื่อสัตย์และกระตุ้นผู้เรียน ให้กำลังใจและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง อุปสรรคสำคัญคือข้อมูลที่เป็นแหล่งค้นคว้ามีน้อยไม่เพียงพอ

เทคนิควิธีที่มีความเหมาะสมกับผู้ใหญ่ในเรื่องของการคิดและวิเคราะห์ มีวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ได้ดังนี้

1. การประชุมกลุ่มย่อย เป็นเทคนิคที่ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มีความต้องการและพึงพอใจมาก ผู้เรียนสามารถเสนอแนวคิดของตนเอง กิจกรรมที่ใช้ เช่น การทำแผนที่ความคิด
2. การสัมมนา เป็นเทคนิคที่จะช่วยสนับสนุนให้ผู้ใหญ่มีความคิดที่สร้างสรรค์ เชื่อมั่นตนเอง สามารถคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองด้วยเหตุและผล
3. กิจกรรมการตอบปัญหา/โต้วาที เป็นเทคนิคที่สร้างความท้าทายในการนำเสนอความคิดและการวิเคราะห์ นำเสนอในสิ่งที่ตนเองได้คิดว่าเหมาะสม
4. การแสดงบทบาทสมมุติ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้จากการแสดงบทบาทสมมุติ ทำให้ได้ความคิดและสรุปความเห็นจากการชม จากการแสดงบทบาทสมมุติ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง

ผู้สอนจะให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงโดยมีการทดลองปฏิบัติจริงที่บนสถานีอนามัย การศึกษาดูงานสมุนไพรในชุมชน การตรวจสอบโดยสอบถามพูดคุยกับเภสัชกร ผู้รู้ในชุมชน ดังนั้นขั้นตอนนี้ผู้สอนจะแสดงบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือตลอดเวลา ผู้สอนจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการทดสอบ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ได้แก่ วิธีการทดสอบ แหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นคว้า บุคคลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ ผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการทดสอบและทดลองร่วมกัน เป็นการปฏิบัติจริงเพื่อเผชิญกับสถานการณ์จริง ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและได้ข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ การทดลองและปฏิบัติจริงทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณค่าและส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทดลอง สถานที่ในการปฏิบัติซึ่งยังไม่พร้อมทำให้เกิดอุปสรรคในการทดลอง

เทคนิควิธีที่ใช้เพื่อการทดลอง สามารถดำเนินการได้สองลักษณะ คือ

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นการระดมความคิดเห็นและฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้ผลลัพธ์ตามที่ต้องการ
2. การจัดการทดลอง เป็นเทคนิคที่ใช้เพื่อเป็นการทดสอบความพร้อม ความสามารถ และเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนจะได้ความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ที่อาจเป็นการปฏิเสธประสบการณ์เดิม หรืออาจเป็นการยอมรับประสบการณ์เดิมก็ได้ ผู้สอนจะกระตุ้น และสนับสนุนให้ผู้เรียนตัดสินใจและช่วยเสริมในบางเรื่องที่คุณเรียนร้องขอ ตลอดจนข้อมูลหรือข้อบกพร่องที่จะช่วยให้องค์ความรู้ใหม่มีความสมบูรณ์ถูกต้องมากยิ่งขึ้น และผู้สอนจะพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ใหม่ไปใช้ประโยชน์ ด้วยการให้ผู้เรียนวางแผน และกำหนดแนวทางในการนำความรู้ใหม่ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การจัดกิจกรรมในขั้นตอนสุดท้ายถือได้ว่าเป็นผลสำเร็จของรูปแบบการเรียนรู้ จากประสบการณ์ ในขั้นตอนนี้ ควรประกอบด้วย

1. การประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ผู้ใหญ่ออกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปเป็นความรู้ใหม่ด้วยตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือสนับสนุนจากสมาชิกกลุ่ม และวิทยากร
2. การฝึกปฏิบัติ โดยการให้ผู้ใหญ่ที่เรียนรู้ได้ฝึกเขียนสรุปผลสิ่งที่เรียนรู้และเก็บไว้เป็นความรู้ของตนเอง เพิ่มประสบการณ์ของตนเอง
3. การศึกษาดูงาน จะช่วยยืนยันความรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติได้จริง เห็นตัวอย่างจากการปฏิบัติจริงบุคคล หรือหน่วยงาน ชุมชน ที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว สามารถนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริงและเกิดประโยชน์ต่อตนเองและต่อครอบครัว

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมุติฐาน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานการวิจัยไว้ จำนวน 3 ประการ และผลการทดสอบสมมุติฐานปรากฏผลดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดมีความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ก่อนการเรียนรู้ผู้วิจัยได้ประเมินความรู้ของผู้เรียนก่อนและหลังเรียน ในเรื่องหลักการใช้ยาที่ถูกต้อง ผลกระทบของการใช้ยา ประเภทของยาที่ใช้รักษาโรค หลักการใช้ยาภายในและภายนอก และเรื่องหลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังจากการเรียนรู้ตามรูปแบบที่กำหนด ผลการประเมินพบว่ามีความแตกต่างกัน โดยคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการเรียนรู้โดยจะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ในทุกเรื่อง และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้และการเรียนรู้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้

สมมุติฐานข้อที่ 2 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดมีทัศนคติหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนรู้พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้ในเรื่องหลักการใช้ยาที่ถูกต้อง และ หลักการใช้สมุนไพรรักษาโรค พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนจะสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้และการเรียนรู้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้

สมมุติฐานข้อที่ 3 ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดมีพฤติกรรมการปฏิบัติตัวหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ผลการประเมินเพื่อสอบถามพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของผู้เรียนก่อนการเรียนรู้พบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้ยา และการปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการใช้สมุนไพร ผลการทดสอบจะพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนจะสูงกว่าก่อนการเรียนรู้ และเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนการเรียนรู้และการเรียนรู้ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้

ตอนที่ 5 ผลการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท โดยเริ่มจากขั้นตอนของการพัฒนาดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดทฤษฎี ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยที่แนวคิดทฤษฎีดังกล่าวนั้นก็ยังมีผู้เสนอแนวคิดไว้มาก ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และได้คัดเลือกแนวคิดต่างๆ เหล่านั้นมาพิจารณาทบทวน เพื่อหาประเด็นที่เกี่ยวข้องเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนชนบทไทย และในการวิเคราะห์สังเคราะห์ให้ได้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่ (Knowles, 1980. Brookfield,1986. Rogers,1996.) ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb,1984. Dewey, 1938. Pfeiffer and Jones,1968. Juch, 1983.) แนวคิดการเรียนรู้แนวคิดความต้องการจำเป็น และแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต (UNESCO,1997.กรมการพัฒนาชุมชน, 2545. กศน, 2543.) ผู้วิจัยนำทฤษฎีดังกล่าวมานำมาเป็นกรอบการพิจารณาและตัดสินใจในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทให้มีความครอบคลุมและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญในสถาบันการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญจากองค์กรภาครัฐ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญจากสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และผู้เชี่ยวชาญจากกรมการพัฒนาชุมชน โดยได้ปรึกษาและขอความคิดเห็นในประเด็นของการสร้างและการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อนำมาประกอบในการพิจารณาและเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในขั้นต่อไป

3. การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษา และแนวคิดข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมากำหนดเป็นกรอบแนวทางในการสร้างรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งผลของการสร้างรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นวงจรการเรียนรู้จำนวน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่ ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์ ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง และขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

4. การตรวจสอบรูปแบบ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดการสนทนากลุ่มกับกลุ่มผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทเพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของชุมชนด้วย หลังจากนั้นได้นำมาพิจารณาปรับแก้อีกครั้งเพื่อความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5. การทดลองใช้ ภายหลังจากปรับปรุงรูปแบบจนเสร็จสมบูรณ์แล้วผู้วิจัยได้นำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในพื้นที่จริงในชุมชนชนบท เพื่อทดลองใช้เป็นรูปแบบในการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ และตรวจสอบผลของการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และเงื่อนไขที่พบเพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์อีกครั้งหนึ่งให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องพร้อมที่จะได้นำเสนอเป็นรูปแบบการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งสำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน องค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

ผลสรุปที่ได้จากการนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ พบว่ารูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี และข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล การสังเกต และเงื่อนไขต่างๆ ที่ได้พบในระหว่างการดำเนินการทดลอง และข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นประโยชน์อย่างมากที่ทำให้ผู้วิจัยได้สามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบที่ได้พัฒนาปรับปรุงจะเป็นกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอนเช่นเดิม แต่ปรับปรุงรายละเอียดกิจกรรมและกระบวนการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดของกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ บทบาทของผู้สอนและผู้เรียนในแต่ละขั้นตอน การจัดสภาพแวดล้อมและการใช้ ตลอดจนเทคนิควิธีการสอนในแต่ละขั้นตอน รายละเอียดมีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม

เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน จะต้องตระหนักในปัญหาและนำเรื่องราวของตนในอดีตมาช่วยเป็นทรัพยากรในการเรียนรู้ ผู้สอนจะต้องใช้กลวิธีในการช่วยผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ใช้บทเรียนในอดีตที่ตนเองมีประสบการณ์ และนำมาพิจารณาเป็นข้อมูลเบื้องต้นของการเรียนรู้ จะต้องช่วยเสริมในส่วนขาดที่ผู้เรียนไม่มี ในด้านผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ต้องนึกทบทวนเรื่องราวในอดีตที่ตนเองประสบอยู่ หรือได้รับรู้มาจากบุคคลอื่นก็ตาม นำบทเรียนดังกล่าวมาแลกเปลี่ยนร่วมกันโดยผู้เรียนแต่ละคนจะต้องเคารพในเรื่องราวที่

ประสบการณ์ของคนอื่น และเชื่อมั่นในประสบการณ์ที่ตนมีว่ามีคุณค่ามีประโยชน์ต่อการเรียนรู้สำหรับตนเองและกลุ่ม ในกระบวนการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้สามารถบรรลุผลตามเป้าหมาย จะต้องมีส่วนที่ในการจัดกิจกรรมที่กว้างขวางและเหมาะสม จะต้องมีทั้งอุปกรณ์เครื่องเขียน มีเครื่องเสียงและเครื่องอำนวยความสะดวกที่สอดคล้องกับสถานที่

เทคนิควิธีการสอนควรประกอบด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การอภิปรายปัญหา การศึกษาจากเอกสาร การชมวีดีโอ การเล่นเกม แสดงบทบาทสมมติ การสาธิต และแสดงตัวอย่าง และที่สำคัญจะต้องให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ หรือทดลองปฏิบัติและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่

การสังเกตและทบทวนข้อมูลจะเป็นบทบาทที่สำคัญในการเรียนรู้ มีกระบวนการตรวจสอบข้อมูลได้หลายวิธี ทั้งการสังเกต การศึกษาจากเอกสาร การสอบถามจากผู้รู้ การค้นคว้าในห้องสมุด รวมทั้งการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน ผู้สอนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนข้อมูล คอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ชี้แนะแหล่งที่เป็นข้อมูลที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน รวมทั้งเป็นผู้ให้คำแนะนำต่างๆ แต่ไม่ใช่ผู้ตัดสินใจ บทบาทของผู้เรียนต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ โดยความช่วยเหลือและสนับสนุนจากผู้สอน ใช้ประสบการณ์ในอดีต ยิ่งผู้เรียนมีประสบการณ์มากเท่าไรก็ยิ่งเป็นประโยชน์มากขึ้น บทบาทผู้เรียนจึงต้องมีการแสดงหรือเปิดเผยประสบการณ์เดิมของตนเองอย่างตรงไปตรงมาจะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการค้นคว้า อุปกรณ์การนำเสนอจะต้องมีสื่อทั้งเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือ สื่อวีดิทัศน์ที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่จัดการเรียนรู้ และเครื่องช่วยในการคิดคำนวณ

เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถใช้เทคนิควิธีการสอนแบบบรรยายเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนฟัง ให้ผู้เรียนชมวีดีโอ ให้ผู้เรียนอ่านเอกสาร คู่มือ วารสารต่างๆ ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ การอภิปรายในกลุ่มย่อย การแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนระดมสมอง รวมทั้งการใช้เทคนิคการแข่งขันตอบปัญหา

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์

การวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ผู้เรียนจะต้องใช้ทั้งประสบการณ์เดิม และข้อมูลที่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องมาประกอบการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือก ผู้สอนจะต้องไม่เข้าไปมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจโดยเด็ดขาด ให้ผู้เรียนมีการวิเคราะห์โดยใช้วิจารณญาณเพื่อหาทางเลือก ผู้สอนเป็นผู้ที่คอยสนับสนุนข้อมูลเพิ่มเติมอีกในบางเรื่องที่ผู้เรียนร้องขอ ผู้สอนเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกและจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมในด้านผู้เรียนจะต้องใช้ความเป็นเหตุเป็นผล ใช้ข้อมูลที่ได้รับการตรวจสอบ และ

ประสบการณ์เดิมที่มากำหนดเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา โดยต้องใช้ข้อมูลและเหตุผลในการตัดสินใจ เมื่อได้วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณแล้วเห็นว่ามีความเหมาะสมก็กำหนดเป็นทางเลือก เพื่อการแก้ไขปัญหา โดยพยายามกำหนดทางเลือกมากกว่าหนึ่งทางเลือกเพื่อความเหมาะสมและสามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ การจัดเตรียมสถานที่จัดกิจกรรมกลุ่ม รวมทั้งอุปกรณ์การนำเสนอ เช่น บอร์ด กระดาษชาร์ต เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เป็นต้น สื่อที่ใช้ในชั้นตอนนี้ จะต้องมีสื่อที่ใช้ประกอบการนำเสนอ และสอดคล้องกับผู้เรียน

การสอนให้ผู้เรียนคิดและวิเคราะห์เป็นเรื่องที่สำคัญมาก นับว่าเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญ เทคนิคการสอนควรประกอบด้วยเทคนิคการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอภิปรายกลุ่มย่อย จัดทำและดำเนินโครงการ การศึกษาจากเอกสาร ผู้สอนให้ผู้เรียนฝึกการสร้างโมเดลจากความรู้ที่มีอยู่

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง

กระบวนการทดสอบทางเลือกมีหลายวิธีการ เช่น การทดลองปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การตรวจสอบซ้ำโดยผู้รู้ ผู้สอนจะมีบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือได้ และในการระบอบการทดสอบทางเลือกนี้ผู้เรียนจะได้ใช้ทักษะ และประสบการณ์เดิมมาช่วยทำการตรวจสอบเพื่อให้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้สอนจะเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือในการทดสอบทางเลือก และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ วิธีการทดสอบ หรือแหล่งข้อมูล ผู้สอนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในบางเรื่องได้เท่าที่ตนเองมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในด้านผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการทดสอบทางเลือก เพื่อหาข้อสรุป ตลอดจนปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ ในการปฏิบัติเพื่อทดสอบทางเลือกนั้นผู้เรียนสามารถใช้ทักษะที่มี และประสบการณ์เดิมที่มีมาช่วยทดสอบ และหาข้อสรุปได้ทางเลือกที่เหมาะสม วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณเพื่อปรับปรุงทางเลือกนั้น จะต้องมีการจัดเตรียมสถานที่สำหรับการทดลอง การฝึกปฏิบัติ หรือสถานที่ศึกษาดูงานอย่างเหมาะสม จะต้องมีสื่อทั้งเอกสาร สิ่งพิมพ์ หรือ สื่อวีดิทัศน์ หรือคู่มือที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่จัดการทดลอง หรือการศึกษาดูงาน

เทคนิควิธีการสอน ที่เหมาะสมควรเป็นการปฏิบัติจริงในพื้นที่ มีการปฏิบัติจริงในห้องทดลอง ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานตามหน้าที่ตามประสบการณ์ที่ได้รับ การฝึกปฏิบัติในกลุ่มย่อย ผู้เรียนวางแผนและดำเนินโครงการจริง หรือการใช้กรณีศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้

ผู้เรียนจะได้ความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ที่อาจเป็นการปฏิเสธประสบการณ์เดิม หรืออาจเป็นการยอมรับประสบการณ์เดิมก็ได้ จะเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ผู้สอนต้องพยายามสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ใหม่ ผู้เรียนจะต้อง

สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง จะต้องใช้ทั้งประสบการณ์ ข้อมูลที่ได้จากการทดสอบ และ
 ความรู้จากผู้เชี่ยวชาญมาสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง

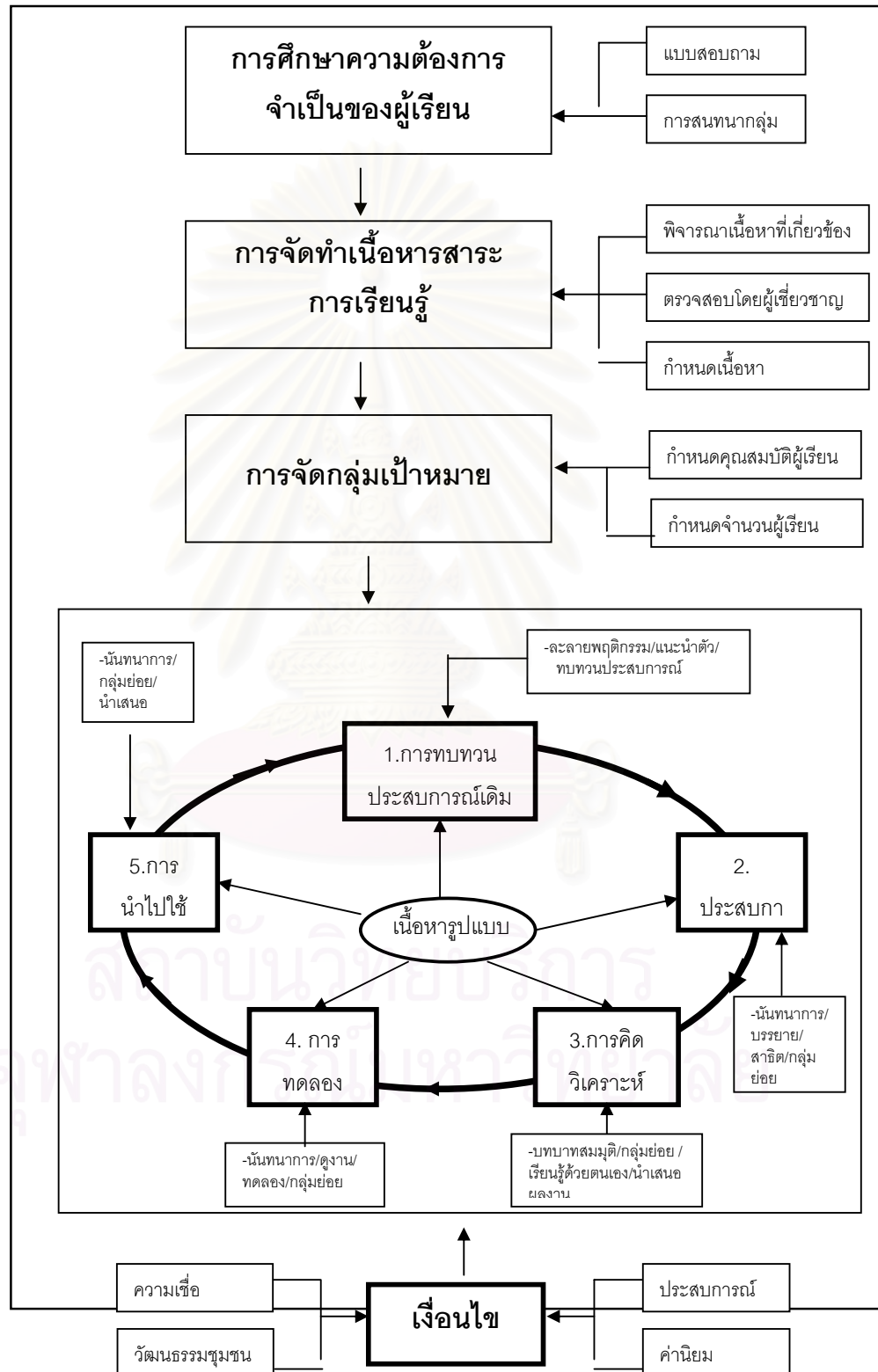
เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมสามารถดำเนินการให้ผู้เรียนจัดกลุ่มระดมสมอง
 การจัดสัมมนาเพื่อหาข้อสรุปและกำหนดแนวทางการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้วิธีการ
 สาคติวิธีการนำไปใช้ประโยชน์

รายละเอียดของรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภูมิ ดัง
 รายละเอียดตามแผนภูมิที่ 11

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 11 รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต
สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

ตอนที่ 6 เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์

ในการจัดการรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ มีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งจะมีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการจัดการเรียนรู้ เงื่อนไขที่สำคัญประกอบด้วย

1. ประสบการณ์

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์ในด้านคุณภาพชีวิต และจะต้องมีประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน เพราะการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวจะต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ต้องใช้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ และนำความรู้ใหม่ที่ได้รับ รวมกับประสบการณ์ของตนเองนำมาร่วมคิดวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้นหากผู้เรียนไม่มีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้ก็จะทำให้ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล กระบวนการเรียนรู้จะไม่เกิดขึ้น ประสบการณ์ของผู้เรียนจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญประการแรก ผู้สอนจะต้องพิจารณาคัดเลือกผู้เรียนที่มีประสบการณ์ และมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนใกล้เคียงกัน

2. ค่านิยม

ค่านิยมเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เช่น ค่านิยมของชาวชนบทในด้านการรับประทานอาหารตามอย่างสังคัมเมือง มีค่านิยมเอาอย่างการรับประทานอาหารนบั้งเป็นอาหารเช้า การรับประทานอาหารจานเดียว ซึ่งไม่ใช่วิถีชีวิตของชาวชนบท ค่านิยมในเรื่องการแต่งกายของหนุ่มสาวชาวชนบทที่เอาอย่างหนุ่มสาวในสังคัมเมืองด้วยการใส่ประโปรงสั้น หรือการสวมใส่กางเกงยีนส์ เป็นต้น ที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจในค่านิยมของชุมชน และของบุคคล

3. ความเชื่อ

ความเชื่อของชุมชนชนบท รวมทั้งความเชื่อของแต่ละบุคคล มีผลกระทบต่อ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะความเชื่อที่ผิดในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมิได้ผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูงมาก จำเป็นต้องเร่งแก้ไข เช่นความเชื่อเรื่องการเจ็บป่วยที่เชื่อว่าเป็นเรื่องของภูตผีปีศาจ ความเชื่อของการรักษาโรคด้วยการใช้ไสยศาสตร์ เป็นต้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลยถ้าผู้เรียนมีความเชื่อที่ผิด ซึ่งจะไม่ยอมรับความรู้ใหม่ ดังนั้นความเชื่อจึงเป็นเงื่อนไขที่ผู้สอนจะต้องใช้เป็นข้อมูลในการหา

ทางแก้ไข และพยายามใช้ความเชื่อเป็นจุดแข็งของการเรียนรู้ ใช้ความเชื่อที่ผิดๆ เป็นโอกาสในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

4. วัฒนธรรมของชุมชน

วัฒนธรรมเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น วัฒนธรรมภาษาถิ่น หากมีหลายภาษาจะทำให้การสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบากระหว่างผู้เรียนด้วยกันและผู้สอน วัฒนธรรมของการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เด็กต้องไม่เถียงผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่มไม่เกิดผล เพราะเด็กจะไม่กล้าโต้แย้งผู้ใหญ่ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง วัฒนธรรมของชุมชนจึงเป็นเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญที่จะต้องพิจารณาและปรับกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสม

ตอนที่ 7 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา

ปัญหาสำคัญ และมีผลกระทบต่อบ้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. **ปัญหาด้านวิทยากร** นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากเพราะวิทยากรจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่เหมาะสม จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติหลายประการ จึงเป็นการยากลำบากที่จะหาวิทยากร ที่มีความเหมาะสมและมีคุณสมบัติได้ครบทุกประการที่อยู่ในตัวของวิทยากรเพียงคนเดียว การแสวงหาวิทยากรเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมาก แนวทางในการแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยการใช้วิทยากรมากกว่า 1 คน และมีการให้ความรู้ความเข้าใจ โดยการเตรียมความพร้อมของวิทยากรก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องมีการประชุมวิทยากรทุกครั้งหลังเลิกกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลการสอนเพื่อให้วิทยากรได้หาทางปรับปรุงแก้ไข

2. **ปัญหาด้านสาระสำคัญของหลักสูตร** ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่าเนื้อหาสาระบางส่วนที่ผู้เรียนเห็นว่าไม่เหมาะสม ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและผู้เรียนไม่สนใจ บางเนื้อหาสาระก็พบว่ามีมากเกินไปจนผู้เรียนเห็นว่าไม่เหมาะสม และไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ แนวทางแก้ไขปัญหา สามารถกระทำได้โดยให้ผู้เรียนมาร่วมกำหนดเนื้อหาสาระ และกำหนดระยะเวลาในการเรียนรู้ด้วยจะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอน และเป็นหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนสนใจอย่างแท้จริง และผู้สอนก็สามารถสอนได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน

3. **ปัญหาด้านสื่อและวัสดุในการเรียนการสอน** ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอึดอัด และเกิดความเครียดทันทีในขณะการเรียนการสอนเมื่อตนเองไม่มีสื่อและวัสดุการเรียนการสอน และจะเกิดความรู้สึกและทัศนคติที่ไม่ดีหากสื่อและวัสดุการเรียนการสอนไม่เพียงพอแนวทางในการแก้ไขปัญหากหากไม่สามารถจัดหาสื่อและวัสดุการเรียนการสอนได้เพียงพอ

สามารถกระทำได้โดยการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นกลุ่ม ให้เรียนรู้ภายในกลุ่มจะทำให้สามารถแก้ปัญหาเรื่องสื่อและวัสดุการสอนที่ไม่พอเพียงได้ระดับหนึ่ง

4. ปัญหาด้านผู้เรียน ความสนใจของผู้เรียนจะมีผลต่อความสนใจและความตั้งใจเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่าเรื่องอายุของผู้เรียนก็มีผลต่อการเรียนรู้ของกลุ่ม ผู้เรียนที่มีอายุต่างกันมากจะเกิดช่องว่างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงมาก และเกิดอุปสรรคอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพราะผู้เรียนที่อายุน้อยจะไม่กล้าโต้เถียงผู้ใหญ่ ในขณะที่ผู้ใหญ่ก็ไม่กล้าเสนอความคิดเห็นใหม่ๆ แนวทางในการแก้ไขปัญหามีการดำเนินการแก้ไขได้โดยการประชุมชี้แจงรายละเอียดให้ผู้เรียนทราบ และผู้จัดควรจะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนให้มีภูมิหลังและประสบการณ์ที่ใกล้เคียงกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความอบอุ่นและมีบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จนจบสิ้นกระบวนการ

การอภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในครั้งนี้ จากผลการวิจัยมีประเด็นที่สำคัญที่จะได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ซึ่งจากการประเมินผลคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทพบว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนชนบทยังอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งรวมทั้งชุมชนชนบทภาคเหนือก็พบว่าคุณภาพชีวิตยังอยู่ในระดับต่ำ ตกเกณฑ์ขั้นต่ำของ จปฐ.หลายประการ (กรมพัฒนาชุมชน, 2544) จากข้อมูลดังกล่าวน่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ชุมชนชนบทควรที่จะมีความต้องการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัว แต่จากผลการวิจัยพบว่าระดับความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในเรื่องคุณภาพชีวิต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในบางเรื่องอยู่ในระดับที่ต่ำ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง ทำให้เข้าใจได้ว่า ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทยังเห็นว่าการเรียนรู้เรื่องคุณภาพชีวิตในภาพรวมยังไม่ใช่เรื่องสำคัญเร่งด่วนต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งเรื่องรายได้ของชุมชนชนบทที่อยู่ในระดับต่ำ แต่ความต้องการเรียนรู้ด้านอาชีพ ด้านการแสวงหารายได้ก็ไม่ได้อยู่ในระดับที่สูงแต่ประการใด คงเป็นเพราะวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของชุมชนชนบท และมีอาชีพเกษตรกรรม จึงไม่ค่อยสนใจที่เรียนรู้เรื่องดังกล่าวมากนัก เพราะในแต่ละวันก็สามารถดำรงชีพได้ตามปกติไม่เดือดร้อนอะไรมากนัก ไม่ได้คิดแผนในระยะยาวมากนักว่าจะเกิดผลกระทบเช่นใด เป็นปัญหาหลักในเรื่องแนวคิดที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนามาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งผลการสำรวจภาวะคุณภาพชีวิต ในภาพรวมของประเทศไทยพบว่าชุมชนชนบทมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำ โดยเทียบกับเกณฑ์ชีวิตความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) หลายชุมชนยังตกเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของ

การมีคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมพัฒนาชุมชน, 2544) เป็นเครื่องชี้วัดที่ดีว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนชนบทคงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องไปอีกนาน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทต้องเรียนรู้คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพอนามัยสูงสุดและมีความต้องการเรียนรู้เรื่องการใช้จ่ายที่ถูกต้อง ในการรักษาพยาบาลตนเองและครอบครัว ซึ่งเป็นความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนชนบท ผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2531) ที่ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตโดยศึกษาประชาชนในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ประชาชนมีความต้องการเรื่องรายได้เป็นลำดับแรกของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ลักษณะของประชากรในชุมชนชนบทภาคเหนือ มีประเพณี วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ลักษณะนิสัย และค่านิยมจึงมีความแตกต่างจากชุมชนชนบทอื่นๆ ดังนั้นความต้องการเรียนรู้ด้านคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทภาคเหนือ จึงมีความแตกต่างจากผลการวิจัยในชุมชนอื่นๆ และจากผลการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานปี 2545 ของกรมพัฒนาชุมชนก็พบว่า ชุมชนชนบทภาคเหนือจะมีภาวะคุณภาพชีวิตที่ไม่ผ่านเกณฑ์ชี้วัดจำนวนถึง 30 ตัวชี้วัด ผ่านเกณฑ์ชี้วัดเพียง 7 ตัวชี้วัดเท่านั้น ซึ่งจากข้อมูลทำให้สามารถทราบถึงสภาวะคุณภาพชีวิตที่ยังตกเกณฑ์อยู่มาก ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องสุขภาพอนามัย จึงเป็นเหตุผลและแรงจูงใจให้ประชาชนในชุมชนชนบทภาคเหนือมีความต้องการเรียนรู้ในด้านสุขภาพอนามัยมากกว่าเรื่องอื่นๆ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากผลการศึกษาภาพรวมพบว่า ไม่มีปัจจัยที่ส่งผลอย่างมากต่อความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต แม้ว่าภูมิหลังของประชาชนที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก ก็ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตแต่อย่างไร ความต้องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทจะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากที่สุด ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเองและครอบครัว ดังนั้นในเรื่องคุณภาพชีวิตจะพบว่าเรื่องสุขภาพอนามัยเป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นเรื่องใกล้ตัว จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือมีความต้องการเรียนรู้ในเรื่องสุขภาพอนามัยมากกว่าเรื่องอื่นๆ ซึ่งยังเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเท่ากับเรื่องสุขภาพอนามัย

ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ในด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากข้อมูลพบว่าผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือมีความต้องการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยสูงสุด ในขณะที่ผลการสำรวจภาวะคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตจังหวัดภาคเหนือ พบว่ายังไม่บรรลุตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในเกือบทุกด้าน ซึ่งสาเหตุหนึ่งเกิดจากความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ และการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาของ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมุ่งเน้นพยายามแก้ไขปัญหานี้ โดยให้ความรู้แก่ประชาชนในทุกเรื่องพร้อมกันไปด้วย โดยไม่ได้ศึกษาความต้องการเรียนรู้ของประชาชน ไม่ได้จัดลำดับความสำคัญว่าต้องดำเนินการเรื่องใดก่อน จึงเป็นเหตุหนึ่งที่เกิดการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับประชาชนไม่บรรลุผลสำเร็จเท่าที่ควร เหตุผลที่เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ หน่วยงานที่จัดไม่ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ไม่ได้ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้ใหญ่ จึงเป็นเหตุให้ ผู้ใหญ่ไม่เกิดการเรียนรู้ และไม่ได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ยังคงมีผลให้คุณภาพชีวิตของตนเองยังไม่บรรลุตามเกณฑ์ชีวิต

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงสมควรปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน การกำหนดหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ใหญ่ และมีการใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้ที่ผ่านมาได้เหมาะสม และจะช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี

2. ประสพการณ์ด้านคุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าประสพการณ์ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือในเรื่องการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการวิเคราะห์ในรายละเอียดแต่ละด้านพบว่า ประสพการณ์คุณภาพชีวิตของผู้ใหญ่ในด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมวัฒนธรรม จะอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่ผู้ใหญ่มีประสพการณ์น้อยสุดคือด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการศึกษาก็มีความสอดคล้องกับผลการสำรวจข้อมูลคุณภาพชีวิตของกรมพัฒนาชุมชนที่พบว่า ชุมชนชนบทภาคเหนือยังมีระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสุขภาพอนามัยที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ชีวิตมากกว่าด้านอื่นๆ ประชาชนยังขาดความรู้และประสพการณ์ในการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง แต่ในด้านอื่นๆ นั้นจะมีประสพการณ์อยู่ในระดับที่มาก ซึ่งก็สอดคล้องกับผลการสำรวจด้านคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกันที่ชุมชนชนบทภาคเหนือจะมีคุณภาพชีวิตด้านการศึกษาด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมวัฒนธรรม สูงกว่าด้านสุขภาพอนามัย

จากผลการศึกษาดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า สาเหตุที่ผู้ใหญ่มีประสพการณ์คุณภาพชีวิตด้านด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมวัฒนธรรมจะอยู่ในระดับมากเป็นเพราะผู้ใหญ่ส่วนใหญ่ได้ผ่านการศึกษามากับทุกคน เป็นวัยแรงงาน เป็นผู้ประกอบอาชีพในการดูแลครอบครัว ทำให้ได้รับประสพการณ์อยู่ในระดับที่มาก และในชุมชนชนบทเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมต่างๆ มีวิถีชีวิตในสังคมแบบพึ่งพาอาศัยกัน อยู่กันเป็นสังคมแบบชนบท มีความเกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่จึงมีประสพการณ์ด้านสังคมวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีประสพการณ์อยู่ในระดับน้อยเพราะเหตุว่า สังคมของชนบทมักจะไม่ปัญหา

เรื่องสิ่งแวดล้อมมากนัก ชนบทยังมีความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมอยู่มาก สิ่งแวดล้อมไม่ได้สร้างปัญหาให้กับชุมชนมากนัก จึงทำให้ผู้ใหญ่มีประสบการณ์ด้านนี้น้อย

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต เพื่อให้ได้รับผลสำเร็จสูง จำเป็นต้องใช้ข้อมูลทั้งด้านความต้องการเรียนรู้ และข้อมูลประสบการณ์เดิมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต นำมาเป็นแนวทางในการวางแผนดำเนินการเพื่อให้ตรงและสอดคล้องกับผู้ใหญ่มากที่สุด การที่เราทราบข้อมูลความต้องการเรียนรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการกำหนดหลักสูตร กำหนดกิจกรรมในการเรียนการสอน และสามารถกำหนดเทคนิควิธีในการสอนได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น จะช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจน มีแนวทางที่เหมาะสม อันจะส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากไม่มีข้อมูลความต้องการเรียนรู้ก็จะสร้างหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน ไม่ทราบประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะทำให้รูปแบบการสอน สาระของหลักสูตรอาจเกิดความซ้ำซ้อน เสียเวลา เสียงบประมาณมากเกินไป

3. ผลสรุปของรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ โดยกำหนดหลักสูตรด้านสุขภาพอนามัย เรื่อง การใช้ที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย จากการประเมินผลก่อนเรียนพบว่าทั้งด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการใช้ยาของผู้ใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ต่ำ แต่เมื่อเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และดำเนินการทดสอบหลังเรียนปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนทั้งเรื่องความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการใช้ยาอยู่ในระดับที่สูง ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกเรื่อง ทุกคน และจากการประเมินผลด้วยการสังเกตก็พบว่า บรรยากาศการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น ทุกคนมีความพึงพอใจ และมีความสุขกับการเรียนรู้ กระบวนการกลุ่มมีประสิทธิภาพ ทุกคนร่วมกิจกรรมกลุ่มในทุกขั้นตอนและสมาชิกมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์สามารถดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์เป็นไปตามรูปแบบและขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดทุกประการ

ข้อสรุปที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ได้ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยรูปแบบที่ปรับปรุงจะมีวงจรแห่งการเรียนรู้จำนวน 5 ขั้นตอน โดยมีการปรับปรุงเนื้อหาและรายละเอียดต่างๆ ในแต่ละขั้นตอน ตามเงื่อนไขและข้อมูลที่ได้จากการทดลองเพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การทบทวนประสบการณ์เดิม ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะต้องตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งปัญหานั้นจะมีทั้งผลดีและผลเสียต่อตนเอง คราวเรือน และสังคมได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ผู้เรียนจะต้องตระหนักในปัญหาและนำเรื่องราวของตนในอดีตมาช่วยเป็นเครื่อง

เตือนสติตนเอง โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1938) ที่ได้เสนอแนวทางการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่าเป็นวงจรของการลงกระทำ โดยเริ่มจากการรับรู้ปัญหาเป็นอันดับแรก

จากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รายละเอียดต่าง พบว่าก่อนเริ่มการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่จำเป็นต้องให้ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ได้รับรู้สภาพปัญหาและเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจน ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใหญ่ได้ร่วมรับรู้ ร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ของปัญหามักจะเกิดความต่อต้านทางความคิด เกิดการความรู้สึกที่ไม่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลการทดลองจัดกิจกรรมในชั้นตอนนี้จะพบว่าเป็นเรื่องที่ยากหากผู้สอนไม่เข้าใจแนวคิดและหลักการที่สำคัญดังกล่าว ประเด็นที่สำคัญที่ได้ค้นพบจากการทดลองพบว่า กลวิธีการสร้างความตระหนักในปัญหาที่ดีวิธีหนึ่งคือ การระดมสมอง แลกเปลี่ยนประสบการณ์เดิม โดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ผู้วิจัยพบว่าสามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมและสร้างแรงจูงใจ สร้างความตระหนักในการรับรู้ปัญหาร่วมกัน เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงและกำหนดรูปแบบการเรียนรู้ในชั้นตอนที่ 1 ให้เป็นเรื่องการสร้าง ความตระหนักในปัญหา ซึ่งจะเหมาะสมกว่าการเรียนรู้ปัญหาธรรมดาเท่านั้น ความตระหนักในปัญหาจะมีความหมายที่ลึกซึ้งและสร้างทัศนคติที่ดีต่อการแก้ไขปัญหาร่วมกัน การรับรู้ปัญหาเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอต่อการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดผลสำเร็จและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนได้ โดยทั่วไปพบว่าบุคคลมักรับรู้รับทราบปัญหาแต่ไม่ตระหนัก ไม่เกิดความคิด ไม่เกิดการมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา ไม่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง หากผู้เรียนสามารถเกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นจะเป็นรากฐานที่สำคัญมากของการเรียนรู้และจะบรรลุผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 2 ประสบการณ์ใหม่ ตัวผู้เรียนต้องรู้จักเลือกใช้แหล่งข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อการค้นหา ต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่ได้เสนอว่าวงจรการเรียนรู้นั้น เมื่อผู้เรียนรับรู้ปัญหาแล้วในกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีการสังเกตและการไตร่ตรอง (Observe and Reflect) การเรียนรู้ที่ดีที่สุดโดยการให้ผู้เรียนได้มีการสะท้อนกลับ มีการไตร่ตรองประสบการณ์ที่ได้รับ เพื่อนำมาใช้ในการพิจารณาว่าสิ่งใดเป็นประโยชน์ หรือไม่เป็นประโยชน์

ในขั้นตอนที่ 2 นี้ จะเป็นขั้นตอนที่เริ่มสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้อง จะเป็นการค้นคว้าหาเหตุและผลที่เป็นจริงและถูกต้องให้มากที่สุด เพื่อเป็นฐานของการสร้างองค์ความรู้ใหม่ จากการศึกษาในโครงการต่างๆ ผู้วิจัยพบว่าปัญหาที่สำคัญของการให้ข้อมูลในโครงการต่างๆ หรือการสื่อสาร โดยเฉพาะที่เกิดกับภาครัฐพบว่าเกิดความล้มเหลวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากขาดกระบวนการถ่ายทอด ขาดกลวิธีการถ่ายทอดที่ดี บางครั้งการถ่ายทอด หรือการ

สื่อสารไม่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดและหลักการที่ถูกต้องจึงจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย จากการทดลองผู้วิจัยพบว่า กลวิธีการให้ข้อมูล การสื่อสารหรือการให้ผู้ใหญ่ศึกษาข้อมูลนั้น จำเป็นต้องมีรูปแบบที่หลากหลายสามารถตอบสนองกับคุณลักษณะของบุคคลได้ รูปแบบการบรรยายที่หลายหน่วยงานมักใช้อยู่เสมออาจใช้ไม่ได้ผลดีกับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ข้อค้นพบจากการทดลองใช้ในพื้นที่จริงในชุมชนชนบทพบว่า รูปแบบการสื่อสาร หรือการถ่ายทอดข้อมูลที่ดีจะต้องตอบสนองทั้งผู้สอนและผู้เรียน กล่าวคือ ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และเข้าใจลักษณะ ข้อจำกัดของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และผู้เรียนก็มีความเชื่อมั่นผู้สอน มีความพร้อม และตั้งใจที่จะเรียนรู้ ทางออกของการแก้ไขปัญหาก็คือ การให้ผู้เรียนร่วมกำหนดรูปแบบการศึกษาข้อมูลร่วมกับผู้สอน ผู้สอนก็ปรับเปลี่ยนกลวิธีให้สอดคล้องกับผู้เรียน วิธีนี้จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และสามารถตอบสนองได้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน

นอกจากนี้ ประเด็นที่สำคัญในขั้นตอนการศึกษาข้อมูลก็คือ ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องกำหนดเนื้อหาสาระของข้อมูลที่ต้องเป็นจริง และครบถ้วน หากผู้เรียนได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ข้อมูลไม่ถูกต้อง ผู้สอนก็ไม่ถ่ายทอดข้อมูลที่ถูกต้อง ปิดบังข้อมูลบางส่วนไว้ จะมีผลต่อการเรียนรู้และมีผลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมที่ผิดพลาดได้ และหากพบว่าผู้เรียนได้ข้อมูลที่ผิดพลาด จะมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้ทั้งกระบวนการเป็นอย่างมาก อาจทำให้เกิดความล้มเหลวในการเรียนรู้ได้ เพราะข้อมูลที่ผิดพลาดทำให้เกิดการขัดแย้งกับความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จะสร้างความสับสนในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน จนอาจเกิดการตัดสินใจ หรือสร้างประสบการณ์ที่ผิดให้กับผู้เรียน ขั้นตอนนี้จึงนับมีความสำคัญที่จะละเลยไม่ได้ ผู้สอนจะต้องตระหนักในประเด็นดังกล่าวนี้

ขั้นตอนที่ 3 การคิดวิเคราะห์ เป็นการวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหา ดังนั้นผู้เรียนจะต้องใช้ทั้งประสบการณ์เดิม และข้อมูลที่ได้มีการตรวจสอบความถูกต้องมาประกอบการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Juch (1983) ที่ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ว่ามี 4 ขั้นตอน และในขั้นตอนที่ 3 เป็นการคิดทบทวน (Thinking) อย่างเป็นทางการเพื่อกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมต่อไป

ในการคิดวิเคราะห์ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนแรกของการเริ่มกระบวนการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับ และประสบการณ์เดิมที่มีมาเป็นฐานของการคิดและวิเคราะห์รายละเอียด การวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งซึ่งอาจจะต้องอาศัยทักษะที่สำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ในบางครั้งผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทอาจจะขาดทักษะในการวิเคราะห์ ส่วนใหญ่มักจะใช้ประสบการณ์เดิมเป็นหลักเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ และจะเป็นการวิเคราะห์แบบง่ายตามวิถีชีวิตของตนเอง ข้อค้นพบที่ได้จากการทดลองพบว่าทักษะที่ดีของผู้ใหญ่ในการคิดและวิเคราะห์สามารถแก้ไขและพัฒนาได้ โดยมีผู้ให้ความช่วยเหลือ เสนอแนะในบางเรื่อง และผู้วิจัยยังพบอีกว่าบุคคลที่สามารถให้ความช่วยเหลือในการสร้างทักษะดังกล่าวให้กับผู้ใหญ่ได้ดีคือบุคคลที่ผู้เรียนหรือผู้ใหญ่ผู้นั้นมีความเชื่อถือ และให้การ

ยอมรับ ซึ่งจะเป็นบุคคลใดก็ได้ ดังนั้นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครู หรือผู้สอนจะเป็นบุคคลหนึ่งที่ผู้ใหญ่นำมาให้การยอมรับ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากที่ผู้สอนจะต้องแสดงบทบาทให้เป็นที่ยอมรับ และให้ความช่วยเหลือให้ผู้ใหญ่ได้คิดและวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ แต่ผู้สอนจะต้องไม่ปฏิบัติในลักษณะของการครอบงำทางความคิด และไม่เป็นการตัดสินใจแทนผู้ใหญ่โดยเด็ดขาด จะต้องทำหน้าที่ชี้แนะชี้แนวทาง ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเท่านั้น ในขั้นตอนการคิดและวิเคราะห์นี้ ผู้สอนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้ผู้ใหญ่ได้เกิดทักษะการคิดและวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้งและถูกต้อง

ขั้นตอนที่ 4 การทดลอง จะมีวิธีการหลากหลาย เช่น การทดลองปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การตรวจสอบซ้ำโดยผู้รู้ เป็นต้น แล้วสรุปทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey (1938) ซึ่งเสนอว่าเมื่อได้แนวทางเลือกแล้วจะต้องมีการลองกระทำครั้งแล้วครั้งเล่าจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Kolb (1984) ที่ได้เสนอว่าจะต้องมีการตรวจสอบและการบูรณาการ (Experiment and Integrate) เป็นการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และตรวจสอบ เพื่อการลองผิดลองถูก เป็นการตรวจสอบแนวคิด หาความจริงในสถานที่แตกต่างกัน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ในชุมชนชนบท พบว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะไม่เชื่ออะไรง่าย มักจะคัดแย้งและต่อต้านกับสิ่งที่ตนเคยมีประสบการณ์มา ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนไม่เกิดผล ผลการศึกษาเอกสารผู้วิจัยพบว่าหลายโครงการที่ดำเนินการโดยภาครัฐ และองค์กรต่างๆ เกิดความล้มเหลว หรือเกิดการต่อต้าน เนื่องจากผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่มักจะไม่ยอมรับ ไม่เชื่อถือ ไม่ศรัทธา ต่อข้อมูลที่ภาครัฐถ่ายทอดให้ เนื่องจากผู้ใหญ่ยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม จึงไม่เชื่อถือ ไม่ยอมรับ ผู้วิจัยพบว่าในระหว่างการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในขั้นตอนที่ 1-3 นั้นผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ก็ยังคงมีความลังเล และยังไม่เชื่อถือและยังไม่ยอมรับข้อมูลอย่างแท้จริงจากผู้สอน แต่เมื่อถึงขั้นตอนที่ 4 ที่เป็นการวางแผนและการปฏิบัติเพื่อทดลองและตรวจสอบระหว่างข้อมูลที่ได้รับจากผู้สอน กับข้อมูลที่เป็นความจริงที่เกิดขึ้น ผลจากการที่ผู้สอนจัดให้มีการปฏิบัติ มีการศึกษาดูงานจากสถานที่จริง พบว่าทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ให้ความเชื่อถือและยอมรับในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ยอมรับข้อมูลจากผู้สอนถ่ายทอดให้

ผู้วิจัยได้ข้อสรุปจากการทดลองว่า กลวิธีการสร้างการยอมรับ ความเชื่อถือในข้อมูลนั้น กลวิธีที่ดีที่สุดคือทำให้ผู้เรียนโดยเฉพาะผู้ใหญ่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การศึกษาดูงาน การทดลองให้เห็นจริง จะเป็นกลวิธีที่ดีมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างทัศนคติ ความเชื่อและค่านิยมที่ดีให้กับผู้เรียน โดยทั่วไปในหลายโครงการ เช่น การให้สุขศึกษาของกระทรวงศึกษาที่เป็นเป็นให้ความรู้เพียงอย่างเดียว มักพบว่าประชาชนไม่ค่อยเชื่อถือ ผลการศึกษาพบว่าในขณะที่ภาครัฐได้

รณรงค์ประชาสัมพันธ์และต่อต้านโรคเอดส์ แต่ก็ยังมีกลุ่มบุคคลในท้องถิ่นห่างไกลยังมีความคิดว่าโรคเอดส์ไม่มีจริง ยังไม่เชื่อข้อมูลที่ภาครัฐนำเสนอ ดังนั้นกลวิธีการแก้ไขปัญหาก็จำเป็นต้องให้มีการเห็นสภาพที่เป็นจริง เห็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความเชื่อถือ และยอมรับจากผู้เรียน

ในขั้นตอนที่ 4 เรื่องการทดลองมีความสำคัญมากที่ผู้เรียนจะต้องวางแผนของตนเองในการทดลองปฏิบัติ หรือการศึกษาดูงานจากสภาพของจริงเพื่อเป็นการยืนยันและตรวจสอบข้อมูล และเป็นการตรวจสอบว่าเรื่องที่ตนได้ศึกษาได้รู้มานั้นถูกต้องเพียงใด น่าเชื่อถือมากเพียงใด การทดลองปฏิบัติจะเป็นการให้ตอบที่ดีสำหรับตนเอง หากไม่สามารถปฏิบัติได้ก็จะสามารถปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีนโยบายหลายอย่างที่มีการดำเนินการครอบคลุมทั่วประเทศ โดยไม่มีการทดลองหรือจัดทำเป็นโครงการนำร่องก่อน ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคเป็นอย่างมาก รวมทั้งการจัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่ผ่านมามักจะสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ได้มีการปฏิบัติ ไม่มีการทดลองผลที่เกิดขึ้นหลังจากการเรียนรู้จึงทำให้เกิดความล้มเหลว ผู้เรียนไม่เกิดการเรียนรู้ ทั้งที่กระบวนการเรียนให้แล้ว ปัญหาเหล่านี้จะสามารถแก้ไขได้ ถ้าผู้สอนจัดให้มีการปฏิบัติ มีการลองปฏิบัติจริงเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ และเป็นการยืนยันในความรู้ที่ได้รับ จัดได้ว่าขั้นตอนการวางแผนและการปฏิบัติเป็นขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของทฤษฎีได้วิธีหนึ่ง หากไม่สามารถปฏิบัติได้จริง หรือปฏิบัติแล้วไม่เป็นไปตามที่เรียนรู้ก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกไป

ขั้นตอนที่ 5 การนำไปใช้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะได้ความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ที่อาจเป็นการปฏิเสธประสบการณ์เดิม หรืออาจเป็นการยอมรับประสบการณ์เดิมก็ได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Pfeiffer and Jones (1983) เมื่อได้ข้อสรุป ได้องค์ความรู้ใหม่ก็มีการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสร้างเป็นประสบการณ์ใหม่สำหรับตนเอง

ขั้นตอนการสรุปและการนำไปประยุกต์ใช้จัดได้ว่าเป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ หากผู้เรียนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ก็ถือว่ากระบวนการเรียนรู้บังเกิดผล บรรลุตามเป้าหมายของการจัดกระบวนการเรียนรู้ ผลการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้ในชุมชนชนบท ผู้วิจัยพบว่าผู้ใหญ่ที่สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ สร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับตัวเองจะมีการนำไปใช้ปฏิบัติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเอง ส่วนบุคคลที่ไม่สามารถสรุปเป็นความรู้ใหม่ได้จะไม่เกิดการเรียนรู้ไม่มีการนำไปปฏิบัติใช้ ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าในทุกกระบวนการเรียนรู้ ถ้าผู้สอนไม่สามารถให้ผู้เรียนสรุปเป็นความรู้ใหม่ของตนเองได้ ผู้เรียนจะไม่เกิดการเรียนรู้ และมีโอกาสที่จะต่อต้าน หรือคัดค้านความรู้ใหม่สูงมาก และพบว่าผู้เรียนที่สามารถสรุปเป็นความรู้ใหม่ได้จะเป็นบุคคลที่ได้ให้ความยอมรับ และเกิดการเรียนรู้ ดังนั้นในเรื่องการสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของผู้เรียนสามารถเป็นตัวบ่งชี้ได้ประการหนึ่งของการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

สิ่งที่ผู้สอนต้องการมากที่สุดในการจัดกระบวนการเรียนรู้ก็คือมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ ภายหลังจากการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องกระตุ้นและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้ผู้เรียนสรุปองค์ความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว ผู้วิจัยพบว่าเทคนิคหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดีในการกระตุ้นสนับสนุนให้ผู้เรียนสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ก็คือ การให้ผู้เรียนร่วมกันระดมสมอง และเปลี่ยนประสบการณ์ โดยมีผู้สอนให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หลังจากนั้นก็ให้ผู้เรียนแต่ละคนสรุปเป็นความรู้ใหม่ของตนเอง ซึ่งผู้เรียนก็จะได้เกิดการเรียนรู้ เกิดความรู้ใหม่สำหรับตนเอง

จากการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง และการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้มีแนวคิดที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และสามารถวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนเงื่อนไขต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นกับรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งในภาพรวมแล้ว ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน จะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งในชีวิตประจำวันของชุมชนชนบทจะมีบางส่วนที่เกิดขึ้นอยู่แล้ว แต่ไม่ครบทุกขั้นตอน อันมีผลให้กระบวนการเรียนรู้ไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่ชัดเจน และมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพราะความบกพร่องของการเรียนรู้ตนเอง ในกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 5 ขั้นตอน ผู้วิจัยพบว่า ขั้นตอนของการศึกษาข้อมูล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ 2 จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกเรื่อง เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในทุกสังคม และขั้นตอนที่ 5 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือการนำไปใช้ประโยชน์ จะพบว่าในชุมชนชนบท รวมทั้งในทุกสังคมจะมีความสำคัญมาก เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญมากในสังคม หรือชุมชน หรือการดำรงชีวิตของบุคคล เพราะหากเรียนรู้ และเรียนรู้ในสิ่งที่ถูกต้อง แล้วนำไปใช้ประโยชน์ก็จะเกิดผลดีเป็นอย่างมาก แต่ในทางตรงกันข้าม หากมีการเรียนรู้ในสิ่งที่ผิดและนำไปใช้ในทางที่ผิดก็จะเกิดผลเสียอย่างมากมาย หรือแม้แต่การเรียนรู้ในสิ่งที่ดี แต่ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ก็จะไม่เกิดผลดีแต่อย่างไร เกิดความสูญเปล่า เสียเวลา เสียทรัพยากรไปอย่างน่าเสียดายยิ่ง

ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานของแนวคิดทฤษฎีมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด และสร้างเป็นรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งขั้นตอนการพัฒนาได้ใช้เวลาในการพัฒนามากกว่าในขั้นตอนอื่นๆ นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้จริงกับชุมชนชนบทไทยในภาคเหนือเป็นประโยชน์อย่างมากในการปรับปรุงรูปแบบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญต่างๆ ทำให้ผู้วิจัยมีความมั่นใจมากมากขึ้นว่ารูปแบบที่ได้พัฒนาปรับปรุงจะมีความเหมาะสมกับสังคมไทย จะเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต สำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ซึ่งผู้วิจัยได้

พัฒนาปรับปรุงและผ่านความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จนได้ข้อสรุป ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเป็น
 วงจรแห่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ขั้นตอน

4. **การทดสอบสมมุติฐาน** ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 3 ประการ ผลการศึกษาพบว่า
 เป็นไปตามสมมุติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ทั้ง 3 ประการ กล่าว ก่อนการเรียนรู้ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 และหลังการเรียนรู้ ผู้เรียนจะมีคะแนนการเรียนรู้ที่สูงขึ้น และเมื่อทดสอบความแตกต่างของ
 ค่าเฉลี่ยก็พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการ
 เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้าง และพัฒนาสามารถใช้เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ช่วยทำให้
 ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยผลการทดลองก็พบว่ามีความแตกต่างในทิศทางบวก กล่าวคือมีคะแนน
 หลังเรียนที่สูงขึ้นทั้งด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่ารูปแบบการเรียนรู้
 จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จะเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สามารถใช้เป็นรูปแบบการเรียนรู้
 ของผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบหนึ่ง

5. **เงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์** จาก
 การศึกษาเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งเป็นเงื่อนไข
 สำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยพบว่ามีความสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย

1. **ประสบการณ์** ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ผู้เรียน
 จำเป็นต้องมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้ ในด้านคุณภาพชีวิตและจะต้องมีประสบการณ์ที่
 ใกล้เคียงกัน เพราะการเรียนรู้ตามรูปแบบดังกล่าวจะต้องมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่าง
 สมาชิกในกลุ่ม ต้องใช้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นข้อมูลในการเรียนรู้ หากผู้เรียนไม่มี
 ประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนรู้ก็จะทำให้ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ผู้สอน
 จะต้องพิจารณาคัดเลือกผู้เรียนที่มีประสบการณ์และมีประสบการณ์ในเรื่องที่จะเรียนใกล้เคียงกัน

2. **ค่านิยม** ค่านิยมบางเรื่องจะเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่เป็นอุปสรรคอย่างมากต่อ
 การจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ เช่น ค่านิยมของชาวชนบทในด้านการรับประทานอาหารตาม
 ความสะดวกสบาย ซึ่งไม่ใช่วิถีชีวิตของชาวชนบท ค่านิยมในเรื่องการแต่งกายของหนุ่มสาวชาว
 ชนบทที่เอาจริงอย่างหนุ่มสาวในสังคมเมืองด้วยการใส่ประโปรงสั้น ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจใน
 ค่านิยมของชุมชน และของบุคคล

3. **ความเชื่อ** ความเชื่อของชุมชนชนบท รวมทั้งความเชื่อของแต่ละบุคคล
 โดยเฉพาะความเชื่อที่ผิดในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะมีผลเสียต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสูง
 มาก เช่นความเชื่อเรื่องการเจ็บป่วยที่เชื่อว่าเป็นเรื่องของภูตผีปีศาจ ความเชื่อของการรักษาโรค
 ด้วยการให้ไสยศาสตร์ เป็นต้น ความเชื่อจึงเป็นเงื่อนไขที่ผู้สอนจะต้องใช้เป็นข้อมูลในการหา
 ทางแก้ไข ต้องหลีกเลี่ยงความเชื่อบางประการ และพยายามใช้ความเชื่อเป็นจุดแข็งของการเรียนรู้ ใช้
 ความเชื่อที่ผิดๆ เป็นโอกาสในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

4. **วัฒนธรรมของชุมชน** ในชุมชนชนบทจะมีวัฒนธรรมบางประการที่เป็นอุปสรรคที่สำคัญมากต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ เช่น วัฒนธรรมภาษาถิ่น หากมีหลายภาษาจะทำให้การสื่อสารเป็นไปด้วยความยากลำบากระหว่างผู้เรียนและผู้สอน วัฒนธรรมของการเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เด็กต้องไม่เถียงผู้ใหญ่ ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกระบวนการกลุ่มไม่เกิดผล เพราะเด็กจะไม่กล้าโต้แย้งผู้ใหญ่ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้ง

6. ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา

ปัญหาอุปสรรคสำคัญ และมีผลกระทบต่อเป้าหมายของการเรียนรู้ ซึ่งจำเป็นต้องหาทางแก้ไข ปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. **ปัญหาด้านวิทยากร** จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติหลายประการ การแสวงหาวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญอยู่ในบุคคลคนเดียวนั้นเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่สำคัญมาก แนวทางในการแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวสามารถแก้ไขได้โดยการใช่วิทยากรมากกว่า 1 คน และมีการให้ความรู้ความเข้าใจ โดยการเตรียมความพร้อมของวิทยากรก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องมีการประชุมวิทยากรทุกครั้งหลังเลิกกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลการสอนเพื่อให้วิทยากรได้หาทางปรับปรุงแก้ไข

2. **ปัญหาด้านสาระสำคัญของหลักสูตร** เนื้อหาสาระบางส่วนที่ผู้เรียนเห็นว่าไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและผู้เรียนไม่สนใจ บางเนื้อหาสาระก็พบว่ามีมากเกินไปจนผู้เรียนเห็นว่าไม่เหมาะสม และไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ แนวทางแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวทำได้โดยให้ผู้เรียนมาร่วมกำหนดเนื้อหาสาระ และหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระที่ผู้เรียนสนใจอย่างแท้จริง

3. **ปัญหาด้านสื่อและวัสดุในการเรียนการสอน** ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกอึดอัด และเกิดความเครียดทันทีในขณะการเรียนการสอนเมื่อตนเองไม่มีสื่อจะเกิดความรู้สึกและทัศนคติที่ไม่ดี แนวทางในการแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวหากไม่สามารถจัดหาสื่อและวัสดุการเรียนการสอนได้เพียงพอก็สามารถทำได้โดยการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นกลุ่ม ให้เรียนรู้ภายในกลุ่ม

4. **ปัญหาด้านผู้เรียน** ความสนใจของผู้เรียนจะมีผลต่อความสนใจและความตั้งใจเรียนรู้ เรื่องอายุของผู้เรียนจะมีผลต่อการเรียนรู้ ผู้เรียนที่มีอายุต่างกันมากจะเกิดช่องว่างในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะสูงมาก และเกิดอุปสรรคอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวทางในการแก้ไขปัญหาลักษณะดังกล่าวสามารถดำเนินการแก้ไขได้โดยการประชุมชี้แจงรายละเอียดให้ผู้เรียนทราบ และผู้จัดควรจะมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียนให้มีภูมิหลังและประสบการณ์เดิมที่ใกล้เคียงกัน มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้จนจบสิ้นกระบวนการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้หลายประการที่เป็นประโยชน์ และจากข้อมูลที่พบผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการวางแผนประกอบการกำหนดนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ ที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาของชาติ และหน่วยงานในระดับมหาวิทยาลัยในการนำข้อมูลที่ได้ไปประกอบในการพิจารณากำหนดและจัดหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รูปแบบกิจกรรมที่ผู้วิจัยกำหนดสามารถยืดหยุ่นและปรับได้ตามความเหมาะสม ไม่ต้องดำเนินการตามที่ผู้วิจัยเสนอแนะทุกประการ รายละเอียดประเด็นที่เสนอแนะมีดังนี้

1.1 การพัฒนาโครงการ ในการเริ่มต้นโครงการเพื่อจัดหลักสูตรให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่ ผู้กำหนดนโยบายควรจะต้องมีการศึกษาความต้องการ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายเพื่อพิจารณาและวิเคราะห์ข้อมูลก่อนดำเนินการโครงการทุกครั้งและทุกโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่มีผลกระทบต่อผู้ใหญ่ในชุมชนชนบท เพราะหลายโครงการที่ดำเนินงานโดยภาครัฐไม่ได้ตอบสนองความต้องการอย่างแท้จริงของประชาชน กระบวนการดำเนินงานตามโครงการมักไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น การต่อต้าน การไม่ยอมรับและไม่เข้าร่วมโครงการจนเกิดการปะทะกันบ่อยครั้งระหว่างภาครัฐและประชาชน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ศึกษาความต้องการของชุมชน รวมทั้งข้อมูลอื่นๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการ

1.2 เป้าหมายการเรียนรู้ ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้ใหญ่ในหน่วยงานที่จัดจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจข้อจำกัดของการจัดการเรียนรู้ผู้ใหญ่ เพราะมีปัจจัยและข้อจำกัดที่แตกต่างจากเด็กมาก จำเป็นต้องใช้รูปแบบที่หลากหลาย และเน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ดังนั้นผู้จัดจำเป็นต้องเป้าหมายการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน โดยผู้ที่จัดการเรียนรู้จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ความต้องการของผู้เรียนเป็นเป้าหมายหลัก และมุ่งหวังให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้และเกิดประโยชน์สูงสุด การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน จึงต้องดำเนินการอย่างถูกต้องเหมาะสม และต้องกำหนดให้ผู้เรียนไม่ใช่เป้าหมายเพื่อตอบสนองของผู้จัดเพียงอย่างเดียว

1.3 วิธีการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ตามรูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สามารถใช้จัดการเรียนรู้ได้ในหลายหลักสูตร โดยมีข้อตกลงเบื้องต้นในการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนและเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนด ตั้งแต่การศึกษาความต้องการจำเป็น การจัดทำเนื้อหาสาระหลักสูตร การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามวงจรแห่งการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน แต่สำหรับกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนนี้มีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม การพัฒนาคุณภาพชีวิตนั้นสามารถใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์นำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่ถูกต้อง การพัฒนา คุณภาพชีวิตของชุมชนชนบท จากการดำเนินการที่ผ่านมาด้านคุณภาพชีวิต มีประเด็นที่ควรพิจารณาก็คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ให้กับผู้ใหญ่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังพบว่าไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้องตามหลักแนวคิดทฤษฎี ทำให้ผลการดำเนินงานไม่สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ถูกต้อง ตลอดจนพฤติกรรมของประชาชนในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่บรรลุผลตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถประเมินได้จากระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบทไทยยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งที่มีการดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนานแล้วก็ตาม รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจะเป็นทางเลือกหนึ่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้เป็นอย่างดี

1.4 การพัฒนาชุมชนชนบท ในการจัดการศึกษานอกระบบที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดในชุมชนชนบท มีอุปสรรคที่สำคัญต่อการดำเนินงานปัญหาหนึ่ง พบว่า เป็นเรื่องกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยครูผู้สอน ยังเน้นรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบการศึกษาในระบบโดยเป็นเพราะครูผู้สอนส่วนหนึ่งมาจากครูที่อยู่ในการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงมีความคุ้นเคยกับรูปแบบที่ใช้ในระบบโรงเรียน และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไม่ถูกต้องตามหลักการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งเป้าหมายกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน จะเป็นกลุ่มผู้ใหญ่เป็นส่วนมาก รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ควรที่จะได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าผู้บริหาร หรือผู้กำหนดนโยบายควรกำหนดรูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ให้กับครูผู้สอน และควรมีหลายรูปแบบเพื่อให้เหมาะสมกับคุณลักษณะส่วนบุคคลของครูผู้สอน โดยผู้วิจัยเสนอแนะให้มีการใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีการใช้อย่างแพร่หลายในต่างประเทศ ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจะมีความสอดคล้องกับสังคมไทย จึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งสำหรับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับชุมชนชนบทไทย

1.5 เน้นการวิจัยระดับชุมชน ในการดำเนินการในโครงการต่างๆ ควรเน้นให้มีการวิจัยในระดับพื้นที่ในชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาชุมชนชนบท การพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรให้มีการวิจัย และนำผลการวิจัยมาใช้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ เป็นแนวทางในการ

แก้ปัญหา เพื่อให้เหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และควรส่งเสริมให้มีการวิจัยในระดับชุมชนที่หลากหลายครอบคลุมในทุกมิติ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการจัดรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยังมีข้อบกพร่องบางประการ ยังไม่สามารถใช้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับทุกพื้นที่ในประเทศไทยได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 พื้นที่การศึกษาวิจัย การกำหนดพื้นที่ในการศึกษาควรมีการกำหนดพื้นที่ให้ครอบคลุมทั้ง 4 ภาคของประเทศไทย รวมทั้งครอบคลุมพื้นที่ในเมืองด้วยไม่ใช่เพียงแค่ชุมชนชนบทเท่านั้น เพราะกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ที่อยู่ในเมืองจะมีจำนวนมาก จึงควรเข้าไปศึกษาด้วย ซึ่งจะทำการศึกษาคอบคลุมพื้นที่กลุ่มเป้าหมายและจะสามารถใช้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมใช้ได้กับทุกพื้นที่ของประเทศไทย

2.2 การทดลอง ในการนำรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปใช้ทดลองควรที่จะได้มีการทดลองใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ในหลายๆ หลักสูตร หลายเนื้อหา ไม่ใช่เพียงหลักสูตรเดียว เพื่อให้สามารถดูข้อจำกัดในการใช้เป็นหลักสูตรการเรียนรู้ว่ารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น สามารถใช้ได้ดีกับหลักสูตรในลักษณะใด ไม่สามารถใช้กับหลักสูตรในลักษณะใดบ้าง การเพิ่มจำนวนหลักสูตรที่หลากหลายจะช่วยลดปัญหาความไม่น่าเชื่อถือ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้ดียิ่งขึ้น

2.3 กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้ทดลองในครั้งนี้ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่ ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าน่าที่จะได้มีการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์กับกลุ่มที่เป็นเด็กบ้าง เพื่อดูความเป็นไปได้ว่ารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์นี้สามารถใช้กับเด็กได้หรือไม่ และมีผลของการเรียนรู้ในระดับใด สมควรที่จะนำรูปแบบดังกล่าวมาใช้กับเด็กได้หรือไม่ถ้าหากพบว่ารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์สามารถใช้กับเด็กได้ก็จะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้นสามารถใช้ได้กับทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.4 การวิจัยเปรียบเทียบ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรที่จะมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบ โดยมีการเปรียบเทียบการใช้รูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้โดยรูปแบบอื่นๆ เพื่อศึกษาดูว่ารูปแบบใดมีผลของความสำเร็จในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้ดีกว่ากัน และจะเป็นทางเลือกให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้พิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง การศึกษาเปรียบเทียบจะมีประโยชน์มากและเป็นข้อมูลที่จะสนับสนุนรูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้เป็นอย่างดีว่ามีความเหมาะสมหรือไม่

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมล สุดประเสริฐ. 2543. **ดัชนีความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538. **การศึกษาตลอดชีวิต : การศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กองพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน. 2543. **แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบ ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร .

กรมการพัฒนาชุมชน. 2541. **รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2540**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เสริมกิจ.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2542. **รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2541**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เสริมกิจ.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2543. **รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2542**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เสริมกิจ.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2544. **รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทย จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี 2543**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์เสริมกิจ.

กุลธิดา คำปັນศักดิ์. 2535. **การพัฒนาตัวบ่งชี้สภาทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนในระดับหมู่บ้าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กุลวดี มุทุมม. 2542. **การเสริมสร้างพลังอำนาจในงานและสมรรถนะในการปฏิบัติงานพยาบาลของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โกวิท วรพิพัฒน์. 2523. “การศึกษาตลอดชีวิต” **รวมบทความการศึกษานอกโรงเรียน**. เล่ม 8. กรุงเทพมหานคร : พิธีพัฒนาการพิมพ์.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน. 2540. **รายงานการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยปี 2540**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเซเว่นส์พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด.

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2542. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด.** กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี จำกัด.
- คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท. 2545. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ปี 2545-2549.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- คมกริช จันทรวงจร. 2537. **ความต้องการการศึกษานอกโรงเรียนของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เขตจังหวัดราชบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เจษฎา แซ่มประเสริฐ. 2527. **ประมวลความรู้และเทคนิคการนิเทศการศึกษา.** หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.
- ชไมพร ดิสถาพร. 2536. **การศึกษาเหตุผลในการเข้าร่วมโครงการการศึกษาผู้ใหญ่เบ็ดเสร็จของชาวไร่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยฤทธิ์ โภธิสุวรรณ. 2541. **การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง และการสร้างสรรค์ความรู้ : มุมมองทางการศึกษานอกระบบ.** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทองปลิว ชมชื่น. 2532. **การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท.** ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิพนธ์ คันธเสวี. **คุณภาพชีวิตสำหรับคนไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องภาวะสังคมไทย.** 2535. ณ โรงแรมสยามรีสอร์ต พัทยา ระหว่างวันที่ 19-21 เมษายน.
- นิ่มนวล ทวีสมบุญ. 2526. **คุณภาพชีวิต. วารสารประชากร. (9 เมษายน) : 48.**
- บรรจง แก้วมณี. 2542. **ดัชนีชี้วัดการปฏิบัติตนของครูช่างอุตสาหกรรม วิทยาลัยเทคนิค เชียงราย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐม นิคมานนท์. 2538. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน .** กรุงเทพฯ : พิมพ์อักษร.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. 2522. **สังคมวิทยาชนบท.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประเวศ วะสี. 2541. **การปฏิรูปการศึกษา : ยกเครื่องทางปัญญา ทางรอดจากความหายนะ** กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิส่งเสริม – สกษดี.

- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. 2526. การศึกษากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. **วารสารครุศาสตร์**. ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 ก.ค.-ก.ย. หน้า 1-8.
- พรทิพย์ ทิพนา. 2536. **การศึกษาสภาพและความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอน การศึกษานอกระบบโรงเรียนสายอาชีพ ตามแนวปรัชญาการศึกษาหลักทฤษฎีวิถิการศึกษานอกโรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุตต์ ปยุตโต). 2531. **หลักการศึกษานอกระบบในพระพุทธศาสนา.** เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พรรณ เทพสุเมธานนท์. 2527. **การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2538. **พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอักษรทัศน์.
- รัตนา พุ่มไพศาล. 2533. **ปรัชญาและหลักการของการศึกษานอกระบบ** กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต.
- รุ่ง แก้วแดง. 2541. **ปฏิวัติการศึกษาไทย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน
- วรรณิ ไไทยนนท์. 2541. **การนำเสนอนโยบายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมในเขตชนบทยากจน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต. ภาค
วิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยากร เชียงกุล. 2542. **รายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2541 : วิฤฤติและโอกาสในการปฏิรูปการศึกษาและสังคมไทย.** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร : อัมรินทร์พริริงดิ้งแอนด์พัลลิชซิง (มหาชน).
- วิทยากร เชียงกุล. 2544. **ปฏิรูปการศึกษาอย่างไร เพื่อใคร เพื่ออะไร.** กรุงเทพมหานคร : ภาคพิมพ์.
- วิมล ชาญชนบท. 2533. **รูปแบบการจัดโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิศนี ศิลตระกุล. 2541. **การพัฒนาแบบรูปการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสังคมตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในเขตอุตสาหกรรม.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศรีสุวรรณค์ แสงวิจิตร. 2531. **รูปแบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้ผู้ใหญ่ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตจังหวัดสมุทรสาคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาต่อเนื่อง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศรีเสาวลักษณ์ เกียรติพิริยะ. 2539. **การเปรียบเทียบระดับคุณภาพชีวิตระหว่างแรงงานเด็กภาคเกษตรกรรมที่อพยพกับไม่ได้อพยพในจังหวัดอุดรธานี.** วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. 2545. **ผู้บริหาร กลยุทธ์.** กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย. สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สมชาติ กิจยรรยง. 2537. **การจัดฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซียู เอ็ดเคชั่น จำกัด.
- สาดี เพ็ญศิริ. 2535. **การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนทร สุนันท์ชัย. 2533. **กฎหมายการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิตในสหรัฐอเมริกา** กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน (เอกสารอัดสำเนา).
- สุนทร สุนันท์ชัย. 2529. **การศึกษานอกโรงเรียน...เส้นทางที่ไม่สิ้นสุด.** กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์.
- สุนน อมรวีวัฒน์. 2525. **การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี สังข์ศรี. 2544. **การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2538. **จิตวิทยาการเรียนรู้ผู้ใหญ่.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2542. **ทัศนคติของครูประจำกลุ่มการศึกษาทางไกลที่มีต่อทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่, วารสารการศึกษานอกระบบโรงเรียน. ฉบับที่ 5 ปีที่ 10 (30-35).**
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2544. **สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2543.** กรุงเทพฯ : บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.

- หทัยรัตน์ บุญเสมอ. 2541. **การเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรวรรณ กิมะพันธ์. 2543. **การศึกษานอกระบบโรงเรียน: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.** คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- อาชัญญา รัตนอุบล. 2543. **การเรียนรู้และพัฒนาการของผู้ใหญ่.** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาทิตยา ดวงมณี. 2541. **การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมสำหรับความเป็นเลิศทางวิชาการ สาขาวิชาทางการศึกษาระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยของรัฐ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุ้นตา นพคุณ. 2527. **การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- เอมอร จังศิริพรปกรณ์. 2541. **การพัฒนาตัวบ่งชี้สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรมาน. 2528. **คุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร.** รายงานการวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

- Andrew, D. and Issacs, G. 1995. **The Effectiveness of Multimedia as an Instructional Tool Within Higher Education.** Brisbane: The Tertiary Education Institute, University of Queensland.
- Apps, J. W. 1979. **Problems in Continuing Education.** New York : McGraw-Hill.
- Bergevin, Paul. 1967. **A Philosophy for Adult Education.** New York : Seabury.
- Billington, Dorothy d. 1988. **Ego Development and Adult Education.** Doctoral Dissertation, The Fielding Institute. Dissertation Abstracts international 49 (7) . University Microfilms No. 88-16,275 . Press.
- Boyer, E.L. 1987. **College, The Undergraduate Experience in America.** New York: Harper and Row.

- Brookfield, S.D. 1984. **Developing Critical Thinkers**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brookfield, S.D. 1986. **Understanding and Facilitating Adult Learning**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brookfield, S.D. 1990. **The Skillful Teacher**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Brookfield, S.D. 1983. **Adult Learning, Adult Education and the Community**. Nilton Keynes : Opnen University Press.
- Caffarella, R.S. 1994. **Planning Programs for Adult Learners**. San Francisco : Jossey-Bass.
- Cote, Dalton. 1996. **A Model for Need Assessment**. University of Calgary Educational Technology.
- Conner, M.L. 1997-2002. **Learning from Experience**. (n.p.) : Ageless Learner.
- Coombs, Phillip. H. 1973. **Non – formal Education for Rural Development, Strengthening Learning Opportunities for Children and Youth**. Interim report prepared by the International Council for Educational Development.
- Cranto, P. 1994. **Understanding and Promoting Transformative Learning: A Guide for Educators of Adult**. Sa Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Craig, R.L. 1997. **Training and Development Handbook**. New York : McGraw-Hill Book Company.
- Cross, K.P. 1981. **Adult as Learners**. San Francisco : Jossey-Bass.
- Cropley, A.J. 1997. **Lifelong Education : A Psychological Analysis**. New York : Pergamon.
- Cropley, A.J., and Dave, R.H. 1978. **Lifelong Education and the Training of Teachers : Developing a Curriculum for Teacher Education on the Basis of the Principles of Lifelong Education**. Oxford : Pergamon.
- Dave, R.H. (ed.) 1976. **Foundations of Lifelong Education**. Oxford : Pergamon Press.
- Dave, R.H. 1973. **Lifelong Education and School Curriculum**. (UIE Monograph I) Hamburg : Unesco Institute for Education.
- Dewey, J. 1910. **How We Think**, New York : Heath.
- Dewey, J. 1983. **Experience and Education**. New York : Collier.

- Elliott, G. 1997. **Learning and Teaching in Post-Compulsory Education: Life Long Learning Perspective**. Research in Post-compulsory Education. 2, 3.
- Esther Goh. 1998. **Processing Experiential Learning**. In the Pfeiffer Library. 23 : 183 -189.
- Evans, N. 1994. **Experiential Learning for All**. New York: Cassel.
- Faure, E.et al. 1972. **Learning to Be : The World of Education Today and Tomorrow**. Paris : UNESCO.
- Fryer, R.H. (Chair). 1976. **Learning for the Twenty – First Century**. First report of the National Advisory Group for Contuning Education and Lifelong Learning. November.
- Galbraith,M.W.(ed.). 1992. **Education in the Rural American Community : A Lifelong Process**. Florida : Krieger Publishing Company
- Hartley, J. 1998. **Learning and Studying. A Research Perspective**, London: Routledge.
- Harvighurst, R.J., 1972. **Developmental Task and Education**. (3rd ed.). New York : Mckay.
- Hawes, H.W.R. 1975. **Lifelong Education, Schools and Curricula in Developing Countries**. (UIE Monoprahs IV) Hamburg : UNESCO Institute for Education.
- Houle, Cyril O. cited in Oxford, Roger.W. 1980. **Adult Education : The Open Door to Lifelong Learning**. The A.G. Halldin Publishing Company PA.
- Jaques, D. 1993. **Designing and Evaluation Courses**. New South Wales : Educational Methods Unit. Oxford Brooke University.
- Jarvis, P. 1987. **Adult Learning in the Social Context**. London : Croom Helen,
- Javaris, P. 1995. **Adult & Continuing Education**. (2nd ed.). London : Routledge.
- Jessup, F.W. 1969. **Lifelong Learning : A Symposium on Continuing Education**. Oxford : Pergamon Press.
- Johnstone, JN. 1981.**Indicators of Education System**. Paris : UNESCO.
- Juch, A. 1983. **Personal Development : Theory and Practice in Management Training**. (n.p.) : Wiley.
- Kidd, J.R. 1973. **How Adults Learn**. New York : Association Press.
- Kiresuk, T. Smith, A. & Cardillo, J. (Eds). 1994. **Goal Attainment Scaling: Application, Theory and Measurment** .Hillsdale, NJ: Lawrence Frlbanum Associates.

- Knowles, Malcom S. and Associates. 1984. **Andragogy in Action, Applying Modern Principles of Adult Learning**. San Francisco : Jossey Base.
- Knowles, M.S. 1980. **The Modern Practice of Adult Education: From Pedragogy to Andragogy**. (2nd ed.). New York: Cambridge.
- Knowles, Malcolm S. 1980. **The Modern Practice of Adult Education**. New York: Cambridge, The Adult Education Company.
- Knowles, Malcolm, S. 1975. **The Adult Education Movement in the United States**. Holt : Rinehart and Winston.
- Kolb, D.A. 1976. **The Learning Style Inventory : Technical Manual**. Boston, Ma: McBer.
- Kolb, D.A. 1984. **Experiential Learning**. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall.
- Kolb, D.A. 1989. **Experiential Learning**. New York: Prentice-Hall.
- Kolb, D.A. 1993. **The Process of Experiential Learning**. In M. Thorpe, R. Edwards, & A. Hanson (Eds.), **Culture and Process of adult Learning**. New York: Roulledge.
- Kolb, A. and Kolb, D.A. 2001. **Experiential Learning Theory Bibliography**. 1971-2001, Boston.
- Knapper, C. and Cropley, A.J. 1991. **Lifelong Learning and Higher Education**. (Second edition) Great Britain : Kogan Page Limited.
- Lee, P. and R.S. Caffarella. 1994. **Methods and Techniques for Engaging Learners in Experiential Learning Activities**. San Francisco : Jossey-Bass.
- Lengrand, P. 1970. **Introduction to Lifelong Education**. Paris : UNESCO.
- Liveright, A.A. 1968. **Study of Adult Education in the United States**. U.S.A. : Centre for the Study of Liberal Education for Adults.
- Loacke. 1986. **What is Experiential Learning**. Available from : <http://people.uleth.ca/~craisj/whatis.html>.
- Luckman, C. 1996. Defining Experiential Education. **The Journal of Experiential Education** 19 (1) : 6-8.
- Mark Tittley. 1994. **Experiential Learning**. Available from : <http://www.sonlifeafrica.com/model/learn.html>.
- McEnvoy, G., & Buller, P. 1990. Five Uneasy Pieces in the Training Evaluation Puzzle. **Training and Development Journal**, 44(8) : 39-42.

- Mezirow, J. 1991. **Transformative Dimensions of Adult Learning**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Michael G. 2000. Dolence and Associates, **Learner Centered Curriculum**, July 10, Version 3.
- Peterson, R.E. (ed.). 1979. **Lifelong Learning in America**. San Francisco : Jossey-Bass.
- Pfeiffer, J. 1988. **Design Skills in Human Resource Development**. San Diego : University Associates.
- Pfeiffer, W. and Jones, J.E. 1975. **A Handbook of Structured Experiences for Human Relations Training**. Vols. 1-5, University Associates, La Jolla, California.
- Pfeiffer, W. and Jones, J.E. 1983. **Experiential Learning Cycles**. UK.
- Roger, C.R. 1983. **Freedom to Learn for the '80s**. New York: Merrill.
- Rossett, A. 1987. **Training Needs Assessment**. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Rogers, A. 1996. **Teaching Adult** . (2nd ed.) Buckingham : Open University Press.
- Saljo, R. 1979. **Learning in the Learner's Perspective**. University of Gothenberg.
- Saljo, R. 1979. **Learning in the Learner's perspective. I some common-sense Conceptions, Reports from the Institute of Education, University of Gothenburg: 76**.
- Skager, R. 1978. **Lifelong Education and Evaluation Practice**. UNESCO Institute for Education. Pergarmon Press and Beccles and Landon : William Cloowes and Sons Limited
- Skager, R., and Dave R.H. 1977. **Curriculum Evaluation for Lifelong Education**. UNESCO : Institute For Education, Pergarmon Press
- Smith, R.M. 1991. **Learning to Learn Across the Lifespan**. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sutherland, P. 1997. **Adult Learning : a Reader**. London : Kogan page.
- Tom W. Goad. 1982. **Delivering Effective Training**. San Diego, CA: University Associates.
- UNESCO. 1962. **Draft Programme and Budget for 1963 – 1964**. Paris : UNESCO.
- UNESCO. 1993. **Bulletin of Education in Asia and Pacific : Reviews, Reports and Notes**. Publication No.19.

- UNESCO. 1994. **Monitoring Adult Learning for Knowledge-Based Policy Making.**
- US. Department of Education. Available from : <http://www.ed.gov/>
- Wagner, R.J. 1991. **Outdoor Training : Revolution or Fad.** Training and Development Journal. March. 51-56.
- Watson, C.E. 1979. **Management Development Through Training Reading** (n.p.) : Addison. Wesley Publishing.
- Weil, S.W. and McGill, I. 1989. **Making Sense of Experiential Learning : Diversity in Theory and Practice.** The Society for Research into Higher Education and Open University Press, Buckingham.
- Yan Fung Mok. 1999. **Experiential Learning : Functional Attributes and Effectiveness.** University of Hong Kong.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 1

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับผู้ใหญ่ในชุมชนชนบทภาคเหนือ

แบบสอบถามฉบับนี้จะประกอบด้วย รายละเอียดของเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ
- ส่วนที่ 2. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการเรียนรู้ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
- ส่วนที่ 3. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของผู้ใหญ่ในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต
- ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรค

ส่วนที่ 1. ข้อมูลภูมิหลังของผู้ตอบ

ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ตอบ ขอให้ผู้ตอบให้ข้อมูลที่เป็นความจริงและจะไม่มีผลเสียต่อผู้ตอบแต่จะเป็นประโยชน์เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้นและผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ

โปรดทำเครื่องหมาย 4 ลงในช่อง และเติมค่าลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง
2. ความเกี่ยวข้องกับครอบครัว หัวหน้าครอบครัว ผู้อาศัยอยู่ในครอบครัว
3. ปัจจุบันท่านมีอายุ ปี
4. สถานภาพสมรส (ตามความเป็นจริง)
 - โสด สมรส
 - หย่า/แยกกันอยู่ อื่นๆ
5. ระดับการศึกษา
 - ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 - อนุปริญญาตรี ปริญญาตรี
 - สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ
6. จำนวนบุคคลในครัวเรือนท่าน คน (นับรวมตัวผู้ตอบด้วย)
7. อาชีพของท่าน
 - เกษตรกรรวม รับราชการ
 - รัฐวิสาหกิจ รับจ้างทั่วไป
 - พนักงานบริษัท/ร้าน ค้าขาย อื่นๆ

8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน บาท (ทั้งรายได้ประจำและรายได้เสริม)
9. รายได้รวมเฉลี่ยต่อเดือนของครอบครัวท่าน บาท (รวมรายได้ของทุกคนในครอบครัว)

ส่วนที่ 2. ความต้องการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

คำถามในส่วนนี้ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นว่าท่านต้องการที่จะเรียนรู้ประเด็นเรื่องต่างๆ ในแต่ละข้อหรือไม่ โดยทำเครื่องหมาย 4 ลงในช่องที่ตรงกับความต้องการของท่านเพียงหนึ่งช่อง

- คำชี้แจง** 1. ความต้องการเรียนรู้หมายถึง ความต้องการเรียนรู้ในประเด็นเรื่องนั้นๆ โดยเรียงลำดับความต้องการ ดังนี้ มาก ปานกลาง และน้อย
2. ไม่ต้องการ หมายถึงไม่ต้องการเรียนรู้ในประเด็นเรื่องนั้นๆ เลย

ที่	ประเด็นการเรียนรู้ที่ต้องการ	ความต้องการเรียนรู้			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ
1	ด้านสุขภาพอนามัย วิธีการดูแลสุขภาพของบุคคลในครอบครัวเมื่อเกิดการเจ็บป่วย				
2	วิธีการดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 12 ปี				
3	อันตรายจากการบริโภคอาหารที่ปรุงไม่สุก หรือปรุงแบบสุกๆ ดิบๆ				
4	อันตรายจากการใช้สารเคมีฆ่าแมลงในภาคการเกษตรกรรม				
5	วิธีการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะและมีประโยชน์				
6	วิธีการเลือกใช้ยาที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย				
7	การตรวจสุขภาพร่างกายเมื่อเจ็บป่วยหรือเกิดสิ่งผิดปกติในร่างกาย				

ที่	ประเด็นการเรียนรู้ที่ต้องการ	ความต้องการเรียนรู้			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ
8	วิธีการส่งเสริมสุขภาพจิตสำหรับตนเองและบุคคลในครอบครัวเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี				
	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในประเด็นนอกเหนือจากนี้ อะไรบ้าง				
9	ด้านการศึกษา บทบาทของผู้ปกครองต่อการให้การศึกษาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน				
10	บทบาทของผู้ปกครองในการดูแลให้การศึกษาสำหรับเด็กอายุ 6-15 ปี ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย				
11	การฝึกอบรมวิชาชีพให้กับเด็กที่จบการศึกษาและไม่ได้ศึกษาต่อ				
12	วิธีการได้รับรู้ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน				
13	วิธีการรับบริการหรือการใช้บริการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต				
	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาในประเด็นนอกเหนือจากนี้ อะไรบ้าง				
14	ด้านเศรษฐกิจ การแสวงหาอาชีพและรายได้ของท่านและบุคคลในครอบครัว				

ที่	ประเด็นการเรียนรู้ที่ต้องการ	ความต้องการเรียนรู้			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ
15	วิธีการดูแลและจัดการเพื่อความสมดุลของรายได้และรายจ่ายภายในครอบครัว				
16	วิธีการพัฒนาและการฝึกทักษะอาชีพที่มีประสิทธิภาพ				
17	การแสวงหารายได้จากแหล่งอื่นๆ หรือการหารายได้เสริม				
18	วิธีการออมทรัพย์ที่ถูกต้องและเหมาะสม				
19	วิธีการสร้างหลักประกันความมั่นคงด้านเศรษฐกิจให้กับครอบครัว				
	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจในประเด็นนอกเหนือจากนี้ อะไรบ้าง				
	ด้านสังคมและวัฒนธรรม				
20	วิธีการปฏิบัติตัวเพื่อการหลีกเลี่ยงและป้องกันสิ่งเสพติดต่างๆ				
21	บทบาทของคนไทยต่อการไปใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตย				
22	วิธีการสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม และประเพณีในชุมชน				
23	รูปแบบการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนชนบทเพื่อคุณภาพชีวิต				
24	วิธีการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน				
25	วิธีการดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ในครอบครัวและในชุมชน				
26	วิธีการร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรม และการถ่ายทอด วัฒนธรรมไปยังบุตรหลาน				

ที่	ประเด็นการเรียนรู้ที่ต้องการ	ความต้องการเรียนรู้			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ต้องการ
27	วิธีการสร้างความอบอุ่น สร้างความสุข ความสามัคคีในครอบครัว				
	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเด็นนอกเหนือจากนี้ อะไรบ้าง				
28	ด้านสิ่งแวดล้อม วิธีการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบๆ บ้านให้ถูกสุขลักษณะ				
29	วิธีการกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นในครอบครัวอย่างถูกสุขลักษณะ				
30	วิธีการจัดสภาพที่อยู่อาศัยให้มีความคงทนถาวรและปลอดภัย				
31	วิธีการป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ ทั้งในครอบครัว และในชุมชน				
32	วิธีการจัดหาแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้อย่างเพียงพอและปลอดภัยสำหรับท่านและบุคคลในครอบครัว				
33	วิธีการจัดสภาพบริเวณภายในบ้านให้ถูกสุขลักษณะและน่าอยู่				
	ท่านต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในประเด็นนอกเหนือจากนี้ อะไรบ้าง				

ส่วนที่ 3. ประสบการณ์เดิมในด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต

คำถามในส่วนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์เดิมของท่านในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยขอให้ท่านตอบตามความเป็นจริงและทำเครื่องหมาย 4 ลงในช่องว่างเพียงหนึ่งช่อง

- คำชี้แจง**
1. มาก หมายถึง การปฏิบัติเป็นประจำสม่ำเสมอ
 2. ปานกลาง หมายถึง การปฏิบัติบ่อยๆ แต่ไม่เป็นประจำ มีการเว้นปฏิบัติบ้าง
 3. น้อย หมายถึง การปฏิบัติเป็นบางครั้ง หรือเพียงครั้งเดียว
 4. ไม่เคยปฏิบัติ หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติเลยแม้แต่ครั้งเดียว

ที่	ประเด็นในเรื่องการปฏิบัติตัวในอดีต	การปฏิบัติในอดีต			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยปฏิบัติ
34	ด้านสุขภาพอนามัย การพิจารณาเลือกใช้บริการในการรักษาพยาบาล				
35	การให้คำแนะนำ ดูแลและส่งเสริมสุขภาพเด็กแรกเกิดถึง 12 ปี (การฉีดวัคซีน การเลี้ยงดูเด็กด้วยนมแม่ การให้อาหารเสริมเด็ก)				
36	การให้คำแนะนำ หรือการส่งเสริมสุขภาพจิต ในครอบครัว (การให้คำแนะนำ การรับฟังปัญหา การให้กำลังใจ)				
37	การปฐมพยาบาลเบื้องต้นแก่บุคคลในครอบครัวเมื่อเจ็บป่วย				
38	การเลือกรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะและมีคุณค่าทางโภชนาการ (อาหารที่สุก ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีเครื่องหมาย อ.ย. เลือกผักที่ปลอดสารพิษ ฯลฯ)				
39	การเลือกใช้ยาอย่างถูกต้องในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย (ใช้ยาสามัญประจำบ้าน ไม่ใช้ยาชุด ปรึกษาเภสัชกร)				

ที่	ประเด็นในเรื่องการปฏิบัติตัวในอดีต	การปฏิบัติในอดีต			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยปฏิบัติ
40	การปฏิบัติตัวเมื่อเจ็บป่วยอย่างถูกต้อง (การใช้ยาสามัญประจำบ้าน หรือไปสถานอนามัย หรือไปพบแพทย์ ไม่ซื้อยากินเอง)				
41	การตรวจสุขภาพประจำปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง (ผู้ที่มิอายุตั้งแต่ 35 ปี ขึ้นไป) หรือการรับบริการด้านสุขภาพจากเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขเพื่อส่งเสริมสุขภาพ				
42	การดูแลและส่งเสริมสุขภาพตนเองและบุคคลในครอบครัว (การออกกำลังกาย การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การพัฒนาจิตใจ การป้องกันโรคติดต่อ ฯลฯ)				
	ท่านมีประสบการณ์ด้านสุขภาพอนามัยนอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว อะไรบ้าง				
	ด้านการศึกษา				
43	การแนะนำและส่งเสริมเด็กก่อนวัยเรียนให้เข้าศูนย์พัฒนาเด็ก หรือเข้าเรียนชั้นอนุบาล หรือเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาเด็กเพื่อเตรียมความพร้อม				
44	การแนะนำและจัดส่งบุตร/หลาน/เด็กอายุ 6-15 ปี เข้ารับการศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ				
45	การแนะนำและสนับสนุนส่งเสริมการฝึกอบรมวิชาชีพ ที่ให้บุตรหลานที่จบการศึกษาภาคบังคับและไม่ได้ศึกษาต่อ				

ที่	ประเด็นในเรื่องการปฏิบัติตัวในอดีต	การปฏิบัติในอดีต			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยปฏิบัติ
46	การได้รับความรู้ข่าวสารจากสื่อต่างๆ หรือจากแหล่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ				
47	ท่านได้รับการบริการการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาเพิ่มเติมต่างๆ (การฝึกอบรมและพัฒนาวชิชาชีพ การพัฒนาชุมชน)				
	ท่านมีประสบการณ์ด้านการศึกษานอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว อะไรบ้าง				
48	ด้านเศรษฐกิจ การแสวงหารายได้จากประกอบอาชีพอย่างสม่ำเสมอ				
49	มีการจัดการในเรื่องของรายรับและรายจ่ายภายในครอบครัวให้เหมาะสมกับการดำรงชีพของครอบครัว				
50	ได้รับการพัฒนาและฝึกทักษะอาชีพจากหน่วยงานต่างๆ				
51	การแสวงหารายได้เสริมต่างๆ ในช่วงว่างจากงานประจำ				
52	การออมทรัพย์เพื่อความมั่นคงและใช้จ่ายยามจำเป็น				
53	การเก็บออมเงินเพื่อความมั่นคงของครอบครัว				
	ท่านมีประสบการณ์ด้านเศรษฐกิจนอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว อะไรบ้าง				

ที่	ประเด็นในเรื่องการปฏิบัติตัวในอดีต	การปฏิบัติในอดีต			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยปฏิบัติ
	ด้านสังคมและวัฒนธรรม				
54	การป้องกันสิ่งเสพติดต่างๆ แก่บุคคลในครอบครัว				
55	การไปใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตย				
56	การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม และประเพณี				
57	การเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนต่างๆ ในชุมชน				
58	การจัดสิ่งป้องกันภัยอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน				
59	การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ในครอบครัวหรือในชุมชน				
60	การเข้าร่วมอนุรักษ์ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน				
61	การจัดกิจกรรม เพื่อให้บุคคลในครอบครัวอยู่พร้อมเพียงกัน เช่น ทำบุญบ้าน การทำอาหาร				
	ท่านมีประสบการณ์ด้านสังคมและวัฒนธรรมนอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว อะไรบ้าง				
	ด้านสิ่งแวดล้อม				
62	การจัดสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณรอบๆ บ้านให้ถูกสุขลักษณะ				
63	การกำจัดสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ				
64	การจัดสภาพที่อยู่อาศัยให้มีความคงทนถาวรและมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุต่างๆ				

ที่	ประเด็นในเรื่องการปฏิบัติตัวในอดีต	การปฏิบัติในอดีต			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่เคยปฏิบัติ
65	การป้องกันอุบัติเหตุต่างๆ ทั้งในครอบครัว และในชุมชน				
66	การปรับปรุงคุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้สำหรับบุคคลในครอบครัว				
67	การปรับปรุงบริเวณภายในบ้านให้ถูกสุขลักษณะและน่าอยู่				
ท่านมีประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม นอกเหนือจากประเด็นดังกล่าว อะไรบ้าง					

ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรค

1. การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับคนในชนบทควรมีการดำเนินการอย่างไร

1.1 ด้านสุขภาพอนามัย

.....

.....

1.2 ด้านเศรษฐกิจ

.....

.....

1.3 ด้านการศึกษา

.....

.....

1.4 ด้านสังคมและวัฒนธรรม

.....

.....

1.5 ด้านสิ่งแวดล้อม

.....

.....

2. ประสบการณ์ที่ควรส่งเสริมให้ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ควรเป็นเรื่องอะไรบ้าง

.....

.....

3. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะจัดให้กับผู้ใหญ่วิธีการอย่างไร (โปรดเรียงลำดับความสำคัญ)

- การฝึกอบรม
- การศึกษาดูงาน
- การประชุม/สัมมนา
- การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- การทดลอง/การฝึกปฏิบัติจริง
- ผู้เรียนกำหนดกิจกรรมเอง
- การศึกษาด้วยตนเอง
- อื่นๆ ระบุ.....

4. ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนชนบทมีอะไรบ้าง

.....

.....

5. แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

.....

.....

6. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

ชุดที่ 2

แนวคำถามการสนทนากลุ่ม

ในการดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อหาข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อสรุปที่เหมาะสมในประเด็นสาระของการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อนำมากำหนดกรอบหลักสูตรการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ และการวางแผนการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยมีรายละเอียดของแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสาระของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.1 สุขภาพอนามัย

- การดำเนินการดูแลและส่งเสริมสุขภาพของบุคคลในชุมชนชนบทที่เหมาะสม และเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ควรดำเนินการอย่างไร

1.2 การศึกษา

- รูปแบบการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชนบท ควรเป็นลักษณะแบบใด

1.3 เศรษฐกิจ

- การพัฒนาอาชีพและสร้างเสริมรายได้ให้กับชุมชนชนบทอย่างมั่นคง เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ควรดำเนินการอย่างไร

1.4 สังคมและวัฒนธรรม

- การดำเนินการให้สังคมมีความน่าอยู่ควรดำเนินการอย่างไร
- การดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้อยู่เคียงคู่กับชุมชนควรดำเนินการอย่างไร

1.5 สิ่งแวดล้อม

- คนในชุมชนชนบทควรมีบทบาทในการดูแล อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างไร เพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

2. ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการวางแผนการจัดการเรียนรู้จากประสบการณ์

- 2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์ ควรเป็นอย่างไร
- 2.2 ครู ผู้เรียน ควรมีบทบาทอย่างไร
- 2.3 ระยะเวลาในการจัด สถานที่ ควรเป็นลักษณะใด
- 2.4 การประเมินผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ควรดำเนินการอย่างไร
- 2.5 ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนรู้อะไรบ้าง

3. ประเด็นข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นอื่นๆ

.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 3
แบบทดสอบความคิดเห็น ก่อน-หลังเรียน เรื่อง
ข้อปฏิบัติและการใช้ยาที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ โดยตอบตามความคิดเห็นของท่านลงในช่องว่างเพียงหนึ่งช่อง โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1	การรับประทานยาก่อนหรือหลัง อาหารมีผลต่อการรักษาไม่แตกต่าง กัน					
2	เมื่ออาการเจ็บป่วยดีขึ้นแล้วไม่ จำเป็นต้องรับประทานต่อเนื่องอีก เพราะสิ้นเปลือง					
3	การรับประทานยาอย่างเดียวก็น่าสามารถ รักษาโรคได้และหายเจ็บป่วยได้โดย ไม่จำเป็นต้องฉีดยา					
4	เด็กที่ใช้จำนวนของปริมาณยาเท่ากับ ผู้ใหญ่จะทำให้เด็กหายจากการ เจ็บป่วยได้รวดเร็วขึ้น					
5	ยาที่มีคุณภาพดีรักษาอาการเจ็บป่วย ได้ผลดี จะต้องเป็นยาที่มีราคาแพง					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
6	ยาสามัญประจำบ้านเป็นยาที่มี คุณภาพยาในการรักษาโรคต่ำกว่ายา ทั่วไป					
7	การเจ็บป่วยเป็นเรื่องของธรรมชาติ ดังนั้นไม่จำเป็นต้องใช้ยาก็จะ สามารถหายเองได้					
8	สตรีที่ขณะมีรอบเดือนอยู่แล้วไปรับ การฉีดยาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จะมีโอกาสเสียชีวิตได้ง่าย					
9	สตรีมีครรภ์ไม่ควรรับประทานยา บำรุงเพราะจะทำให้คลอดบุตรยาก					
10	การรับประทานยาชุดจะทำให้อาการ เจ็บป่วยหายได้รวดเร็วกว่ายาทั่วไป					
11	ผู้ที่เป็นเจ้าของร้านขายยาจะมี ความรู้และเข้าใจเรื่องยามากกว่า บุคคลอื่นๆ และสามารถขอ คำแนะนำได้					
12	การใช้ยาสเตียรอยด์ทำให้อาการ เจ็บป่วยหายได้รวดเร็ว ซึ่งเป็นผลดี และประหยัดค่าใช้จ่าย					
13	การเลือกใช้ยาสามารถอ่านได้ที่ ฉลากกำกับยาก็เพียงพอแล้วไม่ จำเป็นต้องปรึกษาเภสัชกร					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
14	ยาที่หมดอายุแล้วไม่จำเป็นต้องทิ้ง เพราะยังสามารถนำไปใช้รักษาสัตว์ เลี้ยงที่เจ็บป่วยได้ เช่น รักษาหมู วัว ไก่ ปลา					
15	ยาเม็ดคุมกำเนิดที่ใช้คุมกำเนิด สามารถนำไปใช้รักษาโรคกระเพาะ ในผู้ชายได้					
16	ขณะรับประทานยาแผนปัจจุบันแล้ว จะต้องไม่รับประทานสมุนไพรเพราะ จะทำให้เกิดผลเสียต่อร่างกาย					
17	ขณะการรับประทานยาแผนปัจจุบัน จำเป็นต้องงดของแสลง					
18	การรับประทานยาหลายๆชนิดพร้อม กันจะเกิดผลดีต่อการรักษาโรค					
19	ยาที่ผลิตจากต่างประเทศจะเป็นยาที่มี คุณภาพและเกิดผลดีในการรักษา โรค					
20	เมื่อเจ็บป่วยเราสามารถหาซื้อยามา รักษาตนเองได้โดยไม่ต้องไปพบ แพทย์					
21	การใช้สมุนไพรมาบำบัดโรคเป็นเรื่อง ล้าสมัย และเกิดผลเสียมากกว่า					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
22	สมุนไพรเป็นภูมิปัญญาไทยที่มี คุณค่าสมควรอนุรักษ์ไว้					
23	คุณค่าของสมุนไพรไทยมี ความสามารถในการรักษาโรคได้ เทียบเท่ากับยาแผนปัจจุบัน					
24	การรักษาโรคด้วยสมุนไพรต้องอาศัย ความเชื่อจึงจะสามารถหายจาก อาการเจ็บป่วย					
25	การใช้สมุนไพรรักษาโรคเป็นการ โฆษณาชวนเชื่อยังไม่มีการศึกษาวิจัย ยืนยันว่าเป็นความจริง					
26	การรักษาด้วยสมุนไพรส่วนใหญ่เป็น เพียงคำเล่าลือกันต่อๆ มา จึงไม่มี ความน่าเชื่อถือว่าจะรักษาโรคได้					
27	การรับประทานยาหรือสมุนไพร ร่างจืดก่อนฉีดพ่นยากำจัดแมลงจะ เป็นการป้องกันสารพิษเข้าสู่ร่างกาย ได้					
28	การรับประทานยาสมุนไพรนานๆ เป็นสาเหตุของการทำให้โรคมะ เร็งลุกลามมากขึ้น					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
29	การใช้ยาแผนปัจจุบัน หรือใช้ สมุนไพรในการบำบัดโรคมีโอกาส หายได้ถ้าใช้อย่างถูกต้องในแต่ละโรค					
30	ความล้มเหลวของการใช้ยารักษาโรค ทั้งยาแผนปัจจุบันและยาสมุนไพรมี สาเหตุเกิดจากการขาดความรู้ในการ ใช้ยาที่ถูกต้องทั้งขนาด ชนิดของยา และขาดความต่อเนื่องในการใช้ยา					

ชุดที่ 4

แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ก่อน-หลังเรียน เรื่อง ข้อปฏิบัติและการใช้ยาที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ โดยตอบตามความรู้ความเข้าใจของท่านในเรื่องการใช้ยาที่ถูกต้องในการรักษาพยาบาลเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย โดยเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด โปรดตอบคำถามทุกข้อ

1. การรับประทานยาก่อนอาหารควรรับประทานยาอย่างไร
 - ก. รับประทานพร้อมกับรับประทานอาหาร
 - ข. รับประทานก่อนรับประทานอาหาร 15-30 นาที
 - ค. รับประทานก่อนรับประทานอาหาร 1-2 ชั่วโมง
 - ง. รับประทานก่อนรับประทานอาหาร 2-3 ชั่วโมง
2. การรับประทานยาหลังอาหารควรปฏิบัติอย่างไรให้ถูกต้อง
 - ก. รับประทานหลังการรับประทานอาหารประมาณ 15 นาที
 - ข. รับประทานหลังการรับประทานอาหารประมาณ 1 ชั่วโมง
 - ค. รับประทานหลังการรับประทานอาหารประมาณ 2 ชั่วโมง
 - ง. รับประทานตอนไหนก็ได้
3. การรับประทานปฏิชีวนะมีวิธีการรับประทานยาอย่างไร
 - ก. รับประทานติดต่อกัน 1-2 วัน
 - ข. รับประทานติดต่อกัน 2-3 วัน
 - ค. รับประทานติดต่อกัน อย่างน้อย 4 วัน
 - ง. รับประทานอย่างไรก็ได้ และเมื่อหายอีกเสบแล้วก็หยุดยา
4. หลักการสำคัญในการเลือกใช้ยารักษาอาการเจ็บป่วยที่ถูกต้องควรปฏิบัติอย่างไร
 - ก. รับประทานยาที่ถูกต้องตรงกับอาการของโรค
 - ข. รับประทานยาที่ผลิตจากโรงงานที่ได้มาตรฐาน
 - ค. รับประทานยาที่มีฉลากชัดเจน
 - ง. รับประทานยาที่เคยรับประทานมาแล้วและได้ผลดีหายเจ็บป่วย

5. ปริมาณของการรับประทานยาระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างกันอย่างไร
- ใช้ในปริมาณที่ใกล้เคียงกันทั้งผู้ใหญ่กับเด็ก
 - ผู้ใหญ่จะใช้ในปริมาณที่มากกว่าเด็ก 1-2 เท่า
 - ผู้ใหญ่จะใช้ในปริมาณที่น้อยกว่าเด็ก
 - ปริมาณการรับประทานยาของเด็กต้องให้ได้ขนาดโดยเทียบตามอายุ
6. ยาที่ไม่สามารถนำมารับประทานได้คือยาประเภทใด
- ยาสามัญประจำบ้าน
 - ยาแผนโบราณ
 - ยาแผนปัจจุบัน
 - ยาใช้ภายนอก
7. ยาที่ใช้เฉพาะภายนอกจะสังเกตได้จากฉลาก ซึ่งโดยทั่วไปจะมีฉลากเป็นสีอะไร
- สีแดง
 - สีเขียว
 - สีฟ้า
 - สีขาว
8. หญิงตั้งครรภ์ไม่ควรใช้ยาอะไรต่อไปนี้
- ยาแก้ไอ
 - ยาแก้ไข้
 - ยาสเตียรอยด์
 - ยาบำรุงโลหิต
9. ยาที่ทารกไม่ควรใช้ได้แก่ยาอะไรต่อไปนี้
- ยาขับลม
 - ยาแก้ไข้พาราเซตามอล
 - เตตราซัยคลีน
 - ยาแก้ไอน้ำเชื่อม

10. การเก็บรักษายาที่ถูกต้องควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. เก็บไว้ในห้องนอน
 - ข. เก็บไว้ในห้องรับแขก
 - ค. เก็บไว้ในตู้เย็น
 - ง. เก็บไว้ในตู้เก็บยา
11. ยาที่ใช้รับประทานแล้วมีโอกาสแพ้รุนแรงและเสียชีวิตได้ คือยาประเภทใด
- ก. ยาแก้ไข้แก้ปวด
 - ข. ยาแก้ปวดท้อง
 - ค. ยาแก้หอบหืด
 - ง. ยาปฏิชีวนะ
12. หากรับประทานบางชนิดไปแล้วเกิดอาการแพ้เช่นเกิดผื่นคันตามร่างกาย ควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. รับประทานยาต่อไปอาการก็จะหายไปเอง
 - ข. หยุดรับประทานยาทันทีและไปพบแพทย์
 - ค. ไม่ต้องหยุดยาแต่รับประทานยาแก้แพ้ควบคู่ไปด้วย
 - ง. ลดปริมาณยาลงโดยไม่ต้องหยุดยา
13. การรับประทานยาบางชนิดจะเกิดผลเสียหรือเกิดผลข้างเคียงจากการใช้ยา ได้แก่อะไรบ้าง
- ก. เกิดอาการข้างเคียงที่ไม่พึงประสงค์ เช่น วิงเวียนศีรษะ
 - ข. เกิดผลพิษต่อร่างกาย เช่น ทำลายระบบประสาท
 - ค. เกิดอาการแพ้ยา เช่น เป็นผื่น คัน ลมพิษ
 - ง. ถูกทุกข้อ
14. บุคคลที่สามารถแนะนำการใช้ยาได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุดคือใคร
- ก. พยาบาล
 - ข. หมออนามัย
 - ค. เภสัชกร
 - ง. เจ้าของร้านขายยา

15. เมื่อมีอาการตัวร้อน ปวดศีรษะ ควรรับประทานยาชนิดใดที่มีความปลอดภัยที่สุด
- ยาเม็ดพาราเซตามอล
 - ยาแอสไพริน
 - ยากล่อมประสาท
 - ยาปฏิชีวนะ
16. เมื่อมีอาการเป็นหวัด อากาศภูมิแพ้ ควรให้รับประทานยาอะไร
- ยาสเตียรอยด์
 - ยาเม็ดคลอร์เฟนิรามีน
 - ยาเตตราซัยคลีน
 - ยาขับเสมหะ (มิสต์สกิลแอมมอน)
17. เมื่อเด็กมีอาการไอ ไม่มีเสลด ไม่มีไข้ ควรให้รับประทานยาอะไร
- ยาแก้ไอน้ำดำ
 - ยาขับเสมหะ (มิสต์สกิลแอมมอน)
 - ยาแก้ไอน้ำเชื่อม
 - ยาเพนิซิลลินวี
18. เมื่อมีผู้ป่วยที่มีอาการหอบหืด มาหาท่าน ท่านจะแนะนำให้ผู้ป่วยรับประทานยาอะไร
- ยาเม็ดอะมิโนฟิลลีน
 - ยาเม็ดคลอร์เฟนิรามีน
 - ยาขับเสมหะ (มิสต์สกิลแอมมอน)
 - ยาเพนิซิลลินวี
19. คนไข้ที่มีอาการปวดท้อง จุกแน่นท้อง มีอาการปวดแสบท้องเวลาหิวจัด หรืออิ่มจัด ควรใช้ยาอะไร
- ยาแก้ปวดพาราเซตามอล
 - ยาลดกรด เช่น ยาน้ำอัลมาเจล
 - ยารักษาแผลในกระเพาะอาหาร
 - ยาระบายแมกนีเซีย

20. ผู้ป่วยที่มีอาการซีด มีภาวะโลหิตจาง หรือผู้ที่สูญเสียเลือดมาก ควรรับประทานยาอะไร
- ยาเม็ดวิตามินรวม
 - ยาเม็ดวิตามินบีรวม
 - ยาเม็ดวิตามินซี
 - ยาบำรุงเลือด(เฟอร์รัสซัลเฟต)
21. ผู้ป่วยที่เป็นไข้หวัดใหญ่และมีอาการติดเชื้อ มีอาการต่อมทอนซิลอักเสบ บวมแดง ควรใช้ยาอะไร
- ยาเพนิซิลลินวี
 - ยาสเตียรอยด์
 - ยาแก้ปวดพาราเซตามอล
 - ยาซึบเสมหะ (มิสต์สกลิดแอมมอน)
22. ผู้ป่วยที่เกิดอาการท้องเสีย ท้องร่วง มีอาการถ่ายอุจจาระบ่อย ควรปฏิบัติอย่างไร
- รับประทานปฏิชีวนะ เช่น ยาเพนิซิลลินวี
 - ดื่มน้ำตาลเกลือแร่ (ORS)
 - รับประทานยาบำรุง
 - รับประทานยาสเตียรอยด์
23. เมื่อเกิดอาการลิ้นเป็นฝ้าขาว ปากเปื่อย ลิ้นเปื่อย แผลพุพองในปาก ควรใช้ยาอะไร
- ทิงเจอร์ไธมัส
 - ยาเพนิซิลลินวี
 - ยาน้ำเจนเซียนไวโอเล็ต (ยาน้ำสีม่วง)
 - ยาสเตียรอยด์
24. เมื่อเกิดผดผื่นคัน แพ้ยุง หรือแมลง ควรใช้ยาอะไร
- ยากปฏิชีวนะ เช่น เพนิซิลลินวี
 - ยาสเตียรอยด์
 - ยาแก้ผดผื่นคัน (คาลาไมโนโลชั่น)
 - ขี้ผึ้งกำมะถัน

25. เมื่อเกิดอาการหกล้ม ฟกช้ำ เคล็ด ยอก ปวดบวม ตามร่างกาย ภายหลังจากการทำงานหรือเล่นกีฬา ควรใช้ยาอะไร
- ก. ยาแก้ปวดพาราเซตามอล
 - ข. ยาแก้อักเสบเพนนิซิลินวี
 - ค. ขี้ผึ้งกำมะถัน
 - ง. ขี้ผึ้งน้ำมันระกำ
26. ผู้ป่วยที่เกิดอาการท้องผูก ไม่ขับถ่ายอุจจาระเป็นเวลานาน ควรรับประทานยาชนิดใด
- ก. ยาระบายมะขามแขก
 - ข. ยาระบายแมกนีเซีย
 - ค. ยาระบบพาร์ฟีน
 - ง. ถูกทุกข้อ
27. เด็กทารกที่เกิดอาการท้องขึ้น ท้องเฟ้อ ปวดท้อง ควรใช้ยาอะไร
- ก. ยาลดกรดอัลมาเจล
 - ข. ยารักษาแน่นแดง
 - ค. ทิงเจอร์มหาหิงค์
 - ง. ยาระบายแมกนีเซีย
28. ข้อใดเป็นยาที่ใช้ภายนอก ไม่สามารถนำมารับประทานได้
- ก. ยาถ่ายพยาธิ
 - ข. ยาระบายมะขามแขก
 - ค. ขี้ผึ้งกำมะถัน
 - ง. แอสไพริน
29. ข้อใดที่เป็นยาที่ใช้ภายในสามารถรับประทานได้
- ก. ขี้ผึ้งป้ายตา
 - ข. ทิงเจอร์ไอโอดีน
 - ค. ยาหยอดตา
 - ง. พาราเซตามอล

30. ข้อแตกต่างของยาภายนอกและยาภายใน ข้อใดถูกต้อง
- ก. ยาภายนอกสามารถนำมาใช้รับประทานได้
 - ข. ยาภายนอกใช้ได้เฉพาะภายนอกเท่านั้นห้ามนำมารับประทาน
 - ค. ยาภายในใช้ได้ทั้งภายนอกและภายใน
 - ง. ยาภายในเป็นยาที่ไม่อันตรายสามารถรับประทานได้ตลอดเวลา
31. ยาประเภทใดถ้านำมารับประทานจะเกิดอันตรายต่อร่างกายได้
- ก. ยาที่ผลิตจากโรงงานภายในชุมชน
 - ข. ยาที่มาจากร้านขายยาโดยไม่มีเภสัชกร
 - ค. ยาหมดอายุ
 - ง. ยาสมุนไพรที่ผลิตแบบวิธีโบราณ
32. ยาชุดเป็นยาที่มีอันตรายมากเพราะมีส่วนผสมของสารประเภทใด
- ก. ยาฆ่าแมลง
 - ข. ยาฆ่า
 - ค. ยานอนหลับ
 - ง. สารสเตียรอยด์
33. เมื่อเกิดแผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก และไม่สามารถหายมารักษาได้ ควรใช้สมุนไพรใดในการรักษา
- ก. ฟ้าทะลายโจร
 - ข. ขมิ้นชัน
 - ค. ชูตเห็ดเทศ
 - ง. ว่านหางจระเข้
34. ผู้ป่วยที่มีอาการจุกเสียด แน่นท้อง สามารถใช้สมุนไพรในการรักษาอาการดังกล่าวได้คือ
- ก. ขมิ้นชัน
 - ข. กระเทียม
 - ค. ว่านหางจระเข้
 - ง. ฟ้าทะลายโจร

35. อาการคันจากการ เป็น กลาก เกื้ออื่น สามารถใช้สมุนไพรในการรักษาอาการดังกล่าวได้ คือ
สมุนไพรในข้อใด
- ก. กระเทียมสด
 - ข. ขมิ้นชัน
 - ค. ว่านหางจระเข้
 - ง. ฟ้าทะลายโจร
36. สมุนไพรที่ใช้รักษาอาการอักเสบต่างๆ เป็นแผล หรือมีอาการเจ็บคอบริเวณต่อมทอนซิลอักเสบ
สามารถใช้สมุนไพรใดในการรักษา
- ก. ว่านหางจระเข้
 - ข. ฟ้าทะลายโจร
 - ค. เสลดพังพอน
 - ง. หนุมานประสานกาย
37. การนำไปใช้เมล็ดมาปรุงเป็นอาหารจะได้รับคุณค่าทางอาหารแล้วยังเป็นประโยชน์ในการรักษาโรค
อะไรได้บ้าง
- ก. เป็นยาระบาย
 - ข. รักษาอาการของโรคกระเพาะ
 - ค. รักษาอาการของโรคบิด
 - ง. บำรุงหัวใจ
38. หน้้าหนดแมวสามารถนำมาใช้เป็นยาสมุนไพรในการบำบัดโรคได้ โดยสามารถนำมาใช้เป็นยา
รักษาโรคอะไร
- ก. เป็นยารักษาตับ
 - ข. เป็นยาขับปัสสาวะ
 - ค. เป็นยาแก้อักเสบ
 - ง. เป็นยาขับลม

39. อาการเคล็ดขัดยอก ฟกช้ำ สามารถใช้สมุนไพรมาใช้รักษาอาการเจ็บปวดดังกล่าวได้ สมุนไพรดังกล่าวคืออะไร

- ก. พญาไร้ใบ
- ข. ชำ
- ค. ไพล
- ง. ชุมเห็ดเทศ

40. ผู้ป่วยที่มีอาการเลือดออกตามไรฟัน สามารถใช้สมุนไพรในการบำบัดรักษาได้ สมุนไพรที่ใช้คือ

- ก. ฟ้าทะลายใจ
- ข. มะแว้งเครือ
- ค. มะนาว
- ง. หนุมานประสานกาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดที่ 5
แบบทดสอบ ก่อน-หลังเรียน
การปฏิบัติตัวในการใช้รักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย

โปรดตอบคำถามต่อไปนี้ โดยตอบให้ตรงกับการปฏิบัติตัวของท่านในเรื่องการใช้ยาเมื่อเจ็บป่วย โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างให้ตรงกับพฤติกรรมของตัวท่านมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	การปฏิบัติ	
		ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
1	การรับประทานยาน้ำที่เป็นสารละลาย เช่น ยาลดกรด ท่านจะเขย่าขวดก่อนรับประทานเสมอ		
2	ก่อนรับประทานทุกชนิดท่านจะอ่านฉลากยาจนมีความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนทุกครั้ง		
3	เมื่อท่านลืมนับรับประทานยาก่อนอาหารท่านจะนำไปรับประทานหลังอาหาร		
4	ท่านจะเก็บยาของท่านไว้ในตู้ยาประจำบ้าน หรือสถานที่เก็บยาไว้ใช้ในบ้านเป็นสถานที่แห่งเดียว		
5	ท่านจะตรวจสอบยาประจำบ้านเป็นประจำว่ามียาหมดอายุหรือยาเสื่อมสภาพหรือไม่		
6	ท่านจะใช้ยาเพื่อคุณภาพหรือยาหมดอายุไปใช้รักษาอาการเจ็บป่วยของสัตว์เลี้ยง		
7	ท่านจะรับประทานยาตามขนาดและเวลาที่กำหนดโดยเคร่งครัด		
8	ท่านจะเลือกซื้อยาจากร้านขายยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย และมีเภสัชกรดูแล		
9	ท่านจะไม่ซื้อยาชุดที่มียาเสพติดผสมอยู่ด้วยมาใช้ในการรักษาพยาบาล		

ข้อที่	ข้อความ	การปฏิบัติ	
		ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ
10	ก่อนการใช้ยาท่านจะขอคำแนะนำจากเภสัชกรและปฏิบัติตามคำแนะนำ		
11	ยาที่หมดอายุหรือเสื่อมสภาพท่านจะไม่นำมาใช้อีกและจะกำจัดทิ้งเสมอ		
12	เมื่อมีการลิ้มรับประทานยาแต่ละครั้งท่านจะรับประทานครั้งต่อไปเพิ่มเป็นสองเท่า		
13	ยาปฏิชีวนะที่ต้องผสมน้ำเมื่อผสมแล้วเกิน 7 วันแล้วท่านจะทิ้งเสมอ		
14	ท่านจะเลือกใช้สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วยในกรณีที่ไม่มียา หรือเจ็บป่วยเล็กน้อย		
15	ท่านจะซื้อสมุนไพรจากร้านที่มีความน่าเชื่อถือ		
16	การใช้สมุนไพรในการรักษาท่านสามารถใช้ได้อย่างถูกต้อง		
17	ท่านจะไม่ใช้สมุนไพรในการรักษาโรคถ้าไม่รู้จักประเภทของสมุนไพร		
18	เมื่อเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อยท่านจะใช้ยาสามัญประจำบ้านในการรักษาโรค		
19	เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงท่านจะซื้อยาจากร้านขายยามารักษาด้วยตนเอง		
20	ท่านจะใช้ทั้งยาแผนปัจจุบันและยาสมุนไพรในการรักษาโรค		

ชุดที่ 6
แบบสังเกตพฤติกรรมกลุ่มระหว่างการเรียนรู้

ที่	รายการที่สังเกต	ระดับพฤติกรรม			ผลการสังเกต อื่นๆ
		มาก	ปานกลาง	น้อย	
1.	ความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในระหว่างการเรียนรู้				
2.	การตรงต่อเวลา				
3.	การมีส่วนร่วมในกิจกรรม				
4.	การแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นเพื่อนร่วมกลุ่ม				
5.	มารยาทในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม				
6.	ความสนใจและการแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่ม				
7.	การเคารพความคิดเห็นของสมาชิกภายในกลุ่ม				
8.	การแสดงการเสียสละต่อกลุ่ม				
9.	การแสดงภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี				
10.	การได้รับการยอมรับซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม				
11.	ปฏิกริยาที่มีต่อสมาชิกในกลุ่ม				
12.	ความสามารถในการรับรู้ต่างๆ ของกลุ่ม				
13.	ความเหมาะสมในการปฏิบัติตัวทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่ม				
14.	การเรียนรู้ของกลุ่ม				
15.	บรรยากาศภายในกลุ่ม				
16.	อื่นๆ.....				

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง / สถานที่ปฏิบัติงาน
1.	ศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี สังข์ศรี	อาจารย์ประจำภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี
2.	ดร. ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์	อาจารย์ประจำภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม
3.	ดร. วิเชียร เกตุสิงห์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
4.	ดร. วิมลลักษณ์ ชูชาติ	หัวหน้ากลุ่มวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
5.	ดร. ปาน กิมปี	นักวิชาการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
6.	นายชุตินันต์ วัจนะรัตน์	พัฒนาการอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง พิจิตร
7.	นายเจ็ดศักดิ์ สะอาดบุญเรือง	นักวิชาการพัฒนาชุมชน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

กลุ่มที่ 1

อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย

1. นายสงวน กากูล	อายุ 51 ปี	อาชีพทำนา
2. นายก้องแก้ว เมืองมูล	อายุ 52 ปี	อาชีพทำนา
3. นายอนงค์ วรรณชัย	อายุ 46 ปี	อาชีพทำนา
4. นายเอกวุฒิ รวมสุข	อายุ 32 ปี	อาชีพทำนา
5. นายสุทัศน์ สอนแก้ว	อายุ 33 ปี	อาชีพทำนา
6. นางลัย ดีสา	อายุ 38 ปี	อาชีพทำนา
7. นางชอง สุขศรี	อายุ 31 ปี	อาชีพทำนา
8. นางทองดี ข้อมือเหล็ก	อายุ 43 ปี	อาชีพทำนา
9. นางจำเนิน สันป่าแก้ว	อายุ 40 ปี	อาชีพทำนา

กลุ่มที่ 2

อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

1. นายสำราญ ต๊ะปัญญา	อายุ 41 ปี	อาชีพทำนา
2. นายสมชาย ทองสิงห์	อายุ 37 ปี	อาชีพทำนา
3. นายเสริม คำเป็ง	อายุ 48 ปี	อาชีพทำนา
4. นายหลั่น ต้องแต้ม	อายุ 39 ปี	อาชีพทำนา
5. นายสิงห์ทอง ชัดียะ	อายุ 51 ปี	อาชีพทำนา
6. นางขันแก้ว ศักดิ์นันชัย	อายุ 52 ปี	อาชีพทำนา
7. นางสมพรขวัญ สุทธิ	อายุ 42 ปี	อาชีพทำนา
8. นางคำวัน อุดมะ	อายุ 33 ปี	อาชีพทำนา
9. นางน้อย อนุเคราะห์	อายุ 49 ปี	อาชีพทำนา

กลุ่มที่ 3
อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

1. นายยม ดีสอน	อายุ 51 ปี	อาชีพทำนา
2. นางบุญเดือน จีนชานา	อายุ 42 ปี	อาชีพทำนา
3. นางยุพิน กรรณพัคตร์	อายุ 45 ปี	อาชีพทำนา
4. นางแสนสุข ขวัญคุ้ม	อายุ 47 ปี	อาชีพทำนา
5. นายประมวล ยิ้มฤทธิ์	อายุ 47 ปี	อาชีพทำนา
6. น.ส.ฉลอม กุลมัย	อายุ 57 ปี	อาชีพทำนา
7. นายบุญนาค ชายเพชร	อายุ 60 ปี	อาชีพทำนา
8. นางเปี่ยม ขวัญอ่างทอง	อายุ 65 ปี	อาชีพทำนา
9. นายธวัช พาณิชเลิศ	อายุ 48 ปี	อาชีพทำนา

กลุ่มที่ 4
อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร

1. นายเกษม เทียนอำไพ	อายุ 38 ปี	อาชีพทำนา
2. นายสมภาร วิเชียรสรรค์	อายุ 50 ปี	อาชีพทำนา
3. นายมานพ ชายเพชร	อายุ 41 ปี	อาชีพทำนา
4. น.ส.สุรินทร์ เมฆทวีป	อายุ 37 ปี	อาชีพทำนา
5. น.ส.กาหลง ยี่สุนแก้ว	อายุ 39 ปี	อาชีพทำนา
6. นายกาจ ทองเรียน	อายุ 49 ปี	อาชีพทำนา
7. น.ส.จิรัฐติการ กลิ่นจันทร์	อายุ 22 ปี	อาชีพทำนา
8. นางพราว กลุมัย	อายุ 35 ปี	อาชีพทำนา
9. น.ส.ชุศรี ยี่คิว	อายุ 57 ปี	อาชีพทำนา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	อายุ
1.	นางนวลฉวี ศรีอาวุธ	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	28
2.	นางมะปราง พลายดำ	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	55
3.	นางจวน แสงภู	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	58
4.	นางปรุง แก้วสว่าง	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	53
5.	นางวันเพ็ญ คำเมินเสก	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	47
6.	นางประทวน บุญนงษ์	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	51
7.	นางสังเวียน คำสูง	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	40
8.	นายวิโรจน์ ศรีอาวุธ	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	37
9.	นางลูกชิ้น หมวกชน	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	53
10.	นางเรณู บุญนงษ์	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	42
11.	นางฉลวย ไทยบุญชูบ	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	46
12.	นายสมชาย แก้วกำพล	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	47
13.	นางชูศรี สุวรรณเชษฐ์	หมู่ 6 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	34
13.	นางยุพา มาอินทร์	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	42
14.	นางบุญตา ทรงนาค	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	38
15.	นางฉลอง แซ่ลี	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	58
16.	นางสมพร ถาวรกุล	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	48
17.	นางประเสริฐ ม่วงน้อย	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	61
18.	นางบุญรวม โต๊ะกู	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	43
19.	น.ส.มาลี รอดเรือง	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	54
20.	นางสุวรรณี พงษ์พานิช	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	40
21.	นางปราณี แก้วสว่าง	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	32
22.	น.ส.บุปผา ศรีอาวุธ	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	31
23.	นางประนอม ยิ้มฤทธิ์	หมู่ 2 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	52
24.	นายเกษม เทียนอำไพ	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	38
25.	นายสมภาร วิเชียรสรรค์	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	50
26.	นายมานพ ชายเพชร	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	41

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	อายุ
27.	น.ส.สุรินทร์ เมฆทวีป	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	37
28.	น.ส.กาหลง ยี่สุนแก้ว	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	39
29.	นายกาจ ทองเรียน	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	49
30.	น.ส.จิรัฐติการ กลิ่นจันทร์	หมู่ 5 ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร	22

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายสวัสดิ์ ภู่ทอง เกิดวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2506 ณ จังหวัดพิจิตร ประวัติการศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรเจ้าพนักงานสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2527 จากวิทยาลัยการสาธารณสุขภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขานิติศาสตร์ ปี พ.ศ. 2532 จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาสาธารณสุขศาสตร์ ปี พ.ศ. 2536 จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขา ศิลปศาสตร์ (สังคมวิทยาการพัฒนา) ปี พ.ศ. 2536 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น และเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2543

ประวัติการทำงาน เริ่มบรรจุเข้ารับราชการในตำแหน่ง เจ้าพนักงานส่งเสริมสุขภาพ ณ สถานีอนามัยบ้านวังทอง อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ปี พ.ศ. 2536 ปฏิบัติหน้าที่เป็นหัวหน้างานพัฒนาบุคลากร ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจิตร ต่อมาปี พ.ศ. 2540 โอนเข้ารับราชการในตำแหน่งนักวิชาการศึกษา ณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรีปัจจุบัน (พ.ศ.2547) รับราชการตำแหน่ง นักวิชาการศึกษา 6 ว. ปฏิบัติหน้าที่ในสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย